

2

EL - BEKARE / KRAVA
OBJAVLJENA U MEDINI, IMA 286 AJETA*

To je prva sura objavljena u Medini nakon sure "Oni koji pri mjeranju zakidaju", koja je posljednja objavljena u Meki

Vrijednosti sure "El-Bekare"

Ahmed, Muslim, Et-Tirmizi i En-Nesa'i prenose hadis od Sehla ibn Ebi-Saliha, koji to navodi od svoga oca, prema predanju Ebu-Hurejrea, r.a., prema kojem je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /41/ "Ne pravite od svojih domova groblja! U kuću u kojoj se uči sura 'El-Bekare'" "neje uči {ejtan!" Et-Tirmizi navodi da je to hasen-sahih hadis.

Et-Tirmizi, En-Nesa'i i Ibn-Mad'e donose preda-nje od Abdul-Hamida ibn D'afera, s lancem prenosilaca od Ebu-Hurejre, r.a., da je rekao: /42/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, slao je jednu deputaciju od nekoliko ljudi, pa je tom prilikom provjerio svakoga od njih da vidi koliko zna iz Kur'anaDo{av{i do jednoga od njih, koji je bio najmla{i, rekao je: "Koliko ti zna?" On je odgovorio: "Znam to i to, te suru 'El-Bekare'." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Zna{ li suru 'El-Bekare'?", a on je odgovorio "Da." Na to mu je rekao: "Idi! Ti }e{ im biti predvodnik (emir)." Jedan od uglednih meju njima na to je rekao: "Tako mi Allaha, ni{ta me nije pomelo da nau~im suru 'El-Bekare' do strah da ne postupam prema njoj!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Nau~ite Kur'an i ~itajte ga (prou~avajte)! Ko nau~i Kur'an, u~i ga i postupa po njemu, sli~an je buhurdaru punom mirisa koji se {iri na sve strane, dok je onaj koji nau~i Kur'an i zanemari ga, sli~an buhurdaru ~iji se miris ne osje)a." (Ovaj hadis je hasen.)

El-Buhari prenosi od Usejda ibn Hudajra, r.a., da je pri~ao: /43/ "kako je u~io suru El-Bekare jedne no{i dok je njegova kobila pored njega bila svezana, pa se uznemirilaKada je u{utio, ona se smirilaPonovo je, potom, po~eo u~iti, pa se kobila ponovo

uznemirilaNakon toga prestao jePo{to je njegov sin Jahja bio blizu, on se pobjao da ga ne udari, pa ga je uzeo podigav{i glavu prema nebu, da je ne gledaKada je svanulo, razgovarao je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu re~e: "U~i, sine Hudajrov!", a on mu re~e: "Pobjao sam se, Allahov Poslani~e, za Jahju, koji je bio blizu kobile, pa sam podigao glavu prema nebu okrenuv{i se prema njemu i ugledah ne{to poput nastre{nice s lampamaPotom sam izi{ao da to ne gledam." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: "A zna{ li {ta je to bilo?" "Ne" - odgovori on"to su bili meleki, koji su se bili pribli{ili da ~uju tvoj glasDa si nastavio u~iti, i ljudi bi ih vidjeli, jer se od njih ne bi sakrili!"

Neki u~enjaci usto navode da ova sura sadr{i hiljadu obavijesti, hiljadu naredbi i hiljadu zabrana.

Podaci o posebnoj vrijednosti sura

"El-Bekare" i "Ali-Imran"

U Sahihima je potvr|eno da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom rekatu u namazu u~io ove dvije sure, suru El-Bekare i suru Ali ImranImam Ahmed prenosi od Ebu-Umame da je rekao: /44/ "uo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka'e: "U~ite Kur'an, jer on }e se zauzimati za svoje sljedbenike na Sudnjem danu! U~ite 'dvije svjetlice', 'El-Bekare' i 'Ali Imran', jer }e ove dvije sure na Sudnjem danu do{i kao dva bijela oblaka, dvije sjenke ili dva jata ptica zbijenih u redove (sawaf) i zastupati svoje privr`enike na Sudnjem danu

Potom je rekao: "U~ite suru 'El-Bekare', jer je u tome blagodat, dok je, u suprotnom, propastNjoj ~arobnjaci ni{ta ne mogu!" /Prenosi Muslim/ zna~i "dvije svjetlice", ozna~ava "ono {to odozgo pravi sjenku", zna~i "komad ne~ega", "zbijeni u redove", "arobnjaci".

Rije~i: "ne mogu joj" zna~e da se od nje ne mogu za{tititi, a ima mi{ljenja da zna~e: "Ne mogu uticati na onoga koji je u~i." Allah to najbolje zna!

Objava

Sura "El-Bekare" objavljena je skoro u potpunosti u Medini i to je prva sura koja je objavljena u ovome graduIzuzetak ~ine:

.. "u~ajte se Dana kada }ete se Allahu vratiti..." (2:281), za koji

* Objavljena nakon sure El-Mutaffifin.

se tvrdi da je posljednji objavljeni ajet, te "ajet o kamati", koji je također jedan od posljednjih objavljenih ajeta.

Ibn-Abbas, Abdullah ibn Zubejr i Zejd ibn Sabit tvrde da je sura "El-Bekare" objavljena u Medini

To navode mnogi drugi islamski autoriteti (učenjaci i komentatori Kur'ana) Dakle, u tome nema razilaženja.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم

"U ime Allaha Svemilosnog,
Milostivog"

Elif-Lam-Mim/1/

Komentar:

U pogledu simboličnog početka ove sure slovima kao i svih drugih sličnih početaka sura, komentatori Kur'ana se razilaze Ima nekoliko mišljenja:

1. To su nejasni () ajeti, čije značenje zna samo Allah Uzvišeni; On jedino zna njihov unutrašnji smisao i svrhu.
2. To su imena Allaha Uzvišenog.
3. To su važna ajeti koje Allah nije objavio slučajno, niti bez razloga, iako ima mišljenja laika da u Kur'anu ima ajeta kojima je izražena pobožnost bez apsolutno ikakvog značenja, {to je sasvim netačno Dakle, ovi početci sura imaju poseban smisao i o tome se može suditi samo na osnovi sigurnog znanja koje je do nas došlo od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellemU suprotnom slučaju dužni smo reći: "U to vjerujemo, jer sve je od Gospodara našeg." (3:7)
4. [to se tiče posebnog smisla navođenja ovih kratice, neki učenjaci navode da je njihov cilj upozorenje idolopoklonika kako bi čuli Allahov govor Ovo je, međutim, vrlo slabo mišljenje, budući da početci s ovim slovima ne postoje u svim surama, a i ove dvije sure, "El-Bekare" i "Ali Imran", objavljene su u Medini, gdje nije bilo idolopoklonika.¹⁵
5. Ima mišljenja da ovi ajeti ukazuju na nedostupnost (i'd'az) Kur'ana,

odnosno, da su stvorena bižna nemožna da ga dostignu i odupru mu se To smatra veliki broj islamskih autoriteta, među kojima je i {ejhul-islam Ibn-Tejmijje Kao dokaz tome istine se da se iza svih početaka sura sa pojedinačnim slovima u Kur'anu spominje Kur'an i njegova objava od Gospodara svjetova, kao na primjer:

.. Elif - lam - mim To je Knjiga...;

Ha - mim Tako mi jasne Knjige...;

Elif - lam - mim Allah, osim kojega drugog boga nema, čiji je i Vječni On tebi objavljuje Knjigu.;

.. Elif - lam - mim Knjiga koju tebi objavljujemo.. itd.

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾

"Ova Knjiga, u koju nema sumnje, Uputa je onima koji se Allaha boje." /2/

"to, taj" znači "ova, ovo", {to se često koristi u arapskom jeziku Kur'an, koji je jedinstveno stjecište arapskog jezika, upotrebljava dakle ovaj način izražavanja Allah Uzvišeni kaže:

"ni stara, ni mlada, nego između ovo dvoje" (2:68) Zatim kaže: "Ovo vam je Allahova odredba kojom sudi među vama" (60:10), zatim: "Ovo vam je Allah, Gospodar vaš." (6:102)

"Knjiga": Ima komentatora koji svojim tumačenjima tvrde da se to odnosi na Tevrat i Ind'il, {to je dosta slobodno tumačenje, odnosno neutemeljena interpretacija Tačno je da se odnosi na Kur'an.

znači "u koju nema sumnje" Međutim, ima i ovakvih čitanja: "Ova Knjiga nema sumnje" s tačkom, stajanjem na riječi, a zatim: "U njoj je uputa bogobožnim." Ispravno je, međutim, stajanje na "u kojoj nema sumnje", a potom se nastavlja: "Uputa je bogobožnim", {to je ispravnije ako se ima u vidu da je riječ ovdje atribut, čime je postignut bolji stilski efekt od sintagme "u kojoj je uputa", odnosno u kojoj je ne{to.

"Uputa bogobožnim", tj. svjetlo za bogobožne, vjernike koji se čuvaju idolopoklonstva (širka), koji vjeruju samo u Allaha Jedinoga, koji djeluju pokoravajući Mu se, boje se Njegove kazne, nadaju se Njegovoj milosti i čuvaju se od Njegovih zabrana To je sasvim u skladu sa značenjem ajeta koji slijedi iza ovoga i sadrži svojstva bogobožnih vjernika kako ih Allah opisuje riječima:

"Onima koji u gajb vjeruju, koji

¹⁵ Ja bih dodao: "Slabost ovog mišljenja potvrđuje i činjenica da je dokaz istine u pojedinim surama nekada u sredini, a nekada na kraju, zavisno od konkretne situacije i potrebe dokazivanja, te da se tu ne navode posebna odvojena slova kako bi se učila (čitala) u cilju upozorenja idolopoklonika na istinu koja će se navesti.

obavljaju na-maz i dijele od onoga ~ime smo ih Mi op-skrbili."

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

Onima koji u gajb vjeruju" /3/

Iman (vjerovanje) predstavlja ~in potvr|ivanja istinitostirije~ju, djelom i uvjerenjem, pove}ava se djelima pokornosti, a smanjuje grije{enjemVjerova-nje, u navedenom smislu, rezultira strahopo{tovanjem prema Allahu, d`{., tako da onaj koji to prihvati ne}e u~initi bilo {to, prihvatiti bilo kakvo uvjerenje ili kazati ne{to suprotno Allahovoj naredbi.

Vjera u nevidljivo () ustvari je vjera u ono {to je vidu nedostupno; to je potvrda, odnosno vjerovanje u ono {to ti je dostavljenoU {erijatskom smislu, vjera u gajb je vjera u Allaha, Njegove meleke, Njegove Knjige, Njegove poslanike, vjera u Sudnji dan, Njegovo odre|enje dobra i zla, vjera u o`ivljenje poslije smrti, u D`ennet i D`ehenemSve to je "gajb", nedostupno oku ljudskom, transcendentno.

وَيُتِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣﴾

"i koji namaz obavljaju i dijele od onoga ~ime smo ih Mi opskrbili" /3/

"i namaz obavljaju"Rije~ jezi~ki zna~i "dova", a {erijatski to je poseban vid klanjanja Allahu (ibadeta) koji se sastoji od: rukua (naklona), sed`de (klanjanja ni~ice) i drugih posebnih dijelova,odre|eno vrijeme, s odre|enim uvjetima, specifi~nostima i vrstama, {to je Allah Uzvi{eni naredio kao obavezu pet puta u toku dana i no}iTo je druga osnovna islamska du`nost.

Namaz (salat) obavlja se, tj~ini redovno, u po-sebnim vremenskim terminima, uz uzimanje abdesta, **stajanje** , **naklon** , **uskla|enost pokreta** , **klanjanje ni~ice** , **u~enje Kur'ana**, **sjedenje i posvjedo~enje i blagosiljanje Poslanika**, **sallallahu alejhi ve sellem**Time se obavlja namaz.

"i dijele od onoga ~ime smo ih Mi opskrbili"

Rije~ u po~etku islama je ozna~avala "tro{ak" koji je ~ovjek ~inio za svoju porodicu prije nego je propisan zekatNa ovome mjestu, izraz zna~i **dijeljenje sadake i zekata** koje se prije svega odnosi na bli`nje, ~lanove porodice i sluge, a potom na drugeOvaj vid tro{enja mora biti obavljen zasigurno u ime Allaha, d`{.,

sa ciljem izra`avanja pokornosti Njemu, `elje za nagradom i Njegovim zadovoljstvom, te iz bojazni od Njegove srd`be i kazne, a ne zbog bilo ~ega drugogGornjim rije~ima:

"i dijele od onoga ~ime smo ih Mi opskrbili" obuhva}ene su sve vrste ovih tro{kova, bili oni dobrovoljni ili obavezni (farz)To potvr|uje i predanje od Ibn-Omera, r.a., navedeno u oba Sahiha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /45/ "Islam je zasnovan na pet temelja: svjedo~enju ({ehadetu) da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, postu mjeseca ramazana i hodo~a{u Kabi (had`u)." O zekatu }e, in{allah, kasnije biti govora.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَيُؤْتُونَ زَكَاةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٤﴾

"i onima koji vjeruju u ono {to je objavljeno tebi i {to je objavljeno prije tebe, i koji u ahi-ret ~vrsto vjeruju/4/ To su oni koji su na uputi Gospodara svoga i to su oni koji su spa-{eni."/5/

"I onima koji vjeruju u ono {to je objavljeno tebi", tjkoji potvr|uju istinitost Kur'ana koji je od Gospodara tvoga objavljen,

"i {to je objavljeno prije tebe", tjprihva}aju istinitost Tevrata, Ind`ila, Zebura i drugih spisa koje su dostavili poslanici prije tebe, ne prave{i razliku izme|u njih i ne nije~u{i ni{ta {to su ovi dostavili od Gospodara svoga.

"i koji u ahiret ~vrsto vje - ruju"~vrsto uvjerenje suprotno je sumnji, tako da se ne dozvoljava ni najmanja sumnja kako u ahiret, tako ni u o`ivljenje, Sudnji dan, D`ennet, D`ehenem, polaganje ra~una i mizan (mjerenje dobrih i lo{ih djela)Ahiret je dobio ovaj naziv budu{i da dolazi kao drugi svijet, nakon ovoga svijeta

Oni koji vjeruju u Poslanika, to su op}enito vjernici, kako Arapi tako i sljedbenici KnjigeSvi ljudi i d`ini koji vjeruju u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potvr|uju{i istinitost te vjere i ostvaruju{i osobine vjernika navedene u prethodnim ajetima do Sudnjega dana, "na uputi su svoga Gospodara" odnosno, na putu svjetla, izvjesnosti i spoznaje Allaha Uzvi{enog

"To su oni koji su spa{eni",

tjoni }e uspjeti svojim djelima i vjerom u Allaha, Njegove knjige i poslanike, ste}i sevap i vje~ni boravak u D`ennetu, odnosno spas od kazne pripremljene za Allahove neprijatelje.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦١﴾

"Onima koji ne vjeruju, doista je svejedno, opominjao ti njih ili ne opominjao, oni ne vjeruju." /6/

.. "doista, oni koji ne vjeruju..."

zna~i, koji su pokrili i zatamili istinu i ne vjeruju u ono {to je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem Allah Uzvi{eni zna da oni ne}e vjerovati kada im do}u ajeti, pa to ovdje i potvr}uje ukazuju}i da oni ne}e vjerovati, "svejedno da li ih ti, Muhamede, opominjao ili ne opominjao" jer su oni odabrali nevjerstvo umjesto vjere, negiraju}i time jasne ajete koje im je dostavio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od svoga Gospodara

Ovaj ajet predstavlja jednu vrstu rastere}enja za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i daje mu utjehu po{to je on `elio da svi ljudi budu vjernici i slijede ga na Pravom putu Allah, d`.{., ovdje mu saop}ava da }e biti vjernici samo oni za koje u vje~nom Allahovom znanju stoji da }e vjerovati u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da im slijedi sre}a i svako dobro Isto tako, zalutat }e samo oni za koje u prethodnom Allahovom znanju stoji da }e biti nevjernici kojima slijedi nesre}a, da nas Allah sa~uva Stoga se navodi:

"Ne `alosti se zbog njih", jer tvoje je samo da im poruku prenese{!; "jer tvoje je samo da prenese{, a Na}e je da tra`imo polaganje ra~una." (13:40)

"Ti si samo opominja~, a Allah o svemu brine." (11: 12)

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧١﴾

"Zape~atio je Allah srca njihova i u{i njihove, a na o~ima im je koprena; njima pripada kazna golema." /7/

U vezi s ovim ajetom Katade ka`e: "Njima je zav-ladao {ejtan s obzirom da su mu bili pokorni; Allah je zape~atio njihova srca i u{i, a na o~i im stavio koprene tako da ne vide, ne ~uju, ne shva}aju, niti razumiju To potvr}uju

rije~i Allaha, d`.{.:

"A kad oni skrenu{e, Allah u~ini da i njihova srca skrenu." (61:5) Zamtim rije~i:

"i Mi srca njihova i o~i njihove preokrenut }emo kao {to nisu vjerovali prvi put, te ih os -tavljamo da u zabludi svojoj smeteni lutaju" (6:110) Sli~nih ajeta u Kur'anu ima mnogo, {to pokazuje da Uzvi{eni Allah pe~ati srca uspostavljaju}i izme}u njih i Pravog puta prepreke adekvatnom kaznom, ostavljaju}i ih s neistinom time {to sami napu}taju istinu, {to je takoler izraz Njegove praved nosti.

U hadisu stoji: /46/ "O Ti, Koji preokre}e{ srca! U~vrsti srca na{a u Tvojoj vjeri!" Et-Tirmizi, En-Nesa'i i Ibn-Mad`e prenose od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /47/ "Kada vjernik napravi gre{ku, na njegovom srcu nastane crna ta~kica (mrlja) Ukoliko se pokaje i povrati, njegovo srce se o~isti, a ukoliko pove}a grije{enje, i ta mrlja se pove}ava sve dok sasvim ne prekrije srce To je hr}a za koju Allah Uzvi{eni ka`e: "Ne, naprotiv Ono {to su stjekali kao hr}a prekrilo je njihova srca." (83:14)

Prema tome, u prvim navedenim ajetima Allah, d`.{., ukazuje na status vjernika, potom u posljednja dva navedena ajeta na status nevjernika Nakon toga slijedi obja{njenje statusa licemjera (munafika), koji javno ispovijedaju vjeru skrivaju}i u sebi nevjerstvo Budu}i da to li~i poziciji mnogih ljudi, Allah, d`.{., to isti~e na vi{e mjesta ukazuju}i na brojne osobine koje karakteriziraju licemjera U tom smislu Allah Uzvi{eni ka`e:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَأَمَّنَابِ اللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَأَمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٨٢﴾

"Ima ljudi koji govore: 'Vjerujemo u Allaha i drugi svijet', a nisu vjernici! /8/ Oni (svojim djelima misle da) varaju Allaha i one koji vje -ruju, iako, ne osje}aju}i to, sami sebe vara -ju." /9/

"licemjerje" u osnovi zna~i "pokazivanje dobra i prikriivanje zla" Ima ga dvije vrste:

- vjersko, koje vodi u vje~nu vatru i

- prakti~no, koje spada u najve}e grijehe.

Svojstva licemjera (munafika)

objavljena su u medinskim surama budući da u Meki nije bilo licemjera. Naprotiv, bilo je ljudi koji su pokazivali nevjerstvo (kufr) prezirući i mrzeći ga, iako su intimno bili vjernici!

Međutim, kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio u Medinu, gdje su živjele Ensarije iz plemena Evs i Hazred`, koji su u vrijeme paganstva obavljali kipove kao i drugi arapski idolopoklonici, te idovi, sljedbenici Knjige, koji su živjeli u skladu sa tradicijom svojih predaka, podijeljeni u tri plemena:

1Benu Kaynuka', saveznici plemena Hazred`, 2Benu Nedir i 3Benu Kurejza, saveznici plemena Evs. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, islam je primio dio pripadnika plemena Evs i Hazred`, te mali broj idova, poput Abdullaha ibn Selama, računajući to vrijeme također ni u Medini nije bilo licemjerja, pošto muslimani još uvijek nisu imali silu koja bi zadavala strah. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je mirovnesporazume sa idovima i brojnim arapskim plemenima u okolici Medine. Međutim, kada je došlo do velike Bitke na Bedru i kada je Allah uzvisio Svoju Riječ uzdigavši islam i njegove pripadnike - tada je Abdullah ibn Ubejj ibn Selul, prvak Medine iz plemena Hazred`, prvak navedenih dviju skupina iz vremena paganstva (koje su ga nastojale postaviti za vladara /kralja/ prije nego im je došlo Veliko Dobro), koje su potom primile islam i napustile Ubejja, koji je osjetio prezir prema islamu i muslimanima - poslije Bitke na Bedru rekao je: "Ova bitka je odredila smjer (put)!" Zatim je objavio svoje prihvaćanje islama zajedno sa svojim sljedbenicima i potomcima, te nekim drugim sljedbenicima Knjige. Tako je došlo do pojave licemjerja među građanima Medine i okolnim beduinima. Među Muhad'irima (doseljenicima) u to vrijeme nije bilo licemjerja s obzirom na to da oni nisu napustili Meku pod prisilom, nego su to učinili po svom izboru, ostavljajući imetak, djecu i zemlju, u te nji za onim što je kod Allaha Uzvišenog, na ahiretu.

Dakle, licemjeri (munafici) bili su iz dva plemena, Evs i Hazred`, te jedan broj među idovima. Stoga Uzvišeni Allah ukazuje na licemjere, kako se vjernici ne bi zavarali njihovom vanjsinom, što bi unijelo nered na irem planu, u samom vjerovanju, budući da su oni u osnovi nevjernici.

Zato treba biti oprezan i ne misliti o nemoralnim ljudima dobro! Allah Uzvišeni kaže:

"Ima ljudi koji kažu: 'Vjerujemo u Allaha i drugi svijet', a nisu oni vjernici", odnosno:

"Kada ti dođu licemjeri, oni kažu: 'Svjedoćimo da si ti Allahov Poslanik!' Allah zna da si ti zasigurno Njegov Poslanik!" (63:1) Dakle, oni to izgovaraju svojim ustima, ali Allah, zasigurno, zna da oni lažu. Zato kaže:

"A Allah svjedoći da su licemjeri uistinu lažci" (53:1), odnosno

"da nisu vjernici" (2:8).

Riječi Allaha Uzvišenog: .."Oni (svojim djelima misle da) varaju Allaha i one koji vjeruju..." znači: u svom nevjerovanju oni su uvjereni da varaju Allaha, dakle, kada kažu: "Vjerujemo", računajući pritom da će im to koristiti, odnosno da to kod Njega prolazi kao što prolazi kod pojedinih vjernika. Allah Uzvišeni kaže:

"Na Dan, kada ih Allah sve oivi, oni će se Njemu zaklinjati kao što se vama zaklinju misleći da će im to koristiti. Oni su doista pravi lažljivci." (58:18) Zbog takvog njihovog vjerovanja Allah Uzvišeni ih identificira riječima: "iako, ne osjećaju to, sami sebe varaju." Znači, ukoliko vjernike i budu prevarili na kratkotrajnom dunjaluku, oni time samo sebe varaju.

Oni naime svojoj duži udovoljavaju ovim načinom, napajajući se našom radosti, čiji izvordaje sokove propasti, pošto onaj ih pije ispija našu bol kao srdbu Allaha Uzvišenog i Njegovu kaznu, koja ne utoljava. Time licemjer vara samog sebe, misleći da sebi čini dobro! Allah Uzvišeni kaže:

"iako, ne osjećaju to, sami sebe varaju."

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَأَلْهَمَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا كَمَا كَانُوا يُكْفِرُونَ ﴿١٥﴾

"U srcima njihovim je bolest i Allah im povećava bolest. Njih čeka patnja bolna za ono što su lagali."/10/

"U srcima njihovim je bolest." Prema nekim mišljenjima, ovdje "bolest" predstavlja sumnju, licemjerje i prljavštinu. To je sve tačno, budući da je bolest koja je u srcima licemjera i sumnja i licemjerje i prljavština.

Sumnja je zato jer oni sumnjaju u poslanstvo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem; licemjerje je, jer javno pokazuju vjerovanje (iman), a ustvari su nevjernici;

prljav{tina je, jer oni ne vjeruju u ono {to je Allah, d`{., objavio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem; nevjerstvo je, bez sumnje, prljav{tina!

"...pa im je Allah bolest pove}ao." Zna~i pove}ao im je sumnju, licemjerje i prljav{tinu Dakle, nagrada, odnosno kazna, primje-rene su vrsti djela, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"A {to se ti-e vjernika, njima je vjerovanje pove}ano i oni se raduju{to se, pak, ti-e onih u ~ijim je srcima bolest, ona im je prljav{tinu pove}ala." (9:125)

Rije~i Allaha Uzvi{enog: "...za ono {to su lagali" zna-e {to su lagali Allahu i vjericima nastoje}i ih prevariti rije~ima: **"Mi vjerujemo!"** - dok, ustvari, nisu vjerovali Allah Uzvi{eni obavijestio je Svog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o jednom broju licemjera (munafika) zadr`av{i za Sebe znanje o ostalima i ne obavje{tavaju}i ga o njima On ka`e:

"Me|u beduinima oko vas ima licemjera, a ima ih i me|u stanovnicima Medine koji su u licemjerstvu spretni! Ti ih ne poznaje{, ali ih Mi znamo!" (9:101)

Mo`da }e neko re}i: "Za{to Allahov Poslanik,

sallallahu alejhi ve sellem, nije ubijao licemjere po{to je znao neke od njih?" Odgovor na ovo pitanje nalazi se u Sahihima, gdje se navodi da je on, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Omeru ibn Hattabu: /48/ "Ne volim da ka`u Arapi kako Muhammed ubija svoje drugove (ashabe)!" Zna~i, on se bojao da ne do}e do bilo kakvih promjena u veze sa prihva}anjem islama od beduina, jer oni nisu znali da su pojedinci licemjerni, pa bi mogli pomisliti da ih on ubija unato~ njihovom imanu, odnosno mogli bi kazati: "Muhammed ubija svoje drugove (ashabe)!"

Malik u vezi s tim ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustezao se od licemjera kako bi pokazao svojim sljedbenicima da vladar ne osu|uje samo po svom znanju!"¹⁴

[afija ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je ubijanje licemjera budu}i da su oni javno prihva}ali islam, iako je on znao da su licemjери

Me|utim, ono {to su javno pokazivali iznad je onoga drugog To potvr|uje i

hadis: /49/ "Meni je nare|eno da se borim protiv ljudi sve dok ne ka`u:

'Nema boga osim Allaha.' Kada to ka`u..." itd.¹⁵

Me|utim, treba kazati da se ovo odnosi na onoga koji poznaje prvake licemjera i njihova imena Za one o ~ijem licemjerju Allah Uzvi{eni nije upoznao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Kur'anu stoji:

"Ako se licemjeri i oni u ~ijim je srcima bolest, te oni koji po Medini la'i {ire, ne okane, Mi }emo ti sigurno vlast nad njima prepustiti i oni }e samo kratko vrijeme kao kom{ije tvoje ostati Oni su prokleti i gdje god se na|u bit }e uhva}eni i poubijani." (33:80-81)

U ovim je ajetima dokaz da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije podstican protiv njih, niti je bio upoznat ko su im bili prvaci! Njemu se ukazuje na njihove osobine koje on primje|uje kod nekih od njih U tom smislu i Allah Uzvi{eni ka`e:

"A da ho}emo, Mi bismo ti ih uistinu pokazali, i ti bi ih sigurno po biljezima njihovim prepoznao. Ali ti }e{ ih doista prepoznati po na~inu njihova govora!" (47:30)

وَأَذَاقِبَلَهُمْ لَأَنْفُسِدُ وَأَفِي الْأَرْضِ وَكَالْوَأِيمَانِ مَصْلُوبُونَ ﴿١١﴾
أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾

"Kada im se ka`e: 'Ne pravite nered na Zem - lji!' odgovaraju: 'Mi samo red uspostavljam!' /11/ Zar tako! Oni su uistinu pravi smutljivci, ali to oni i ne opa`aju." /12/

"nered" ovdje zna~i nevjerovanje, lice-mjerje i grije{enje Rije~i Allaha, d`{.:

"Kada im se ka`e: 'Ne pravite nered na Zemlji!'" zna-e: ne pravite nered kroz nevjerstvo, licemjerje i grije{enje na Zemlji, jer onaj ko prema Allahu grije{i ili nare|uje da se grije{i, ~ini na Zemlji nered, po{to je uspostavljanje reda mogu}e samo uz pokornost Allahu, d`{.

Licemjeri misle da oni javnim pokazivanjem imana varaju vjernike, tako da ih oni uzimaju za svoje prijatelje umjesto vjernika, iako su licemjeri Me|utim, Allah, d`{., to

¹⁴ U vezi s tim, treba re}i sljede}e: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne govori iz strasti, za razliku od vladara koji nije vjerovjesnik i ne dobija Objavu. Zato nema razloga da gledamo druga}ije na odgovor Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ne volim da govore Arapi kako Muhammed ubija svoje drugove!" {to se ti}e stava da vladar ne sudi po onome {to zna, to se odnosi na vladare koji nisu vjerovjesnici, jer vjerovjesnici imaju znanje, odnosno nare}enje od Allaha Uzvi{enog, {to se mora izvr{iti.

¹⁵ Ja bih dodao: U prirodi je licemjera da ka}u "Nema boga osim Allaha!", dok to, istovremeno, njihovo srce negira. Da je Allah naredio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ih ubija, on bi to }inio i ne bi stao samo zbog toga {to govore: "Nema boga osim Allaha!", budu}i da svojim pona{anjem pokazuju suprotno, odnosno pokazuju nevjerstvo i licemjerje. Stoga se postavlja pitanje: "Za{to odstupamo od rije}i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Ne volim da ka}u Arapi kako Muhammed ubija svoje drugove!?' "

ovdje razotkriva kako se vjernici ne bi prevarili i uzimali licemjere za svoje prijatelje (za{titnike)

Naime, uzimanje ovih ljudi za bliske prijatelje (za{titnike), umjestovjernika, vrijeme kada oni spadaju me|u najve|e neprijatelje vjernika, pred-stavlja ~in stvaranja velikog nereda na ZemljiJer, po{to oni javno ispoljavaju vjeru (iman), vjernici o njima stje~u pogre{an sudTako licemjeri uspijevaju ostvariti nered, zavaravaju|i ih rije~ima koje su daleko od istine i ostaju|i istovremeno u prijateljskim odnosima s nevjernicima protiv vjernikaZato Allah, d`.{., ka'e: *Kada im se ka'e: "Ne pravite nered na Zemlji!", oni odgovaraju: "Mi samo red uspostavljamo!", tjmi `elimo samo pomirenje izme|u dvije skupine - vjernika, s jedne strane, i nevjernika (me|u kojim su i idolopoklonici i raniji sljedbenici Knjige), s druge strane." Me|utim, Allah zna ono {to je u njihovimdu{ama i {to kriju u svojim prsima, pa ka'e:*

"Nikako! Oni uistinunered prave, ali to i ne opa`aju." /12/ Ono {to oni namjeravaju smatraju|i to uspostavljanjem reda ustvari je pravi nered, a {to oni ne osje}aju zbog svog neznanja.

"Moj Bo'e! U~vrsti nas u Tvojoj vjeri i pokor-nosti i u~ini nas vjernicima ~ija spoljanost nije suprotna njihovoj unutarnjosti!"

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ آبَاؤُكُمْ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ
الْأَسْفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السَّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

"Kada im se ka'e: 'Vjerujte kao {to ovi ljudi vjeruju!', oni odgovaraju: 'Zar da vjerujemo kao {to maloumnici vjeruju!?' A doista su oni maloumnici, ali to oni ne znaju!"/13/

Uzvi{eni Allah ka'e: - Kada se licemjerima ka'e: "Vjerujte kao {to ovi ljudi vjeruju!", tjkao {to oni vjeruju u Allaha, Njegove meleke, Knjige, poslanike, o`ivljenje, D`ennet, D`ehenem i sl., odnosno, budite pokorni Allahu i Njegovom Poslaniku izvr{avanjem Njegovih naredbi i Njegovih zabrana, oni ka`u:

"Zar da vjerujemo kao {to maloumnici vjeruju!?" misle|i pod maloum-nicima ovdje na ashabe Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem! Oni govore: "Zar da budemo s ovim maloumnicima na istom stupnju!" Me|utim, Allah Uzvi{eni odgovara na ovo:

"A doista su oni ma-

loumnici, ali to oni ne znaju", tjoni ne znaju stanje u kojem se nalaze, {to upu}uje na zabludu i neobavije{tenost Neznanje je ovdje najgore po njih i ono najrje~itije govori o njihovom sljepilu i udaljenosti od Pravog putaTa zabluda pove}ava se uz istovremeno pove}anje Allahove srd`be i kazne prema njima, {to je primjereno djelima koja ~ineA Allah Uzvi{eni nikome ne}e nepravdu u~initi!

وَإِذَا لُؤْمُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمِنَّا
وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ
مُسْتَهْزِءُونَ ﴿١٤﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾

- Kada susretnu one koji vjeruju, oni govore: "Vjerujemo!", a ~im ostanu nasamo, sa {ej -tanima svojim, govore: "Mi smo s vamaMi se samo rugamo."/14/ "Allah se njima izruguje i ostavlja ih da u svom nejerovanju lutaju." /15/

Uzvi{eni Allah ka'e da kada ovi licemjeri susretnu vjernike, oni ka`u: "Vjerujemo!", pokazuju|i pred njima iman, bliskost i privr`enost, i obmanjuju|i ih tako licemjerno se dodvoravaju|i i kriju|i svoje uvjerenje kako bi time osigurali kori{tenje dobara i dobiti koje pripadaju vjernicimaMe|utim,

"kada se osame sa svojim {ejtanima", odnosno kada odu kod svojih ~elnika, prvaka i velikana me|u `idovskim rabinima i vojama idolopoklonika i licemjera, oni govore: "Mi smo s vama!" u nevjerstvu i idolopoklonstvu, "a mi se samo izrugujemo" sa pristalicama Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvi{eni Allah njima odgovara uzvra}aju|i na takve njihove postupke:"Allah se njima izruguje i ostavlja da lutaju u svom nevjerovanju", tjizruguje im se pokazuju|i im Svoje odredbe na ovome svijetu, odnosno ukazuju|i na nepovredivost njihove imovine i krvi time {to javno ispoljavaju iman i rije~i Svjedo~anstva:"Nema boga osim Allaha; Muhammed je Allahov poslanik!", za razliku od onoga {to im pripada na drugom svijetu (ahiretu), kao {to je kazna i te{ka patnjaOvo je i mi{ljenje Ibn-D`erira, budu|i da su spletke, varke i izrugivanje kroz igru i dokolicu, po mi{ljenju svih u~enjaka, nespojive s Allahom d`.{., ali su prihvatljive kao vid revan{a i zadovoljavanjapravde putem nagrade, odnosno

kazneTo potvr|uju i rije~i Ed-Dahhaka koje prenosi od Ibn-Abbasa. U tom smislu, rije~i Allaha, d`{.:

"Allah se njima izruguje" zna~e: Allah se njima podsmijeva nagovje{tavaju}i im kaznu "podr`ava ih da u nevjerovanju lutaju"U vezi s ovim dijelom ajeta, Ibn-Abbas i Ibn-Mes'ud navode predanje od nekih ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da rije~ "podr`ava ih" zna~i ostavlja ih da ostanu dugoMud`ahid isti~e da to zna~i: "pove}ava im, produ`ava im", dok neki drugi navode da to zna~i: "kad god oni u~ine grijeh, Allah im za to da blagodat", {to, u osnovi, predstavlja odgovor kaznom, u skladu s rije~ima Allaha, d`{.:

"I kada bi zaboravili ono ~ime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili, sve dok se onome {to im je dano ne bi obradovali! Tada bismo ih iznenada kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili!" /44/ "Tako bi se zameo trag narodu koji ~ini nasilje; a hvala pripada samo Allahu, Gospodaru svjetova." (6:44-45) Ibn-D'erir ovo tuma~i, pa ka`e da to zna~i: - Dajemo imda ostanudugou svojoj uobra`enosti i drskosti, kao {to Uzvi{eni Allah ka`e: "i Mi srca njihova i o~i njihove okrenemo, kao {to nisu vjerovali ni prvi put i ostavimo ih da u zabludi svojoj smeteni lutaju." (6:110)

Rije~ zna~i "zabluda" dok zna~i "sljepilo"Zabluda u navedenom smislu doga|a se u srcu, ali se i sljepilo, tako|er, koristi za srce.¹⁶

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت
تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

"To su oni koji su Zabludu uzeli umjesto Upu -te, ali im njihova trgovina nije donijela dobiti; oni nisu upu}eni!" /16/

Dakle, ti licemjeri uzimaju nevjerstvo i zabludu, a ostavljaju vjeru i uputu, {to im daje zadovoljstvo sli~no onom izra`enom u slijede}im rije~ima:

"[to se ti~e Semuda, njima smo na Pravi put ukazivali, ali im je sljepo}a bila milija od Pravog puta." (41:17) Dakle, u zamjenu za Pravi put oni su uzeli krivi put (zabludu), spustili nisko cijenu vjerovanju i dali ga za nevjerstvoZato Allah, d`{., ka`e:

"Njihova trgovina nije im donijela dobiti i oni nisu upu}eni", tju ovoj kupoprodaji, njihova transakcija nije im donijela dobit i oni nisu na Pravom putuS Pravog puta oni su dakle oti{li u zabludu, iz zajedni{tva u grupa{enje, iz sigurnosti u nesigurnost, iz sunneta u bidat (novotariju).

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ
بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾ صُمُّ بُكْمٌ عُمْىٌ
فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾

"Oni su sli~ni onima koji potpale vatru, a kada ona osvijetli njihovu okolicu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, pa ni{ta ne vide." /17/ "Gluhi, nijemi i slijepi su oni! Nikako da se povrate (osvijeste)!" /18/

Naime, nakon {to su licemjeri uzeli zabludu um-jesto Pravoga puta, postali slijepi iako imaju o~i, oni su postali sli~ni onome koji potpali vatru (tj`eli osvjetljenje vatrom) kako bi vidio svijet oko sebeAli nakon {to je vatra osvijetlila okolicu, omogu}iv{i mu da vidi i desno i lijevo oko sebe ({to daje posebno zadovoljstvo), ona se ugasila, a on je ostao u te{koj tami, bez vida i PutokazaUsto, on je gluh i ne ~uje, nijem i ne govori, i slijep bez obzira na svjetlo koje je ugledao, pa se ne mo`e vratiti u stanje u kome je bioU tom smislu, ovi licemjeri koji su uzeli krivi umjesto Pravog puta, opredijeliv{i se za zabludu umjesto Upute, postali su primjer izgubljenosti, zablude i sljepilaSlijede}i ajet pokazuje da su oni prvo prihvatili vjeru da bi je potom napustili, jer Uzvi{eni Allah ka`e:

"To je zato {to su oni bili vjernici, pa nevjernici postali, a onda su im srca zape}ena tako da ne shva}aju." (63:3)

U gornjim ajetima uporedba je izuzetno primje-rena, jer su licemjeri u po~etku, kao vjernici, stekli svjetlo, ali su ga potom pokvarili licemjerjem, ostaju}i zbunjeniA zbunjenost u vjeri ve}a je od svake zbu-njenosti!

¹⁶ Napomena: Dakle kao "sljepilo srca" (nap. prev.).

أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ
 أَصْبَعَهُمْ فِيءَ إِذْ أَنبَهُم مِّنَ الصُّورِ عِندَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ
 بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا
 أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
 لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

"Ili su oni sli~ni onima koji za vrijeme silnog pljuska s neba, u kojem su tmine, tutnjava i munje zbog gromova, stavljaju prste u u{i boje}i se smrti! A Allah obuhva}a nevjernike!" /19/ "Munja samo {to ih ne zaslijepi: kad god im ona blijesne, oni krenu, a ~im utonu u ta-mu, zastanu! A da Allah ho}e, On bi im oduzeo i sluh i vid! Allah, uistinu, sve mo`e!" /20/

Ovo je drugi primjer koji Allah Uzvi{eni navodi za jednu drugu vrstu licemjeraTo su oni kojima se po-ka`e istina, pa je jednom prihvate, ali drugi put sum-njaju u njuNjihova su srca obuzeta sumnjom, ne-vjerstvom i dilemamaRije~ ovdje zna~i "plju-sak", tjki{a koja se u trenu izlijeva; rije~ "tama" ozna~ava sumnju, nevjerstvo i licemjerje; rije~ "grmljavina" ozna~ava ono {to u srca utjeruje strah, pa je poznato da licemjere karakteriziraju veliki strah i panika, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"Oni misle da je svaki zvuk protiv njih." (63:4) Rije~ "munja" ozna~ava ono {to zasija u srcima ovih licemjera, kao {to je to ponekad svjetlo vjereAllah Uzvi{eni ka`e:

"Zbog gromova oni stavljaju prste u u{i boje}i se smrti! A Allah obuhva}a nevjernike!" Dakle, njihov oprez ni{ta im ne koristi jer Allah njih obuhva}a Svojom Mo}i i oni su podre|eni Njegovoj Mo}i i HtijenjuNakon toga, Allah, d`.., ka`e:

"Munja samo {to ih ne zaslijepi", tjona je sna}na i intenzivna, dok je njihov vid slab i nedovoljno u~vr}en vjerom.

Od Ibn-Abbasa se prenosi: "Svojom jasnom Kur'an dokazuje skoro sve slabosti licemjera";

"Kad god im munja blijesne, oni krenu, a kada utonu u tamu, oni stanu." U vezi s tim Ibn-Abbas ka`e: "Tj., oni znaju istinu, pa o njoj govore, ~ime postaju stabilni, da bi potom zbunjeno zastali ~im padnu u nevjerstvo." To se prenosi od ashaba i najjasnije je i najispravnije {to je re~eno u

komentar ovog ajetaDakle, tako }e im biti i na Sudnjem danu, kada ljudi dobiju svjetlo primjereno njihovom imanuNekome }e biti dano svjetlo {to osvjetljava njegov hod u du`ini manje ili vi{e od jednog fersaha; ne~ije }e se svjetlo, s vremena na vrijeme, paliti i gasiti; neko }e i}i Pravim putem jedno vrijeme, a zatim stati; a ne~ije }e svjetlo biti potpuno uga{enoTo su oni najokorjeliji licemjeri, za koje Allah Uzvi{eni ka`e:

Na Dan kada }e licemjeri i licemjerke go -voriti vjernicima: "Pri~ekajte nas da se svjetlom va{im poslu`imo!" Re}i }e im se: "Vratite se nazad, pa drugo svjetlo potra`ite!" (57:13) O vjernicima Allah Uzvi{eni ka`e:

"Na Dan kada bude{ vidio vjernike i vjernice, kako se njihovo svjetlo ispred njih, kao i sa desne strane njihove, kre}e..." (62:12) Zatim Allah, d`.., ka`e:

"Blago vama danas u d`enetskim ba{~ama kroz koje rijeke teku" (57:12), zatim:

"Na Dan u kojem Allah ne}e osramotiti Vje -rovjesnika i one koji su zajedno s njim vjero -vali; svjetlo njihovo }e i}i ispred njih, te s njihovedesne strane'Gospodaru na{', govorit }e oni, 'upotpuni svjetlo na}e i oprost nam, jer Ti doista sve mo`e{!' " (66:8)

"A da Allah ho}e, On bi im oduzeo i sluh i vid! Allah doista sve mo`e!" Ibn-Abbas ka`e: "To je zato {to su napustili istinu nakon spoznaje." Uz rije~i:

"Allah doista sve mo`e!" on ka`e: "tjMo}an je da odgovori kaznom ili da Svojim robovima oprost." Ibn-D`erir isti~e: "Allah, d`.., na ovome mjestu opisuje Sebe svojstvom Svemo}i nad svim, pa upozorava licemjere na Svoju snagu i strogost obavje{tavaju}i ih da On njih obuhva}a, da je mo}an oduzeti im i sluh i vid." Rije~ "mo}an" zna~i "koji ima mo}".

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن
 قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فُرُشًا
 وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
 رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

"O ljudi, budite u ibadetu Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste bili bogobojazni" /21/; "Koji vam je Zemlju posteljom, a Nebo zdanjem u~inio; Koji s Neba spu{ta ki}u i s njom izvodi plodove, opskrbu va{uzato ne ~inite druge Allahu ravnim - a vi znate!" /22/

Muhammed ibn Ishak, sa svojim lancem prenosilaca, navodi od Ibn-Abbasa:

"O ljudi, budite u ibadetu Gospodaru svome..." Govor je upućen objema grupama i nevjernicima i licemjerima. To znači: "Vjerujte samo u vašeg Jedinog Gospodara, Koji je stvorio vas kao i one prije." Ovaj ajet Allah, dž.š., započinje objasnjenjem Jednoće Njegove Božanstvenosti, budući da On daruje blagodati Svojim robovima time što ih izvodi iz ništavila u postojanje; On im je darovao vidljive i nevidljive blagodati. Time što im je "Zemlju uinio posteljom", odnosnokolijevkom, koja je poput postelje postavljena i utvrđena planinama uzdignutim, a "Nebo zdanjem uinio", koje predstavlja krov, kao što kaže: "A Nebo smo začinim krovom uinili, pa opet se oni od znamenja naših okreću." (21: 32)

"On s Neba kiču spušta...", tj. spušta oblak kada im je potreban i tako izvodi različite vrste sjemenja i plodova, što je opskrba njihovom i opskrba njihove stoke. On je Tvorac i Opskrbitelj, Posjednik svake kuće i stanovnika njenih, njihov Opskrbitelj. Stoga On zaslužuje da se samo Njemu klanja. Njemu nema ravnat Allah, dž.š., ovdje kaže:

"I ne inite nikoga Allahu ravnim - a vi znate", tj. ne pridružujte Mu nikoga ko ne može ni koristiti, ni šteti, kao Njemu ravnim, jer ste svjesni da nema drugoga gospodara koji je vas opskrbiti osim Njega. U dva Sahiha se prenosi od Ibn-Mes'uda da je rekao: /50/ - Pitao sam: "Allahov Poslanice! Koji je kod Allaha najveći grijeh?" Odgovorio je: "Da Allahu, Koji te je stvorio, uini nekoga ravnim." Isto tako, u jednom hadisu od Muaza stoji: /51/ "Zna li koje je pravo Allaha prema Njegovim robovima?" - "Da Mu budu u ibadetu i ništa Mu ne pridružuju!" U drugom hadisu stoji: /52/ - Neka niko od vas ne kaže: "[to hoće Allah i taj i taj", nego neka kaže: "{to Allah hoće, a tek potom i taj i taj"

U vezi s riječima Allaha, dž.š.: "Allahu ne inite nikoga ravnim!" navodi se da je Ibn-Abbas rekao: - Izraz "ravnopravni, partneri, suparnici" predstavlja izraz {irka skrive-nijeg od hoda mrava po crnom kamenu u tamnoj noći." To se inini kada se kaže: "Allaha mi i života mi moga i tvoga", ili "Da nije ovog psa, do li bi nam lopovi", ili "Da nije guska u kući, do li bi lopovi", ili kada uvijek kaže: "[to Allah i ti hoćete!" ili "Da nije Allaha i tog i tog", i sl. Sve je to {irkU hadisu

stoji: /53/ - Neki uvijek je rekao Allahovom Poslaniku: "[to ste Allah i ti htjeli!", pa mu je rekao: "Hoće li da me Allahu ravnim uini?" U drugom hadisu stoji: /54/ - Divni biste vi bili ljudi da drugog Allahu ravnim ne inite govoreći: "[to Allah i taj i taj hoće!"

"...a vi to znate", tj. vi znate da vam nema drugoga gospodara koji vas opskrbljuje do Allaha Uzvišenoga. Ovaj ajet ukazuje na ibadet samo Allahu, Kome nema ravnat dok je mnoštvo komentatora Kur'ana dokazivalo time postojanje Tvorca, ovdje se to izravno kazuje. Jer, ko se udubi u razmišljanje o ništim i višim bićima, o razlikama njihovih oblika, boja, prirodnih odlika i koristi od njih, odnosno o njihovome mjestu i svrsishodnosti, on je spoznao njihovog Tvorca, Njegovu mudrost, zna nje, umjetnost i veličanstvenu vlast. Neki beduini kažu: - Kada je nekom uvijek postavljeno pitanje: "Koji je dokaz postojanja Allaha, dž.š.?", rekao je: "Subhanallah! Ubrivo deve upućuje na devu, trag stopala upućuje na prolazak nekoga! Nebo je okineno sazviježlima, Zemlja puna klanaca, a more valova! Zar to sve ne upućuje na postojanje Sveznajućeg i Onoga Koji je obavio {ten o svemu!?"

وَأَنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾
فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَوَدَّ هَذَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةَ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

"A ako sumnjate u ono što smo Mi objavili robu Svome, donesite vi jednu suru sličnu to-me; pozovite i božanstva vaša, ako istinu govorite." /23/ "Paako to ne uinite, a nećete uiniti, onda se uvajate vatre rije je gorivo biti ljudi i kamenje, a pripremljena je za nevjernike." /24/

Nakon što je Allah, dž.š., u prethodnim ajetima potvrdio da nema drugog boga osim Njega, On počinje sa potvrdom vjerovjesništva Svoga roba i Poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, obračunajući se nevjernicima: "A ako sumnjate u ono što smo Mi objavili Svome robu...", tj. Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, dajte vi makar jednu suru sličnu onim što ih je on donio. Ako mislite da je to od nekoga drugoga, a ne od Allaha, suprotstavitemu se neštim sličnim i pomozite se pritom ako hoćete vašim božanstvima, vašim stilistima i oratorima, vašim najistaknutijim spisateljima i bilo kojim dru-

gim, ukoliko ste iskreni onome {to mislite.

Ovo je izazov nevjernicima od Allaha Uzvi{enog, {to se ponavlja na vi{e mjestu u Kur'anuU suri **"Kazivanje"** Allah, d`{., ka`e: *"Reci: Pa donesite vi od Allaha knjigu koja bolje, negoli ove dvije, na Pravi put upu}uje; slijedio bih je, ako istinu govorite!" (28:49)*

U suri "Subhane..." **(El-Isra')** ka`e:

"Reci: Kada bi se svi ljudi i d`ini udru`ili da sa~ine ne{to sli~no ovom Kur'anu, ne bi sa~inili knjigu kao {to je ova, pa makar jedni druge i pomagali!" (17:88)

U suri "Hud" Allah, d`{., ka`e: *"Ili, pak, oni govore da ga on izmi{lja! Reci: Pa donesite vi deset izmi{ljenih sura, sli~nih Kur'anu, i koga god ho}ete, osim Allaha, u pomo} pozovite, ako je istina {to tvrdite!" (11:13)*

U suri "Junus" ka`e:

"Ili oni govore: 'On ga izmi{lja!'" Reci: Pa, dajte vi jednu suru sli~nu njemu, a u pomo} pozovite koga god ho}ete, osim Allaha, ako istinu govorite." (10:38)

Svi su prethodni ajeti mekanski, iako se njima izazov upu}uje i u MediniAllah Uzvi{eni ka`e:

"A ako sumnjate u ono {to Mi objavljujemo Svome robu..." (2:23), tjMuhammedu,

"donesite vi sli~nu suru" i "pozovite va{a bo`anstva, osim Allaha, ako istinu govorite!" (2:23), tjdonesite vi suru sli~nu ovom Kur'anu! Ovim Allah, d`{., upu}uje izazov svima njima, i pojedina~noi grupno, bez obzira da li su pismeni ili neTo je, dakle, op}i izazov, koji se ne svodi samo na nepismenepojedince koji ne posjeduju znanje, nisu obrazovani i ne znaju pisati! Taj izazov ponovljen je vi{e puta kako u Meki tako i u Medini, uprkos `estokom neprijateljstvu idolopoklonika i licemjera prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, odnosno mr`nji prema njegovovjeriU tome su oni bili nemo}ni, {to Allah, d`{., i potvr}uje, pa ka`e:

"Pa ako to ne u~inite, a ne}ete u~initi, ~uvajte se Vatre!" (2:24) Zna~i: ako to ne mognete u~initi - a nikada ne}ete mo}i!

^udo na koje Allah ovdje izaziva nevjernike ne -dosti`no je, i oni su nemo}ni da sa~ine sli~nu suru do Dana sudnjegaZna~i, to nisu mogli, niti }e mo}i ikada u~initi! Tako je bilo tada i tako je ostalo do dana dana{njega, a tako }e i vje~no biti, budu}i da Allahov govor, niti formalno, niti

sadr`ajno, nije sli~an govoru Njegovih stvorenja

"Elif - lam - raOvo je Knjiga, ~iji se ajeti pomno ni`u i od vremena do vremena objavljuju, od Mudrog i Sveznajueg." (11:1)

Allah Uzvi{eni njima ka`e: *"Ako to ne u~inite, a ne}ete u~initi" - to zna~i da nikada ne}ete dosti}i Kur'an niti sa~initi ne{to njemu sli~no, preostaje vam jedino da se nemo}ni predate i priznate da je to Allahov govor, da vjerujete i djelujete prema Njegovim uputama, te da se usto ~uvate vatre koja je za nevjernike pripremljena.*

Uzvi{eni Allah ka`e:

*"Ako to ne u~inite, a ne}ete u~initi, ~uvajte se vatre za nevjernike pripremljene, ~ije }e gorivo biti ljudi i kamenje." Rije~ ovdje zna~i **"~uvati se, izbjegavati, kloniti se"**, pa to zna~i: klonite se vatre ~ije }e gorivo na Sudnjem danu biti ljudi, tjoni koji nisu vjerovali u ovaj Kur'an; rije~ **"kamenje"** jeste, ustvari, ono kamenje koje nevjernici obo`avaju umjesto AllahaUzvi{eni Allah ka`e:*

"I vi i oni kojima se pored Allaha klanjate, bit }ete gorivo u D`ehennemu i u njega }ete doista u}iDa su oni bogovi, ne bi u nj u{liSvi }ete u njemu vje~no boraviti." (21:98-99) To zna~i, pored kipova gorjet }e i fosforno kamenje, kojim se vatra potpaljuje da bi gorjela ja~e, kako bi kazna bila `e{a, {to navode Ibn-Mes'ud i neki ashabiRije~i Allaha Uzvi{enog:

"...koja je za nevjernike pripremljena", zna~e: koja je pripremljena i spravljena za nevjernike kao {to ste vi! Ovim ajetommnogi islamski autoriteti dokazuju da ta vatra i sada postoji, po{to se ka`e:

"koja je pripremljena za nevjer - nike", tjkoja je ve} postavljena i pripremljenaAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /55/ "D`ennet i D`ehennem me|usobno su se raspravljali...", {to je dokaz njihova postojanjaUz to postoje i drugi vjerodostojni hadisi koji to dokazuju.

Dakle, Allah upu}uje izazov nevjernicima nude}i im da donesu makar jednu suru sli~nu onim u Kur'anu i obavje{tavaju}i ih istovremeno da to oni ne}e mo}i u~initi, bez obzira bilo to malo ili mnogo, bila kratka ili duga sura, budu}i da sve sure u Kur'anu predstavljaju ~uda nedosti`na koja pripadaju Gospo-daru svjetovaU tom smislu u predanju se navodi da je Amr ibn el-As prije nego je primio islam

posjetio Musejlemmu-Kezzaba, koji mu je rekao: "[ta je to ovih dana objavljeno va{em prvaku u Meki?" Amr mu je kazao: "Objavljena mu je jedna kratka i lijepa sura." On je upitao: "Koja?", a Amr je proučio: "*Tako mi vremena! Doista je svaki ~ovjek na gubitku! Osim onih koji vjeruju i dobra djela ~ine*Koji jedni drugima istinu i strpljenje preporu~uju." (Ibid.,103:1-3) On se zamislio jedan ~as, zatim podigao glavu i rekao: "Meni je objavljena sli~na sura!" "Koja?", upitao je AmrOn je odgovorio:

"O Veber, o Veber, ti si samo u{i i prsa, a ostatak tvog tijela je mr{a."¹⁷ Zatim je upitao: "[ta ka`e{, o Amr?" Amr je na to rekao: "Tako mi Allaha! Ti dobro zna{ da ja znam da la`e{!"

وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كَمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ
شَرِّهِمْ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُؤُوا بِهِ مُتَشَابِهًا
وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٥﴾

"A one koji vjeruju i dobra djela ~ine obraduj da njima pripadaju d`enetske ba{~e kroz koje rijeke teku! Kad god se iz njih opskrbe kak -vim plodom, oni ka`u: 'Ovim smo i prije bili opskrbljeni!' A bivaju im davani samo njima sli~ni! U njima im pripadaju `ene ~iste i oni }e u njima vje~no boraviti."/25/

Nakon {to je Allah Uzvi{eni naveo kazne i patnje koje je priredio za Svoje neprijatelje, licemjere i nevjernike, prirodno je da naspram toga uka`e i na poziciju vjernika, koji su svoju vjeru potvrdili dobrim djelima, za koja su im pripremljene blagodatiNa ovaj na~in u Kur'anu se primjenjuje metod podsticaja i prijetnje, {to je, prema mi{ljenjima najkompetentnijih u~enjaka, i smisao naziva "posebni (parni) ajeti" za Kur'an, budu{i da se u njima uz poziciju vjernika i blagodati njima pripremljene navodi obavezno i pozicija nevjernika, odnosno kazne za njih pripremljeneAllah Uzvi{eni ka`e:

"A one koji vjeruju i dobra djela ~ine obraduj da njima pripadaju d`enetske ba{~e, kroz koje rijeke teku!", daju{i opis ba{~i kroz koje rijeke teku, dakle ispod drve}a i soba u njimaU jednomhadisu stoji da "rijeke teku izvan svojih korita", dok se o rijeci Kevser navodi da su

joj "obale biserne {koljke izdubljene", {to me|usobno nije proturje~no, budu{i da je mulj tih rijeka, kao {to se navodi, fini mo{us, a pijesak - biserje i drago kamenje! Molimo Allaha Uzvi{enog da nas uputi na Pravi put, kako bismo, uz Njegovu Dobrotu i Milost, dospjeli u ove ba{~e.

Rije~i Allaha Uzvi{enog: "Kad god se iz njih opskrbe kakvim plodom, oni ka`u: 'Ovim smo bili opskrbljeni i prije.'" U vezi s tim, veliki broj ashaba, prema predanju Es-

-Suddija,sa lancem prenosilaca koji se`e izravno do njih, kazuje da }e se ovi plodovi davati u D`ennetu te da }e ovi ljudi, kada to vide, re{i: "Ovim smo bili opskrbljeni i na dunjaluku!" Ovi plodovi su, me-|utim, kako se isti~e, iste boje, ali potpuno razli~itog okusa!

Rije~i Uzvi{enog:

"U njima }e imati supruge ~iste i tu }e vje~no boraviti" zna~e: oslobo|ene menstruacije, nu`de, sluzi, pljuva~ke, sperme, ralanja, a rije~i:

"...i tu }e vje~no boraviti" izra`avaju savr{enstvo sre}eJer, s ovim blagodatima, oni }e biti na stupnju osiguranom od smrti i prestanka `ivota, bez kraja i konca, u vje~nom bla`enstvu, koje nikada ne}e prestatiSamo nas Allah mo`e o`iviti zajedno s njima, jer On je Dare`ljivi i Plemeniti!

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَابَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ
ءَامَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ
مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا
وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿١٦﴾ الَّذِينَ يَنْفُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ
مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَفْسِدُونَ فِي
الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧﴾

"Doista se Allah ne ustru~ava za primjer na-vesti mu{icu ili ne{to si}u{nije od nje; oni koji vjeruju - ta oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova; a oni koji ne vjeruju govore: '[ta to Allah ho}e ovim primjerom?' Ovim On mnoge u zabludu stavlja, a mnoge na Pravi put upu}uje, odnosno On u zabludu stavlja samo razvratnike!"/26/ "One {to kr{e od Allaha prihva}enu obavezu nakon njene ovjere, prekidaju ono {to je Allah naredio da se odr`ava i nered na Zemlji prave; To su gubitnici!"/27/

¹⁷ Životinja slična zecu.

U Komentaru, s lancem prenosilaca od

Ibn-Abbasa, Ibn-Mes'uda i vi{e ashaba, Es-Suddi ka`e: - Kada je Allah Uzvi{eni naveo ova dva primjera, tjajet:

"Oni su kao onaj {to potpali vatru..." (2:17) te ajet:

"Ili su sli~ni onima koji za vri~jemesilnog pljuska..." (2:19), licemjeri su tada rekli: "Allah je daleko uzvi{eniji i ve}i da bi navodio takve primjere!", da bi uskoro bio objavljen slijede}i ajet:

"Doista se Allah ne ustru~ava za primjer navesti...", zaklju~no s rije~ima: .. "...i to su gubitnici." (2:27) Allah Uzvi{eni tako saop}ava da On, d`{., ne potcjenjuje ni{ta da to ne bi naveo kao primjer, pa makar to bilo sitno i malehno kao {to je mu{icaJer, On, d`{., kao {to se nije sustezao stvoriti to, isto tako se ne suste`e navesti to kao primjer, pa u tom smislu uzima za primjer muhu i pauka na vi{e mjesta u Kur'anu!

Rije~i: zna~e "ne ustru~ava se", a ima mi{ljenja i da zna~e "ne boji se navesti za primjer bilo {to, malo ili veliko"Rije~ca ovdje se koristi za umanjeње, kao npr., kada se ka`e:

"Udarit }u ga sigurno, pa koliko god bilo", ~ime se potvr}uje ne{to najmanjeRije~i: **"pa i ne{to iznad nje"** zna~e "ili ne{to si}u{nije i ni`e od nje", {to je isto kao kada se neki ~ovjek opisuje kao lo{ i {krt, a onaj koji to slu{a ka`e: "Da, on je i vi{e od toga u pogledu lakomosti tvrdi~luka!" To je mi{ljenje El-Kisa'ija i Ebu-Ubejda, koje navode Er-Razi i vi{e drugih autoriteta.

"A oni koji vjeruju, oni znaju da je to Istina od Gospodara njihovog..." - zna~i da oni koji vjeruju, vjeruju u primjerekoje Allah navodi bili oni mali ili veliki, znaju da je to Istina od Gospodara njihova, kojom Allah put pokazuje jer to je govor Svemilosnika, Milostivog.

- Oni koji ne vjeruju, govore: "[ta to Allah ho}e ovim primjerom?", potcjenjuju}i ove primjere i navode}i u zabludu, kao {to Uzvi{eni Allah navodi u suri **"El-Mudessir" (Pokriveni):**

- Mi smo ~uvarima vatre meleke postavili i odredili njihov broj kao isku{enje onima koji ne vjeruju, kako bi se oni kojima je Knjiga dana uvjerali, kako bi se onima koji vjeruju vjera pove}ala, kako oni kojima je Knjiga dana i koji vjeruju ne bi pali u sumnju, te kako bi oni u ~ijim je srcima bolest, kao i nevjernici, govorili: "[ta je Allah htio ovim primjerom?" Tako Allah stavlja u zabludu onoga koga On ho}e, a na Pravi

put ukazuje onome kome to On ho}eA, vojske Gospodara tvoga samo On zna..." (74:31) Isto tako, na ovome mjestu On, d`{., ka`e:

"Ovim On mnoge u zabludu stavlja, a mnoge na Pravi put upu}uje, On u zabludu stavlja samo razvratnike!" Es-Suddi u svom Komentaru navodi predanje od Ebu-Malika, zatim Ibn-Abbasa, pa Murre, potom Ibn-Mes'uda i nekih ashaba, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da se rije~ima: "mnoge u zabludu stavlja" misli na licemjere, a rije~ima: "a mnoge na Pravi put upu}uje" misli na vjernikeLicemjerima Allah pove}ava zabludu zato {to oni negiraju ono {to iz primjera koje On navodi istinski i provjereno znaju, jer je i primjer koji se navodi odgovaraju}i onome ~ime ih Allah stavlja u zabluduNa Pravi put On, d`{., upu}uje mnoge, odnosno pripadnike vjere, pove}avaju}i im iman i uputu koju slijede jer oni potvr}uju i priznaju ono {to istinski i sigurno znaju da odgovara primjereima koje Allah navodiTo je takoler stvar Allahove upute!

"...a u zabludu stavlja samo razvratnike" **"razvratnik, nemoralan ~ovjek"** u arapskom jeziku zna~i "onaj koji izlazi iz okvira pokornosti"Arapi, npr., ka`u: **"Hurma je raspukla"** kada plod izije iz ljuskeRazvratnik (fasik)mo`e biti i nevjernik i grje{nik, iako je razvratnost (fisk)u slu~aju nevjernika daleko te`a i goraU navedenom ajetu pod razvratnikom se misli na nevjernika, a Allah najbolje zna! To pokazuje i ~injenica da ih On, d`{., opisuje slijede}im rije~ima:

"One {to kr{e od Allaha prihva}enu obavezu nakon njene ovjere, prekidaju ono {to je Allah naredio da se odr`ava i nered na Zemlji prave; to su gubitnici!" /27/ Ovo su svojstva nevjernika koja su potpuno opre~na svojstvima vjernika! Rije~i:

"od Allaha prihva}enu obavezu" zna~e ono {to im je dao u obavezu u Kur'anu i {to su oni prihvatili da bi potom to negirali i prekr{ili"...prekidaju ono {to je Allah naredio da se odr`ava" ukazuje na sve {to je Allah naredio da se odr`ava i obavlja, a {to su oni prekr{ili i napustili, "i nered na Zemlji prave", zna~i svojim nevjerstvom i nepridr`avanjem onoga {to je Allah naredio oni nered ~ine, dozvoljavaju}i ono {to je zabranjeno i zabranjuju}i dozvoljeno i tako {ire {irk (mnogob{tvo) i nevjerstvo me}u ljudima, predstavljaju}i im to kao ispravno i istinito.

"To su gubitnici" na drugom svijetu! Ed-Dahhak navodi od Ibn-Abbasa slijede: "Svaki naziv koji je Allah pridao onima koji nisu pripadnici islama predstavlja primjer gubitnika pod kojim se misli na nevjerstvo, dok pridavanje takvog naziva pripadnicima islama označava grijeh." Ime "gubitnici" predstavlja plural od riječi "gubitnik", a to su oni koji su svojim grijehom prema Allahu sami sebi uskratili Njegovu Milost. Navedena riječ "gubitnici" znači gubitnici na drugom svijetu, što pokazuje prethodna svojstva, tj. svojstva nevjernika koji su izgubili drugi svijet. Taj svijet izgubiti je samo nevjernici!

كَيْفَ نَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَهْلًا لَهَا قَدْ جَاءَكُمْ دُرُؤْتِكُمْ
ثُمَّ يُجِيبِكُمْ اللَّهُ إِلَىٰ تَرْجُوعِكُمْ ﴿٢٨﴾

"Kako ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili mrtvi pa vas je On oživio, zatim je vas usmrtio, zatim ponovo oživio, potom ćete Njemu biti vraćeni?!" /28/

Allah Uzvišeni navodi dokaze Svoga postojanja i moći ističući da je On Tvorac Koji raspolaže Svojim robovima, pa kaže: "Kako vi ne vjerujete u Allaha", tj. kako negirate Njegovo postojanje i moć, te da je On Tvorac i Gospodar, odnosno kako Mu pridružujete suparnika i klanjate se nekom drugom?! "vi koji ste bili mrtvi, pa vas je On oživio" Prema predanju Ibn-Mes'uda, Ibn-Abbasa i nekih ashaba, ovo tumači slijedeći ajet:

"Na Gospodar, Ti si nas dva puta usmrtio i dva puta oživio!" (40:11) On kaže: "Bili ste zemlja prije nego vas je stvorio - (to je mrtvo, zatim vas je oživio i stvorio vas - (to znači život, zatim umrtvio, kako biste se Njemu u kaburima vratili - (to predstavlja drugu smrt, a zatim je vas ponovo oživio na Dan suda - (to predstavlja drugi život. To su te dvije smrti i dva života koje tumače riječi Uzvišenog:

'Kako vi ne vjerujete...?!'"

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ
فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

"On je za vas sve na Zemlji stvorio, zatim se prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio; On svaku stvar zna!" /29/

Nakon (to je Uzvišeni Allah naveo

dokaze stvaranja ljudi ukazujući im i na ono (to u sebi vide, On navodi drugi dokaz, dokaz stvaranja nebesa i Zemlje i kaže:

"On je za vas sve na Zemlji stvorio, zatim se prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio..." Mud'ahid kaže: - Allah je stvorio Zemlju prije neba. Kada je Zemlju stvorio, iz nje je pokuljao dim uz Njegovo dopuštenje, pa kaže:

"...zatim se prema nebu usmjerio...", tj. krenuo prema nebu. Riječ "uzvisiti se, uputiti se prema" ovdje sadrži značenje nauma i usmjerenosti budući da se prijelaznost ostvaruje prijedlogom "ka, prema" "i kao sedam nebesa ga uredio", tj. stvorio je sedam nebesa. Komentatori Kur'ana razilaze se u vezi sa pitanjem stvaranja Zemlje prije neba, odnosno, neba prije Zemlje. Svaka od dvije strane nudi svoje dokaze, ali je dokaz onih koji smatraju da je Zemlja stvorena prije nebesa jači, u skladu s riječima Uzvišenog:

"On je za vas sve na Zemlji stvorio, zatim se prema nebu usmjerio..." jer riječ "zatim" pret-postavlja redoslijed. To znači da je Allah stvorio Zemlju i sve (to je na njoj, a zatim, nakon toga, uputio se prema nebesima i stvorio ih. Sedam dokaz onih koji tvrde da je Allah prvo stvorio nebesa, a zatim Zemlju, jesu riječi Uzvišenog:

"A (ta je tebe: vas stvoriti ili nebo sazdati? On je svod njegov visoko podigao i uredio; no, njegove mravnim, a zore svijetlim uinio. Poslije toga je Zemlju poravnao, iz nje vodu i pa(njake izveo i brda uvrstio." (79:27-32) Ovo navodi Ibn-D'erir od Katade, iako je ovo mišljenje, tj. da je nebo stvoreno prije Zemlje, netačno. Tačno je suprotno, tj. stvaranje Zemlje prije nebesa. U El-Buharijinom Sahihu navodi se da je u vezi s ovim postavljeno pitanje Ibn-Abbasu, pa je odgovorio da je Zemlja stvorena prije nebesa, a da je Zemlja samo uređena (poravnana) nakon stvaranja neba. To znači da se "uređenje" tumači riječima Uzvišenog Allaha:

"Poslije toga je Zemlju poravnao, iz nje vodu i pa(njake izveo i brda uvrstio", tako da ovdje znači "izvođenje voda pohranjenih u Zemlji" pomoću kojih nižu biljke različitih vrsta, osobina, boja i oblika.

وَأَذَقْنَا لِكُلِّ دَلِيلٍ لِّمَلَائِكَةِ إِنَّا جَاعِلُونَ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً ۗ قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۗ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

- A kada Gospodar tvoj re~e melecima: "Ja }u na Zemlji halifu postaviti! ", oni upita{e: "Zar }e{ na Zemlji postaviti onoga koji }e na njoj nered {iriti i krv prolijevati?! A mi Tebe ve-li~amo hvalom i kako Tebi dolikuje {tujemo!" On re~e: "Ja znam ono {to vi ne znate."/30/

Kao znak Svoje milosti prema ~ovjeku Allah Uzvi{eni ukazuje na polo`aj ~ovjeka prije stvaranja i ka`e:

"A kada Gospodar tvoj re~e melecima...", tjpri~aj to, Muhammede, svom na-rodu!: "Ja }u na Zemlji halifu postaviti", zna~i ljude koji }e jedni druge stolje}ima i generacijama naslje|ivati kao {to Uzvi{eni ka`e: "On je Onaj Koji vas je me|usobnim nasljednicima na Zemlji u~inio" (35:39) i to je ispravan komentar rije~i , za razliku od mi{ljenja onih koji ka`u da je Adem Allahov namjesnik na Zemlji, na osnovi rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Ja }u na Zemlji halifu postaviti."

18

¹⁸ Ja bih rekao: zna~enje rije~i "**(nasljednik)**", u smislu zastupanja, nužno pretpostavlja odsustvo onoga koga zastupa, bilo potpuno ili djelimi~no, zbog smrti, puta, izoliranosti, vlastitog udaljavanja, ili nekog drugog razloga koji onemogućava da onaj koji je zastupan ne obavlja svoj posao, kao npr. slu~aj Ebu-Bekra, zastupnika Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nakon njegove smrti, ili kao kada se ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio je Aliju, r.a., za svog zastupnika u Medini, tj. za vrijeme svog odsustva u toku jedne od bitaka. Kada to postane jasno i kada postoji zadovoljstvo, onaj ko tako misli shvatit će grešku onoga koji ka`e da je "Allah Uzvišeni učinio Adema, a.s., Svojim zastupnikom na Zemlji", i to iz slijedećih razloga:

1. Nemoguće je da Allah bude, bilo sasvim ili djelimi~no, odsutan od onog što je u Njegovom posjedu, jer On je Vje~ni na nebesima i Zemlji; Njegovu znanju ne može ni trunca promaći na nebesima, niti na Zemlji. Prema tome, On nema potrebe za zastupnikom, opunomoćenikom, zamjenikom ili nekim drugim, jer On je neovisan od svjetova.

2. Da bi Adem ili ljudska vrsta bili podesni za zastupništvo, oni moraju imati ista ili sli~na svojstva koja ima i Allah Uzvišeni. A budući da je ~ovjek stvoren i da nema svojstva sli~na Allahovim, nego, naprotiv, ima nedostatke u svim svojim svojstvima, za razliku od Allaha, Koji je savršen u svim Svojim svojstvima, dolazi do potpune proturje~nosti. Stoga se postavlja pitanje: Kako je moguće da onaj koji ima nedostatke zastupa Onoga Koji je savršen? Allah je uzvišen od svega sli~noga jer

"Ništa nije kao On; On sve ~uje i zna!" (42:11)

3. Potvrđeno je da ~ovjek ne može biti Allahov zastupnik, niti predstavnik. Naprotiv, Allah, dž.š., istinski je zaštitnik i halifa. U tom smislu govore i rije~i Allaha Uzvišenog: "Nama je samo Allah dovoljan i divan je On zaštitnik!" (3:173);

"a Allah sve nadgleda i štiti!" (11:12); "Onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta." (65:3); "A Allah je dovoljan kao zaštitnik!" (33:48); Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u dovi za put ka`e: /56/ "Moj Allahu! Ti si saputnik na putu i zaštitnik porodice!"

U vezi s rije~ima Allaha Uzvi{enog:

"Zar }e{ na njoj postaviti onoga ko }e nered {iriti?" Abdurrezzak navodi od Ma'mera, a on od Katade: - Kao da ih Allah oba-vje{tava da, ukoliko na Zemlji bude stvorenja koja nered {ire i krv prolijevaju, pa ka`e:

"Oni reko{e: 'Zar }e{ na njoj postaviti onoga ko }e nered {iriti i krv prolijevati', {to su rije~i meleka i to ne kao izraz suprotstavljanja Allahu, kako se to nekad ~ini, jer Allah meleke predstavlja takvima da oni ne izlije}u svojim govorom ispred Njega i ne postavljaju bilo kakvo pitanje bez Njegove dozvole."

Ibn-D`urejd` ka`e: - Oni su samo kazali ono {to ih je Allah obavijestio u vezi sa stvaranjem Adema pa su rekli: "Zar }e{ na njoj postaviti onoga ko }e nered na njoj {iriti i krv prolijevati"U vezi s tim, Ibn-D`erir ka`e: - Neki navode da su melecima kazali to {to su kazali jer im je Allah dozvolio da postave pitanje nakon {to ih je obavijestio da }e potomci Adema (~ovjeka) takvi biti, pa su zato kazali: "Zar }e{ na njoj postaviti onoga koji }e nered {iriti i krv prolijevati?"

ukazuju}i da u ovoj vrsti ima takvih koji }e to ~initiTo je

4. U Allahovoj Knjizi niti u sunnetu ne postoji nijedan dokaz, bilo eksplicitan, implicitan ili izveden, da je ~ovjek Allahov zastupnik na Zemlji! On, dž.š., ka`e: "Ja }u na Zemlji namjesnika/nasljednika postaviti." Da, to je rekao. Međutim, On nije rekao: "Ja }u na Zemlji Sebi namjesnika postaviti", niti: "Ja }u na Zemlji namjesnika postaviti Sebi", ili "Svog namjesnika". Zato se postavlja pitanje: Odakle smo zaključili da je Adem, a.s., ili, pak, ljudska vrsta, Allahov namjesnik na Zemlji...?! Zar nije Allahova uloga i mjesto više i veće od toga!? Jer, On je Uzvišen nad svim tim! Neki komentatori Kur'ana ka`u: "Iz stoljeća u stoljeće, iz generacije u generaciju, narodi nasljeđuju jedni druge!", dok drugi navode: "To su namjesnici/nasljednici d`ina ili drugih stvorenja prije njih, za koje se pretpostavlja da su bili na Zemlji prije ljudske vrste!" Prvo tuma~enje je svakako jasnije, a potvrđuju ga i Kur'an i sunnet. Što se pak ti~e mišljenja da se "pod namjesništvom / hilafetom misli samo na namjesništvo u pogledu odredbi (ahkam) i sl., to je neprihvatljivo budući da se odredba (propis) uzima iz Objave na osnovi koje se donosi sud, i to nije ljudska odredba. To je odredba Allaha Uzvišenog. To je čin klanjanja Allahu. Velika je razlika između klanjanja (ibadeta) i između zastupanja (nijabet) i namjesništva (hilafet)! Na taj na~in postaje jasno da onaj ko donosi sud, to ~ini po Allahovoj odredbi, a ne u ime Njega!

Međutim, oni koji zastupaju ovo mišljenje, tj. stav o Allahovom namjesniku na Zemlji u pogledu odredbi (ahkama), nemaju nikakav dokaz za to, niti u Kur'anu niti u sunnetu. Naprotiv, kao što je navedeno, dokazi su suprotni, a tim ljudima je preostalo da zaključuju prema vlastitom mišljenju, odnosno po principu vjerovatnoće. Poznato je, međutim, da je zaključivanje prema vlastitom mišljenju i principu vjerovatnoće jedna stvar, a govor Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, druga stvar, odnosno da nema zaključivanja prema vlastitom mišljenju pored izvornog teksta. Kada se uva`i princip vjerovatnoće, dokazivanje izgubi vrijednost. To se, posebno, može reći za pitanja poput ovih, koja se dokazuju jedino rije~ju od Allaha Uzvišenog ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji ne govori po svom nahodjenju, nego isključivo po Objavi koja mu se dostavlja. A Allah je Onaj koji upućuje na Pravi put.

pitanje kojim se `eli ne{to saznati, ali i otkriti smisao (mudrost)Odgovaraju}i na to, Allah Uzvi{eni je rekao:

- On je rekao: "Ja znam ono {to vi ne znate", tjJa znam vi{i interes u stvaranju ove vrste unato~lo{im stvarima koje spo-minjete, a to vi ne znateJer, Ja }u me|u njima postaviti vjerovjesnike, poslanike, dobre ljude, bogo-ugodneU vezi sa smislom rije~i

"Ja doista znam ono {to vi ne znate!" navest }emo kasnije, in{aallah, predanja Ibn-Mes'uda, Ibn-Abbasa i jo{ nekih ashaba.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ
كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَٰؤُلَاءِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ
فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ الْغَيْبِ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾

- I pou~i On Adema svim imenima, a onda ih predo~i melecima i re~e: "Ka`ite Mi imena njihova, ako istinu govorite!" /31/ "Subhan -allah!", reko{e oni, "mi znamo samo ono ~e -mu si nas Ti pou~io! Samo si Ti Znalac Mud -ri."/32/ "O Ademe", re~e On, "ka`i im njihova imena!" I kada im on kaza imena njihova, Allah re~e: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono {to pokazujete i {to krijete?"/33/

Ovo je pozicija u kojoj Allah spominje Adema daju}i mu ~ast nad melecima jer ga je Allah Uzvi{eni pou~io onome ~emu nije pou~io meleke, pa ka`e:

"On je Adema svim imenima pou~io!", tj pou~io ga je imenima svih stvorenja, od najvi{i do najni{i}Ovo potvr|uju i rije~i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi sa "velikim {efaatom": /57/ - Oni }e do}i Adem i kazati mu: "Ti si praotac ljudskog roda! Allah te stvorio Svojom rukom, u~inio da ti meleci sed`du u~ine, i pou~io te imenima svake stvari" (iz hadisa u Sahihu El-Buharijevom), {to pokazuje da ga je Allah pou~io imenima svih stvorenja, i ka`e:

"...a onda ih predo~i melecima", tj predo~io im je naziveRije~i:

"predo~io ih je" dolaze u obliku "op}enitosti", {to obuhva}a i razumna i nerazumna bi}a, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e: "Allah sve `ivotinje od vode stvarara, pa neke od njih na trbuhu puze, a neke na dvije noge idu..." (24:45) U svome komentaru Es-Suddi navodi predanje od Ebu-Malika, odnosno Ebu-Saliha, Ibn-Abbasa, Murre, Ibn-Mes'uda i nekih ashaba:

"Adema je pou~io svim imenima, a zatim ih je predo~io melecima", tj izlo`io je stvoreni svijet melecima

"Ka`ite Mi imena njihova ako istinu govorite!", tj ka`ite Mi imena stvorenja koja sam vam predo~ioBuduj}i da su meleci mislili da Allah ne}e stvoriti nijedno stvorenje koje zna vi{e od njih, On im ka`e: "ako istinu govorite kada tvrdite da znate vi{e od svakog Mog stvorenja, pa i Adema, ka`ite Mi imena stvorenja koja sam vam predo~io!" To navode Hasan i KatadeEs-Suddi navodi od Ebu-Saliha, on od Ibn-Abbasa, a ovaj od Murre, Ibn-Mes'uda i nekih ashaba: "...ako istinu govorite", misle}i da }e svi potomci Ademovi nered {iriti i krv prolijevati!

Ibn-D`erir prenosi od Ibn-Abbasa da to zna~i: Zar }e{ na njoj postaviti onoga koji }e nered {iriti i krv prolijevati mimo nas, ili nekoga od nas?! Mi Tebe veli~amo, hvalimo i {tujemo! Zna~i, oni su mislili da }e svi ljudi krv prolijevati i nered na Zemlji {iriti, ne znaju}i da }e me|u njima biti i vjerovjesnika i bogougodnih i dobrih! Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"Ka`ite Mi imena njihova!", pokazuju}i njihovu nemo} - "ako istinu govorite", tvrde}i da }e oni krv prolijevati i nered na Zemlji {iritiAko ne znate imena ovih koje sam vam predo~io i koje vidite, vi pogotovo ne mo`ete znati stvari skrivene!

"Subhanallah!", reko{e oni, "mi znamo samo ono ~emu si nas Ti pou~io; Ti si, doista, Znalac Mudri", tjZnalac svake stvari, Mudar u Svom stvaranju i naredbi, u pouci i zabrani po Svojoj voljiU svemu tome, Ti posjeduje{ mudrost i savr{enu pravednost! Rije~ zna~i da je ~ist od svakog nesavr{enstvaOmer je rekao Aliji:

"Nema drugog boga osim Allaha", mi smo to spoznali, a {ta to zna~i "Subhanallah!?" Alija je odgovorio: "To je govor koji Allah voli, kojim je zadovoljan, voli da se izgovara." Neki je ~ovjek pitao Mejmana ibn Mehrana o rije~ima

(Subhanallah!), pa je on odgovorio: "To je govorkojim se Allah veli~a i kojim se sve ostalo izdvaja kao ni`e od AllahaZnanje o tome

prepustite Njemu i Njegovoj Veli~ini, jer On je Znalac Mudri!" Zatim Allah ka`e:

"O Ademe", re~e On, "ka`i im njihova imena!" I kada im on kaza imena njihova, Allah re~e: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje, i da samo Ja znam ono {to pokazujete i {to krijete?!" /33/

Zejd ibn Eslem navodi: - Rekao im je: "Ti D`ebraile, ti Mikaile, ti Israfile...", dok nije nabrojao imena svih, a Mud`ahid ka`e: "Zna~i ime svake stvari!" Od Seida ibn D`ubejra, Hasana i Katade navodi se sli~no predanje..Po{to se u govoru kojim je Allah Uzvi{eni obavijestio meleke o imenima pokazala prednost Adema, a.s., nad melecima, Allah je rekao:

"Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono {to pokazujete i {to krijete?!" /33/ Ibn-D`erir na-vodi: "U vezi s tim najja~e je mi{ljenje Ibn-Abbasa, a to je da se zna~enje rije~i Uzvi{enog Allaha:

"Ja znam ono {to vi pokazujete" - odnose na njihove rije~i:

"Zar }e{ na njoj postaviti onoga koji }e nered {iriti i krv prolijevati?!" Ustvari oni su pre{utjeli ono {to su znali o Iblisovom suprotstavljanju Allahovim naredbama, te njegovoj oholosti i nepokornosti prema Njemu, osobinama s kojim ga je Allah stvorio{to se ti~e sumnje u vezi sa rije~ima Allaha, d`.{.:

"i {to krijete", tjda je glagol ovdje u mno`ini, iako se odnosi na Iblisa, koji je u sebi krio grijeh prema Allahu, a {to je jednina, mo`emo re{i: Arapi su obi~avali re{i: "Pobijena je vojska i pora`ena...", iako je pobijena ili pora`ena jedna (jedinica) ili njen dioNa isti na~in izra`ava se i Kur'an u nekim ajetima, kao npr.:

"Doista oni koji te dozivaju ispred soba." (49:4) Ovdje je glagol "oni koji te dozivaju" u mno`ini iako se odnosi na jednog ~lana plemena Benu-Temim, koji je zvaoIsto je i u navedenom ajetu:

"Ja znam ono {to vi pokazujete i {to krijete."

وَلَذُنَّا الْمَلِكَةَ أَتَجِدُوا لِأَدَمَ فَبَجِدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى
وَأَسْتَكْبَرُ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٥﴾

"A kad rekosmo melecima: 'Ni~ice padnite Ademu!', oni ni~ice pado{e svi izuzev IblisaOn ne htjede, uzoholi se i postade nevjernik." /34/

Ovo je velika po~ast Ademu, a.s., od Allaha Uzvi{enog, ~ime je odlikovao njegov porodAllah oba-vje{tava da je melecima naredio da ni~ice padnu Ademu kao {to se navodi i u naprijed navedenom "hadisu {efaata": /58/ "...Tebi su ni~ice pali Njegovi meleci", kao znak po~asti, veli~anja, po{tovanja, predanosti i pokornosti Allahu Uzvi{enom, budu{i da je to stvar izvr{enja Njegovog nare{enjaKatade ka`e: - Rije~i Uzvi{enog Allaha:

"A kad rekosmo me-lecima: 'Ni~ice padnite!'", zna~e pokornost Allahu i padanje ni~ice AdemuIzra`avaju{i pokornost Allahu, svi meleci izuzev Iblisa pali su ni~ice Ademu.

"Oni ni~ice pado{e{e svi izuzev IblisaOn ne htjede, uzoholi se i postade nevjernik."

Postoji vi{e opisa Iblisa prije nego je u~inio ovaj grijehZa ilustraciju navest }emo neke: navodi se da je on bio jedan od meleka, poznat kao d`in, da je bio prvak d`ina i ~uvar D`enneta, da je imao vlast na zemaljskom nebu kao i na Zemlji i slMe{utim, Ibn-D`erir navodi lanac predanja od Hasana da je rekao: "Iblis uop}e nije bio melekOn predstavlja osnov d`ina, kao {to Adem predstavlja osnov ljudi." Ovo je vjerodostojno (sahih) predanje od Hasana.

Dakle, po{to je Allah naredio melecima da se poklone, {to se odnosilo i na Iblisa, koji je prije te ne - poslu{nosti bio dobar Allahov rob, meleci su (izuzev Iblisa) to u~inili izra`avaju{i pokornost AllahuIblis je to odbio i, kao Allahov neprijatelj, uzoholio se zbog zavisti na po~asti koju je Allah ukazao Ademu, rekav{i: "Ja sam od vatre, a on je od zemlje!" Ova neposlu{nost, ~iji je neposredan uzrok oholost, predstavlja po~etak njegovih drugih pogre{aka, jer i u sahih hadisu je potvr{eno: /59/ "U D`ennet ne}e u{i onaj u ~ijem srcu bude oholosti makar i koliko zrno goru{ice!" Budu{i da su u srcu Iblisa bili i oholost, i nevjerstvo, i tvrdoglavost (inad), bilo je nu`no da se udalji i odstrani od Allahove milosti, tako da je on zbog svoje nepokornosti postao nevjernikomIma mi{ljenja da se poklonjenje (sed`da) odnosilo isklju~ivo na zemaljske meleke, iako je ispravnije da su se poklonili svi meleci, i zemaljski i nebeskiI slijede{i ajet ima op}enito zna~enje:

"Svi su se meleci zajedno poklonili izuzev Iblisa..." (15:30)

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ
 وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا
 مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٠﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا
 كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ
 فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ الْحِينِ ﴿٢١﴾

- I Mi rekosmo: "O Ademe, `ivite ti i `ena tvoja u D`ennetu i jedite u njemu gdje god `elite, ali se ovome drvetu ne pribli`ujte, pa da time nepravdu u`inite!" /35/ "Ali, {ejtan ih navede na grijeh u zbog njega (drveta) i izvede ih iz onoga u `emu su bili!" "Silite!" - rekosmo Mi "Jedni drugima }ete neprijatelji biti, do odre|enog vremena va{e je boravi{te i u`ivanje neko vrijeme!" /36/

Obavje{tavaju}i o onome `ime je po`astio Adema, Allah Uzvi{eni ka`e da je On, d`.{., naredio melecima da mu se poklone, {to su oni i u`inili, izuzev Iblisa, te da mu je dao da stanuje u D`ennetu gdje ho}e i da u udobnosti i izobilju tamo{njem jede {to ho}e i gdje ho}e Hafiz Ebu-Bekr ibn Merdevejh prenosi od Ebu-Zerra, r.a., da je pri`ao: /60/ - Rekao sam: "Allahov Poslani`e, {ta misli{ o Ademu? Je li on bio vjerovjesnik?" Rekao je: "Da, bio je vjerovjesnik i poslanik s kojim je Allah razgovarao, licem u lice", tjli`no (direktno).

Zatim ka`e: "`ivite, ti i `ena tvoja, u D`ennetu" Postoje razila`enja u pogledu mjesta D`enneta u kojem je Allah dao da `ivi Adem, tjda li je D`ennet na nebu ili na Zemlji?! Ve}ina smatra da je na nebu, dok muteziliti i kaderije isti~u da je na Zemlji! To }e se, in{allah, objasniti u suri "**Bedemi**" Muhammed ibn Ishak isti~e da se iz konteksta ajeta vidi da je Hava stvorena prije Ademovog ulaska u D`ennet, iako ima mi{ljenja da je Hava stvorena nakon njegovog ulaska u D`ennet To isti~e Es-Suddi u haberu koji navodi od Ebu-Malika, zatim od Ebu-Saliha, potom od Ibn-Abbasa, pa od Murre, Ibn-Mes'uda i nekih ashaba, a glasi: - Adem je jedno vrijeme hodao sam, bez `ene, po D`ennetu Jednom je zaspao, a kada se probudio, pored glave bila mu je `ena koju je Allah stvorio od njegovog rebra On je upitao: "Ko si ti?", pa mu je odgovorila: "@ena." Rekao je: "Za{to si stvorena?" Ona je kazala: "Da ti nale{ smiraj kod mene." Gledaju}i sve {to on zna, meleci su mu rekli: "Ademe,

kako joj je ime?" "Hava" - odgovorio je on Oni su upitali: "Za{to Hava?" On je odgovorio: "Jer je stvorena od ne`ega `ivog!"¹⁹

[to se ti`e rije`i: "ali se ovome drvetu ne pribli`ujte", {to je obavijest od Allaha Uzvi{enog i ispit za Adema, postoje razila`enja u pogledu toga: kakvo je to drvo? Ima mi{ljenja da je to `okot gro`la (), da je p{enica, da je drvo smokve, da je trn, trma, palma i slTa`no je, me|utim, da je to u D`ennetu, neko drvo `iju vrstu nije naveo ni Kur'an niti sunnet, te da poznavanje koje je vrste ne donosi korist, kao {to nepoznavanje ne donosi {tetuOvako navodi Ibn-D`erir, a sli`no misli i Er-Razi, koji u svom Komentaru takoler ne daje precizno tuma`enje.

Rije`i Uzvi{enog: "Ali, {ejtan ih navede na grijeh u vezi sa njime", dakle, zbog toga {to su jeli s tog drveta Allah ih je udaljio, jer su posrnuli u grijeh i nepokornost prema Allahovoj naredbi "i izvede ih iz onoga u `emu su bili!", tjiz odje}e, udobnog stana, rahatluka i blagostanja.

"Silite!" rekosmo Mi "Jedni drugima }ete ne-prijatelji biti, do odre|enog vremena va{e je boravi{te i u`ivanje do odre|enog vremena!" /36/, tjboravak, opskrba i `ivotne sudbine, "do odre|enog vremena" kada }e, potom, nastupiti Dan sudnjiPostoje razli`ita predanja u pogledu mjesta silaska Adema, Have i {ejtana: ima mi{ljenja da je si{ao u Indiji zajedno sa () **Crnim kamenom**, te da se Hava spustila u D`iddi, a Iblis u mjestu Destimisan nedaleko od BasreTo prenosi Ibn-HatimAbdurrezzak navodi slijede}e: - Ma`mer ka`e: "Izvijestio me je Awf, a lanac prenosilaca se ve`e za Ebu-Musa'a, koji ka`e: 'Kada je Allah dao da sile Adem iz D`eneta na Zemlju, On ga je pou`io vje{tinama pravljenja svega i opskrbio plodovima d`enetskim! Dakle, va{i plodovi ovdje su d`enetski plodovi, samo {to se ovi mijenjaju, a oni tamo ne mijenjaju!" Muslim i En-Nesa'i od Ebu-Hurejrea prenose da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /61/ "Najbolji dan u kome izlazi sunce jeste petakTog dana stvoren je Adem, uveden je u D`ennet i toga dana izveden je iz D`enneta." Er-Razi ka`e: "Znaj da ovaj ajet sadr`i prijetnju za svaki grijeh!"

¹⁹ U svakom slu`aju ovaj eser ne dose}e svojim senedom do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem (prim. rec.).

* Botani`ki se zove: Lavendula vera (prim. rec.).

فَتَلَقَّى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ﴿٧٧﴾

"I Adem primi neke rije~i od Gospodara svoga, pa mu On oprosti; On, doista, prima pokajanje; On je milostiv."/37/

Navodi se da su ove rije~i protuma~ene rije~ima Allaha Uzvi{enog:

"Gospodaru na{", reko{e oni "sami smo sebi nepravdu u~inili i ako nam Ti ne oprosti{ i ne smiluje{ nam se, sigurno }emo biti izgubljeni." (7:23) Ovo se prenosi od Mud`ahida, Seid ibn D`ubejra, Ebu-Alije, Rebi' ibn Enesa, Hasana, Katade, Muhammeda ibn Ka'ba el-Kurezija, Halida ibn Mi'dana, Ata' el-Horasanija i Abdurrahmana ibn Zejda ibn EslemaSufjan es-Sevri navodi od Abdulaziza ibn Refi'a: - ^ovjek koji je ~uo od Mud`ahida, koji prenosi od Ubejda ibn Umejra, navodi da je rekao: "Adem je kazao: 'Moj Gospodaru, da li si grijeh koji sam po~inio zapisao meni prije nego si me stvorio ili sam ga ja izmislio?'" Odgovorio mu je: "To sam ti zapisao prije nego sam te stvorio!" Rekao je: "Oprosti mi, kao {to si mi zapisao!" Zatim ka`e: "U vezi s tim su rije~i Uzvi{enog:

"I Adem primi neke rije~i od Gospodara svoga, pa mu On oprosti!" Od Ibn-Abbasa se navodi: - Adem, a.s., je rekao: "Nisi li me Ti Svojom rukom stvorio?" Njemu je odgovoreno: "Dakako." "I udahnuo mi `ivot?" Re~eno mu je "Da." "I zapisao mi da u~inim ovo?" Odgovoreno mu je: "Da." Zatim je rekao: "Ako se pokajem, ho}e{ li me vratiti u D`ennet?" Rekao mu je: "Da." Ovako prenose El-Avfi, Seid ibn D`ubejr, Seid ibn Ma'bed, a El-Hakim u svom Mustedreku to pripisuje Ibn-Abbasi.

Merfu' hadis, sli~an ovome, prenosi Ibn Ebi -Hatim od Mud`ahida i ka`e: - Te rije~i su:

"Moj Bo`e! Nema drugog boga osim Tebe; Tebi pripada veli~ina i zahvala, Gospodaru moj; Sebi sam doista u~inio nepravdu, pa oprosti mi, jer Ti doista najvi{e pra{ta{Moj Bo`e! Nema drugog boga osim Tebe; Tebi pripada veli~ina i hvala, Gospodaru moj; Sebi sam doista nepravdu u~inio, pa primi moje pokajanje; Ti zbilja prima{ pokajanje i milostiv si."²⁰

²⁰ Sve što je navedeno potvrđuju riječi Allaha Uzvišenog:

"Gospodaru naš", rekoše oni, "sami smo sebi nepravdu učinili i ako nam Ti ne oprostiš, sigurno ćemo biti izgubljeni." (7:23) To znači da su Adem i Hava priznali svoj grijeh i ovo priznanje koje je sadržano u onome što ih je Allah Uzvišeni poučio iznijeli kao molbu, zatim se

obratili s molbom za oprost, usrdno se moleći svojim pokajanjem da im oprosti grijeh, pa je primio njihovo pokajanje, jer On doista prima pokajanje i milostiv je.

Što se tiče predanja Bejhekija u djelu **"Dokazi vjerovjesništva"** od Omera ibnul-Hattaba da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: - Kada je Adem učinio grijeh, rekao je: "Gospodaru moj, molim Te hakom Muhammeda da mi oprostiš!" Allah Uzvišeni mu je rekao: "Ademe, kako znaš za Muhammeda prije nego sam ga stvorio?" On je kazao: "Gospodaru moj, kada si me stvorio, podigao sam glavu i na stupovima Arša vidio sam napisano:

'Nema drugog boga osim Allaha; Muhammed je Allahov poslanik', a znao sam da Ti nećeš, uz Svoje ime, dodati drugo do ime Tvog najdražeg stvorenja." Allah Uzvišeni je rekao: "Istinu si kazao, Ademe. On je Meni najdraže stvorenje. Kada Me zamoliš njegovim hakom, oprostit ću ti, jer da nije Muhammeda, ni tebe ne bih stvorio." Prenosi El-Hakim i navodi da je sahih. Uz ovaj hadis navodi se i ime Abdurrahmana ibn Zejda ibn Eslem, a El-Hejhsemi kaže: "Prenosi ga Et-Taberani, a u lancu ima i imena koja ne poznajem." Hakimova potvrda vjerodostojnosti pogrešna je, jer on sam navodi slabost Abdurrahmana ibn Zejda ibn Esleme u svom djelu: **"Slabi"**. Postavlja se pitanje: kako on može potvrditi da je predanje sahih, ako u lancu ima ime koje on proglašava slabim...!? Tačno je da su riječi koje je Adem primio od svoga Gospodara one ranije navedene:

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ
الْخَاسِرِينَ

"Gospodaru naš", rekoše oni, "sami smo sebi nepravdu učinili i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni." (7:23) Ne prihvata se ono što je suprotno tome, budući da se dokaz može potvrditi onim što se navodi od ashaba, od pouzdanih pripadnika ummeta i autoriteta (tj. iz zdrave tradicije), a nedopustivo je Kur'an tumačiti patvorenim i nevjerodostojnim stavovima, neprovjerenim od učenjaka, poznavalaca hadisa i njihove vjerodostojnosti. Isto tako, jedna neistinita hikaja se pripisuje Maliku, r.a., u vezi s Ebu-Dža'ferom el-Mensurom, prema kojoj je on pitao Malika: "Ebu-Abdullah, da li treba da se okrenem prema kibli ili prema Allahovom Poslaniku i molim Allaha?" On je navodno odgovorio: "Zašto da okrećeš lice od njega, koji ti je zagovarač kao što je i zagovarač tvog pretka Adema, a.s., do Sudnjeg dana?! Okreni mu se i moli za šefaat!" / Prenosi Ibn-Humejd od Malika./ Poznati hafizi odbacuju ovu hikaju Ibn-Humejda navodeći da je njen lanac predanja taman i prekinut, te da sadrži elemente koji optužuju za neistinu. U vezi s neistinom, poznati autoriteti ističu da ovog Ibn-Humejda spominje više imama, od kojih mu neki pripisuju laž. Jakub ibn Šejbe es-Sedusi kaže: "Muhammed ibn Humejd Er-Razi puno je prenosio munker (neprihvatljive) hadise pa se njegovi hadisi moraju prihvatiti s rezervom." Buhari ističe: "Uz njegove hadise mora biti rezerva!"; En-Nesa'i navodi: "Nije pouzdan"; Džezvedžani kaže: "Lošeg pravca, nepouzdan!"; Fadl er-Razi kaže: "Imam od njega pedeset hiljada hadisa, ali ni harf od njega ne prenosim!"; Ebul-Abbas Ahmed ibn Muhammed el-Ezheri navodi: - ^uo sam Ishaka ibn Mensura kako kaže: "Svjedočim da su Muhammed ibn Humejd er-Razi i Ubejd ibn Ishak al-Attar ibn Yedejillahi, lašci." O njima slično govore i drugi hafizi hadisa. Salih ibn Muhammed el-Hafiz kaže: "U svemu što bi nam govorio Ibn-Humejd nalazili smo mjesta za optužbu."

O prekidu lanca predanja Ibn-Tejmije, r.h., kaže: "Ova hikaja ima prekinut lanac predanja. Naime, Muhammed ibn Humejd er-Razi nije živio u vrijeme Malika, pogotovu ne u vrijeme Ebu-Džafera el-Mensura. Ebu-Džafer el-Mensur umro je 158. god., Malik 179. god., a Muhammed ibn Humejd er-Razi 248. god. a da nije za vrijeme školovanja nikada izišao iz gradića u kojem se rodio sve dok nije odrastao, kada je izišao s ocem. Pored toga, za većinu učenjaka hadisa on je slab. Neistinost njegovu navode Ebu-Zur'a i Ibn-Vare, a Salih ibn Muhammed el-Esedi kaže: "Od njega nisam vidio drskijeg prema Allahu i vještijeg u laži!" Posljednji koji navodi predanje Muvetta'a bio je Ebu-Mus'ab (umro 242. god.), a posljednji ko navodi predanje od Malika uopće bio je Ebu-Huzejfe Ahmed ibn Ismail es-Sehmi (umro 259. god.) i to prema lancu u kojem se nalaze prenosiooci čije biografije nisu poznate, a pogotovu što je mezheb Malika suprotan ovoj hikaji. Naime, poznato je iz mezheba Malika i drugih autoriteta i predstavnika zdrave tradicije da, ukoliko onaj koji upućuje dovu Allahu, donosi salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, okreće se prema njegovom kaburu i moli za njega. Ako, pak, upućuje dovu za sebe, okreće se prema kibli i uči dovu.

Prema tome, iz navedenog se može vidjeti da je ono čemu je Allah

Rije~i Allaha Uzvi{enog: "On doista prima pokajanje i milostiv je", tjOn prima pokajanje od onoga ko se Njemu pokaje i za-tra`i oprostOvo je sastavni dio Njegove milosti pre-ma Svojim robovima.

فَلَمَّا أَهْمُوا
مِنْهَا جَمِيعًا فَمَا يَأْتِيكُمْ مِنِّي هُدًى مِّن تَبَعِ هُدَايَ فَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

- Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene je vam uputa dolaziti, i oni koji uputu Moju budu slijedili ni~ega se neje bojati, niti je za ~im tugovati." /38/ "A oni koji ne budu vjerovali i ajete Na{e budu poricali bit je stanovnici D`ehennema (Vatre), gdje je vje~no ostati." /39/

poučio Adema, el-wesile, kako bi mu oprostio grijeh, priznanje učinjenog grijeha i pokajanje za ovo nasilje, a zatim približavanje Allahu ovim priznanjem i tevbom. Uzvišeni Allah kaže:

"Gospodaru naš", rekoše oni, "sami smo sebi nepravdu učinili i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni." (7:23) Iz navedenog se također može vidjeti da su hadisi koji se navode da Adem, a.s., moli posredništvo našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, apokrifni i da se pomoću njih apsolutno ne može izvoditi zaključak. Jer približavanje Allahu Uzvišenom moguće je jedino onim što je On, dž.š., odredio putem Njegovih imena, atributa i Bića , ili putem dobrih djela koja su sredstvo približavanja Allahu. Uzvišeni Allah kaže:

"^ovjeku pripada samo ono što sam stekne." (Ibid., 53:39) Zato, djela nekog drugog ne mogu ti koristiti, niti se možeš njima poslužiti budući da to tebi ne pripada. Moći ćeš koristiti samo ona dobra djela koja sam učiniš. Naprimjer: molba stanovnika pećine svakog putem svojih djela, ili molba tvog brata vjernika za tebe, jer je dova vjernika za vjernika dozvoljena. Tako se u Kur'anu kaže:

"Jedni drugima pomazite u dobročinstvu i bogobojaznosti (čestitosti), a nemojte se pomagati u grijehu i neprijateljstvu." (5:2) Primjer molbe vjernika upućene za svoga brata vjernika poznat je od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je učio dovu za slijepca, na koju je Allah odgovorio vraćajući mu vid. Zatim dova za kišu koju su vjernici upućivali pozivajući se na Abbasa, tj. dovu Abbasovu. On je svojevremeno učio dovu na osnovi zahtjeva vladara vjernika Omera ibnul-Hattaba, koji je rekao: "Moj Bože! Molili smo uz pomoć Tvog Poslanika, pa si nam udovoljio molbi. Svog vjerovjesnika si uzeo Sebi, pa sada molimo putem njegovog amidže Abbasa. Prouči dovu, Abbasa!" Abbas je podigao ruke i rekao: "Moj Bože! Mi znamo da Ti nećeš dati kaznu bez grijeha, niti ćeš podići kaznu bez pokajanja. Mi Ti se evo kajemo! Moj Bože! Daj nam kišu i ne učini nas da očajavamo!" Poslije toga je kiša počela padati. Iz ovoga zaključujemo: da je cilj halife bio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, on bi rekao: "Moj Bože! Mi Te molimo Tvojim Vjerovjesnikom!", ali je rekao: "Svog Vjerovjesnika uzeo si Sebi, tj. Vjerovjesnik je molio za nas dok je bio živ, ali sada si ga uzeo Sebi i on sada ne uči dovu za nas. Zato mi molimo preko njegovog amidže Abbasa, tj. dovom njegovog amidže Abbasa, jer on je živ i može moliti. Abbas je uputio dovu, kao što je spomenuto, nakon što mi je Omer rekao: "Moli Allaha!" On je Abbasa odabrao za dovu jer je on amidža Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Što se tiče dove posredstvom duša (biti) stvorenja, za to nema dokaza u Kur'anu niti u sunnetu i nije sahih. Svi hadisi koji se navode u prilog dozvole tog čina apokrifni su i lažni. A Allah upućuje! Ukoliko želite više saznati o tome, pogledajte našu knjigu: "Dostizanje suštine tevesula".

Navode}i opomenu koju je uputio Ademu i nje-govoj supruzi, te Iblisu, prilikom njihovog udaljavanja iz D`enneta, kao i svim njihovim slijedbenicima, Uzvi{eni Allah ka`e da je On slati knjige i poslanike s obja{njenjima i jasnim uputama, tako da za "onoga koji bude slijedio uputu", odnosno, one koji prihvate knjige koje budu objavljene i poslanike koji budu izaslani, "za njih neje biti straha" za ono {to ih ~eka na Sudnjem danu, "niti je oni tugovati" za onim {to im je pro{lo na dunjaluku (ovome svijetu), kao {to Allah Uzvi{eni ka`e u suri Taha:

"Izlazite iz njega svi", re~e On, "jedni drugima }ete neprijatelji biti! Od Mene je vam uputa dolaziti, i onaj koji bude slijedio uputu Moju, neje zalutati i neje nesretan biti." (20: 123) Zatim: "A oni koji nisu vjerovali i ajete Na{e su poricali, bit je stanovnici Vatre, u kojoj je vje~no ostati." (64:10) Dakle, nema izlaza niti spasa.U vezi s tim, Ibn-D`erir navodi hadis s neprekinutim lancem, koji se`e do Ebu-Seida el-Hudrija, r.a., koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selle-m, rekao je: /62/ " [to se ti~e stanovnika Vatre, kojima to i pristoji, oni tamo neje umrijeti, niti je `ivjeti! To su ljudi koje je zbog njihovih grijeha zadesila Vatra, koja ih umrtvljuje, pa kada postanu ugljenisani, tada im se dozvoli {efaat." /Hadis prenosi Muslim od lu'be, koji to navodi od Ebu-Seleme./

يٰٓأَيُّهَا إِسْرَائِيلُ أَذْكُرُوا
نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ
وَإِيَّائِي فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾ وَءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ
وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ ۗ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا
وَإِيَّائِي فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾

"O sinovi Israilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario, i ispunite zavjet koji ste Mi dali, pa }u i Ja ispuniti Svoj zavjet koji sam vam dao! I samo se Mene bojte!" /40/ "Vjerujte u ono {to sam objavio potvr|uju}i da je istinito ono {to vi imate i ne budite prvi koji u to ne vjeruju! Ne prodajte rije~i Moje za bagatelnu cijenu i samo se Mene bojte!" /41/

Pozivaju}i sinove Israilove na ovaj na~in, Allah Uzvi{eni ih podsje}a i ka`e: "O sinovi Israilovi!", tj.: O sinovi dobrog, Allahu pokornog roba, budite kao {to je bio i va{ otac pokoran Allahu, na Putu istine! Kao {to je uobi~ajeno re}i: "O sine plemenitog, budi plemenit kao i tvoj otac!" To zna~i: O sinovi Israilovi, vjerujte u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i slijedite Istinu, koja vam je do{la posredstvom njegovim! Israil je ovdje Jakub, a.s."I sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario",

, tjsjetite se Allahove blagodati kojom vas je spasio od ropstva kod Faraona, koji je rascijepio kamen, spustio manu i prepelice te u~inio izme|u vas vjerovjesnike i poslanike.

"I ispuniti zavjet koji ste Mi dali, pa }u i Ja ispuniti Svoj zavjet koji sam vam dao!" Ovim se tra`i da ispune obavezu koja je dana u Tevratu, tjda slijede Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pa ako to budu u~inili, i Allah Uzvi{eni }e izvr{iti Svoju obavezu u pogledu grijeha koje su po~inili i uvest }e vas u D`ennet.

"I samo se Mene bojte!", tj imajte strah jedino od Mene! Sa "podsticanja" Allah ovdje prelazi na "prijetnju" odgovorima koje je dao onima prije njih, u vidu kazne koja im je poznata, pozivaju}i ih uz podsticaj i prijetnju kako bi se eventualno vratili Istini i slijedili Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem

"Vjerujte u ono {to sam objavio potvr|uju}i da je istinito ono {to vi imate", tjvjerujte u Kur'an, koji sadr`i vjeru u Allaha i Njegova Poslanika, kao {to imate i u Tevratu zapisano ime Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, gdje vam je nare|eno da u njega vjerujete, da ga podr`avate i slijedite Kur'an, koji je njemu objavljenStoga, "nemojte biti prvi koji ne vjeruju" , tjprvi me|u sinovima Israi-lovim koji ne vjerujuMisli se isklju~ivo na `idove iz Medine, kojima je prvim izme|u `idova dostavljen Kur'an, iako ne i prvim uop}e, budu}i da su arapski mnogobo{ci bili prvi koji nisu vjerovaliOvdje se, me|utim, misli isklju~ivo na `idove MedineZatim slijedi: "I ne prodajte moje ajete za bagatelnu cijenu!"

, tjza vjeru u Moje ajete i potvrdu poslanstva Mog Poslanika ne uzimajte u zamjenu ovaj svijet i strasti njegove, jer to je malehno i prolaznoAbdullah ibn Mubarek u vezi s rije~ima Uzvi{enog: "bagatelnu cijenu" ka`e: "Bagatelna cijena ovdje se odnosi na ovaj svijet i njegovo obilje, {to zna~i da zamjenjujete

vjerovanje u Kur'an i djelovanje u skladu s njim, a {to vam je nare|eno, za ovaj svijet i njegove ukraseZato "se samo Mene bojte"Rije~ "bogobojaznost" zna~i djelovanje u pokornosti prema Allahu nadaju}i se Njegovoj milosti, prema Allahovu svjetlu, i izbjegavanje grijeha u skladu s Allahovim, d`., svjetlom i iz straha od Njegove kazneTo dakle zna~i: Allah doista prijeti za sve {to ~ine skrivaju}i Istinu i manifestiraju}i nepokornost Allahu i suprotstavljanje Njegovome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُرُوا بِالْحَقِّ وَأَنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٢﴾
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

"I ne mije{ajte istinu s neistinom, taje}i istinu iako vi znate." /42/
"Namaz obavljajte, zekat dajite i zajedno s onima koji namaz obavljaju i vi ga obavljajte."/43/

Allah Uzvi{eni zabranio je dvije va`ne stvari, a to su: krivotvorenje i prikrivanje istine, pa im nare|uje da ne mije{aju istinu s neistinom i da jasno poka`u {ta je istinaTo zna~i: Ne mije{ajte `idovstvo i kr{anstvo s islamom, koji je istinska Allahova vjera, a vi znate da ste iskrivili i jedno i drugoIbn-Abbas prenosi: "Prikrivanje istine ovdje zna~i prikrivanje istine od `idova o Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i onome {to on donosi, iako im je to bilo zapisano u Tevratu, koji se nalazio pred njima.

"Namaz obavljajte", zna~i da im se naredi da namaz obavljaju, i to nakon {to prihvate vjeru u jasne ajete koje donosi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jer namaz kao i post i had` nisu mogu}i bez vjerovanja, budu}i da vjera u Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, misiju predstavlja osnov svakog djelovanja.

"I zekat dajite!" zna~i nare|uje im da daju zekat, Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i "i zajedno s onima koji namaz obavljaju i vi ga obavljajte!", tjbudite zajedno s vjernicima pri izvr{avanju najljep{eg i najsavr{enijeg djela, a to je namaz, koji se ovdje navodi kao kolektivni ~in, tjobavljajte namaz u d`ematuMnogi u~enjaci na osnovu ovog ajeta dokazuju obavezu klanjanja namaza u d`ematu.

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ
الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

"Zar od drugih tra`ite da dobro~instvo ~ine, a pri tome sebe zaboravljate, dok Knjigu u~ite? Zar se opametiti ne}ete?" /44/

Allah Uzvi{eni ka`e: - Kako mo`ete vi, sljedbenici Knjige, nare|ivati dobro~instvo kao ~in univerzalnog dobra, a sebe pritom zaboraviti ne nare|uju}i i sebi ono {to nare|ujete drugim ljudima!? Pa, i pored toga, vi u~ite Knjigu i znate stav prema onome ko ne izvr{ava Allahove zapovijesti! Zar ne}ete pameti do}i?! [ta to vi radite sa sobom, pa se ne osvr}ete na svoju usnulost i ne uvi|ate svoje sljepilo! Prema tome, u ovom ajetu Allah prekorava sljedbenike Knjige rije~ima:

"Zar da od drugih tra`ite da dobro~instvo ~ine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu u~ite? Zar se opametiti ne}ete!", jer su oni tra`ili od ljudi da ~ine dobro, a sami to nisu ~inili, pa su stoga i zaslu`ili prijekor.

Ovdje nije namjera prijekor zato {to oni nare|uju dobro~instvo i zato {to ga ovi ne ~ine, nego zato {to ga ni sami ne ~ine. Jer, nare|ivanje dobra je op}e-poznato i to je obaveza svakog u~enjaka. Me|utim, njegova je osnovna obaveza da i on sam ~ini dobro zajedno s onim kome to nare|uje, odnosno da u tome sam ne zaostaje, kao {to [uajb, a.s., ka`e:

"Ja ne `elim ~initi ono {to vama zabranjujem; jedino `elim raditi na popravljaju stanja ko -liko ja mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se uzdam i Njemu se obra}am." (11:88)

Naprijed navedene rije~i ne zna~e da, ukoliko u~enjak ~ini lo{a djela, sam ne mo`e tra`iti da se to ne ~ini.. U tom smislu, Malik od Rebi'e navodi: - ^uo sam Seida ibn D`ubejra kako ka`e: "Kada ~ovjek ne bi nare|ivao dobro, a odvra}ao od zla dok sam to ne ~ini, ne bi bilo toga ko bi nare|ivao dobro, a odvra}ao od zla." Malik na to ka`e: "To je ta~no. Jer, ko je taj ko nema pri sebi {togod lo{e?!" Ja bih dodao (tj Ibn-Kesir): Me|utim, u ovom slu~aju, za u~enjaka posebno, pokudno je ne biti pokoran i ~initi grijeh samim tim {to zna da je grijeh, i radi suprotno spoznaji. Jer, onaj koji zna nije jednak onome koji ne zna! Stoga hadisi u vezi s tim i donose prijetnje.

Imam Ahmed u svom Musnedu navodi od

Enesa ibn Malika da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /63/ "U no}i mog uzdignu}a pro{ao sam pored ljudi ~ije su usne rezane makazama od vatre. Upitao sam: 'Ko su ovi?' Odgovoreno mi je: 'To su hatibi (govornici) iz tvoga ummeta na dunjaluku, koji su ljudima nare|ivali da ~ine dobro zaboravljaju}i sebe dok su ~itali Knjigu! Zar se oni ne}e opametiti?!' "

Imam Ahmed prenosi s lancem koji se`e do Ebu-Va'ila da je ovaj pri~ao: - Neko je rekao 'Usametu dok sam jahao iza njega: "Zar ti ne}e{ razgovarati s Os-manom?" 'Usame je odgovorio: "Sami vidite da ja ne govorim s njim, osim pred vama! Ja nikada ne raz-govaram s njim o na{im odnosima, a da ne po~nem s ne~im {to ja volim prvi inicirati. Tako mi Allaha, ja mu ne ka`em nikada da je on najbolji ~ovjek iako je on moj vladar, nakon {to sam ~uo {ta ka`e Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Oni zapita(e: "[ta si ~uo da ka`e?" On odgovori: - ^uo sam kako ka`e: /64/ "Na Sudnjem danu ~ovjek }e biti doveden i ba~en u vatru, pa }e pred njega ispasti njegova utroba, oko koje }e on obilaziti kao {to magarac obilazi pri vr{idbi. Tada }e mu pristupiti stanovnici Vatre i pitati: '[ta te to pogodilo? Zar nam ti nisi nare|ivao da ~inimo dobro i odvra}ao nas od zla?' On }e re}i: 'Tra`io sam od vas da ~inite dobro, a ja to nisam ~inio, odvra}ao sam vas od zla, a sam ga ~inio!' /Prenose El-Buhari i Muslim./

Allah Uzvi{eni ka`e:

"Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju" (39:9) Ibn-Asakir navodi u biografiji Velida ibn Ukbe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /65/ - Stanovnici D`enneta }e pogledati u stanovnike D`ehenema i govoriti: "[ta vas je uvelo u Vatru? Jer, mi smo u{li u D`ennet samo zahvaljuju}i onome {to smo od vas nau~ili!" Oni }e re}i: "Govorili smo, ali po tome nismo radili!"

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّهَا الْكَبِيرَةُ الْعَلَى الْحُشْعِينَ ﴿٤٥﴾
الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْكُ فُؤَادِهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

"Tra`ite pomo} strpljenjem i namazom. To je doista te{ko, osim poslu{nima." /45/ "Onima koji su uvjereni da }e se sresti sa Gospodarom svojim i da }e se Njemu vratiti." /46/

Allah Uzvi{eni nare|uje Svojim robovima da sa strpljivo}u i namazom tra`e od Njega dobro koje na ovom svijetu pri`eljkuju. Tome Ibn Ebi-

Hatim, s lancem koji se`e do Omera ibn Hattaba, r.a., ka`e: "Strpljivosti imaju dvije vrste: strpljivost pri nesre}i, koja je dobra, i strpljivost pri izbjegavanju Allahovih zabrana, koja je jo{ bolja." Ibn-Mubarek s lancem prenosilaca prenosi od Seida ibn D`ubejra da je rekao: "Strpljivost je prihva}anje onoga {to pogodi Allahova roba, uzdaju}i se da }e to na}i kod AllahaNekada }ovjek podnosi te{ko}e pokazuju}i to isklju~ivo kroz strpljivost."

[to se ti`e rije~i Uzvi{enog: "namaz, mo-litva", ona ima jednu od glavnih uloga da }ovjek bude postojanOd Huzejfe ibn Jemana prenosi se: /66/ "Kada bi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne{to zadesilo, on bi pristupio namazu." Od Alije, r.a., prenosi se da je rekao: /67/ "Posmatrao sam nas u no}i uo~i BedraSvi smo spavali izuzev Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je klanjao i molio dovom sve do sabaha." Ibn-D`erir navodi lanac prenosilaca koji se`e do Ujejne ibn Abdurrahmana, odnosno njegovog oca, da je Ibn-Abbas, kada je na putu ~uo za smrt svog brata Qathema, prvo izgovorio: "Mi smo Allahovi i Njemu se vra}amo!", a zatim skrenuo s puta i sjeo da se odmoriKlanjao je dva rekata ostaju}i dugo na sjedenju (te{ehhud), a potom ustao i idu}i prema svojoj jahalici (devi) rekao:

"Tra`ite pomo} strpljenjem i namazomTo je doista te{ko, osim poslu{nima." /45/ Ibn-

D`erir navodi zna~enje ajeta: "O vi, sve}enici Sljedbenika Knjige, tra`ite pomo} posve}uju}i se pokornosti Allahu i obavljanjem namaza, koji zadr`ava }ovjeka od sramotnih i nevaljalih djela i pribli}ava Allahovom zadovoljstvu, ~ije obavljanje nije te{ko samo pokornim, tjskromnim i predanim pokornosti iz straha od Njega."

Jasno je da navedeni ajet, iako predstavlja obra}anje u kontekstu opomene Izraeli}anima, nije upu}en isklju~ivo njima, nego ima op}i smisao kako za njih tako i za druge ljudeA, Allah to najbolje zna!

Uzvi{eni Allah ka`e: "Onima koji su uvjereni da }e se sresti sa Gos -podarom svojim i da }e se Njemu vratiti", /46/ {to dopunjava ranije navedene rije~i, jer namaz nije te`ak samo Allahu odanim ljudima, onima koji su uvjereni da }e sresti Gospodara svoga, tjkoji znaju da }e biti o`ivljeni na Sudnjem danu, do}i pred Njega i vratiti Mu seDakle, oni }e biti zavisni od Allahove volje jer On }e o njihovim djelima suditi u

skladu sa Svojom pravedno{}uStoga, po{to su uvjereni u povratak i nagradu, odnosno kaznu, za njih je lahko da predano djeluju i ne ~ine lo{a djelaU vezi s rije~ima:

"Onima koji su uvjereni da }e se sresti sa svojim Gospodarom", Ibn-D`erir prenosi od Mud`ahida: "Svako mi{ljenje spomenuto u Kur'anu zna~i uvjerenje", odnosno "znanje" prema drugom predanju.

Ibn-Kesir ka`e: - U sahih hadisu navodi se da }e Allah Uzvi{eni kazati Svome robu na Sudnjem danu: /68/ "Zar ti nisam dao suprugu? Zar ti nisam dao }ast? Zar tebi nisam podvrgao i konje i deve, i pustio te da vlada{ i upravlja{ drugima?!" On }e re}i: "Da." A Allah Uzvi{eni }e kazati: "Jesi li mislio da }e{ se sa Mnom sresti?" On }e kazati: "Ne." A Allah }e mu na to re}i: "Danas }u te zaboraviti kao {to si ti Mene zaboravio." O ovome }e op{iirnije biti govora kod rije~i Uzvi{enog: "Zaboravljali su Allaha, pa je i On njih zaboravio!" (9:67)

يٰۤاَيُّهَا اِسْرَائِيْلُ اذْكُرُوْا نِعْمَتِيْ الَّتِيْ اٰمَنْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنْتِيْ فَضَّلْتُكُمْ
عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٧﴾

"O sinovi Israilovi! Sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario i {to sam vas nad dru -gim svjetovima bio odlikovao."/47/

Allah ih podsje}a na ranije blagodati koje je po-dario njihovim o`evima i precima, uklju~uju}i i to {to ih je odlikovao nad drugim narodima u to vrijeme {alju}i im poslanike i objavljene knjige, kao {to ka`e:

"I znaju}i kakvi su, odabrali smo ih izme|u drugih svjetova." (44:32) Ebul-Alije ka`e: "To zna~i davanjem vlasti, slanjem poslanika i objavljenim knjigama, {to im je dano vi{e u odnosu na njihove suvremenike, jer svako vrijeme ima svoj svijet (suvremenost)." Od Mud`ahida i drugih navodi se slijede}e predanje: "Ovo treba protuma~iti jer ovaj islamski ummet vredniji je od njih!", na to ukazuju i rije~i Uzvi{enog:

"Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tra`ite da se ~ine dobra djela, a odvr}ate od nevaljalih, i u Allaha vjerujete! A kada bi sljedbenici Knjige ispravno vjerovali, bilo bi bolje za njih..." (3:110) Nedopustivo je da se mijenja zna~enje rije~i da su oni odlikovani nad drugim svjetovima, tju smislu da se to odnosi i na one prije njih i one poslije njih, jer, Ibrahim, a.s., bio je prije njih i on je ve}i od svih njihovih

vjerovjesnika Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio je poslije njih, a on je vredniji od svih stvorenja i prvak Ademova potomstva na dunjaluku i ahiretu, neka su Allahov blagoslov, mir i bereket na njega!

وَأَتَقُوا يَوْمًا لَا تَحْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ
وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾

"I bojte se Dana kada niko ni za koga ni{ta ne}e mo}i u~initi, kada se ni~iji zagovor ne}e prihva}ati, kada se ni od koga otkup ne}e primati i kada nikome niko ne}e u pomo} prite}i."/48/

Nakon {to ih je Allah Uzvi{eni najprije podsjetio na Svoje blagodati, upoznao ih je s du`inom Svoje kazne kojom }e ih kazniti na Sudnjem danu, pa ka`e:

"Bojte se Dana", tjSudnjeg dana,

"kada niko ni za koga ni{ta ne}e mo}i u~initi", tjkada niko ni od koga ne}e zavisitiUzvi{eni ka`e:

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga i strahujte od Dana kada roditelj djetetu svome ne}e mo}i pomo}i, niti }e se dijete mo}i imalo zauzeti za svoga roditelja!" (31:33) To je krajnji stupanj, kada nijedan roditelj niti njegovo dijete ne}e mo}i jedni drugima ni{ta pomo}i,

"kada se od njih ne}e primati zagovor" zna~i od nevjernikaUzvi{eni dalje ka`e:

"I njima zagovaranje zagovornika ne}e biti od koristi." (74:48) Rije~i Uzvi{enog:

"kada se ni od koga otkup ne}e primati" zna~e "fidju, otkup", u skladu s rije~ima:

"Ni od jednog nevjernika, koji umre kao nevjernik, doista se ne}e primiti kao otkup ni sve blago ovog svijeta!" (3:91) Ovaj ajet tuma~e rije~i Uzvi{enog:

"Danas se nikakva otkupnina od vas ne}e pri -miti, kao ni od onih koji nisu vjerovali! Vatra }e biti prebivali{te va{e; ona ba{ vama odgo - vara!" (57:15) Allah Uzvi{eni saop}ava da oni nisu vjerovali u Njegovog Poslanika da bi ga slijedili u misiji koju mu je Allah odredio i u takvom stanju se sreli na Sudnjem danu, pa - zbog toga - oni ne}e imati koristi od bli`njeg, niti zagovora od nekog dostojanstvenika, niti }e se od njih primiti otkup, pa makar to bilo sve blago ovog svijetaOd Allahovog Poslanika prenosi se da ga je neko pitao: /69/ "Allahov Poslani~e, {ta je to otkup ()?" On je rekao: "To je otkupnina (fidja)."

"kada im niko ne}e u pomo} prite}i", tjniko se ne}e mo}i za njih zauzimati niti im pomo}i i izbaviti ih od kazneU vezi s tim rije~ima Uzvi{enoga, Ibn-D`erir ka`e: "To zna~i da im toga dana ne}e niko mo}i pomo}i, niti se za njih zauzeti bilo koji zagovornik; od njih ne}e biti primljena nikakva otkupnina niti naknada budu}i da tada ne}e vrijetiti me}usobno prijateljstvo, mito, niti zagovor, a ne}e biti ni me}usobnog pomaganja niti suradnjeSud }e biti u rukama Silnog i Pravednog, pred Kojim nema koristi od zagovaranja niti od pomo}i drugogaZa svako lo{e djelo kazna }e biti odgovaraju}a tom djelu, a za dobro tako}er, ili uve}anaTo je u skladu s rije~ima Uzvi{enog:

"I zaustavite ih, jer oni }e biti pitani: '[ta vam je, za{to jedni drugima ne pomognete?]' Ali, toga dana oni }e se sasvim predati." (37:24-26)

وَأَذِّنْ لِلْعَذَابِ يَذْحِجُونَ
فِرْعَوْنَ يَسُومُوكُمْ حَتَّىٰ أَبْنَاءَ كُورٍ وَيَسْتَحْيُونَ
نِسَاءَ كُورٍ فِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٥١﴾ وَأَذِّنْ لِكُلِّ
فَأَجْبِئْتِكُمْ وَأَعْرِضْنَا لَكُمْ فِرْعَوْنَ وَآتَمَّتْ لَكُمْ النَّارُ
﴿٥٠﴾

"I kada smo vas izbavili od Faraonovih ljudi koji su vas najgorim mukama mu~ili: mu{ku vam djecu klali, a `ensku u `ivotu ostavljali - to vam je bilo veliko isku{enje od Gospodara va{eg." /49/ "I kada smo zbog vas more rastavili i vas izbavili, a Faraonove ljude na o~i va{e potopili!"/50/

Allah Uzvi{eni ka`e: O sinovi Israilovi, sjetite se blagodati koju sam vam podario kada vas je izbavilo od sljedbenika Faraonovih i spasilo iz njihovih ruku to {to ste se pridru`ili Musau, a.sOni su vas ka`njavali naj`e}im kaznama i to zato {to je Faraon, Allah ga prokleo, u snu se prestra{io vidjev{i vatru kako izlazi iz Svetog hrama i ulazi u ku}e Kopta u Egiptu, a ne u ku}e Izraeli}ana, ~iji je smisao da }e njegovo kraljevstvo biti sru{eno od nekog Izraeli}anaNavodi se da je to bilo nakon no}nog razgovora prema kojem Izraeli}ani o~ekuju izme}u njih ~ovjeka koji }e im osnovati dr`avu i vratiti veli~inuOvako se navodi u hadisu "El-futun", koji }emo navesti uz komentar sure Taha, in{allah! Zato je Faraon naredio da se ubije svako mu{ko dijete koje se kod Izraeli}ana nakon toga rodi, a da se ostave `enska djecaIzraeli}ane je istovremeno

koristio za najte`e i najni`e poslove, o`emu }e vi{e biti govora u komentaru sure "El-Kasas", ako Bog da

Rije`i "koji su vas najgorim mukama mu`ili", zna`e "koji su vam stalno produ`avali kaznu", a zatim ovdje ka`e:

"mu{ku vam djecu klali, a `ensku u `ivotu ostavljali", kako bi to bio kome tar blagodati naprijed navedene u rije`ima:

"O sinovi Is-railovi! Sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario", u smislu da su Faraon i njegovi sljedbenici bili ti koji su ih najte`im mukama mu`ili, pa su klali njihove sinove, a u `ivotu `ensku djecu ostavljali Allah Uzvi`eni podsje)a ih na Svoje blagodati koje im je podario time {to ih je izbavio od njih nakon `estokog isku{enja Faraon je ovdje primjer vladara nevjernika u Egiptu u to vrijeme Navodi se da je to bio jedan od velikih vladara Egipta, po imenu El-Welid ibn Mus'ab ibn Reyyan, odnosno, Mus'ab ibn Reyyan Bilo kako bilo, on je od Allaha proklet!²¹

Uz rije`i Uzvi`enog: "To vam je bilo veliko isku{enje od Gospodara va{eg" /49/ Ibn-D`erir ka`e: "To je u tome {to smo vas izbavili od kazne Faraonove, koja je za vas veliko isku{enje od Gospodara va{ega, odnosno velika blagodat prema vama." Ovako navode Ibn-Abbas i drugi, kao {to su Mud`ahid, Ebul-Alije, Ebu-Malik, Es-Suddi itd. Osnovno zna`enje rije`i jeste "isku{enje - ispit", {to biva u dobru i u zlu, kao {to Uzvi`eni Allah ka`e:

"Mi vas stavljamo na ku{nju i u

zlu i u dobru." (21:35) Ibn-D`erir ka`e: - Kada je u pitanju zlo, najte`e }e se ka`e: "Isku{avao sam ga

ili isku{avam ga ku{njom", a kada je u pitanju dobro: "Stavljam ga na ku{nju ili isku{enje." "I kada smo zbog vas more rastavili i vas izbavili", zna`i, nakon {to smo vas izbavili od sljedbenika Faraonovih i nakon {to ste izi{li s Musaom, a.s., i Faraon je, tragaju`i za vama, krenuo Mi smo vama more razdvojili, tjobjavili smo Musau: "da svojim {tapom udari{ po moru"

(26:63), pa kada je on svojim {tapom udario po moru, ono se razdvojilo, i svaki dio bio je kao veliko brdo. Nakon toga, krenuli su Musa i njegovi sljedbenici, a zatim za njima i Faraon s vojskom dok ih nije sustigao. Tada ga je Allah potopio pred njima, pa ka`e:

"a Faraonove smo ljude na o`i va{e potopili!" /50/ To navodi i vi{e pripadnika zdrave tradicije (Selefa) Ima predanje da je taj dan, tjedan potapanja Faraona i izbavljenja Izra-eli)ana bio na A{uru, tj. desetoj dana muharrema, kao {to navodi predanje Ahmeda ibn Hanbela od Ibn-Abbasa, koji je rekao: /70/ - Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, do{ao u Medinu i vidio tamo da `idovi poste na dan A{ure, pitao je: "Koji je to dan {to ga postite?", oni su rekli: "Ovo je dobar dan to je dan na koji je Allah Uzvi`eni izbavio Izraeli)ane od neprijatelja Taj dan je postio i Musa, a.s." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ja imam ve}e pravo na Musaa od vas!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako }er je postio taj dan i naredio je da se posti (Prenose El-Buhari, Muslim, En-Nesa'i i Ibn-Mad`e od Ejjuba Es-Sehtijanija.

وَأَذُوْعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْنَا الْعِجْلَ مِّنْ بَعْدِهِ وَأَنزَلْنَا ظُلُمُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٢﴾
وَأَذُوْا أَيُّدِنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾

"I kada s Musaom susret odredismo, `etrdeset no`i vi ste nakon njega tele uzeli (da obo`avate), `ine }i tako sami sebi nepravdu." /51/ "Zatim smo vam i poslije toga oprostili, da biste zahvalni bili." /52/ "I kada smo dali Musau Knjigu i uputu za razlikovanje istine od neistine, da biste pravim putem i{li." /53/

Uzvi`eni Allah ka`e: Sjetite se Moje blagodati prema vama kada sam vam oprostio obo`avanje teleta, nakon {to

²¹ Ja bih rekao: Ovaj Faraon je govorio: "Ja sam va{ najvi{i gospodar!" Ovaj Faraon je tvrdio da je gospodar, ka`njavao je vjernike Izraeli)ane... Stoga svaki musliman svjedo`i da je Fa-raon bio nevjernik, odnosno da `e on vje`no ostati u vatri d`ehenemskoj, gdje mu se ne`e smanjiti kazna, {to potvrduju ku`anski ajeti i vjerodostojni hadisi. Pa i pored toga, postoje pojedine grupacije, koji tvrde da su muslimanske, a smatraju da `e Faraon biti spa{en od vatre, da `e u`i u D`zennet, da je prihvatio vjeru i sli`ne stvari suprotne jasnom slovu Kur`ana i vjerodostojnih hadisa. To svoje vjerovanje oni zasnivaju na njegovim rije`ima, kada se gu{io u vodi, kada se borio sa sobom i kada mu je njegova pokvarena du{a do{la u grlo, odnosno kada je vidio svojim o`ima {ta je radio kao nevjernik. Tada je on vidio svoje mjesto u vatri i rekao:

"Ja vjerujem da nema drugog boga osim Onoga u Kojeg vjeruju sinovi Israilovi." (10:90) Tada mu je Allah Uzvi{eni odgovorio: "Zar sada...?", tj. zar sada, kada je pro{lo vrijeme?! Jer on je bio obavezan vjerovati u Allaha srcem, bio je svjedok Njegova postojanja, a nije vjerovao. Njegov vid tada je posvjedo`io, pa je on nakon ovog osvjedo`enja povjerovao, {to nije dovoljno, jer je vjerovanje u videno prihvatljivo za svakog `ovjeka i to niko ne negira zato {to to vidi (svjedo`i), dok je prava vjera - vjera u nevideno, odnosno vjera u ne{to {to ne vidi{ potpuno. U tome je veli`ina potvrde vjere uz objavu koju donosi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Zato mi molimo Allaha Uzvi{enog da uputi i one koji vjeruju u spas Faraona na Pravi put i da posvjedo`e njegovo nevjerstvo. Ako to odbiju, mi molimo Allaha da ih o`ivi s Faraonom, tamo gdje `e on biti o`ivljen. Ne ka je Allahovo prokletstvo na Faraona i njegove prve sljedbenike... i druge..., da nas Allah sa`uva od nevjerstva, poni`enja i lo{e sudbine!

je Musa, a.s., bio na susretu sa svojim Gospodarom po isteku obećanog roka od ~etrdeset dana. To se navodi u rije~ima Uzvi{enog u poglavlju **"Bedemi"**:

"Mi dadosmo obećanje Musau trideset no}i i dopunismo ih sa jo{ deset." (7:142) Navodi se da je to cio mjesec zul-kade, te deset no}i mjeseca zul-hid`eta, {to je bilo neposredno nakon njihovog izbavljenja od Faraona i spa{avanja na moru

Rije~i Uzvi{enog: "I kada smo dali Musau Knjigu", zna~i Tevrat, "i uputu za razlikovanje", zna~i ono {to razdvaja i razlikuje istinu od neistine i pravi put od zablude. Ima mi{ljenja da je "waw" ovdje suvi{an, {to je ~udno, a ima mi{ljenja i da je to veznik, iako obje rije~i imaju isto zna~enje.

"da biste pravim putem i{li", zna~i u skladu s Tevratom, koji je kriterij razlikovanja Pravog puta od zablude. Obećanje je dano nakon njihovog izlaska iz mora, na {to ukazuju kontekst poglavlja **"Bedemi"** i rije~i Uzvi{enog:

"I mi smo Musau Knjigu dali, nakon {to smo drevne narode uni{tili." (28:43)

وَاِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمْ
الْعِجَالَ فَتَبَوَّءُوا لِيْ اِلٰى بَارِكْرِهٖ فَاَقْتُلُوْا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ
عِنْدَ بَارِكْرِهٖمْ فَاَقْبَلْ عَلَيْكُمْ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿٥١﴾

- I kada je Musa rekao narodu svome: "Narode moj, vi ste doista sebi nepravdu u~inili prihvativ{i tele; zato se Stvoritelju svome pokajte i poubijajte se! To vam je bolje kod va{eg Stvoritelja, pa je vam oprostiti. On prima pokajanje i milostiv je."/54/

U ovom ajetu ukazuje se na pra{tanje Allaha Uzvi{enog Izraeli}anima za obo`avanje teleta dok je Musa, a.s., bio odsutan zbog susreta sa Gospodarom svojim. Oni su osje}ali veli~inu zlo~ina (grijeha) koji su po~inili (a to je {irk - pridru`ivanje Allahu ortaka); uvidjev{i da su zalutali, govorili su:

.. "Ako nam se ne smiluje Gospodar na{ i ne oprostí nam..." (8:149) Musa, a.s., rekao je: "Narode moj, vi ste doista sebi nepravdu u~inili prihvativ{i tele; zato se Stvoritelju svome pokajte."/55/ U

rije~ima Allaha Uzvi{enog: "prema va{em Stvoritelju" nalazi se upozorenje na veli~inu njihova grijeha. To ih upozorenje poziva da se pokaju Allahu, Koji ih je stvorio, jer su pored Njega obo`avali drugoga.

En-Nesa'i, Ibn-D`erir i Ibn-ebi-Hatim navode pre-danje hadisa od Jezida Ibn-Haruna, s lancem koji se`e do Ibn-Abbasa, koji je rekao: "Allah Uzvi{eni ka`e da je njihovo pokajanje u tome da se svaki od njih razra~una s ocem ili sinom kojeg sretne, tako {to je ga pogubiti. Pritom ne treba da brine onaj koji je ubijen na tome mjestu, ako se pokajao. To su oni sa ~ijim grijesima Allah nije upoznao ni Musaa ni Haruna; oni su to priznali ~ine{i ono {to im je nare}eno, a Allah je oprostiti i ubici i ubijenom!"

Ibn-D`erir ka`e: - Obavijestio me je Kasim ibn ebi-Berre kako je ~uo Seida ibn D`ubejra i Mud`ahida da ka`u u vezi s rije~ima Uzvi{enog: "pobijajte se": "Oni su se digli s no`evima, ubijaju{i jedni druge bez sa`aljenja prema bli`njem ili daljnjem, sve dok Musa nije podigao svoj haljetak, kada su se zaustavili. Tada je utvr}eno sedamdeset hiljada poginulih. Allah je objavio Musau: 'za Mene je dovoljno', pa je tada Musa podigao svoj haljetak."/53/

Ibn-D`erir navodi predanje s dobrim lancem od ez-Zuhrija, koji je rekao svoj stav o ovom pitanju, kako su se i Musa i Izraeli}ani rastu`ili kada su vidjeli koliko je bilo poginulih, pa je Allah nakon toga objavio Musau: neka ga to ne `alosti, jer "koji su od njih ubijeni, `ivi su kod Mene i bit je opskrbljeni, a koji su ostali u `ivotu, njihovo sam pokajanje primio." To je obradovalo Musaa i Izraeli}ane, a Allah ka`e:

"On vam je oprostio a zaista Allah prima pokajanje i milostiv je."

وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَرَىٰ اِلٰهَ جَهَنَّمَ فَاُخْرَجْكَمُ
الْصَّاعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ﴿٥٥﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْۢ بَعْدِ مُوْسَىٰ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٥٦﴾

- I kada ste vi rekli: "Musa, mi ti ne}emo vjerovati dok Allaha jasno ne vidimo!", pa vas je munja o{inula a vi ste gledali/55/ "Zatim smo vas poslije smrti va{e o`ivili, da biste zahvalni bili."/56/

²² Ja bih rekao: Klanjanje teletu predstavlja {irk (čin mnogoboštva), a to je najveća nepravda (zulum) kod Allaha. Zato Musa kaže njima:

"Sebi ste sami nepravdu učinili" jer niste vodili računa o pravima Onoga Koji vas je stvorio, Koji vam je blagodat podario izbavljajući vas od Faraona i potopa, pa kako možete klanjati se nekome drugome

mimo Njega!? Onaj Koji vas je stvorio, blagodat vam podario i izbavio vas, On jedino zaslu}uje ibadet. To je Allah Uzvi{eni, Onaj Koji nema ortaka; Njemu pripadaju vlast i hvala!

²³ Ovo je dovoljnost koja odgovara Njegovoj Veli~ini i nije kao dovoljnost stvorenja, jer Allah je nezavisan od svjetova.

Uzvi{eni ka`e: Sjetite se, sinovi Israilovi, Moje blagodati prema vama kada vas je munja o{inula, pa sam vam poslao ono {to je iznad mo{i va{e i vama sli~nih, nakon {to ste tra`ili da me izravno vidite

U vezi s ovim ajetom:

- I kada ste vi rekli: "Musa, mi ti ne}emo vjerovati dok Allaha jasno ne vidimo!" Ibn-Abbas ka`e da to zna~i: "otvoreno"Rebi' ibn Enes navodi da je bilo sedamdeset ljudi koje je Musa bio odabrao i koji su idu{i s njim ~uli te rije~i, pa su kazali: "Mi ti ne}emo vjerovati dok Allaha jasno ne vidimo! "On ka`e: "Nakon toga su ~uli glas, pa su se onesvijestili." Mervan ibn Hakem u hutbi, koju je odr`ao na minberu u Meki, ka`e: "Udar munje ili groma" ovdje zna~i "krik iz neba"U vezi s rije~ima Uzvi{enog: "pa vas je munja o{inula", Es-Suddi ka`e da je to "vatra".²⁴

Urve ibn Ruvejm u vezi s rije~ima Allaha:

"a vi ste gledali" ka`e: "Neki su bili o{amu}eni, dok su drugi gledaliPotom su se jedni osvijestili, a drugi o{amutili."²⁵ Es-Suddi ka`e:

"pa vas je munja o{inula" zna~i da su umrli, pa je Musa ustao pla~u{i i mole{i Allaha: "Moj Gospodaru, {ta }u re{i sinovima Israilovim kada im do{em, po{to si Ti uni{tio najbolje melu njima"

"...da si htio, mogao si i njih i mene uni{titi i prije! Zar da nas uni{ti{ za ono {to su uradili maloumni izme}u nas?!" (7:155) Allah je objavio Musau da je ovih sedamdeset ljudi koji su uzeli tele (za bo`anstvo) o`ivio jednog po jednog, a oni su gledali.²⁶ Es-Suddi navodi da se na to odnose rije~i Uzvi{enog:

"Zatim smo vas, nakon smrti va{e, o`ivili, da biste zahvalni bili." /56/ Rebi' ibn Enes ka`e: "Smrt je bila kazna za njih, pa su poslije toga o`ivljeni, kako bi ostvarili odre}ene im rokove." Neki smatraju da je to {to su Izraeli}ani vidjeli ove blagodati, kao i naprijed navedena ~uda, skinulo s njih obavezu, budu{i da su jasno do`ivjeli to i bili prisiljeni da to prihvateNeki drugi navode da je to neprihvatljivo mi{ljenje, jer ih

²⁴ Mi{ljenja Mervana i Es-Suddija mogu se usuglasiti, a to zna~i da taj udar /sa'iq/ ima zvuk, ali i vatru koja dolazi s neba. A Allah to najbolje zna!

²⁵ Ja bih rekao: Ovo je daleko od pravog zna~enja, jer se razumije da je "udar munje" bio odjedanput za sve. Vjerovatno su rije~i Es-Suddija ta~nije. Allah, dž.š., najbolje zna!

²⁶ Ja bih rekao: To su rije~i Allaha Uzvi{enog: "a vi ste gledali", što je najbli}e rije~ima Urve ibn Ruvejma. Allah to najbolje zna!

do`ivljaj u`asa ne osloba}a od obaveza, po{to su Izraeli}ani kao narod bili svjedoci velikih ~uda, pa su ipak ostali pod obavezomOva dva mi{ljenja navodi El-Maverdi, a El-Kurtubi se sla`e s drugim mi{ljenjem, jer ispravnije je da se pametan ~ovjek ne osloba}a obavezeAllah to najbolje zna!²⁷

وَوَلَّاتَ عَلَيْهِمُ الْعَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ كَوَافٍ
طَبِيبَاتٍ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمْنَاوَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

٥٧

- I Mi smo vam od oblaka hladovinu na~inili i manu i prepelice vam slali"Jedite lijepa jela, kojima vas opskrbljujemo! Oni Nama nisu naudili, nego su sami sebi nepravdu nanijeli!" /57/

Nakon {to je Allah Uzvi{eni naveo razloge zbog kojih ih je kaznio, On, d`.{., tako}er ih podsje}a na blagodati koje im je podario, pa ka`e:

"I mi smo vam od oblaka hladovinu na~inili", gdje je rije~ "oblaci" izvedena od jednine "oblak", koji sakriva nebo, tj.pokriva gaTo je bjeli~asti oblak kojim im je osigurana hladovina u pustinji, da bi ih za{titio od sun~ane `egeIbn-D`erir, kao i drugi prenosioci tradicije ka`u: "Ovi oblaci su bjelji i prijatniji od obi~nih i to nisu oblaci od vrsta koje mi poznajemo." Ibn-ebi-Hatim, s lancem prenosilaca, od Mud`ahida navodi da je on rekao: "To nisu oblaci, nego su to posebne vrste zastora, koje }e Allah koristiti na Sudnjem danu i koji nisu kori{teni osim za njih." Isto tako Ibn-D`erir i Es-Sevri prenose od Ibn-Abbasa da su to oblaci s kojim su do{li melecici na BedrIbn-Abbas ka`e: "S njima je to

²⁷ Postoji i drugi dokaz koji potvr}uje drugo mi{ljenje, a to je da su i vjerovjesnici, neka je na njih mir i spas, zasigurno bili svjedoci ve~ih stvari nego što su to bili Izraeli}ani. Tako su oni vidjeli D`zibrila, bilo im je saop}eno da su oni Bo}iji poslanici poslani ljudima, slana im je objava, Allah ih je podr}avao, vidali su stvari iz svijeta nevidljivog (gayb) kao na javi, kao što se desilo na{em Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kada je susreo vjerovjesnike u No}i uzdignu}a i predvodio ih kao imam, vidjeli su Najvi{e nebo i što ima na njemu, D`zennet, D`zehennem, Sirat, vidjeli su neke osobe u D`zennetu i D`zehennemu, razgovarali o tome sa svojim prijateljima, razgovarao je sa Allahom u No}i uzdignu}a bez posrednika i vi}enja, zatim se vratio na Zemlju prije nego je nastupila zora, te ~itav niz drugih ~uda koja su mogla biti osnovom za skidanje obaveze, ukoliko je prvo mi{ljenje ispravno. Me}utim, pored svega toga, ni jednome od njih nije skinuta obaveza (teklif).

^ak kada mu je bilo re}eno da mu je Allah oprostio i ranije i kasnije grijeha, pa zašto se zamara ibadetom, jer su ga nekada boljele noge od du}ine stajanja na namazu, on je odgovarao: /71/ "Zašto da ne budem zahvalan rob!" I, na kraju, rije~i Uzvi{enog:

"I Gospodaru svome ibadet ~ini sve dok ti ne do}e smrt!" (15:99) Što se ti~e njihovog uvida, to ih obavezuje na prihva}anje, zasigurno. Allah najbolje zna!

bilo u pustinji!" Zatim slijede rije~i Uzvi{enog:

"i manu i prepelice vam slali" Komentatori Kur'ana razilaze se u pogledu zna~enja rije~i "mana" - medna rosa!? Ima mi{-ljenja da je to magla gusta kao tijesto sli~no mar-meladi.²⁸ Isto tako ima mi{ljenja da je padala kao snijeg, bjelji od mlijeka i sla{i od meda, od zore do izlaska sunca, tako da je svaki pojedinac mogao uzeti za sebe koli~inu koja mu je mogla biti za taj dan Ako bi uzeo vi{e, to bi se pokvarilo i nestalo, izuzev u petak i subotu, kada je mogao uzeti za slijede}i dan, jer su to bili dani odmora Jasno je, me|utim, a Allah to najbolje zna, da je sva hrana, pi}e i drugo {to im je Allah darivao, dolazilo gotovo bez potrebe za bilo kakvim radom i naporom Tako je, npr., za manu poznato da je hranjiva i slatka ukoliko se jede sama; ukoliko se pomije{a s vodom, postaje ugodno pi}e; ukoliko se pomije{a s ne~im drugim, dobiva se druga vrsta hrane To, me|utim, nije jedini smisao ove rije~i u navedenom ajetu Dokaz za to jeste predanje koje navodi El-Buhari od Seida ibn Zejda, r.a.: - Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /72/ "Go- moljika je od mane, ~ija je te~nost ljekovita za o~i." To prenose Ahmed i vjerodostojne zbirke, izuzev Ebu-Davuda.²⁹

U vezi s rije~i "prepelica" Ali ibn ebi-Talha navodi od Ibn-Abbasa da je rekao: "To je ptica sli~na prepelici //, koju su koristili za jelo." Ibn-ebi-Hatim, s lancem od Ibn-Abbasa, navodi da je on rekao: "To je prepelica." Isto potvr|uju i Mud'ahid, [a'bi, ed-Dahhak, Hasan, Ikreme i Rebi' ibn Enes, r.h., a Katade ka`e: "To je ptica ~ija je boja naginjala crvenoj i koja je dolazila s ju'nim vjetrom ovjek bi ih zaklao toliko koliko bi mu bilo potrebno za jedan dan Ako bi to bilo petkom, on bi uzeo i za subotu, dan ibadeta, kada ne bi ni{ta radio niti uzimao."

"Jedite lijepa jela, kojima vas opskrbljujemo!" Zna~i, jedite od onih dobrih namirnica kojima vas opskrbljujemo, {to je i zapovijed, i dozvola, i uputa, i sugestija Zatim slijede rije~i:

"Oni Nama nisu naudili, nego su sami sebi nepravdu nanijeli!" /57/, tj. naredili smo im samo da jedu od onoga ~ime smo ih Mi opskrbili, te da ibadet

~ine kao {to, tako|er, ka`e: "Jedite iz opskrbe Gospodara svoga i budite Mu zahvalni." (34:15) Zahvalnost Allahu ~in je obo`avanja Njega (ibadet), kao {to je i nare|eno Oni su, me|utim, suprotno radili, nisu vjerovali i tako su sebi nepravdu nanijeli, uzimaju}i nevjerstvo, koje su odabrali nad vjerom, unato~ svim jasnim znakovima, i neporecivim ~udima koja su vidjeli, uklju~uju}i i brojne neuobi~ajene stvari, tako da su zaslu`ili Allahovu kaznu vatrom, u skladu s rije~ima:

"Oni Nama nisu naudili, nego su sami sebi nepravdu nanijeli!" Ovim postaje jasnijom i vrijednost ashaba Muhammeda, a.s., nad ashabama drugih vjerovjesnika, jer su bili strpljivi, postojani i dobronamjerni, a bili su s njim na putovanjima ili u bitkama, me|u kojim su poznate nevolje na Tebuku za vrijeme pljuska, velike `ege i napora, kada nisu o~ekivali nikakvo ~udo niti posebnu zapovijed, {to je Poslaniku bilo lahko u~initi, izuzev {to su tra`ili vi{e hrane po{to ih je glad bila iscrpila, odnosno `e| zbog nedostatka vode On je uputio molbu Allahu da im da vode, pa je do{ao oblak i pala ki{a tako da su se napili, napojili deve i napunili svoje posude za vodu Zatim im je pove|ao koli~inu hrane tako da su napunili svoje torbe Ovo je najbolji primjer podno{enja Allahove odredbe (kadera) te kako treba ulo`iti svoj napor, slijede}i Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

وَاذْكُلُوا أَدْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
رَعْدًا وَأَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَفَرْنَاكُمْ حَطًّا
وَسَنُرِيدُ الْحَسَنِينَ ﴿٥٨﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ
فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾

- I kada smo rekli: "U|ite u ovaj grad i jedite {to god ho}ete! Na kapiju u|ite klanjaju}i se i ka`ite: 'Oprost!', pa }emo vam oprostiti grijehe va{e, a onima koji ~ine dobra djela dat }emo i vi{e." /58/ "Onda su oni koji su ne-pravedni bili zamijenili drugom Rije~ koja im je dana, pa smo Mi na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili, zato {to su grije{ili." /59/

Uzvi{eni Allah govori protiv njihovog povla~enja iz borbe i ulaska u svetu zemlju Naime, nakon {to su do|li iz Egipta s Musaom, a.s., kada im je nare|eno da u|u u svetu zemlju, koju oni naslje|uju od njihovog oca

²⁸ Dakle slatkoj masi, poznatij kao marmelada ili pekmez.

²⁹ Rije~i "Gomoljika je od mane..." pokazuju da mana nije jednovrsna, nego da postoji više vrsta gomoljike... Allah to najbolje zna!

Israila, a.s., i da se bore protiv nevjernih naroda koji su tu bili, oni su odustali i oslabili. Stoga im je Allah za kaznu dao da lutaju po pustinji.

Komentatori se razilaze u određenju imena ovoga grada odnosno sela. Neki kažu da je to Eriha (Jerihon) u Palestini, a neki da je Egipat. Međutim, najtačnije je da je to "Sveti grad" (Jerusalem), što potvrđuju riječi Allaha Uzvišenog upućene Musau, a.s., u suri / **El-Maida** ("**Trpeza**") :

"Narode Moj, uđite u svetu zemlju, koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da propadnete." (5:21) Kada su oni izišli iz pustinje nakon četrdeset godina sa Yošua' ibn Nunom, a.s., Allah im je dao pobjedu, u petak uveče. Kada su to ostvarili, Allah im naređuje:

"Uđite na vrata klanjajući se", tj. uđite na vrata svetog grada - Bejtul-Makdisa klanjajući se, tj. poklonivši se, zahvaljujući tako Allahu Uzvišenom na blagodati osvajanja i pobjede, odnosno, izbjavljenja iz pustinje i zablude. Allah Uzvišeni im naređuje riječi: "i kačite: Oprost!", tj. "Oprost molimo, od Gospodara, za grijehе koje smo počinili! Allahu naš, grijehе našе nam oprosti!"³⁰

Međutim, Izraelijani, umjesto da uđu u svetu zemlju klanjajući se, odnosno, poklonivši se iz zahvalnosti Allahu, ušli su pučujući na stražnjicama i podsmijavajući se, a umjesto da kažu: "**Oprost!**", tj. oprosti nam grijehе, oni su se podsmijevali govoreći: "**P{enica!**" (iskre) i značenje Allahovih riječi).

Abdurrezzak prenosi od Ebu-Hurejrea da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /73/ "Allah je kazao Izraelijanima: 'Na kapiju uđite klanjajući se i kačite: Oprost!, pa ćemo vam oprostiti grijehе vašе.' Ali oni su to zamijenili tako što su ušli pučujući na stražnjicama i govoreći: Zrno u p{enicu!" To je sahih hadis koji prenosi El-Buhari od Ishaka ibn Nasra, Muslim od Muhammeda ibn Rafi'a i Tirmizi od Abdurrahmana ibn Humejda, a sva trojica ga vežu za Abdurrezzaka

"Onda su oni koji su nepravedni bili zamijenili drugom Riječ koja im je dana", tj. oni su zamijenili naredbu Allahovu da budu poslušni Njemu i riječju i postupcima, da bi se podsmijevali, što predstavlja vrhunac neposlušnosti i inada! Zbog njihove

perfidnosti i neposlušnosti Allah je na njih spustio Svoju silu i kaznu, pa kačе:

"pa smo Mi za one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili, zato što su bili neposlušni." /59/ Ed-Dahhak prenosi od Ibn-Abbasa: "Sve što se u Božjoj Knjizi spominje kao ("**ne-isto}a, mnogobo{tvo, grijeh, kazna**")", odnosi se na kaznu." Pored toga, "rid`z" označava i kugu, što se vidi iz riječi Ibn-ebi-Hatima, s lancem vezanim za Sada ibn Malika, Usame ibn Zejda i Huzejme ibn Sabita, r.a., koji kaču: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /74/ "Kuga je rid`z (ne-isto}a), kazna kojom su kačnjavani oni prije vas."

* **وَوَدَّاسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانجَرَت مِّنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَهُمْ كَلُؤًا اشْرؤًا مِّن رَّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝٦٠**

- I kada je Musa za narod svoj vodu molio, Mi smo rekli: "Udari tapom svojim po kamenu!" Iz njega je dvanaest vrelna provrelo, i svi ljudi su vrelo iz kojeg je piti znali! Jedite i pijte Allahovu opskrbu i ne činite zlo po Zemlji nered praveći." /60/

Uzvišeni Allah podsječa Izraelijane na Svoje blagodati prema njima time što je odgovorio molbi Musaovoj, a.s., da ih napoji davajući im vodu. To im je osigurao iz kamena, u čini da provru dvanaest vrelna, i da svako bratstvo zna svoje vrelo. Rekao im je:

"Jedite i pijte!", tj. jedite manu i prepelice i pijte ovu vodu (to vam je Allah darivao bez vašeg truda i napora, te ibadet činite Allahu, Koji vam je sve to dao na raspolaganje;

"i ne činite zlo na Zemlji nered praveći!", tj. ne odgovarajte na blagodati grijesima, pa da to izgubite!

Učenjaci se razilaze u pogledu vrste kamena iz kojeg je provrelo dvanaest vrelna. Da li je to određena vrsta kamena ili bilo kakav kamen?! Ima više mišljenja. El-Hasan kačе: "Nije mu naredio da udari u određeni kamen", a zatim dodaje: "Time se pokazuje čudesnost (mučiza) i objašnjava Moč, jer on je udario tapom po kamenu, pa je voda provrelna, a zatim ponovo udario, pa je prestala." To je najbliže istini, a Allah to najbolje zna!

³⁰ U tome je dokaz da se može od Allaha pomoć tražiti dobrim djelima, jer Allah je od njih tražio da priznaju grijehе kako bi ova priznanje bilo razlog za oprost grijehа.

وَأَذَقْتُمُ الْمَوْتَ إِذْ أَنْتُمْ عَلَىٰ طَعَامٍ وَّاحِدٍ فَادْعُوا لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا
مِمَّا تُنْتَبِئُ مِنَ الْأَرْضِ مِنْ بَقَلٍهَا وَقَشَائِهَا وَفُومٍهَا وَعَدَسٍهَا وَبَصَلٍهَا
قَالَ أَتَسْتَبِدُّونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْبَطُوا مِصْرًا فَإِنَّ
لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ

- I kada ste rekli: "Musa, mi ne mo`emo vi{e jednu te istu hranu jestiZato, moli za nas Gospodara svoga da nam podari od onoga {to zemlja ra|a: povr|a i krastavca, p{enice, le|e i luka crvenog!" On je rekao: "Zar da ono {to je bolje zamijenite onim {to je lo{i|e? Idite u (neku) zemlju, imat }ete ono {to tra`ite!"

Uzvi{eni Allah podsje)a Izraeli}ane na Svoje bla-godati koje im je darivao daju}i im manu i prepelice kao vrstu kvalitetne i prijatne hrane, zatim ih podsje)a na njihovo nezadovoljstvo ovom lahkom, jednostavnom hranom i njihovo pitanje upu}eno Musau, a.s., da to zamijeni, rije~ima:

"Musa, mi ne mo`emo vi{e jednu te istu hra -nu jestiZato, moli za nas Gospodara svoga da nam podari od onoga {to zemlja ra|a: povr|a i krastavca, p{enice, le|e i luka crvenog!" Jer oni nisu mogli izdr`ati da jedu jednu te istu hranu, manu i prepelice, ne izmjenjuju}i to ne~im drugim po{to im je to bilo postalo jednoli~no i mrskoOni spominju svoj `ivot prije nego su dospjeli u pustinju, ukazuju}i da su bili narod koji je imao i grahorice, i luk i `itariceTra`ili su raznovrsnu hranu od plodova koji rastu iz zemlje i koje oni obra|ujuPovr|e, krastavci, grahorice i luk op}epoznate su namirniceMe|utim, u vezi sa zna~enjem pojma (p{enica, `itarice) postoje razli~ita mi{ljenja kod pripadnika tradicije (Selefa)Ima mi{ljenja da je to **bijeli luk**/ , u skladu sa ~itanjem Ibn-Mes'uda, koji prvo slovo /"f" ~ita kao /"th", kako to tuma~e Mud`ahid, Rebi' i Ibn-EnesKada bi ovo bilo ta~no, ovo slovo bi moglo biti zamijenjeno i u rije~i "ethafi" u "ethathi" i sli~nim slu~ajevima gdje se "th" mijenja u "f", i "f" u "th" zbog bliskosti u izgovoruA Allah to najbolje zna! Neki ka`u da je - p{enica, kao {to ka`e Ibn-Abbas: zna~i p{enica/ u dijalektu plemena Benu-Ha{im, a neki ka`u da ozna~ava sve od ~ega se hljeb pravi, tj`itariceEl-Buhari i neki drugi navode: "Sve `itarice koje se koriste

za jelo su ."³¹

"Idite u (neku) zemlju"Rije~ /"grad/zemlja" ovdje je navedena s nunacijom, dakle promjenljiva i napisana s "elifom" u akuzativu u mushafima hOsmana i to je ~itanje (kiraet) ve}ineIbn-D`erir ka`e: "Nije dozvoljeno ~itati druga~ije po{to su svi mushafi tako napisani." To zna~i da idu u jedan od gradova/pokrajina, a ne u Faraonov Egipat, jer je Musa, a.s., njima rekao: "Ovo {to ste tra`ili nije nedosti`noNaprotivU svakoj zemlji u koju do|ete, na}i }ete toImaju}i u vidu priprostost i mno`inu toga, nema potrebe da za to molim Allaha." Zato on ka`e:

"Zar da ono {to je bolje zamijenite onim {to je ni`e (lo{i|e)? Idite u - (neku) zemlju, imat }ete ono {to tra`ite!", tjono {to ste tra`iliMe|utim, budu}i da su oni tra`ili iz obijesti i nezahvalnosti, nije bilo potrebe da im se udovoljiAllah to najbolje zna!

وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الدَّلِيلَ وَالسُّكْنَةَ وَبَاءُوهُ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ
بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

"I poni`enje i bijeda na njih pado{e i Allahovu srd`bu oni na sebe navuko{e, zato {to u Alla-hove dokaze vjerovali nisu i {to su vjerovjes-nike nevine ubijali, zato {to su neposlu{ni bili i sve granice zla prelazili." /61/

Uzvi{eni Allah ka`e: "I poni`enje i bijeda na njih pado{e", tjnjima dopado{e, {erijatski i sudbinski im je to nametnuto³²; neprekidno su

³¹ Možda je tuma~enje rije~i rje~ju "**pšenica**". odnosno sve od ~ega se pravi hljeb bliže istini od tuma~enja da je to "**bijeli luk**" i to iz dva razloga:

1/ Iz redosljeda stvari navedenih u ajetu vidi se da Allah, dž.š., navodi povrće i krastavce jedno do drugoga zbog njihove međusobne bliskosti i porijekla od sjemenki, zatim spominje pšenicu i leću (grahorice) jer su to žitarice. Da je bijeli luk, on bi bio spomenut kasnije, uz luk, zbog njihove međusobne bliskosti u pogledu mirisa.

2/ Pšenica i sve od čega se pravi hljeb, spada u životne potrepsline daleko više nego bijeli luk jer je potreba ljudi za pšenicom i svim od čega se pravi hljeb (kao što su ječam, kukuruz i sl.) daleko veća nego za bijelim lukom. Allah to najbolje zna! Tome treba dodati i da znači pšenicu u dijalektu Benu-Hašima! Zato, kada su Izraeličani tražili ovo..., oni su kazali da im je to draže nego mana i prepelice, zbog čega ih Allah prekorava, pa kaže:

"Zar da ono što je bolje zamijenite onim što je lošije? Idite u (neku) zemlju, imat čete ono što tražite!"

³² - Šerijatski, znači: zbog vjerolomstva i grijeha koje su učinili oni su, nakon što su pokazali nevjerstvo, ostali neprekidno poniženi; svako s kim se susretnu omalovažava ih i ponižava.

- Sudbinski, znači: u skladu s njihovom sudbinom u pogledu izbora nevjerstva umjesto imana, nakon što im je dana mogućnost od Allaha, dž.š., da izaberu, kako stoji u prethodnom Allahovom znanju. Za svoje nevjerstvo oni će biti kažnjeni poniženjem, bijedom i srdžbom.

poni`eni i ko god ih sretne omalova`ava ih i poni`ava, navode{i ih kao primjer niskostiUsto, oni su i sami intimno poni`eni i bijedni zbog grijeha koje su po~iniliHasan ka`e: "Allah ih je ponizio i za njih nema za{tite; do{li su pod stopala muslimana;³³ ovaj ummet ih je zatekao, a vatropoklonici su od njih uzimali d`izju (glavarinu)."

"I Allahovu srd`bu oni na sebe navuko{e" - zna~i, vratili su se sa svojim gri -jesima nose{i Allahovu srd`bu i ljutnju, koju su na sebe navukli zbog grijeha koje su po~inili

"zato {to u Allahove dokaze nisu vjerovali i {to su vjerovjesnike nevine ubijali"Uzvi{eni Allah ka`e da je nagrada, odnosno kazna, za njih poni`enje, bijeda i Allahova srd`ba zato {to su bili oholi i nisu slijedili istinu, {to su omalova`avali nosioce [erijata, vjerovjesnike, sallallahu alejhi ve sellem, koje nisu slijediliOni su negirali njihovu misiju do te mjere da su ih ubijali bez razloga, bez ikakvog po~injenog prijestupaOd toga nema ve}eg niti otvorenijeg nevjerstvaImam Ahmed navodi od Abdullaha ibn Mesuda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhim ve sellem, rekao: /75/ "Na Sudnjem danu bit }e naj`e{e ka`njen ~ovjek kojega je vjerovjesnik ubio ili koji je vjerovjesnika ubio, te imam koji je zavodio, odnosno njegov predstavnik." U jednom hadisu, koji bilje`e El-Buhari i Muslim, stoji: /76/ "Oholost je stvar odbijanja istine i potcjenjivanja ljudi", tjodbijanje istine, omalova`avanje i potcjenjivanje ljudi, odnosno uzdizanje nad njimaZato Allah dozvoljava da se na njih sru~i Njegova sila koja se ne mo`e odbiti, pa im odre}uje poni`enje i na ovom svijetu i na ahiretu, kao vid odgovaraju}e kazne.

"...zato {to su neposlu{ni bili i sve granice zla prelazili"Postoji i drugi razlog da oni budu ka`njeni za svoj prijestup zato {to su ~inili grijeha kr{e}i Allahove zabrane i

Stoga su oni pred sobom, u svom biću, poni`eni i bijedni.

³³ Da, stavio ih je, zajedno s drugim sličnim njima, pod stopala muslimana, pošto su muslimani dobili državu u kojoj vlada Allahov zakon, i bili dostojni da nose islamsku misiju koju su tada ponijeli s iskrenim odnosom prema Allahu, Njegovoj Knjizi i Poslaniku, ne odstupajući od toga ni za trunku. Međutim, kada su oni Božiju Knjigu i sunnet Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bacili za leđa prihvaćajući zakone Allahovih i njihovih neprijatelja, Allah im je dao poniženje učinivši njihovu zemlju Palestinu da bude pod stopom židova, iako su židovi do jučer bili pod stopom muslimana, ne zato što su židovi bolji od njih jer na njih se izlila srdžba, nego zato što su muslimani napustili svoje odgovornosti nosilaca islamske misije vladajući se po zakonima koje im Allah nije objavio. Stoga se postavlja pitanje: da li će se muslimani vratiti Allahu kako bi vratili svoju slavu, odnosno kako bi se židovi vratili tamo gdje su i bili, pod vlasti muslimana?!

prelaze{i granice zabranjenogAllah to najbolje zna!

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

"One koji su vjerovali, te one koji su bili `i -dovi, kr{ani i Sabejci, a koji su vjerovali u Allaha i drugi svijet i dobra djela ~inili -doista ~eka nagrada od Gospodara njihova; za njih nema straha i oni ne}e tugovati."/62/

Po{to je Allah Uzvi{eni dao obja{njenje u prethodnim ajetima u vezi s polo`ajem nevjernika, licemjera, `idova i drugih koji se suprotstavljaju Njegovim naredbama, djeluju{i preko granica dozvoljenih od Allaha, d`., zatim objasnio kazne koje im pripadaju, On upozorava da kod prethodnih zajednica ima tako}er i dobra, ima onih koji su se pokoravali Allahovim naredbama onako kako je On, d`., zapovjedio, pa njima pripada lijepa nagradaTako }e biti do Dana sudnjegaJer svima onima koji budu slijedili Allahovog poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Vjerovjesnika nepismenog, pripada vje~na sre}a; za njih nema straha za budu}nost na drugome svijetu, niti }e se `alostiti zbog onoga {to ostavljaju na ovome svijetu.

"One koji su vjerovali", a to su pripad-nici Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, zajednice (ummata), koja ima naziv "**vjernici**"/ zbog njihove velike vjere, i jakog uvjerenja, ali i zato {to oni vjeruju u sve pro{le vjerovjesnike i budu}e stvari nevid ljive.³⁴

"...te one koji su bili `idovi, kr{ani i Sabejci, a koji su vjerovali u Allaha i drugi svijet", tjone koji su vjerovali me|u `idovima, kr{anima i Sabej-cima³⁵, svejedno bili oni me|u

³⁴ Svejedno je pritom da li je to onaj koji je vjerovao u Muha - mmeda prije njegovog poslanstva ili poslije poslanstva, kao npr. : Qis ibn Saide al-Ljadi, Zejd ibn Omer ibn Nufejl, Vereqa ibn Newfel, El-berra eš-Seni, Ebu-Zerr el-Gaffari, Selman el-Farisi, Buhajr er-Rahib ili en-Nedžašijeva deputacija. Među njima ima onih koji su dočekali Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i slijedili ga, a i onih koji ga nisu dočekali. Svi oni spadaju u Muhammedovu zajednicu, tj. one koji spadaju u osobe koje Allah ističe do Dana sudnjega Svojim riječima: انَّ الَّذِينَ آمَنُوا "One koji su vjerovali". Allah to najbolje zna!

³⁵ Židovi i kršćani, kao što je poznato, predstavljaju dvije zajednice (ummata), koje su vezane za Musaa, a.s., i Isaa, a.s. To su dva imena koja se odnose na židove i kršćane u vrijeme Musaa, a.s., u svemu u čemu su slijedili istinu ostajući joj privrženi, kao što se islam odnosi

narodima pro{lim koji su vjerovali u vjerovjesnike i objavljene knjige, koji ih nisu mijenjali niti zamjenjivali ne~im drugim i koji su kao takvi umrli, ili koji su od njih zatekli Allahovog Poslanika (kao {to su bili: Abdullah ibn Selam, Ned`a{i i Selman el-Farisi), te vjerovali u Allaha i Njegovog Poslanika i dobra djela ~iniliNjima pripada nagrada kod Gospodara njihova, za njih nema straha i oni ne}e tugovatiJer Allah ne}e ni od koga primiti djelo ako to nije u skladu sa zakonom Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kao {to ka`e:

"A onaj koji `eli neku drugu vjeru osim islama, ne}e mu biti primljena i on }e na drugome svijetu propasti." (3:85)

وَأَذِّنَا صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمْ الطُّورَ حُدُودًا مَاءً آتِنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَكُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ لِقَوْمٍ أَكْثَرُ مِنْ أَكْثَرِ الْأُمَمِ
فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٦﴾

"I kada smo od vas zavjet uzeli i brdo Tur iznad vas podigliSna`no prihvatite ono {to smo vam dali i neka vam je na umu ono {to je u Knjizi, da biste se kazne sa~uvali." /63/ "Zatim vi ste nakon toga odustali, i da nije bilo Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, vi biste uistinu stradali." /64/

Uzvi{eni Allah podsje}a Izraeli}ane na sporazum i obaveze koje je dao, da slijede Tevrat s vjerom u Jednog Boga (et-tewhid) i propisima u skladu s timAli, po{to su oni odbili pokoriti se Njegovoj naredbi, Allah je naredio brdu da se digne iznad njih, tako da ih je prekrilo poput sjenkeOni su mislili da

na zajednicu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, u vezi sa Sabejcima postoje različita mišljenja među komentatorima... Neki kažu da su to ljudi koji su živjeli prirodni život ne slijedeći ni jednu određenu vjeru. Zato su mnogobošci nazivali svakog ko bi primio islam Sabejcem, tj. kao da je izišao izvan drugih vjera. Drugi kažu da su Sabejci bili oni do kojih nije dopro poziv Vjerovjesnika. Ima mišljenja da su oni obožavali zvijezde i planete, zatim da su nazvani Sabejcima pošto su napustili židovsku vjeru klanjajući se melecima (andelima) i zvijezdama. Ibn-Tejmije, r.a., čije je mišljenje najtačnije, a Allah to najbolje zna, u svom djelu "Odgovor logičarima" kaže slijedeće: "Harran je bio boravište Sabejaca. Tamo je bio hram Prvog uzroka, hram Prvog uma, hram Univerzalne duše, hram Saturna, hram Jupitera, hram Marsa, hram Sunca, kao i Venere, Merkura i Mjeseca.

To je bila njihova vjera i prije kršćanstva. Zatim se među njima pojavilo kršćanstvo, ali je ostao jedan broj mnogobožackih Sabejaca, čiji je veliki hram bio na mjestu džamije u Damasku, okrenut prema Sjevernom polu. Sabejaca imaju dvije vrste: 1. henifije, monoteisti i 2. Sabejci mnogobošci. Prvi su oni kojima je izražena pohvala u ovom ajetu, gdje Allah hvali one koji vjeruju u Allaha i drugi svijet i koji čine dobra djela."

}e pasti na njih, pa su pali na sed`du jednom polovinom ~ela, dok su drugim okom gledali gore kaju}i se AllahuZatim je Allah odmaknuo od njih brdo, kao {to ka`e:

"I brdo Tur iznad vas smo uzdigli", a zatim ste vi nakon toga odustali i prekr{ili ste obavezu koju ste Allahu dali.

"...i da nije bilo Allahove dobrote prema vama", nakon va{eg pokajanja, te slanja Njegovih vjerovjesnika i poslanika, vi biste ovim svojim kr{enjem zavjeta bili sigurno gubitnici i na ovom i na drugom svijetu.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٥﴾ فَجَعَلْنَا كِلَا لِيَايِنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٦﴾

- Vama je poznato {to se dogodilo onima od vas koji su se o subotu ogrije{ili, pa smo im Mi rekli: "Budite majmuni prezreni!" /65/ "To smo u~inili opomenom suvremenicima i pokoljenjima njihovim, a poukom onim koji se Allaha boje." /66/

Uzvi{eni Allah ka`e: "Poznata vam je, skupino `idova, sila i kazna koja se sru~ila na stanovnike Ejle, koji su bili neposlu{ni prema Allahovoj naredbi da se slavi subota i ne rade ni{ta toga dana." Toga dana oni su se slu`ili varkom u lovu na mnogobrojnu ribu koja im je dolazila samo subotom, postavljaju}i joj udice, mre`e i jezerca s vodom iz kojih ne bi mogla izi}i u toku cijeloga dana subotom, da bi do{li nave~er uo~i nedjelje da je uzmu, uvjereni da je nisu ulovili u subotu, kada su joj pravili navedenu zamku, iako je sam lov bio u subotu zajedno s onim {to bi u~inili prije suboteStoga ih je Allah izobli~io pretvaraju}i ih u majmune.

Postojale su dvije vrste stanovnika ovoga grada: vrsta koja se slu`ila lukavstvom i vrsta koja to nikada nije ~inilaOvi posljednji dijelili su se tako}er na dvije vrste: onu koja je zabranjivala lov subotom i onu koja to nije ~inilaKada je nastupila kazna, pogodila je one koji su se slu`ili lukavstvom, kao i one koji nisu zabranjivali, kao vid kazne za to {to nisu zabranjivaliSpasili su se samo oni koji su zabranjivali da se ~ini ovaj grijehAta el-Horasani ka`e: - Oni su pozvani ovako: "Stanovnici grada, budite majmuni prezreni!" Zatim je dao da oni koji su im to zabranjivali u}u kod njih i ka`u im: "Zar vam nismo to

zabranjivali?" Oni su to potvrdili klimaju}i glavama, tjkazali su: "Da." Po{to je to trajalo samo tri dana, oni su ostali kao majmuni tri dana i za to vrijeme nisu ni jeli, ni pili, niti su se parili.Nakon toga su pomrli." Ibn-Abbas ka`e: "Da Allah nije spomenuo da je spasio one koji su zabranjivali zlo, svi bi stanovnici grada propali.U rije~ima Uzvi{enog:

"Pa smo ga u~inili opomenom", povratna zamjenica se odnosi na grad, a ima mi{ljenja da se odnosi na izobli~enje i kaznu, mada je ta~no da se odnosi na grad.Dakle, Allah je dao stanovnicima ovoga grada kaznu zato {to su se ogrije{ili o subotu, {to zna~i: "Kaznili smo ih i u~inili tako pou~nim primjerom, kako za Izraeli}ane, tako i za okolne gradove/sela." Rije~i Uzvi{enog:

"...a poukom onima koji se Allaha boje" zna~e: poukom onima koji se Allaha boje nakon njih, do Dana sudnjega, odnosno to zna~i upozorenje bogobojaznima da paze {ta ~ine, kako ih ne bi pogodilo ono {to je ove pogodilo.To je bilo u vrijeme Davuda, a.s.Uzvi{eni Allah ka`e: "Jezikom Davuda i Isaa, sina Merjemina, prokleti su oni od sinova Israilovih koji nisu vjerovali, zato {to su neposlu{ni bili i Allahove naredbe kr{iili i granice zla prelazili.Jedni druge nisu odvra}ali od lo{ih djela, ve} ih sami ~inili.Lo{e li je to {to su oni radili!" (5:78,79)

Ibn-Betta prenosi, putem neprekinutog lanca, od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /77/ "Ne ~inite grijehe koje su ~inili `idovi dozvoljavaju}i sebi niskim varkama ono {to je Allah zabranio." Ovaj hadis ima dobar lanac predanja u kojem je i Ahmed ibn Muhammed ibn Muslim, kojega hafiz Ebu-Bekr el-Hatib el-Bagdadi smatra pouzdanim, dok su ostali prenosioci u lancu predanja poznati i ispunjavaju uvjete vjerodostojnosti.Allah to najbolje zna!

وَاذْ قَالَتْ مَرْيَمُ لِقَوْمِهَا إِنِّي أَخَذْتُ الذُّبَابَ
قَالُوا أَتَأْتِيكِهَا مِنَ الْمَاءِ قَالَ نَحْنُ نَرَاهُ إِذْ
رَبِّكَ يَبِينُ لَنَا مَا هِيَ قَالَتْ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ
عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فافعلوا ما تؤمرون /17/ قَالُوا ادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا الْبَقْرَةُ أَفَأَرْضٌ لَا تَمُوتُ
وَلَا يَكْرَهُهَا قَالَتْ إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءٌ فَاقْعَوْ
عَنْهَا فَتَكُونَ لَهَا سِرًّا مَنظُورًا /18/ قَالُوا ادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا الْبَقْرَةُ تَشْبَهُ عَلَيْنَا وَإِنَّا
إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ /19/ قَالَتْ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ
لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا
قَالُوا الْكَيْفَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوا وَآمَكَادُوا
يَقْعَلُونَ /20/

- I kada Musa re~e narodu svome: "Allah vam doista narekuje da kravu zakoljete", oni upi-ta{e: "Zbija{ li to ti s nama {alu?", a on re~e: "Ne dao mi Allah da budem neznalica!"/67/ - Oni reko{e: "Zamoli Gospodara svoga u na{e ime da nam objasni kakva ona treba biti!" "On ka`e", odgovori on, "da krava ne smije biti ni stara, ni mlada, nego izme|u toga, srednje dobi, pa u~inite to {to se od vas tra}i!" /68/ "Zamoli Gospodara svoga", reko{e oni, "da nam objasni kakve boje treba biti!" "On ka`e", re~e on, "da ta krava treba biti svijetlo`ute boje, da se svidi onima koji je vide." /69/ "Zamoli Gospodara svoga", reko{e oni, "da nam objasni kakva jo{ treba biti, jer nama krave izgledaju sli~ne, a mi }emo nju, ako Allah htjedne, sigurno prona}i."/70/ "On ka`e", re~e on, "da krava ne smije biti iscrpljena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba biti bez ikakve mahane i biljega." "E, sad si kazao istinu!", reko{e oni, pa je zakla{e, i jedva to u~ini{e! /71/

Ibn ebi-Hatem, s lancem prenosilaca koji se`e do Muhammeda ibn Sirina, prenosi od Ubejde es-Sel-manija da je rekao: "Neki ~ovjek me|u sinovima Israilovim bio je bezdjetan, a imao je dosta imetka.Nasljednik mu je bio njegov brati} koji ga je ubio i iznio iz ku}e no}u, ostaviv{i ga pred vratima nekog ~ovjeka.Ujutro je tu`io tog ~ovjeka, pa su se ljudi naoru`ali krenuv{i jedni protiv drugih.Mudar i odlu~an ~ovjek me|u njima re~e: "Za{to da jedni druge ubijamo, a me|u sobom imamo Allahovog Poslanika?" Oni su, potom, oti{li kod Musaa, a.s., i iznijeli mu to.On je rekao:

"Allah vam doista nare|uje da kravu zakoljete." Oni upita{e: "Zbija{ li to ti s nama {alu?", a on re{e: "Ne dao mi Allah da budem nezna{ica!" On ka`e: - Da se nisu protivili, dao bih da zakolju najslabiju kravuAli, po{to su oni cjepidla~ili, Allah je prema njima bio strog, tako da im je na kraju bilo nare|eno da zakolju odre|enu kravu koju su na{li kod ~ovjeka koji je imao samo nju, pa im je rekao: "Tako mi Boga, za nju ne tra`im manje od koli~ine zlata koja mo`e stati u njenu ko`u!" Uzeli su je za tako visoku cijenu i zaklali, a potom ubijenoga udarili dijelovima od nje.Nakon toga je o`ivio, pa su ga upitali: "Ko te je ubio...?", a on je odgovorio: "Ovaj", pokazuju{i na svoga brati}a, a zatim je mrtav paoOd njegove imovine ovome nije dano ni{ta i od tada ubica ne naslje|uje.

Jasno je da je ova pri~a uzeta iz knjiga sinova Is-railovih i ona se mo`e prenositi, s tim da se ne mora ni prihvatiti, ni negiratiZato se ona ne mo`e uzeti kao argument, osim u onoj mjeri u kojoj se sla`e s istinom kod nasAllah to najbolje zna!

Uzvi{eni Allah ka`e:

- I kada Musa re{e narodu svome: "Allah vam doista nare|uje da kravu zakoljete", oni upita{e: "Zbija{ li to ti s nama {alu?", a on re{e: "Ne dao mi Allah da budem nezna{ica!" /67/

Allah, d`., podsje}a sinove Israilove na Svoju blagodat prema njima, koja predstavlja ~udo u vezi s kravom i time kako je otkriven ubicaKada su se oni po`alili Musau, a.s., on je rekao:

"Allah vam doista nare|uje da kravu zakoljete." Oni upita{e: "Zbija{ li to ti s nama {alu?", tjda li se ti s nama ismijava{, itd...?, pa im je odgovorio: "Ne dao mi Allah da budem nezna{ica!" Dakle, on tra`i uto~i{te kod Allaha, kako ne bi bio kao oni koji se ismijavaju i ni{ta ne znaju, {to je neprimjereno vjerovjesniku..Kada su se oni uvjerali u ozbiljnost rije{i Musaa, a.s., rekli su: "Zamoli Gospodara svoga u na{e ime, da nam objasni kakva ona treba biti!"

Allah im nije ni{ta drugo naredio do da zakolju bilo kakvu kravu, ali su ih njihov inad i preveliko ispitivanje vjerovjesnika natjerali da ka`u:

"Zamoli Gospodara svoga, u na{e ime, da nam objasni kakva ona treba biti!", "On ka`e", odgovori on, "da krava ne smije biti ni stara, ni mlada, nego izme|u toga, srednje dobi, pa u~inite to {to se od vas tra`i!", tjni stara, ni mlada, toliko da nije otelila nijedno tele, nego najbolje kako mo`e biti"Pokorite se Allahovoj naredbi i

zakoljite kravu!" Oni su na to kazali: "Zamoli Gospodara svoga da nam objasni kakve boje treba biti!" "On ka`e", re{e on, "da ta krava treba biti svijetlo`ute boje, da se svidi onima koji je vide."

El-Avfi, u svom komentaru, navodi od Ibn-Abbasa slijede}e: **"svijetlo`ute boje"** - zna{i svijetlo`ute boje koja skoro da prelazi u bijelu, a rije{i

"da se svidi onima koji je vide"

zna`e da im se dopadne."Zamoli Gospodara svoga", reko{e oni, "da nam objasni kakva jo{ treba biti, jer nama krave izgledaju sli~ne, a mi }emo nju, ako Allah htjedne, sigurno prona}i." /70/ Ovo je, tako|er, zbog njihovog jakog inada i suprotstavljanja, pa ka`e:

"On ka`e", re{e on, "da krava ne smije biti iscrpljena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba biti zdrava, bez ikakve mahane i biljega." "E, sad si kazao istinu!", reko{e oni, pa je zakla{e, i jedva to u~ini{e! /71/

Rije{i Uzvi{eno "ne smije biti iscrpljena oranjem zemlje" zna`e da nije oslabila zbog oranja "i natapanja usjeva", tjda nije upregnuta u kolo za natapanje zemlje, nego da je dobra, o~uvana i svje`a, zatim "bez ikakve mahane", zna{i da je zdrava, bez mahana, "bez biljega", tjda nema nikakve druge boje osim svoje vlastite

"E sad si kazao istinu!", reko{e oni, tjopisao je onako kako su je oni vidjeli kod tog ~ovjeka "...pa je zakla{e, i jedva to u~ini{e!" Ed-Dahhak od Ibn-Abbasa navodi: "Bili su u situaciji skoro da to ne u~ine", i to nije bilo {to su oni htjeli, budu{i da su htjeli da je ne zakoljuZna{i da oni, uz sve ovo, uz sva pitanja i odgovore, sva obja{njenja, nisu kravu zaklali bez velikog napora, {to predstavlja poseban prijekor, jer njihov cilj nije bio ni{ta drugo do inadZato su je jedva i zaklali.

Ibn-D`urejd` ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /78/ "Njima je, doista, bilo nare|eno da zakolju najslabiju kravu, ali po{to su oni bili tvrdoglavi, i Allah je prema njima bio strogTako mi Allaha, da oni nisu rekli 'in{aallah', nikada im ne bi bila opisana." Ovaj ajet, u kome se navo|enjem osobina odre|uje krava, tjprecizira nakon op}eg opisa, uzima se kao dokaz za ispravnost kupoprodaje `ivotinja po opisu /selem/Taj stav zastupaju Malik, El-Evza'i, El-Lejs, E{-afi'i i Ahmed te ve}ina u~enjaka, kako starijih, tako i kasnijihTo potvr|uje hadis koji se navodi u oba Sahiha, a glasi: /79/

"@ena `enu ne smije opisati svome mu`u tako precizno kao da je gleda", odnosno slu~aj Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, opisa deve za otkup kod ubistva gre{kom i nenamjerno, svojstvima navedenim u hadisu Ebu-Hanife, Es-Sevri i u~enjaci iz Kufe ka`u: "Nije dozvoljena kupoprodaja `ivotinja po opisu, budu}i da je nepoznato u kakvom su stanju." Sli~no se navodi i od Ibn-Mes'uda, Huzejfe ibn Jemana, Abdurrahmana ibn Semure i drugih.

وَأَذَقْتُمْ نَفْسًا فَأَذَرْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾ فَكُنَّا أَضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

"I kada ste jednog ~ovjeka ubili, pa se oko njega prepirati po~eli, Allah je dao da izi|e na vidjelo ono {to ste bili sakrili." /72/ - Pa smo mi rekli: "Udarite ga jednim njezinim dijelom!" I eto, tako Allah mrtve vra}a u `ivot i pru`a vam dokaze Svoje, da biste shvatili./73/

Rije~i Uzvi{enog: "I kada ste jednog ~ovjeka ubili, pa se oko njega prepirati po~eli", upozoravaju: "Sjetite se dana kada ste ubili jednog ~ovjeka, pa ste se oko njega po~eli prepirati!" El-Buhari ka`e: "pa se oko njega prepirati po~eli" zna~i kada ste se razi{li u vezi s tim Ibn-D`urejd` isti~e da to zna~i da su jedni rekli: "Vi ste ga ubili", a drugi: "Ne, nego ste ga vi ubili", dakle svaka je grupa od sebe odbacivala zlo~in pa je "Allah dao da izi|e na vidjelo ono {to ste bili sakrili";

Mud`ahid navodi da to zna~i: "ono {to u sebi krijete"

- Pa smo Mi rekli: "Udarite ga jednim njezinim dijelom!" Ovaj dio pred -stavlja bilo koji dio njenog tijela i time bi bilo pokazano ~udo Da u odre|enju ovoga dijela postoji neka korist za nas s vjerskog ili ovosvjetskog stanovi{ta, Allah bi nam to jasno pokazao On je to, me|utim, dao u nejasnoj formi, a nije obja{njeno ni od ~asnog Poslanika, pa stoga i mi to ostavljamo!

Rije~i Uzvi{enog: "I eto, tako Allah mrtve vra}a u `ivot" zna~e: oni su udarali ubijenog nekim dijelovima krave, pa je on o`ivio...! Allah Uzvi{eni ukazuje na Svoju mo} da o`ivi mrtve, u {to su se oni uvjerali u slu~aju tog ubijenog ~ovjeka Allah im je to dao kao dokaz za povratak Njemu, ukazuju}i istovremeno na njihov inad i prekinuo njihovo me|usobno

neprijateljstvo Ebu-Davud et-Tajalisi prenosi od Ebu-Rezina al-Akilija, r.a., da je rekao: - Kazao sam: "Allahov Poslani~e, kako je Allah o`iviti mrtve?!"", pa je on odgovorio: /80/ "Da li si pro{ao kada kroz neku dolinu bez rastinja, i nakon toga kada je ozelenjela...?" Rekao sam: "Da." Na to je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Isto tako je sa o`ivljavanjem! Tako Allah i mrtve o`ivljava."

Sljedbenici malikijskog mezheba za svoj stav uzimaju kao dokaz rije~i smrtno ranjenog ~ovjeka: "Taj i taj me ubio!" Smatraju}i da u ovom kazivanju postoji polovi~an dokaz, jer je ubijeni, po{to je o`ivljen, upitan o tome ko ga je ubio, pa je odgovorio: "Taj i taj!" Taj je odgovor od njega bio prihvatljiv, jer je on u tom trenutku kazao istinu i ne mo`e se u ovom slu~aju optu`iti za la`Ovaj svoj stav smatraju najispravnijim zbog hadisa koji prenosi Enes /81/, u kojem se ka`e: - Neki je `idov ubio svoju slu{kinju zbog srebrenog nakita³⁶ staviv{i joj glavu izme|u dva kamena.. Slu{kinja je ubistvo pre`ivjela, pa joj je postavljeno pitanje: "Ko ti je to u`inio? Je li taj ili taj, itd." Kada je spomenut `idov, ona je klimnula glavom Nakon toga `idov je priveden i ispitivan dok nije priznao Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se i njegova glava stavi izme|u dva kamena.

Ako dokaz nije potpun, po Maliku je potrebno da zastupnici ubijenog daju zajedni~ku zakletvu³⁷, dok se ve}ina u~enjaka u tome ne sla`e, i ne smatraju rije~i smrtno ranjenog kao nepotpun dokaz.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوَّشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشْقَوْفِيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَّا يَنْهَشُونَ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾

"Ali srca va}a, poslije toga, postala su tvrda kao kamen ili jo{ tvr|a! A ima kamenja iz kojega rijeke izbijaju; ima ga koje puca i iz kojeg izlazi voda; a ima, doista, i onoga koje se iz straha pred Allahom ru{i! A Allah ne zanemaruje ono {to vi radite!"/74/

³⁶ plural je od rije~i , a ozna~ava nakit od srebra (vidi: El-Kamus).

³⁷ Ve}ina u~enjaka tra}e zakletvu prihva}aju}i je ili koriste}i to za svjedo~enje.

Prekoravaju}i i osu}uju}i sinove Israilove nakon svih znamenja koja su vidjeli, uklju}uju}i i Njegovo o}ivljavanje mrtvih, Allah Uzvi}eni ka`e:

"Ali srca va}a, poslije toga, postala su tvrda", pa su ona poput kamena koji po sebi nikada nije mekahan}ato Allah zabranjuje vjernicima da budu takvi, pa ka`e:

"Zar nije vrijeme za one koji vjeruju da im se srca skru}eno raznje`e pred spomenom (zik -rom) Allaha i istine objavljene; da ne budu kao oni kojima je dana Knjiga pa su, kako je vrijeme prolazilo, srca njihova tvrdnula i mnogi od njih postali prijestupnici!" (57:16)

Rije}i Uzvi}enog: "kao kamen ili jo} tvr}a!" zna`e da su srca sinova Is-railovih vremenom postala tvrda i ne prihvataju savjet nakon znamenja Allahovih i }uda }iji su svjedoci bili, pa su ona poput kamena za }ije omek}anje nema lijeka,

"ili jo} tvr}a", jer "ima kamenja iz kojega rijeke izbijaju; ima ga koje puca i iz kojeg izlazi voda; a ima, doista, i onoga koje se iz straha pred Allahom ru}i!"

kao {to ka`e:

"Njega veli}aju sedam nebesa i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ni}ta {to Ga ne veli}a, hvale}i GaAli vi ne razumijete veli}anje njihovoOn je doista blag i mnogo pra}ta." (17:44) Mud`ahid ka`e: "Svaki kamen iz kojeg izbija voda ili koji puca od vode, odnosno, skotrlja se s vrha brda, to }ini iz straha pred Allahom, kako objavljuje Kur'anOvo je kamenje nje`nije od srca sinova Israilovih, koji su negirali istinu nakon {to su je sami vidjeli!" Neki komentatori Kur'ana ka`u da je ovaj opis kamena samo metaforaAli Er-Razi, El-Kurtubi i drugi autoriteti islama ka`u: - Ovdje nema potrebe za metaforom budu}i da Allah Uzvi}eni stvara to svojstvo kod kamenja, kao {to ka`e:

"Mi smo nebesima, Zemlji i planinama emanet ponudili, pa su se sustegli i pobojali da ga ponesu" (33:72), kao i:

"Njega veli}aju sedam nebesa i Zemlja, i oni na njima", zatim: "I trava i drve}e se pokoravaju" (55:6), zatim:

"Da smo ovaj Kur'an nekom brdu objavili, ti bi vidio kako je strahopo}tovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo." (59:21) U sahih hadisu stoji: /82/ "Ovo brdo nas

voli i mi njega volimo." Kao {to postoji mutevatir predanje, u kojem se spominje jecanje palminog panja.

"A Allah ne zanemaruje {to vi radite."³⁸

* أَفَطَّمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا ءَأَمَّتْ أُمَّتٌ وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾

"Zar se vi nadate da }e vam oni povjerovati, iako su neki od njih Allahov govor slu}ali, da bi ga, nakon {to su ga shvatili, svjesno iskrivili?" /75/ - Kada sretnu vjernike, oni govore: "Mi vjerujemo!", a }im se osame jedni s drugima, ka`u: "Zar }ete im kazivati ono {to je Allah vama objavio, pa da im to bude optu}ba protiv vas pred Gospodarom va}im? Zar se ne}ete opametiti?" /76/ "A zar oni ne znaju da Allah zna i ono {to kriju i ono {to pokazuju?!" /77/

Uzvi}eni Allah ka`e: "O vjernici, zar se vi nadate da }e vam oni povjerovati", tjza vama pokorno krenuti..? Ne!..Jer, doista, ove zabludjele skupine `idova }iji su preci bili svjedoci jasnih Allahovih znakova, a potom im srca otvrdnula, tako da su neki od njih i Allahov govor slu}ali i zatim ga izvrtali, tjtuma}ili ga na neprimjeren na}in nakon {to bi ga shvatili i razumjeli izvorno, to svjesno kr}e znaju}i da su grje}ni zato {to ga iskrivljavaju i tuma`e po svom naho}enjuOvo je pozicija sli}na onoj nazna}enoj u rije}ima:

"Ali zato {to su zavjet svoj prekr}ili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim (tvrdim) u}i -nili, pa su rije}i sa mjesta njihova uklanjali (iskrivljavali)." (5:13) Es-Suddi ka`e: "Jedna grupa izme}u njih slu}ala bi Allahov govor, a zatim ga iskrivljavala!", a potom dodaje: "To je bio Tevrat, koji su iskrivljavali." Uz rije}i:

"da bi, nakon {to su

³⁸ /1/ Tj. ne zanemaruje vidljive i nevidljive prijestupe koje ovi ljudi }ine, jer kako bi ih zanemario kada je On Onaj Kome ne mo}e izmaknuti ni koliko trunka, ni na Zemlji ni na nebesima.

/2/ Siddik Hasan Han, Allah mu se smilovao, ka}e:

sadr}i neskriveni naglasak i prijetnju. Jer, ako Allah Uzvi}eni zna }ta oni rade i ne zanemaruje to, pred njima je zamka velika. Allah to najbolje zna!

shvatili, svjesno ga iskrivili" Katade ka`e: "To su bili `idovi koji su slu{ali Allahov govor, a potom ga iskrivljavali, nakon {to bi ga razumjeli i upamtili, dozvoljavaju}i zabranjeno (haram), zabra-njuju}i dozvoljeno (halal), proturaju}i neistinu i negiraju}i istinu."

Od Ibn-Abbasa navodi se:

- Kada sretnu vjernike, oni govore: "Mi vjerujemo!", tjvjerujemo da je va{ drug Allahov Poslanik, ali specijalno va{, a ~im se osame jedni s drugima, ka`u: "Zar }ete im kazivati ono {to je Allah vama objavio, pa da im to bude optu`ba protiv vas pred Gospodarom va{im? Zar se ne}ete opametiti?"

tjkada se osame, oni jedni drugima govore: "Ne kazujte ovo Arapima, jer ste vi o`ekivali svoga poslanika, koji }e vas povesti protiv njih, a on se pojavio me|u njima!", pa je Allah objavio ajet:

"Kada sretnu vjernike..." To zna~i: Vi priznajete da je on vjerovjesnik i znate da ste dali zavjet da ga slijedite.Zatim ih obavje{tava da je on vjerovjesnik, a njihove rije~i su: "Mi smo ga o`ekivali i o njemu ~itali u na{oj Knjizi, ali ga vi negirajte i nemojte ga priznati!" Na to im Allah Uzvi{eni odgovara rije~ima:

"A zar oni ne znaju da Allah zna i ono {to kriju i ono {to pokazuju?!" U vezi s tim, Ebul-Alije ka`e: "To zna~i da Allah zna da oni ne vjeruju u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da ga u la`ugone iako to nalaze zapisano u Knjizi njima objavljenoj."

وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمْكَانٍ وَإِن هُمْ إِلَّا
يُظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْتَرَوْا بِهِ تَمَتًّا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ
وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْتُمُونَ ﴿٧٩﴾

"Neki od njih su nepismeni i ne znaju za knjigu, nego samo za gatkeOni se samo domi{laju."/78/ - A te{ko onima koji svojim rukama pi{u knjigu, a zatim govore: "Ovo je od Allaha", da bi za to korist neznatnu izvukliI te{ko njima zbog onoga {to ruke njihove pi{u, i te{ko njima {to na taj na~in zara|uju./79/

Uzvi{eni Allah ka`e: "Neki od njih su nepismeni", tjneki od sljedbenika Knjige /"Nepismeni" je kod Arapa onaj ko ne zna pisati niti ra~unatiPoslanik, a.s., ka`e: /83/ "Mi smo nepismena

zajednicaNe pi{emo niti ra~unamoMjesec, jeste ovako i ovako..itd.", {to zna~i da me|u sljedbenicima Knjige ima onih koji su nepismeni i ne znaju ni ~itati ni pisati, nego znaju samo gatke

, tjla`ne rije~i i pri~e koje pri~aju, govor zasnivaju na pretpostavkama onoga ~ega nema u Allahovoj Knjizi, govore}i da je to u njoj "Oni se samo domi{laju", tjla`u ne znaju}i {ta je u njoj, tako da i tvoje vjerovjesni{tvo uzimaju kao pretpostavku

- Zato, te{ko onima koji svojim rukama pi{u knjigu, a zatim govore: "Ovo je od Allaha", da bi za to korist neznatnu izvukli." To je druga vrsta `idova, odnosno to su njihovi rabini koji su la`ima, la`nim zakletvama i neosnovanim prisvajanjem imovine ljude pozivali u zabludu.

Es-Suddi ka`e: "Neki su `idovi bili napisali knjigu koju su prodavali za bagatelnu cijenu Arapima, tvrde}i da je od Allaha." U jednom hadisu koji donosi El-Buharija od Zuhrija i drugih prenosilaca, {to se`e do Ibn-Abbasa, stoji "da su sljedbenici Knjige zamijenili Allahovu Knjigu, da su je promijenili i sami napisali, da bi je prodavali za bagatelnu, govore}i da je od Allaha."

"I te{ko njima zbog onoga {to ruke njihove pi{u, i te{ko njima {to na taj na~in zara|uju", tjte{ko njima zbog la`i, objede i potvore {to su ih svojim rukama napisali i te{ko njima zbog svega {to su nelegalno pojeliA Allah to najbolje zna!

وَقَالُوا لَن نَّمَسْنَا الْكِتَابَ إِلَّا آتِيًا مَّا مَعْدُودَةٌ فَلَا نَتَّخِذُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ
عَهْدًا فَلَن يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ ؕ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

- Oni govore: "Vatra nas ne}e doticati vi{e od nekoliko dana." Reci: "Da li ste za to od Allaha dobili obe}anje?", jer Allah ne}e prekr{iti Svoje obe}anje, ili na Allaha iznosite ono {to ne znate! /80/

@idovi su tvrdili da ih d`ehenemska vatra ne}e ni dota}i vi{e od onoliko dana koliko su oni tele obo`avali, a to je samo ~etrdeset danaNa to im Allah odgovara pitanjem: "Da li ste za to od Allaha dobili obe}anje?" Jer, ako im je Allah dao obe}anje, On ga ne}e prekr{itiMe|utim, po{to se to zasigurno nije dogodilo, / "ili", tjnego "vi na Allaha iznosite ono {to ne znate"

, tjiznosite la`i i izmi{ljetineU hadisu koji prenosi Ebu-Bekr ibn Mer-

ovdje znači da naređuje dobro i odvraća od zla, da blago postupa, pravi i bude širokogrud, te da ljudima govori lijepe riječi kao što kaže Allah Uzvišeni. To je svaki našin ophođenja kojim je Allah zadovoljan. Imam Ahmed prenosi od Ebu-Zerra, r.a., da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /88/ "Nijedno dobro nemoj potcjenjivati, jer ako ništa ne možeš, onda makar nastoj susresti svoga brata vedrog lica." /Navodi ga Muslim./

Nakon što im je naredio dobroinstvo prema ljudima, uključujući i djela i riječi, bilo je normalno da im naredi da lijepe riječi govore, a zatim da to naglasi obavezom ibadeta prema Njemu i dobroinstva prema ljudima, pod čim se ovdje podrazumijevaju namaz i zekat. Sinovi Israilovi su, kako Allah spominje, bili to, izuzev malog broja, napustili i to namjerno i nakon što su stekli znanje o tome. To je stepen ove zajednice, tj. sinova Israilovih. Za razliku od njih, zajednica muslimana, nakon što je dobila isto naređenje, poela je s izvršenjem kako nije ni jedna zajednica prije nje, što treba Allahu zahvaliti. Allah to najbolje zna!³⁹

وَلَا تَأْخُذْ بَعِثَاتِ الْفُجُورِ أُولَئِكَ يُسْمِنُونَ
وَأَسْرَىٰ تَقْدِيرُهُمْ وَهُوَ يُحْجِرُكُمْ عَنْ أَجْرِهِمْ أَفْتَوْا مَن بَعْضُ
الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَن يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنكُمْ إِلَّا خِزْيٌ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ
بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ
فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾

"I kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima ne ljetite prolijevati i da jedni druge iz domova vaših ne ljetite izgoniti, vi ste to prihvatili i posvjedočili." /84/ "Nakon toga, vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas i iz zavišaja njihovog istjerujete, pomažući se protiv njih uz grijeh i nasilje, pa ako vam kao suđnji dolju, vi ih otkupljujete. Zabranjeno vam je da ih izgonite! Zar vi u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi negirate?! One od vas koji tako čine na svijetu samo poniženje može stići, a na Sudnjem danu bit će stavljeni na muke najteže! Allah doista ne propušta motriti što vi radite." /85/ "To su oni koji su život na ovome svijetu pretpostavili onome na drugome svijetu; zato se njima patnja neće olakšati, niti će im se u pomoć priteći." /86/

Allah Uzvišeni ovo kaže prekoravajući idove, koji su u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, živjeli u Medini, zbog toga što su vodili borbu protiv plemena Evs i Hazred u vrijeme paganstva. U to vrijeme oni su obojavoali kipove i međusobno vodili više ratova. U Medini su živjela tri idovska plemena: Benu-Kajnuka i Benu-Nadir, saveznici plemena Hazred, i Benu-Kurejza, saveznici plemena Evs. Kada bi među njima izbio rat, svaka skupina je bila uz svoje saveznike tako da se devalo da neki idov ubije drugoga iz druge skupine, što je zabranjeno propisima njihove vjere i izričitim tekstom Svete knjige. Istjerivali su ih, također, iz domova pljačkajući iz njih pokustvo, stvari i imovinu. Po završetku rata, oni bi nastojali otkupiti zarobljenike od pobijeđene strane u skladu s propisima Tevrate. Zato Allah

³⁹ Da, tačno je da je zajednica muslimana, kao što navodi komentator, Allah mu se smilovao, tako djelovala u početku islama, dok je upravljala u skladu s objavom Allaha, dž.š. Međutim, kako je vrijeme prolazilo, oni su sve manje izvršavali Allahove naredbe, pa je istom mjerom i Allah smanjivao njihovu moć i državu sve dok nije došla u današnje stanje (četnaesto stoljeće po Hidžri), kada je zajednica muslimana razbijena na male i nemoćne državnice....!!! Sve one, ili najveći dio njih pod vlašću su nevjernika, direktno ili indirektno. I zajednica muslimana neće se vratiti u stanje kako ga je predstavio naš komentator, r.h., sve dok se ne vrati vlasti u skladu s Allahovom Objavom, kao što je to bilo u prvom periodu, budući da je obaveza muslimana da uspostavi Allahovu vlast u sebi i društvu u kojem živi, odnosno u cijelom svijetu, kako bi time ispunio obavezu koja mu je od Allaha dana na ovome svijetu. Zato, kada odstupi od ove obaveze kojom je zadužen, Allah mu da da ga pogodi nesreća koja odgovara vrsti grijeha, pa mu oduzme vlast i da da nad njim drugi vladaju dok se on Allahu ne vrati.

Uzvi{eni ka`e: "Zar vi u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi negirate?!" Kao {to, tako|er, ka`e:

"I kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima ne{ete prolijevati i da jedni druge iz domova va{ih ne{ete izgoniti", tjda ne{ete jedni druge ubijati, iz stanova istjerivati, niti se organizirati protiv njih s obzirom da su pripadnici jedne vjerske zajednice kao jedan organizamZatim ka`e:

"vi ste to potom prihvatili i posvjedo~ili", tjpriznali ste da znate za ovaj zavjet i njegovu ispravnost kao direktni svjedoci, a "Nakon toga, vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas i iz zavi~aja njihovog izgonite", i to u `elji za ovosvjetskim po~astimaZbog toga su im Arapi prigovarali govore}i: "Kako je mogu}e da ratujete protiv njih, a zatim ih otkupljujete?!" Jevreji su govorili da im je nare}eno da ih otkupljuju, a zabranjeno da se protiv njih borePa su ih upitali: "Za{to se onda protiv njih borite?" Oni su odgovarali: "Te{ko nam je da na{i saveznici budu poni`eni." Istina je, me|utim, da su to ~inili iz `elje za ovosvjetskim dobrima i ~a{u.

Kao {to se vidi, ovaj ajet upu}uje prijekor `idovima zato {to su izvr{avali naredbe iz Tivrata koje su smatrali ispravnim, kr{e}i istovremeno njegove {erijatske propise, iako su to dobro znali i osvjedo~ili se u istinitost.⁴⁰ Zato se njima ne mo`e vjerovati u ono {to tvrde o sadr`aju i preno{enju ove Knjige, niti im se bilo {ta mo`e vjerovati s obzirom na sve {to su skrivali o Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu njegovih svojstava, poslanstva, mjesta pojavljivanja i Hid`re, o ~emu obavje{tavaju drugi vjerovjesnici, a.s.Jer `idovi, Allahovo prokletstvo neka je na njih, krili su to i me|u sobomZato Allah, d`.{., ka`e:

"One od vas koji tako ~ine, na ovome svijetu samo poni`enje mo`e sti}i" i zbog toga {to su kr{ili Allahov zakon i nare|enje

"i oni }e na Sudnjem danu biti ka`njeni najte`om kaznom", jer su se pona{ali suprotno Tivratu.

"Allah doista ne propu{ta motriti {ta vi radite." /85/ "To su oni koji su `ivot na ovom svijetu pretpostavili onome na drugom svijetu", tjoni su vi{e voljeli ovaj svijet, koji su za sebe

odabrali, nego drugi (ahiret)"Zato se njima patnja neje olak{ati", tjne}e im se ni ~asak kazna skinuti, "niti }e im se u pomo} prite}i"Dakle, oni neje imati nikoga ko }e im prite}i u pomo}, spasiti ih, i za{tititi od vje~ne kazne koja im pripadaA Allah to najbolje zna!

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى

الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى
أَنْفُسُكُمْ أَسْتَكْبِرْتُمْ فَفَرِفْرِيكُمْ ذُنُوبَكُمْ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾

"I Mi smo Musau Knjigu dali i, poslije njega, jednog za drugim, poslanike smo slaliI Isau, sinu Merjeminom, jasne smo dokaze dali, D`ibrilom ga pomogli! I kad god vam je koji poslanik donio ono {to nije godilo du{ama va{im, vi ste se uzoholili, pa ste neke u la` ugonili, a neke ubijali."/87/

Allah Uzvi{eni opisuje sinove Israilove kao uob-ra`ene, tvrdoglave, da se suprotstavljaju i ohole pred vjerovjesnicima, odnosno da se povode za svojim strastima, pa navodi da je poslao Musau, a.s., Knjigu, tjTivrata, koji su oni iskrivili i izmijenili, koji su kr{ili i po svom naho|enju tuma~ili, te da je slao poslanike i vjerovjesnike nakon njega kako bi upravljali u skladu s Njegovim zakonom, kao {to ka`e:

"Mi smo objavili Tivrata, u kome je uputa i svjetlo po ~emu sude vjerovjesnici..." (5:44), zatim:"i, poslije njega, jednog za drugim, poslanike smo slali", potom:

"Zatim smo poslanike, jedne za drugim slali" (23:44), dok nije poslao pe~at vjerovjesnicima sinova Israilovih, Isaa, sina Merjeminog, koji je do{ao s nekim propisima suprotnim TivratuZato mu je Allah dao jasne dokaze, odnosno ~uda nedosti`na, kao {to je o`ivljavanje mrtvih, stvaranje od zemlje lika ptice u koji bi puhnuo, pa bi to uz Allahovu pomo} o`ivjelo, lije~enje bolesnih, znanje nevidljivih stvari i podr{ka D`ibrilom, a.s., {to je njima pokazivalo da je istinito ono {to on donosiMe|utim, time su sinovi Israilovi jo{ vi{e njega utjerivali u la`, zavidjeli mu i tvrdoglavo se opirali zbog toga {to se on u nekim stvarima suprotstavljao TivratuObavje{tavaju}i o Isau, a.s., Uzvi{eni Allah ka`e:

...
"i da vam dozvolim ne{to od onoga {to

⁴⁰ Allah se na njih rasrdio zato {to su znali istinu i osvjedo~ili se u to, ali su to kr{ili. Time su oni zaslu}ili Allahovu srdzbu i mrznju. On ih je prokleo odredujuci im vje~ni boravak u D`ehennemu, gdje im se kazna ne~e smanjivati, niti }e im se u pomo} prite}i.

vam je bilo zabranjeno, jer, donosim vam znamen od Gospodara vašega..." (3:50) Sinovi Israilovi ophodili su se s vjerovjesnicima na najgori način, tako da su neke od njih u la` ugonili, a neke ubijali i to samo zato {to su donosili stvari koje su bile suprotne njihovim strastima i mi{ljenjima, odnosno tra`ili da se pridr`avaju Tevrata, kojeg su u praksi kr{ili. Stoga je to za njih bilo te{ko, pa su ih u la` ugonili ili neke ubijali, pa Allah Uzvi{eni ka`e:

"I kad god vam je koji poslanik donio ono {to nije godilo du{ama va{im, vi ste se uzoholili, pa ste neke u la` ugonili, a neke ubijali."

Kao {to smo naprijed spomenuli, jeste D`ibril, a.s., {to dokazuju i rije{i Allaha, d`{.:

"Donio ga je Duh povjerljivi", "na srce tvoje, da opominje{." (26:193-194) Ibn-Hibban prenosi od Ibn-Mes'uda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /89/ "D`ibril (Ruhul-Kudus) nadahnu}em mi je priop}io da nijedna du{a ne}e umrijeti dok ne upotpuni svoju opskrbu i svoj rokPa, bojte se Allaha i lijepo molite." Od Ai{e, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio postolje (minber) Hassanu ibn Sabitu u d`amiji i rekao je: /90/ "Moj Bo`e, podr{i Hassana Ruhul-Kudusom (D`ibrilom)!" /Prenosi El-Buhari/ ka`e Hassan:

A D`ibril je Allahov poslanik nama,

I Duh sveti, {to skriveno nije.

Ibn-D`erir ka`e: - Najbli`e tuma~enje istini jeste ono koje glasi: "Duh je na ovome mjestu D`ibril", jer Allah, d`{., obavje{tava⁴¹ da je njime podr`ao Isaa, a.s., kao {to ka`e: .."Kada sam te D`ibrilom (Ruhul-Kudusom) pomogao..." (5:110) Prema mi{ljenju nekih komentatora Kur'ana, to nije bio Ind`il, {to se vidi iz rije{i Uzvi{enog:

"Kada sam te D`ibrilom pomogao, pa si s ljudima u be{ici i kao zreo mu` razgovarao; kada sam te Knjizi mudrosti, Tevratu i Ind`ilu pou~io." (5:110) Jer, da je Ruhul-Kudus - Ind`il, naprijed navedene rije{i bile bi samo ponav-ljanje bez smisla, a Allah Veliki i Uzvi{eni daleko je od toga da se Svojim robovima obra}a na na~in od kojega nema koristi.⁴² A Allah

to najbolje zna.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ ۚ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

- Oni govore: "Na{a srca su u omotu." A nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjer-stva, jer malo je njih koji vjeruju."/88/

Oni govore za svoja srca da su u omotu (lju{ture), tjda su napunjena prethodno dobijenim znanjem, pa u njima nema prostora za ono {to donosi{ ti, Muhammede. Ona su poput zatvorenih i zape~a}enih komora, pa u njih ne mo`e do}i ni{ta od onoga {to ti ka`e Allah, d`{., ka`e:

"Srca na{a su", govore oni, "pod pokriva~ima" (41:5) Za ovo tuma~enje opredjeljuje se i Ibn-D`erir doka-zuju}i to predanjem od Amra ibn Murre el-Had`elija, odnosno, El-Buhturija, a zatim Huzejfe, koji je rekao: "Srca ima ~etiri vrste..." Melu njima je spomenuo i "srce okorjelo" (zamotano) na koje se srd`ba izlila; to je srce nevjernika. Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"A, nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerstva, jer malo je njih koji vjeruju", tjnije to onako kako oni tvrde, nego su srca njihova prokleta i zape~a}ena, kao {to Allah ka`e u suri "@ene" ("En-Nisa"):

- Oni govore: "Na{a srca su u omotu." "Ne, nego im je Allah zbog nevjerovanja srca zape~atio, pa ih je samo malo vjerovalo" (4:155), tjmelu njima je bila samo nekolicina vjernika. Allah to najbolje zna!

وَلَمَّا جَاءَهُمْ

كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِن قَبْلُ يَسْتَفْهِمُونَ عَلَى

الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾

"A kada im od Allaha dole Knjiga koja potvr}uje istinitost onoga {to oni imaju - a jo{ otprije su pomo} protiv nevjernika molili - kada im dole ono {to im je poznato, oni to ne}e da vjeruju! Pa neka Allahovo prokletstvo stigne nevjernike!"/89/

Allah Uzvi{eni ka`e: "A kada im dole...", tj`idovima "od Allaha Knjiga", a to je Kur'an, koji je objavljen Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem,

⁴¹ Tj. u ovom ajetu:

⁴² Ruhul-Kudus od Allaha je stvoren, dok je Indzil Allahov go -vor, koji nije stvoren. Rije{i Poslanika: "Moj Bo`e, pomoz Hassana Ruhul-Kudusom....!" ne zna~e "pomoz Hassana Indzilom....!" A rije{i

Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "da me je D`ibril nadahnuo..." ne zna~e da je Indzilom nadahnut... !!! Sve ovo pokazuje da Ruhul-Kudus nije Indzil, nego da je to D`ibril, a.s.

"koja potvrđuje istinitost onoga {to oni imaju", tj TavrataZatim ka`e:

"a jo{ otprije su pomo} protiv nevjernika molili"Zna~i, prije dolaska Poslanika s ovom Knjigom oni su se pozivali na njegov dolazak protiv svojih neprijatelja, idolopoklonika, kada bi ih napali, i govorili su kako }e na kraju ovosvjetskog vremena biti poslan Vjerovjesnik uz ~iju }e ih pomo} likvidirati, kao {to su likvidirani pripadnici Ada i IramaMuhammed ibn Ishak, s lancem prenosilaca od Ikreme ili Seid ibn D`ubejra, prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: "da su se `idovi u svojim molitvama protiv Evsa i Hazred`a pozivali na Allahvog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prije nego je do{ao kao poslanik." Po{to je on poslan izme}u Arapa, nisu povjerovali, nego su negirali sve {to su o njemu govorili, pa su im Muaz ibn D`ebel, Bi{r ibn Bera ibn Ma'rur i Davud ibn Seleme rekli: "Skupino `idova, bojte se Allaha i primite islam, jer vi ste se protiv nas pozivali na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, dok smo mi bili idolopoklonici, govore}i nam da }e on biti poslan i opisuje}i nam ga posebnim atributima."

Salam ibn Me{kem, brat Benu-Nedira, rekao je: "On nam nije donio ni{ta {to nam je poznato i on nije onaj o kojemu smo vam govoriliU vezi s rije~ima:

"A kada im od Allaha do}e Knjiga koja potvrđuje istinitost onoga {to oni imaju..." A Allah to najbolje zna!

بِسْمَا أَشْتَرُوا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ نَبِيًّا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءَ وَبَغَضِبِ عَلَى غَضِبِ وَاللَّكْفَرِينَ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٩٠﴾

"Jadno je to za{to su se prodali: da ne vjeruju u ono {to Allah objavljuje, zbog zlobe {to Allah daje od Svoje dobrote kome On ho}e od Svojih robova; pa su na sebe gnjev za gnjevom navukli! A nevjernicima pripada patnja sramna!" /90/

Es-Suddi ka`e: "Jadno je to {to za sebe uzimaju kao naknadu s kojom su zadovoljni i {to se vra}aju u nevjerstvo, u pore|enju s onim {to je Allah Muham-medu, sallallahu alejhi ve sellem, objavio kao potvrdu istinitosti, podr{ku i pomo}Na to su ih navele njihova zavist, zloba i mr`nja {to Allah od Svoje dobrote {alje robovima kojima On ho}e, od ~ega nema veje zavisti." U vezi s rije~ima "gnjev nad gnjevom" Ibn-Abbas ka`e:

"Allah se na njih rasrdio zbog toga {to su izgubili dio Tavrata, koji je njihova Knjiga, te zbog njihovog nevjerovanja u Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji im je poslan." Zato su oni zaslu`ili "gnjev nad gnjevom".

"A nevjernicima pripada patnja sramna!" Budu}i da su uzrok njihovog ne-vjerovanja zloba i zavist, proistekle iz oholosti, njima je namijenjeno poni`enje i omalova`avanje i na ovom i na drugom svijetu, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"Doista oni koji iz oholosti ne}e da Mi se kla-njaju, u D`ehennem }e sigurno u}i poni`eni." (40:60)

وَلِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا تَوْحٌ مِمَّا
أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ
قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾ * وَلَقَدْ جَاءَ كُر
مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الرَّجُلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٩٢﴾

- A kada im se ka`e: "Vjerujte u ono {to Allah objavljuje!", oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono {to je nama objavljeno", i ne}e da vjeruju u ono {to se objavljuje poslije, a to je Istina, koja potvrđuje da je istinito i ono {to oni imajuReci: "Pa za{to ste jo{ ranije Allahove vjerovjesnike ubijali, ako ste vjernici bili?" /91/ "I Musa vam je jasne dokaze bio donio, pa ste, ipak, nakon njega tele prihvatili ~ine}i tako nepravdu."/92/

Uzvi{eni Allah ka`e: "A kada im se ka`e", tj `idovima i njima sli~nima me}u sljedbe -nicima Knjige, "vjerujte u ono {to je objavljeno Mu -hammedu, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatite to i slijedite", oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono {to je nama objavljeno", tj dovoljno nam je da vjerujemo u ono {to je Allah nama objavio u Tavratu u Ind`ilu i mi ne priznajemo ni{ta drugo.

"I ne}e da vjeruju u ono {to se objavljuje poslije", tj nakon toga,

"a to je Istina koja po -tvrđuje da je istinito i ono {to oni imaju", tj oni znaju da ono {to je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, potvrđuje istinitost onog {to oni imajuPrema tome, time se dokaz postavlja protiv njih, kao {to Uzvi{eni ka`e:

"Pa za{to ste jo{ ranije Allahove vjerovjesnike ubijali, ako ste vjernici bili?" Dakle, ako ste bili

iskreni u va{im tvrdnjama da vjerujete u ono {to vam je objavljeno, za{to ste ubijali Allahove vjerovjesnike, koji su vam dolazili da potvrde Tevrat, koji je bio kod vas, da se upravljate po njemu i ne mijenjate ga, iako ste znali da oni istinu donose? Ubijali ste ih iz zlobe, inada i oholosti prema Allahovom Poslaniku slijede}i pri tome samo svoje strasti, mi{ljenja i nagone.

"I Musa vam je jasne dokaze bio donio", tj donio vam je Jasne znakove i neporecive dokaze da nema drugog boga osim Allaha i da je on Allahov Poslanik Jasni su znakovi: potop, skakavci, pijavice, `abe, krv, {tap, ruka, rastup mora, hlad od bijelih oblaka, mana, prepelice, kamen i drugi znakovi ~iji ste svjedoci bili, "pa ste, ipak, nakon njega tele prihvatili", tj nakon {to je on oti{ao na brdo Tur da bi se obratio Allahu, vi ste za obo`avanje, umjesto Allaha, uzeli tele "ineji tako nepravdu", tj nepravdu ste uinili ovim {to ste napravili, iako znate da nema drugog boga osim Allaha.

وَاِذَا خَذْنَا
مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَاءً انْتِكُمْ بَقْوَةً وَاسْمَعُوا
قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاُشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْمَجِلَ يُكْفَرُ هُمْ قُلُوبًا بِسْمَا
يَا مُرْكُوبَهُ اِيْمَانِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٦﴾

- I kada smo od vas va{ zavjet primili i brdo Tur iznad vas podigli: "vrsto prihvatite ono {to vam dajemo i slu{ajte!", oni su odgovorili: "ujemo, ali poslu{ati ne}emo", jer srca su njihova zbog nevjerovanja njihovog nadojena teletom bila! Reci: "Ru`no je to na {to vas va{e vjerovanje navodi, ako ste vi uopje vjernici."/93/

Uzvi{eni i Veliki Allah ovdje nabraja njihove grijehe i prekr{aje zavjeta te njihovu nepokornost i odbijanje, zbog ~ega je brdo Tur iznad njih podignuo da bi prihvatili zavjet a potom ga prekr{ili Zato On ka`e:

"oni su odgovorili: 'ujemo, ali poslu{ati ne}emo'", {to je ve} ranije obja{njeno.⁴³

"jer srca njihova su, zbog nevjerovanja njihova, nadojena teletom bila!" Abdurrezzak navodi od Katade da je rekao: "Bila su zanesena / nadojena ljubavlju koja im je u srce prodrila." Isto kazuju i Ebul-Alije i Er-Rebi' i Ibn-Enes, a Ahmed sa svojim lancem prenosilaca prenosi od Ebu-Derda'a da

je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /91/ "Tvoja ljubav prema ne~emu zasljepljuje i zaglu{uje." /Prenosi Ebu-Davud./

Rije~i Uzvi{enog:

- Reci: "Jadno je to na {to vas va{e vjerovanje navodi", tj ru`no je to {to se, od davnih vremena do danas, opredjeljujete za nevjerovanje u Allahove Znakove i suprotstavljate vjerovjesnicima, za nevjerovanje u poslanstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem To je va{ najve}i grijeh i prijestup, budu}i da ne vjerujete u pe`at Poslanika, prvaka vjerovjesnika i poslanika svim ljudima Zato se postavlja pitanje: kako tvrdite za sebe da vjerujete, a istovremeno ~inite ova ru`na i sramotna djela poput kr{enja zavjeta koji ste dali, nevjerovanja u Allaha i obo`avanja teleta?!!!

قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ
الْآخِرَةُ عِندَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٩٦﴾ وَاَنْ يَمُنُّوْهُ اَبَدًا اِيْمَانِكُمْ اِيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٧﴾
وَلِيَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيٰوةٍ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا يُوَدُّ اَحَدُهُمْ
اَوْ يَكْفُرُ الْاَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزْحِرٍ مِنْ الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ
بَصِيْرٌ اِيْمَانِكُمْ ﴿٩٦﴾

- Reci: "Ako je kod Allaha D`ennet osiguran samo za vas, mimo ostalog svijeta, onda vi smrt po`elite, ako istinu govorite." /94/ "A oni je ne}e nikada po`eljati zbog onoga {to ~ine, a Allah dobro zna nasilnike." /95/ "I vidjet }e{ sigurno da vi}e `ude za `ivotom od drugih ljudi, pa ~ak i od idolopoklonika; svaki od njih volio bi po`ivjeti hiljadu godina, mada ga to, i kada bi toliko dugo `ivio, ne bi od kazne udaljilo! A Allah dobro vidi ono {to oni rade!"/96/

Muhammed ibn Ishak prenosi od Ibn-Abbasa, r.a.: "Allah Uzvi{eni ka`e Svom vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem:

- Reci: "Ako je kod Allaha D`ennet osiguran samo za vas, mimo ostalog svijeta, onda vi smrt po`elite, ako istinu govorite", tj pozovite da umru oni koji od dvije skupine la`uni to nisu prihvatili od Allahovog Poslanika: "jer, oni je ne}e nikada po`eljati zbog onoga {to ~ine, a Allah dobro poznaje nasilnike", pa ih upoznaje s onim {to sami znaju,

⁴³ Pogledati ajete 63-64.

odnosno, u {to ne vjerujuJer, da su oni to `eljeli, onoga dana kada im je to rekao, niko od `idova `iv na Zemlji ne bi ostaoIbn-D`erir prenosi od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /92/ "Da su `idovi `eljeli smrt, oni bi pomrli i vidjeli bi svoje mjesto u vatri; a da su izi{li oni koji su proklinjali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi se vratili, oni ne bi na{li ni porodice, ni imovine." Tome odgovaraju i rije~i Uzvi{enog u suri "El-D`um'a"/ "Petak":

- Reci: "O `idovi, ako tvrdite da ste vi od svih ljudi jedini Allahovi {ti}enici (miljenici), onda smrt po`elite, ako istinu govorite." "A oni to nikada ne}e po`eljeti, zbog onoga {to njihove ruke ~ineAllah dobro zna nevjernike." - Reci: "Smrt od koje bje`ite, zaista, sti}i }e vasZatim }ete vrajani biti Onome Koji zna i Nevidljivi i Vidljivi svijet i On }e vas o onome {to ste radili obavijestiti." (61:6-8) Po{to su oni, Allah ih prokleo, smatrali da su Bo`iji sinovi i miljenici, govorili su: "U D`ennet ne}e u}i niko ko nije `idov ili kr{)anin", prizivaju}i prokletstvo na skupinu koja la`e, me|u njima i muslimanimaKada su od toga odustali, postalo je jasno da oni nasilje ~ineJer da su bili odlu~ni (iskreni) u tome, to bi u~iniliPo{to su to izbjegli, vidjelo se da la`uTo je, tako|er, bio slu~aj i s kr{)anima - Ned`rancima, nakon {to je dokazano kroz polemiku s njima da su oholi i krutiMuhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao ih je na me|usobno proklinjanje Allah Uzvi{eni ka`e:

- A onima koji se s tobom o njemu budu raspravljali, po{to si ve} o tome istinu saznao, reci: "Hodite da pozovemo sinove na{e i sinove va{e, i `ene na{e i `ene va{e, i mi }emo do}i i vi }ete do}i, pa }emo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati." (3:61) Kada su to vidjeli, rekli su jedni drugima: "Tako mi Allaha, ako budete proklinjali ovog Vjerovjesnika, me|u vama ne}e oostati nijedno oko koje trep}e." Zatim su prihvatili mir uz glavarinu i lojalnostTako su `idovi, Allahovo prokletstvo na njih do Dana sudnjega, nakon {to su vidjeli lo{u posljedicu tih njihovih djela poslije smrti, prestali s kletvom jer `ivot je njima drag i dragocjenZato Uzvi{eni ka`e:

"A oni je ne}e nikada po`eljeti zbog

onoga {to ~ine", odnosno "I vidjet }e{ sigurno da vi}e `ude za `ivotom od drugih ljudi", tjda `ude za dugim `ivotom, zato {to znaju svoj lo{ zavr{etak i pogubnu posljedicu kod Allaha, budu}i da je ovaj svijet zatvor za vjernika, a D`ennet za nevjernikaOni zato i vole da, koliko je mogu}e kasnije, do|u na drugi svijet, iako }e ih bez sumnje sti}i ono {to izbjegavajuU tome su oni bri`niji ~ak i od idolopoklonika koji ne posjeduju nikakvu objavljenju knjigu, tako da se javljaju kao specifi~an slu~aj u odnosu na njih

"Svako od njih `eli po`ivjeti hiljadu godina", tjsvaki taj `idov `eli `ivjeti hiljadu godinaMud`ahid ka`e: "Njihovo grije{enje omililo im je dug `ivot", pa i kada bi toliko dugo `ivjeli, to ih ne bi od kazne udaljilo! , tjne bi ih spasilo od kazne jer idolopoklonici vole dug `ivot i ne pri`eljkuju o`ivljenje poslije smrtiNaime, `idov zna kakvo ga poni`enje ~eka na drugom svijetu zato {to je izgubio znanje koje je imaoEl-Avfi prenosi od Ibn-Abbasa: - Rije~i: "i kada bi toliko dugo `ivio, to ga ne bi od kazne udaljilo!" odnose se na one koji su bili neprijatelji D`ibrilaEbul-Alije i Ibn-Omer isti~u: "To mu ne}e pomo}i niti spasiti ga od kazne."

"A Allah dobro vidi ono {to oni rade", tjOn je dobro obavije{ten, vidi i dobro i zlo {to ga ~ine njegovi robovi i svakoga }e nagraditi prema njegovom radu.

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰى قَلْبِكَ
بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرًا لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾
مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ
عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

- Reci: "Ko bude neprijatelj D`ibrilu, pa on Allahovom voljom tebi na srce stavlja Kur'an potvr|uju}i istinitost onoga otprije, kao putokaz i radosnu vijest vjernicima." /97/ "Ko je neprijatelj Allahu, melecima Njegovim i poslanicima Njegovim i D`ibrilu i Mikailu - pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji ne vjeruju!" /98/

Rije~i Allaha Uzvi{enog:

- Reci: "Ko je neprijatelj D`ibrilu, pa on Allahovom voljom tebi na srce stavlja Kur'an?", tjko se kao neprijatelj postavio prema D`ibrilu,

Duhu povjerljivom, koji je tebi na srce, uz dopu{tenje od Allaha, donio Mudru opomenu i koji je jedan od Allahovih poslanika, melekaJer ko se neprijateljski odnosi prema jednom poslaniku, on je neprijatelj svim poslanicima, odnosno ko vjeruje u jednog poslanika, obavezan je vjerovati u sve poslanikeAllah Uzvi{eni ka`e:

- Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vje-ruju i `ele razdvojiti Allaha od poslanika Nje-govih prave}i razlike me|u njima, pa govore: "U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo..." (4:150), tretiraju se kao osvjedo`eni nevjernici jer oni vjeruju u neke poslanike, a ne vjeruju u drugeIsto tako, ko se neprijateljski odnosi prema D`ibrilu, on je neprijatelj i Allahov, jer D`ibril ne dolazi po svom naho|enju, nego isklju~ivo po Allahovoj naredbi, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

.."*Mi silazimo samo uz naredbu Gospodara tvoga...*" (19:64) El-Buhari u svom Sahihu prenosi od Ebu-Hurejrea da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /93/ "Ko se neprijateljski ponese prema mom {ti}eniku, taj mi je objavio rat!" Zato se Allah srdi na one koji su se prema D`ibrilu odnosili kao neprijatelji, pa ka`e:

"Ko je neprijatelj D`ibrilu, koji Allahovom vo-ljom tebi na srce stavlja Kur'an potvr|uju}i istinitost onoga otprije?", tjranije objavljenih knjiga: "kao putokaz i radosnu vijest vjernicima", tjputokaz za njihova srca i radosnu vijest D`enneta, {to se nagovje{tava samo vjernicima u skladu s rije~ima Uzvi{enog:

- Reci: "To je za one koji vjeruju putokaz i lijek..." (41:44) Zati-

"Ko je neprijatelj Allahu, melecima Njegovim i poslanicima Njegovim i D`ibrilu i Mikailu - pa Allah je doista neprijatelj onima koji ne vje-ruju!", {to zna~i: "Ko se neprijateljski odnosi prema Meni, Mojim melecima i poslanicima!", jer izraz "Njegovim poslanicima" obuhva}a Njegove poslanike od meleka i od ljudi, u skladu s rije~ima:

"Allah odabire poslanike me|u melecima i ljudima." (22:75) Rije~i: "D`ibrilu i Mikailu" vezane su kao posebne uz prethodne op}eOni (D`ibril i Mikail) spadaju u meleke poslanike, ali se ovdje posebno spominju budu}i da navedeni kon-tekst sadr`i podr{ku D`ibrilu kao izaslaniku Allahovim vjerovjesnicimaMikail se ovdje navodi uporedo s njim zato {to su `idovi

smatrali da je D`ibril njihov neprijatelj, a Mikail za{titnik! Zato Allah Uzvi{eni isti`e da je onaj koji se neprijateljski odnosi prema jednome od njih, neprijatelj i drugoga, odnosno on je tako|er neprijatelj AllahovU rije~ima Uzvi{enog:

"Allah je doista neprijatelj onima koji ne vjeruju!" navodi se ime Allahovo izri~ito (eksplicitno), umjesto da se podrazumijeva (implicitno), jer nije re`eno: "On je doista neprijatelj", nego:

"Allah je doista neprijatelj onima koji ne vjeruju!"

Allah ovdje isti`e Svoje ime da bi poja~ao zna~enje jer se isticanjem nagovje{tava da onome ko se neprijateljski odnosi prema Njemu, Allah objavljuje ratU hadisu (kudsiji) stoji: /94/ "Ja }u se doista osvetiti za svoje {ti}enike kao {to se bijesni lav sveti", a u sahih (kudsi) hadisu stoji: /95/ "i}i neprijatelj Ja budem, savladat }u ga."

Imam Ebu-D`afer Ibn D`erir et-Taberi ka`e: - U`enjaci se sla`u u tuma~enju da je ovaj ajet objavljen kao odgovor `idovima koji su smatrali da je D`ibril njihov neprijatelj, a Mikail za{titnik, povodom `ega je objavljeno: .."*Reci: Ko je neprijatelj D`ibrilu...*"

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا
الْفَاسِقُونَ ﴿٩٤﴾ أَوْ كَمَا عَاهَدُوا عِنْدَ آبْنُدُهُ فَوَيْقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٥﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ
نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانْتَهُمُ
لَا يَسْمَعُونَ ﴿٩٦﴾ وَأَتَّعَبُوا مَا تَوْلُوا الشَّيْطَانِ عَلَىٰ مَلِكٍ سَلِيمٍ ﴿٩٧﴾ وَمَا كَفَرَ
سَلِيمٌ وَلَكِنَّ الشَّيْطَانَ كَفَرَ وَيَعْلَمُونَ الْتَأْسَ السَّحْرِ وَمَا أَنْزَلَ عَلَى
الْمَلَائِكَةِ مِنْ بَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ
يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَعْلَمُونَ مِنْهُمَا مَا يَفْتَرُونَ بِهِ بَيْنَ
الرُّءُوفِ وَرَوْحِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَعْلَمُونَ
مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ
مِنْ خَلْقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٩٨﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ
ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٩٩﴾

"A Mi tebi jasne dokaze objavljujemo, u koje jedino te{ki grje{nici ne}e vjerovati." /99/ "Zar svaki put kada neku obavezu preuzmu, neka skupina od njih je odbaci, jer ih ve}ina ne

vjeruje." /100/ "A kada im je od Allaha Poslanik do{ao, potvr|uju}i da je istinito ono {to ve} imaju, dio onih kojima je Knjiga dana za le|a svoja Allahovu Knjigu su odbacili, kao da oni ne znaju." /101/ "Oni se povode za onim {to su {ejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali}A Sulejman nije bio nevjernik, nego su nevjernici {ejtani koji ljude u~e vrad`bini u Babilonu, Haruta i Maruta, a to nije objavljeno dvojici meleka}Njih dvojica nikoga nisu u~ili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo isku{avamo, a ti nemoj biti nevjernik!' I ljudi su od njih dvojice u~ili kako }e mu`a od `ene rastaviti, ali oni nisu mogli nikome bez Allahove volje nauditi}U~ili su ono {to }e im nauditi i od ~ega koristi ne}e imati, iako su znali da onaj ko to sebi pribavi, na drugome svijetu nikakve sre}e ne}e imati}A doista je jadno ono za {to su se prodali, kada bi samo oni to znali." /102/ "A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kada bi samo znali!" /103/

Rije~i Uzvi{enog:

"A Mi tebi jasne ajete/dokaze objavljujemo, u koje jedino te{ki grje{nici ne}e vjerovati", tjMuhammede, Mi smo ti objavili jasne dokaze koji potvr|uju tvoje poslanstvo; to su tajne i izvije{a o `idovima koje sadr`i Kur'an i koje nije znao niko osim njihovih sve}enika i u~enjaka, kao i iskrivljavanjima Tevrata koja su u~inili oni, kako oni od ranije, tako i danasAllah je upoznao Svog vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, o svemu tome, tako da mu `idovi nisu postavili nijedno pitanje u vezi sa Tevratom, a da mu Allah to nije objavio kako bi im odgovorioUvidjev{i to, oni su govorili: "On zna bolje od nas ono {to nam je Allah objavio!" Ovi jasni dokazi obavezni su za svakoga sa zdravom pame}u i oni potvr|uju da je ono {to je donio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, istinito i da ga tome nije pou~io niko od ljudi}Pogotovu {to se kod njih znalo da je on nepismen i da nije znao ~itati}Knjigu}Nema sumnje da su ovi jasni ajeti bili dokaz protiv njih, iako su oni to negirali i nisu vjerovali.

Ibn-Abbas ka`e: - Ibn-Suriya el-Kutvini rekao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Muhammede, nisi nam donio ono {to znamo i tebi nije objavljen nijedan jasni ajet/dokaz koji bismo slijedili!" Nakon toga, Allah je objavio:

"A Mi tebi jasne ajete/dokaze objavljujemo, u koje jedino te{ki

grje{nici ne}e vjerovati." Kada je do{ao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i naveo im zavjet na koji su se Allahu obavezali, te obavezu njihovu koju su prihvatili prema Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Malik ibn Sajf je rekao: "Tako mi Allaha, mi nismo obavezni prema Muhammedu..i mi nismo dali zavjet...", pa je Allah objavio: "Zar svaki put kada neku obavezu preuzmu, neka skupina od njih je odbaci?!" U vezi s rije~ima Allaha Uzvi{enog: "jer ih ve}ina ne vjeruje", Hassan je rekao: - Ovim On ka`e da "Na Zemlji nema obaveze koja im je dana..da je oni nisu prekr{ili i odbacili! Danas bi prihvatili obavezu, a sutra bi je prekr{ili!"

Dakle, Allah njih prekorava kao narod zbog kr{enja prihva}enih obaveza, zbog utjerivanja u la` Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji im je poslan kao i svim drugim ljudima, i o ~ijim su opisima i osobinama nalazili izvije{a u svojim knjigama u kojima im je nare}eno da ga slijede, podr`avaju i poma`u, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"Onima koji }e slijediti Poslanika i Vjerovjesnika nepismenog, kojeg kod sebe, u Tevratu i Ind`ilu zapisana nalaze..." (7:157) Ovdje Allah, d`{., ka`e:

"A kada im je od Allaha Poslanik do{ao, pot-vr|uju}i da je istinito ono {to ve} imaju, dio onih kojima je Knjiga dana za le|a svoja Allahovu Knjigu je odbacio, kao da oni ne znaju", tjjedna skupina izme}u njih odbacila je Knjigu koju je imala za le|a, jer je u njoj bila radosna vijest o Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ostaviv{i to kao da ni{ta o svemu ne znaju! Oni su se prihvatili u~enja vrad`bina i njihove primjene u `elji da naprave spletku Allahovom Poslaniku sallallahu alejhi ve sellem, pa su ga oma}ijavali ~e{ljem, dlakom koja pada poslije ~e{ljanja i ~a{ki pupoljka mu}ke palme, pod plo~om bunara Ervan}To je u njihovo ime izveo Lebid ibnel A'sam, Allah ga prokleo i unakazio, ali je Allah upoznao Svog Poslanika s ovim, izlije~io ga i spasio, kao {to se to jasno potvr|uje u Sahihima, El-Buharijevu i Muslimovu od Ai{e, majke vjernika, radijallahu 'anha.

"Oni se povode za onim {to su {ejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali}A Sulejman nije bio nevjernik, nego su nevjernici {ejtani koji ljude u~e vrad`bini..." Es-Suddi ka`e: - {ejtani su se penjali na nebo da bi prislu{kivali govor pa su slu{ali

rije~i meleka u vezi sa smrti, gajbom (nevidljivim) ili naredbe, pa bi zatim dolazili gatarima da ih o tome izvijeste. Gatarima su to kazivali ljudima, koji bi potom vidjeli da je tako kako su ovi kazali. Kada bi gatarima stekli njihovo povjerenje, onda bi im lagali ubacuju~i u to ne{to drugo, odnosno uz svaku rije~ dodavali bi sedamdeset novih. To su ljudi zapisivali u knjige, a me~u sinovima Israilovim ra{irilo se da d`ini poznaju nevidljivo (gajb). Nakon toga, poslan je ljudima kao poslanik Sulejman, sakupio je te knjige, stavio ih u jedan sanduk i zakopao ispod svog prijestolja, pa se nijedan od {ejtana nije mogao pribli`iti ovoj stolici a da ne bude spaljen. On je rekao: "Svakome za koga ~ujem da govori kako {ejtani znaju nevidljivo (gajb), glavu }u odrezati!" Kada je Sulejman, a.s., umro i kada je nestalo u~enjaka koji su to znali, te do{li njihovi nasljednici, {ejtan je uzeo ljudski lik, zatim je do{ao jednoj skupini sinova Israilovih i rekao im: "Ho}ete li da vas upoznam s riznicom koju nikada ne}ete mo}i iscrpiti?" Oni su rekli: "Da", a on im je kazao: "Kopajte ispod prijestolja!" Zatim je oti{ao s njima, pokazao im mjesto i stao pored njega. Oni su rekli: "Pribli`i se!", a on im je odgovorio: "Ne, ali }u biti ovdje uz vas, pa ako to ne na}ete, ubijte me!" Oni su kopali i na{li su te knjige. Kada su ih izvadili, {ejtan je rekao: "Sulejman je ovom vrad`binom upravljao ljudima, {ejtanima i pticama." A zatim je poletio i nestao. U narodu se tako pro{irilo da je Sulejman bio vra~, a sinovi Israilovi su uzeli te knjige. Kada je do{ao Muhammed, a.s., oni su mu se tim knjigama suprotstavili. Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"A Sulejman nije bio nevjernik, nego su nev-jernici {ejtani." Ibn-ebi-Hatim, s lancem prenosilaca od Seida ibn D`ubejra, prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: - Pisar (vezir) Sulejmanov bio je Asaf i on je znao Najuzvi{eni je ime. On je sve pisao po naredbi Sulejmanovoj, a zatim zakopavao pod njegovu prijestolje. Kada je Sulejman umro, to su {ejtani povadili, a zatim izme~u svaka dva reda upisali po jednu ~aroliju i nevjerstvo (kufr) govore}i: "Evo {ta je Sulejman radio s ovim." Zatim on ka`e: "Neuki ljudi su ga zato proglasili nevjernikom proklinju}i ga, dok su u~e ni to mirno posmatrali." Tako je ostalo da ga neuki ljudi proklinju, pa je Allah Uzvi{eni objavio Muhammedu, a.s., ajet:

"Oni se povode za onim {to su {ejtani o Sulej-manovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik, nego su

nevjernici {ejtani, koji ljude u~e vrad`bini..." U tom smislu mnogi su iznijeli mi{ljenja koja su bliska ovome i u njima nema proturje~ja za razumne i pametne ljude. Allah upu}uje! Su{tina je tih mi{ljenja u tome da su `idovi kojima je dana Knjiga, nakon {to su napustili ono {to im je dano i suprotstavili se Allahovom poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, po~eli slijediti ono {to su im govorili {ejtani, odnosno ono {to su {ejtani prenosili, saop}avali i isticali o kralju Sulejmanu (Salomonu).⁴⁴ Glagol / "u~i, ~ita, govori" ovdje je prelazan sa prijedlogom /"na, prema", {to implicira zna~enje "la`e", jer su to "u~enja i rije~i" {ejtana, koje nisu ni{ta drugo do la`i!

"u Babilonu, Haruta i Maruta, a to nije objavljeno dvojici meleka. Njih dvojica nikoga nisu u~ili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo isku{avamo, a ti nemoj biti nevjernik!' I ljudi su od njih dvojice u~ili kako }e mu`a od `ene rastaviti." Naime, `idovi su smatrali da su D`ebrail i Mikail, a.s., donijeli vrad`bine Sulejmanu, a.s., pa zato Allah Uzvi{eni pokazuje da to nije istina, saop}avaju}i Svom vjerovjesniku Muhammedu, a.s., da oni nisu donijeli vrad`bine i da je Sulejman, a.s., ~ist od vrad`bina koje mu pripisuju. On im saop}ava da su vrad`bine djelo {ejtana koji ljude tome pou~avaju u Babilonu, te da su oni koji ih pou~avaju tome dva ~ovjeka po imenu Harut i Marut. Prema tome, rije~ca u rije~ima:

"a to nije objavljeno dvojici meleka" negativna je, a ne odnosna u zna~enju "koji".

El-Kurtubi ka`e: - Ovdje je rije~ca negativna, a vezana je za rije~i "Sulejman nije bio nevjernik", nakon kojih slijede rije~i:

"nego su nevjernici {ejtani koji ljude u~e vrad`bini, a nije objavljeno ni dvojici mele-ka...", budu}i da su `idovi smatrali da su to donijeli D`ebrail i Mikail, {to Allah Uzvi{eni pokazuje neistini -tim, pa rije~i: "Harutu i Marutu", navodi kao apozicija (zamjena) za {ejtana." On ka`e: "To je ispravno iz dva razloga: ili zato {to se plural navodi za dvojicu kao u rije~ima: 'A ako bude imao bra}e',

⁴⁴ Po Ibn-Kesiru, pod sintagmom "Sulejmanovo kraljevstvo" najvjerojatnije se misli na njegove podanike, posebno svećenstvo sinova Israilovih /Allah to najbolje zna!, a pod riječima "koje su im govorili", tj. "o čemu su im lagali". U tom smislu, značenje je gornjeg ajeta: "Sinovi Israilovi slijedili su laži koje su im iznosili šejtani u vezi s podanicima Sulejmana, iako on nije mogao biti nevjernik budući da je bio časn i bezgrješni Allahov vjerovjesnik, nego šejtani nisu vjerovali jer su se bavili čarolijama i lažima."

(4:11), ili zato {to su njih dvojica imali sljedbenike, odnosno navode se melu {ejtanimi zbog njihove neposlu{nosti." To zna~i: {ejtani pou~avaju ljude u Babilonu vrad`binama, i to Haruta i Maruta, a zatim dodaje: "ovo je najvjerovatnije i najispravnije zna~enje ajeta" ne obaziru}i se na druga zna~enja!

Ibn-D`erir, s lancem prenosilaca preko El-Avfija, prenosi od Ibn-Abbasa: "...a nije objavljeno ni dvojici meleka u Babilonu", "zna~i da nisu objavljene vrad`bine"U lancu Ibn-D`erira od Rebi' ibn Enesa prenosi se:

"a nije objavljeno ni dvojici meleka", tjAllah nije njima dvojici objavio vrad`bineIbn-D`erir ka`e: 'Ajet se tuma~i na ovaj na~in :

"Oni se povode za onim {to su {ejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali", tjza vrad`binamaSulejman nije bio nevjernik, a ni Allah nije objavio vrad`bine dvojici meleka, nego su {ejtani bili nevjernici i pou~avali su u Babilonu ljude, Haruta i Maruta, vrad`binamaRije~i "u Babilonu, Haruta i Maruta" ovdje su navedene na kraju, iako imaju zna~enje kao da su navedene na po~etku.

Postoje, takoler, i druga mi{ljenja, kao {to su:

- sa "kesrom" na "lamu" ~ime rije~ dobija zna~enje "kralj", pa bi zna~ilo da se to odnosi na dvojicu kraljeva, Davuda i Sulejmana, a.s., tjpod pretpostavkom da je rije~ca " ovdje negativna, pa bi to zna~ilo: "da Allah Uzvi{eni nije objavio vrad`bine niti pou~io tome dvojicu kraljeva, Davuda i Sulejmana",

- da su Harut i Marut dva istaknuta d`ina (dva plemena), odnosno, da su ta dva ~ovjeka, jedan po imenu Harut, a drugi po imenu Marut, bili ustvari predstavnici ljudiIspravnije je, me|utim, da su Harut i Marut, kao {to navodi Kurtubi, zamjena (apozicija) za {ejtane, jer to je, kao {to on ka`e, najvjerovatnije i najispravnije zna~enje ajeta, ne obaziru}i se na druge,⁴⁵

⁴⁵ Mi se slažemo s Ibn-Kesirum u vezi sa Kurtubijevim tumačenjem, izuzev mišljenja Kurtubija da Harut i Marut predstavljaju apoziciju za šejtana, budući da u prirodi šejtana nije da daje savjete ljudima u stilu: "Mi smo za vas iskušenje, pa nemojte nevjernici biti!" Naprotiv, jedna od njihovih najvažnijih funkcija i osobina prirode koja im je dana, jeste da iskušavaju ljude i zavode ih. Zato ja smatram da je vjerovatnije da su Harut i Marut apozicija za ljude, pa bi, u skladu s tim, značenje ajeta bilo slijedeće: "Nije Sulejman bio nevjernik, niti je dvojici meleka objavljen sihr (vradžbina), nego su šejtani nevjernici zato što oni ljude poučavaju vradžbini, tj. što poučavaju Haruta i Maruta, dva čovjeka koji, potom, poučavaju druge ljude. Oni, međutim, nikoga ne pouče, a da mu ne kažu: "Mi smo iskušenje i nemoj biti nevjernik!" Prema tome, Harut i Marut simboliziraju ljude u čijoj je prirodi savjetodavstvo, a time se ujedno odriče da je Allah objavio sihr dvojici meleka, te da su oni, potom, tome poučavali

- da su dva melekaU vezi s tim navodi se pri~a o Veneri i dva meleka, Harutu i MarutuPrenosioci ove pri~e smatraju da su Harut i Marut dva meleka, koje je Allah spustio s neba dav{i im strast ljudsku, zatim je pred njih stavio neku izuzetno lijepu `enu, koju su oni poku{ali zavestiOna im je odgovorila da }e pristati pod uvjetom da {irk u~ine (Allahu suparnika pridru`e), {to su oni odbili..Zatim je ponovo do{la pred njih uvjetuju}i tada da nekoga ubiju, {to su oni odbiliZatim je do{la i tre}i put, pa su je ponovo poku{ali zavesti, a ona ih je stavila pred izbor: ili da {irk u~ine (prihvate ne{to uz Allaha za bo`anstvo) ili da nekoga ubiju, ili da popiju ~a{u vinaOni su izabrali najmanje od tri zla (grijeha), vino, pa su popili ~a{uNakon toga, vino je odigralo svoju ulogu, pa su po~inili {irk, ubili ~ovjeka, a potom po~inili preljub! Kada su se otrijeznili, `ena im je saop}ila {ta su u~inili pod utjecajem vina, nakon ~ega su se oni gorke pokajali..Po`eljeli su da se vrate na nebo, ali nisu mogliOsje}ali su svu gnusnost zlodjela koja su po~iniliAllah ih je potom stavio pred izbor: da odaberu kaznu na ovome ili na drugome svijetuOni su odabrali ovosvjetsku privremenu umjesto onosvjetske vje~ne kazne`ena ih je tada upitala da li znaju rije~ uz ~ije se izgovaranje mogu popeti na nebo ili si}i s njega, i oni su joj kazali tu rije~Ona je to izgovorila i odletjela na neboTamo se, me|utim, pretvorila u zvijezdu...!!! To je bila Venera...!!!?

Ova pri~a ima oko dvadeset predanja, ali nijedna od njih i pored brojnosti ne ve`e se za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellemMnogi znalci hadisa, hafizi i komentatori Kur'ana ovu pri~u odbacuju, a razlog je tome {to ona u cijelosti pripada izvije{}ima Izraelijana, jer ne postoji sahih (vjerodostojno predanje) s lancem vezanim direktno za Iskrenog i ^asnog, koji ne govori po svom hiru..Iz sadr`aja Kur'ana mo`e se vidjeti osnovni smisao pri~e bez detalja i obja{njenja, a mi vjerujemo u ono {to stoji u Kur'anu, jer Allah najbolje zna {to stvarno Njemu pristoji, a {to ne pristoji ni Njemu ni Njegovim melecima.⁴⁶

ljude. Jer, u osnovi sihra je nevjerstvo, pa to ne može poučavati onaj ko nije nevjernik, kao što to ni učenik ne može naučiti a da istovremeno ne pogazi svoju vjeru. To nije primjereno melecima, koji su čisti od nevjerstva, pa ga oni niti poučavaju niti uče od koga. Allah nije zadovoljan da Njegovi robovi budu nevjernici!

⁴⁶ Ova priča nema vjerodostojan osnov, što navode mnogi znalci hadisa i komentatori Kur'ana, jer nema vjerodostojnog hadisa koji to potvrđuje. Prema tome, ona je i u pogledu lanca predanja i u pogledu teksta nepouzdana, i to iz više razloga:

- Njih dvojica nikoga nisu u~ili dok mu ne bi rekli: "Mi samo isku{avamo, a ti nemoj biti nevjernik!" Ebu-D`afer er-Razi, s lancem prenosilaca, prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: - Kada bi im do{ao neko ko `eli sihr (~aroliju), oni bi ga sprije~ili govore}i mu: "Mi smo samo isku{enje, pa ne budi nevjernik, jer su znali {ta je dobro, {ta zlo, {ta je nevjerstvo, a {ta iman, a znali su i da je sihr izraz nevjerstva." Zatim ka`e: - Kada bi njima ~ovjek do{ao, oni bi mu rekli da do}e na to i to mjesto, a kada bi do{ao, ugledao bi {ejtana, koji bi ga pou~io Iz njega bi izi{lo svjetlo koje bi vidio kako sija na nebu, pa bi rekao: "Te{ko meni, {ta uradih!" Es-Suddi ka`e: - Kada bi im do{ao neki ~ovjek sa `eljom da ga pou~e sihru, oni bi ga savjetovali govore}i: "Ne budi nevjernik, jer mi smo samo isku{enje...!", a kada ne bi odustao, rekli bi mu: "Oti}i do onog pepela i pomokri se na njega!" Kada bi to u~inio, iz njega bi bljesnulo svjetlo imana do neba, zatim bi se pojavilo ne{to crno poput dima {to bi nestalo na nebu To je bio iman Zatim bi se ponovo pojavilo ne{to tako i to bi do{lo do njegovih u{iju i do svega drugog To je bila Allahova srd`ba Kada bi im to

saop}io, oni bi ga pou~ili ~aroliji To je smisao rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Mi samo isku{avamo, a ti nemoj biti ne~vjernik!", te rije~i :

"I ljudi su od njih dvojice u~ili kako }e mu`a od `ene rastaviti." Tako bi ljudi od Haruta i Maruta nau~ili ~aroliju upu{taju}i se u poku{ena djela i idu}i ~ak dotle da rastavljaju mu`eve od `ena, bez obzira na njihovu vezanost i bliskost To je djelo {ejtansko, kao {to prenosi Muslim u svom Sahihu od D`abir ibn Abdullaha, r.a., koji navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /97/ - [ejtan svoj prijesto postavlja na vodi, a zatim {alje svoje izaslanike ljudima Onaj ko je svojim polo`ajem njemu najbli`i, taj predstavlja najve}e isku{enje Tada neki od njih dolaze i govore: "Bio sam s jednim ~ovjekom, pa kada sam ga napustio, on govori to i to..." Iblis tada ka`e: "Ne, ni{ta nisi u~inio!" Zatim drugi dolazi, pa ka`e: "Nisam ga napustio dok ga nisam rastavio od njegove porodice!" On ga tada pribli`i sebi i ka`e mu: "Da, tako treba!" Uzrok rastavljanja mu`a od `ene u tom je slu~aju samo privilenje ~ovjeku ili `eni, kojim im se prikazuju ru`an lik ili postupci druge osobe, ili ne{to drugo {to mo`e dovesti do rastave!

"...ali oni nisu mogli nikome bez Allahove volje nauditi" Sufjan es-Sevri ka`e: "Osim Bo`ijom odredbom" Hasan al-Basri to tuma~i ovako: "Da, ko `eli, Allah im da vlast nad njim, a ko ne `eli i ne da."

Zatim: "U~ili su ono {to }e im nauditi i od ~ega koristi ne}e imati", tj{to }e im nanijeti {tetu u vjeri, a ne}e donijeti korist ravnu toj {teti,

"iako su znali da onaj ko to sebi pribavi, na drugom svijetu nikakve sre}e ne}e imati" Dakle, `idovi koji su uzeli ~aroliju umjesto da slijede Poslanika, salallahu alejhi ve sellem, znali su da - onaj ko to bude ~inio - na drugome svijetu ne}e imati nikakve sre}e, odnosno, nikakvog dobitka To navode Ibn-Abbas, Mud`ahid i Es-Suddi.

"A doista je jadno ono za {to su se prodali, kada bi samo oni to znali." /102/ "A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kada bi samo znali!" /103/ Uzvi{eni ka`e: Kada bi oni znali {ta im je savjetovano, vidjeli bi da je doista jedna zamjena za vjeru ~arolija koju su uzeli umjesto da vjeruju i slijede Poslanika! Jer da oni vjeruju u Allaha, Njegovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ranije

1. Oni navode da je Allah objavio dvojici meleka sihr (~arolije), što je kao takvo izraz nevjerstva. Postavlja se pitanje: kako da Allah dozvoli svojim bezgrješnim melecima da se ponašaju kao nevjernici i poučavaju ljude ~aroliji i nevjerstvu, kad Allah kaže "da On nije zadovoljan da Njegovi robovi budu nevjernici". (39:7)

2. Pretvaranje ~ovjeka u zvijezdu nemoguće je i nije u skladu s Bo`ijim zakonima na Zemlji.

3. Iz ove se pri~e vidi da su Harut i Marut odabrali kaznu na ovome svijetu, što pretpostavlja da će oni tu živjeti do Sudnjeg dana, kako bi proživjeli ovosvjetsku kaznu, da će biti u bunaru u Babilonu i poučavati ljude ~arolijama bez prestanka.

To je neprihvatljivo iz više razloga:

a) Na osnovi riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /96/ "Nakon stotinu godina neće ostati na Zemlji oni koji su na njoj danas." Prema tome, ukoliko pretpostavimo da su oni živjeli u Poslanikovo vrijeme, trebalo je da umru nakon sto godina od kada je on to izgovorio, što je suprotno njihovoj ovosvjetskoj kazni, koja će prema ovoj pri~i trajati do Dana sudnjega.

b) Ako su oni još uvijek u babilonskom bunaru i ako poučavaju ljude

~aroliji, bilo bi neophodno da to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomene, ili izviješća o tome ili ljudima koje su poučili ~aroliji u svojoj školi da dođu do nas!!!?

c) Ako je njihova pozicija u odnosu na druge ljude određena time da ih pouče ~aroliji, trebalo bi da to mjesto bude poznato u Babilonu, koji se nalazi u Iraku. Međutim, do sada nije otkriven ovaj bunar u Babilonu niti bilo šta o njemu.

4. Ova je pri~a sastavni dio tradicije sinova Israilovih, odnosno, laži njihovih svećenika.

Neumitno je za pri~u kao ova, za koju pouzdani u~enjaci i komentatori navode da potječe od židovskih svećenika, da nije istinita, odnosno da je možda dio pradavnog simbolizma, kao što navodi Al-Hatib. Šejh Ibn-Hadžer el-Hejtemi el-Mekki, u svom djelu "Ez-Zewadžir", ovu pri~u odbacuje, a Kurtubi navodi da je sve to nepouzdana i daleko od Ibn-Omera, odnosno da ništa nije tačno. Al-Hafadži kaže: "Znalci hadisa kažu da su svi prenosioci u lancu ove pri~e nepouzdana, zato je ova pri~a lažna, neistinita, patvorena i izmišljena, te nema osnova da se navodi ili prepisuje osim s ciljem da se ukaže na njenu neutemeljenost, što smo i mi učinili.

Njegove poslanike, te da se ~uvaju zabrana Allahovih, oni bi od Allaha dobili nagradu, {to bi im bilo bolje od onoga {to su sebi odabrali i sa zadovoljstvom prihvatiliA rije~i:

"A da oni vjeruju u Allaha i boje se" potvrluju nevjerstvo ~arobnjaka (vra~eva) Omer ibnul-Hattab, r.a., pisao je "da ubiju svakog ~arobnjaka, bio mu{karac ili `ena", pa to navodi i El-Buhari u svom SahihuDesilo se, takoler, da jedna slu{kinja za~ara Hafsu, majku Vjernika, r.a., pa je ona naredila da bude ubijenaAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /98/ "Kazna za ~arobnjaka jeste pogubljenje ma~em." To prenosi Et-Tirmizi, a navodi i Et-Taberani u drugom predanju od D'unduba i direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem^arolija se ne mo`e odstraniti sli~nim (~arolijom), nego je najkorisnije kao {to Allah objavljuje Svom Poslaniku da se to odstrani surama "El-Mu'awizeteyn" (Al-Feleq i En-Nas), jer i u hadisu stoji: /99/ "Oni koji se hoje od toga za{tititi, ne mogu to ~initi ni~im kao ovim dvjema surama", zatim u~enjem "Ajetul-Kursije", jer i ona odstranjuje {ejtana.

^arolija (sihr) stvarno postoji, iako to neki poput mutezilita i nekih drugih odbacuju^arolija je ~in nevjerovanja (kufr) kao {to je ~in nevjerovanja i pou ~avanje ~aroliji, pa su i vra~ i onaj koji tome pou~ava nevjerniciMe|u u~enjacija postoje razila`enja u pogledu davanja mogu}nosti tra`enja pokajanja od toga, pa neki smatraju da je potrebno da se pozovu na pokajanje, a ako odbiju - da se ubiju, dok drugi smatraju da nema potrebe za pokajanjem, nego ih valja obavezno pogubitiTo je zasnovano na rije~ima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Kazna za vra~a jeste pogubljenje ma~em", {to je u~inila i Hafsa, r.a., sa svojom slu{kinjom koja ju je op~aralaOna je naredila da bude pogubljena, {to je i u~injenoNigdje se ne spominje da je prije toga tra`eno da se pokajeIsto je i u slu~aju pisma Omera ibn Hattaba, r.a., koji je pisao svojim namjesnicima "da pogube svakog ~arobnjaka."⁴⁷

Ima vi{e vrsta sihra i svi su zli jer se obavljaju uz tra`enje pomo}i od

⁴⁷ Smatramo da nema potrebe tra{iti da se vra~ pokaje. Naprotiv, potrebno ga je odmah pogubiti i to iz sljede}ih razloga:

1. na osnovi ajeta iz Kur'ana i hadisa Allahovog Poslanika, salla-llahu alejhi ve sellem, i

2. u cilju onemogu}avanja u~enja ~arolije, pou~avanja drugih, prakticiranja i {irenja u narodu. Jer grije{e svi koji smatraju da treba dozvoliti ~arolije kako bi se od nekoga odstranio sihr. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pou~io nas je da to ~inimo uz pomo} dviju sura "El-Mu'awizeteyni".

{ejtana ili uz ~aranje, zapise, ha-majlije,⁴⁸ lijekove ili paru (dim), {to je lo{eAllah to najbolje zna!

يَا أَيُّهَا

الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رِعْنَا وَقُولُوا نَنْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾ مَا يُؤَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الشُّرَكَائِ
أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

- O vjernici, ne govorite "Raina!", nego recite "Unzurna!" i slu{ajteA nevjernicima bolna patnja pripada/104/ "Sljedbenici Knjige koji ne vjeruju a ni idolopoklonici, ne vole da se vama od Gospodara va{eg bilo kakvo dobro objaviAllah milost Svoju daruje kome On hoje; Allah je neizmjereno dobar."/105/

Allah Uzvi{eni zabranio je Svojim robovima, vjer-nicima, da opona{aju nevjernikeOvaj se ajet odnosi na `idove koji su se pretvarali kada su govorili `ele}i tako omalova`iti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellemTako su oni, Allahovo prokletstvo na njih, umjesto da ka u "Slu{aj nas", govorili "u~vaj nas", pretvaraju}i se da ne razumijuIsto tako, kada bi htjeli pozdraviti, govorili su "Neka je na vama sam!", tjsmrt! Zato je nama nare|eno da im odgovaramo "I na vas!" - jer na{ }e odgovor biti prihva|en, a njihov ne}eCilj je, dakle, u tome {to je Allah, d`{., vjernicima zabranio da opona{aju nevjernike, bilo u govoru ili u djelimaZato Allah Uzvi{eni ka`e:

- O vjernici, ne govorite "Raina!", nego recite: "Unzurna!" U hadisu imama Ahmeda, sa lancem prenosilaca od Ibn-Omera, r.a., stoji: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /100/ "Do{ao sam pred Sudnji dan sa sabljom kako bi se samo Allahu klanjalo, bez ikakvog suparnikaOn je dao da mi opskrba bude u sjenci moga koplja, a bit }e poni`en i omalova`en svako ko mi se suprotstaviA ko bude opona{ao neki narod taj mu i pripada." (Prenosi Ebu-Davud.) Ovim se o{tro zabranjuje i prijeti svakom onom ko opona{a navjernike u svemu {to [erijatom nije propisanoAta ka`e: - Rije~i "ne slu`ite se rije~ima `uvajte nas!" bile su u upotrebi kod Ensarija, pa je to Allah ovim ajetom zabranio." U

⁴⁸ Tj. zapise i hamajlije koje nemaju {erijatske osnove.

vezi s tim postoje i druga bliska mi{ljenja Tako Ibn-D`erir navodi da je ta~no da je time Allah zabranio vjernicima da govore Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, "uvaj nas!", budu}i da su to rije~i koje Allah ne voli. Sli~no je i s rije~ima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /101/ "Gro`le nemojte nazivati el-kermu, nego ga nazivajte "el-hable" (trs ili ~okot) Nemojte govoriti "Moj rob", nego govorite "Moj mladi)".

"Sljedbenici Knjige koji ne vjeruju, a ni idolopoklonici, ne vole da se vama od Gospo -dara va{eg bilo kakvo dobro objavi." Ovim Allah Uzvi{eni pokazuje koliko su idolopoklonici i sljedbenici Knjige koji ne vjeruju, neprijatelji vjernicima koje Allah upozorava da ih ne opona{aju i da prekinu ljubav prema njima, a zatim ukazuje na blagodati koje je dao vjernicima u vidu kompletnog i savr{enog [erijata, koji im je poslao preko Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ka`e:

"Allah milost Svoju daruje kome On ho}e; Allah je neizmjereno dobar."

* مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نَسِهَا نَأْتُ بِخَيْرٍ مِمَّا
أَوْمَرْنَا بِهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٦﴾ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ
لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

﴿١٠٧﴾

"Mi nijedan ajet ne mijenjamo, niti ga u za -borav ostavljamo, a da bolji od njega ili sli~an njemu ne donesemo! Zar ti ne zna{ da Allah sve mo`e?"/106/ "Zar ti ne zna{ da Allahu pripada vlast i na nebesima i na Zemlji i da, osim Allaha, ni za{titnika ni pomaga~a nemate?" /107/

Izraz / "dokidanje, derogiranje" u arapskom jeziku dolazi od glagola / "prepisati, otisnuti knjigu", tjprenijeti je sa jadne na drugu kopiju[erijatski, to je dokidanje jedne odredbe drugom koja je do{la poslije nje, na osnovi {erijatskog argumenta Nekada je derogiranje () potvrda odre|enog teksta uz dokidanje zakonske odredbe, kao {to su, npr., dokidanje obaveze milostinje (sadake) prije nego {to pitaju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dokidanje odredbe da musliman istraje u borbi protiv deset nevjernika i svolenje tog

broja na dva Ovdje spada i progla{enje ne~ega {to je dozvoljeno (halal) zabranjenim (haram) i zabranjenog dozvoljenim, kao i onog {to je pohvalno (mubah) nedopustivim, odnosno ne~ega nedopustivog pohvalnim..To se odnosi isklju~ivo na pitanja nare|enja i zabrana, dopustivosti ili nedopustivosti, spre~avanja ili pohvalnog odobravanja i ne odnosi se na ono {to se saop}ava ili konstatuje gdje nema niti onoga {to se dokida, niti onoga {to dokida.⁴⁹ Nekada je to, me|utim, potvrda odre|ene {erijatske odredbe uz dokidanje napisanog teksta, kao {to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /102/ "Ako starac ili starica po~ine blud, obavezno ih kamenujte.."

"Mi nijedan ajet ne mijenjamo", tjne zamjenjujemo njegovu {erijatsku odredbu,

"niti ga u zaborav ostavljamo" Rije~i ~itaju se na dva na~ina (kiraeta): / "niti ga u zaborav ostavljamo" i / "niti ga odga|amo" Prema prvom kiraetu to, dakle, zna~i "niti ga u zaborav ostavljamo", a prema drugom "niti ga odla`emo".

U vezi s rije~ima Uzvi{enog: "Mi nijedan ajet ne mijenjamo niti ga u zaborav ostavljamo", Abdurrezzak navodi predanje od Ma'mera, a ovaj od Katade, koji je rekao: "Allah Uzvi{eni je davao da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaboravi {to On ho}e, a dokidao {to On ho}e." Abd ibn Umejr, Mud`ahid i Ata ka`u da rije~i: zna~e "odla`e ih i ostavlja za kasnije", a Ibn-ebi-Hatem s lancem od Ibn-Abbasa navodi da je on rekao: - Obratio nam se jednom prilikom Omer, r.a., i rekao: "Allah Uzvi{eni ka`e:

"Mi nijedan ajet ne mijen -njamo niti odga|amo", tjodla`emo." Rije~i Uzvi{enog: "...a da bolji od njega, ili sli~an njemu ne donesemo!" zna~i, u pogledu {erijatske odredbe u odnosu na interes za -du`enih vjernika U vezi s tim Katade ka`e: "U ovom ajetu je olak{ica i povlastica, naredba i zabrana."

Rije~ima:

"Zar ti ne zna{ da Allah sve mo`e? Zar ti ne zna{ da Allahu pripada vlast i na nebesima i na Zemlji i da, osim Allaha, ni za{titnika ni pomaga~a nemate." Uzvi{eni Allah ovim rije~ima upu}uje Svoje robove pokazuju}i im da On raspola`e stvorenim svijetom po Svojoj volji, budu}i da je On i Tvorac i

* I to zato {to taj izraz kod {idova ima lo{e zna~enje pa su se na taj na~in izrugivali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, (prim. rec.).

⁴⁹ Isto je i s ajetima koji se odnose na "tevhid" (vjeru u Jednog i Jedinog Allaha), gdje nema niti onoga {to se dokida, niti onoga {to dokida, jer Allah je Jedan i Jedini i u pogledu gospodarenja i stvari bo{anstva, i u pogledu imena i atributa, tako da nema mjesta za bilo kakvo dokidanje.

Naredbodavac Prema tome, kao {to je On svjetove stvorio po Svojoj volji, kao {to daje sre}u kome On ho}e, a nesre}u kome ho}e; kao {to daje zdravlje kome ho}e, a bolest kome ho}e; upu}uje koga ho}e, a poni}ava koga ho}e, isto tako On donosi odredbe za Svoje robove po Svojoj volji, dozvoljava {ta On ho}e, a zabranjuje {ta ho}e, dopu{ta kao pohvalno {ta ho}e, a ne dopu{ta {ta ho}e On je Onaj Koji odre}uje {ta ho}e bez naknadne posljedice i pitanja u vezi s Njegovom odredbom, za razliku od stvorenja koja su odgovorna On isku}ava Svoje robove i njihovu pokornost Njegovim poslanicima, ~inom dokidanja odredbi tako da nare}uje ono u ~emu je interes koji On zna, a potom to zabranjuje u skladu sa Svojim znanjem Stoga je za izvr{enje Njegovih naredbi nu}na maksimalna pokornost i slije}enje poslanika prihva}anjem svega {to oni donose, provo}enjem u praksu njihovih naredbi i izbjegavanjem svega {to zabranjuju i {to spre}avaju Na ovome je mjestu odgovor `idovima, obja}njenje njihovog nevjerovanja i raskrinkavanje njihove sumnji}avosti u pogledu "nedopu{tenosti" derogiranja ajeta Naime, oni su negirali dokidanje odredaba Tavrata, kao {to su negirali i vjerovjesni{tvo Isaa, a.s., i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem Zato njih Allah obavje}tava da Njemu pripada vlast na nebesima i na Zemlji, da su stvorenja u Njegovoj vlasti i pokornosti, te da i oni moraju slu}ati i biti pokorni Njegovim zapovijedima i zabranama, jer On mo}e narediti {ta On ho}e, a zabraniti {ta ho}e; mo}e dokinuti {ta ho}e, a potvrditi {ta ho}e i to sve onako kako On `eli i ho}e da naredi, odnosno zabrani.

@idovi su negirali ~in derogiranja (nesh) zato {to su bili nevjernici i inad`ije, jer sam razum ne isklju}uje mogu}nost derogiranja pojedinih odredaba, budu}i da Allah donosi odredbe po Svojoj volji i ~ini {to sam ho}e.

Derogiranja je bilo i u ranije objavljenim knjigama i {erijatskim propisima Tako je Ademu bilo dozvoljeno da se njegove k}erke udaju za njegove sinove, a potom je to zabranjeno; Nuhu je bilo dozvoljeno da jede meso svih `ivotinja nakon izlaska iz la}e, a potom je to zabranjeno; Israilu i njegovim sinovima bilo je dozvoljeno stupanje u brak sa dvije sestre, a u Tavratu i nakon njega zabranjeno; Ibrahimu je nare}eno da zakolje svoga sina, a potom je to dokinuto prije nego je on to u~inio @idovi su sve ovo znali i priznavali, ali su sami to odbijali, dok se muslimani sla}u da je ~in

derogiranja pojedinih Allahovih odredbi dopu{ten, imaju}i u vidu veliku mudrost sadr`anu u tome.

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سَأَلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٥١﴾

"Zar da tra`ite od svog Poslanika kao {to su prije od Musaa tra`ili?! A ko vjerovanje za -mijeni nevjerovanjem, taj je s Pravog puta zalutao."/108/

Allah Uzvi}eni zabranjuje vjernicima da mnogo ispituju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o stvarima prije nego se dogode, pa takoler ka`e:

"O vjernici, ne zapitkujte o onome {to je vam pri~initi neprijatnosti ako vam se objasni; a ako budete pitali za to dok se Kur'an objavljuje, bit }e vam obja}njeno." (5:101) Dakle, ako budete pitali o detaljima u vezi s tim nakon {to bude objavljeno, to }e vam biti obja}njeno Zato, ne pitajte za ne{to prije nego se dogodi (pojavi) jer mo}e biti zabranjeno upravo zbog tog zapitkivanja! U tom smislu, u jednom vjerodostojnom (sahih) hadisu stoji: /103/ "Najve}i prestupnik me}u muslimanima jeste onaj koji bude pitao o ne~emu {to nije zabranjeno, pa zbog njegovog zapitkivanja to bude zabranjeno." U Sahihima El-Buharije i Muslima navodi se hadis od Mugire ibn [u'beta koji ka`e da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, /104/ "zabranjivao pri~e u stilu rekla-kazala, bespotrebno tro}enje imovine i preveliko zapitkivanje"U Muslimovom Sahihu stoji: /105/ "Ne zapitkujte me puno, jer oni prije vas propali su zbog prevelikog zapitkivanja i neslaganja s vjerovjesnicima koji su im bili poslani! Ako vam ne{to naredim, uradite to onako kako mo}ete, a ako vam ne{to zabranim, izbjegavajte to!"

"Zar da tra`ite od svog Poslanika kao {to su prije od Musaa tra`ili?!" Ove rije~i odnose se i na vjernike i na nevjernike budu}i da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslan svima, {to se vidi i iz slijede}eg ajeta:

"Sljedbenici Knjige tra`e od tebe da im s neba spusti{ Knjigu Pa, od Musaa su tra`ili i vi}e od toga kada su govorili: 'Poka`i nam Allaha zorno!' Zato ih je, zbog sile njihove, munja o}inula!" (4:153) Iz ovoga se vidi da Allah upu}uje prijekor onima koji Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, postavljaju pitanja

dodijavaju}i mu i izmi{ljaju}i koje{ta (zbog svoje tvrdoglavosti i izmi{ljanja), kao {to su i sinovi Israilovi postavljali pitanja Musau, a.s., zbog tvrdoglavosti, la'i i inadaAllah Uzvi{eni ka`e:

"A ko vjerovanje zamijeni nevjerovanjem, taj je sa Pravog puta zalutao", tjko kupi nevjerstvo za vjerovanje, "taj je sa Pravog puta zalutao" ,

, odnosno krenuo na put neznanja i zablude.

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ

الْكِتَابِ لَوْ يُرِيدُونَكُمْ مِن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ فَآرَأَيْتُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ عِنْدَ أَنْفُسِهِمْ
مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَأَعْتُوا وَأَصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ

إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٩﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا

لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٠﴾

"Mnogi sljedbenici Knjige voljeli bi, iz li-ne zlobe svoje, da vas, nakon va{eg vjerovanja, vrata u nevjernike, nakon {to im je istina jas -nom postala! Ali vi oprostite i preko toga prije|ite, dok Allah Svoju odluku ne donese Allah je doista svemo}an." /109/
"I namaz obavljajte i zekat dajite, a dobro koje za sebe date, na}i }ete kod AllahaAllah doista vidi {ta vi radite." /110/

Allah ovdje upozorava vjernike da ne idu putem kojim ih navode nevjernici izme|u sljedbenika KnjigeOn im ukazuje na njihovo prikriveno i otvoreno neprijateljstvo, odnosno na zlobu i zavist njihovu prema vjernicima, iako oni znaju njihove vrijednosti kao i vrijednosti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellemOn nare|uje Svojim robovima da prije|u preko svega toga, oprostite i to podnesu dok im Allah ne da pomo} i pobjedu, te im nare|uje da obavljaju namaz i daju zekat.

Ima mi{ljenja da je ovaj ajet objavljen kao odgovor Huzejj ibn Ahtabu i Ebu-Jasir ibn Ahtabu, koji su melu `idovima pokazivali najvi{e zlobe i zavisti prema Arapima, zbog toga {to ih je Allah odlikovao i poslao im Svog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem Zato Allah, d`{., saop}ava da bi `idovi, iz zavisti, voljeli da se muslimani ponovo vrata u nevjerstvo, nakon {to su se uvjerali u istinitost Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva, ~iju potvrdu nalaze u Tevratu i Ind`iluOni nisu vjerovali u njega (Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) iz zavisti i zlobe, jer je

pripadao drugom narodu.

"Ali vi oprostite i preko toga prije|ite", tjoprostite onima koji podsti~u i pot -paljuju neprijateljstvoTo je, me|utim, bilo u po-etku, ali je dokinuto rije~ima Uzvi{enog :

"...i mnogobo{ce ubijajte gdje god ih na|ete"(9:5) Tako su, kako navode Ebul-Alije, Rebi' ibn Enes, Katade i Serrij, ovaj i neki drugi ajeti dokinuli pra{tanje i prela`enje preko navedenih djelaTo je dokinuto "ajetom sablje" ().

Na to ukazuju i rije~i Uzvi{enoga:

"dok Allah Svoju odluku ne doneseAllah je, doista, svemo}an", tjdok Allah ne dozvoli njima da stupe u borbu.

"I namaz obavljajte i zekat dajite, a dobro koje za sebe date, na}i }ete kod Allaha." Ovim rije~ima Allah Uzvi{eni sugerira njima da se bave onim {to }e im donijeti koristi i ~ija }e posljedica biti pozitivna na Sudnjem danu, odnosno da obavljaju namaz i daju zekat, kako bi im Allah osigurao pomo} i pobjedu na ovome svijetu, ali i na Dan svjedo~enjaZato Uzvi{eni Allah ka`e: "Allah doista vidi {to vi radite." Zna~i, On, d`{., ne}e zanemariti, niti }e se izgubiti ijedno djelo koje neko u~ini, bilo dobro ili zlo, svakog }e nagraditi prema njegovim djelimaIbn-D`erir ka`e da Allah, d`{., ovim saop}ava ljudima da On izuzetno dobro vidi sve {to oni ~ine, kako bi Mu bili u cijelosti pokorni i kako bi bili oprezni da ne grije{e.

وَقَالُوا لَن يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَن كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا نَلِكُ أَمَانِيهِمْ
قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١١٠﴾ بَلَىٰ مَن أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ
وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١١﴾
وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصْرِيَّةُ لَيْسَتِ الْيَهُودُ
عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ
قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٢﴾

- Oni govore da u D`ennet ne}e u}i niko osim onoga ko bude `idov ili kr{anin! To su puste `elje njihove! - Reci: "Dajte svoj dokaz, ako istinu govorite!" /111/ "A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i usto dobra djela ~inio, pripada nagrada kod Gospodara njegova; takvi se ne}e ni~ega bojati, niti }e za bilo ~im tugovati." /112/ "@idovi govore: 'Kr{ani nisu na pravom putu', a kr{ani ka`u: '@idovi

nisu na pravom putu', a oni Knjigu ~itaju! Tako govore oni koji ne znaju." Allah je im na Sudnjem danu presuditi u onome o ~emu se oni ne sla`u/113/

Allah Uzvi{eni obja{njava oholost `idova i kr{)ana, jer i jedni i drugi samo za sebe tvrde da niko osim njihovih pripadnika ne}e u}i u D`ennetU Suri "El-Maida ("Trpeza") On saop}ava kako oni govore:

"Mi smo djeca Allahova i miljenici Njegovi." (Ibid.,5:18) Allah Uzvi{eni pokazuje da je to la`na tvrdnja, navode}i da }e ih kazniti za grijeh njihoveA da je istina to {to tvrde, On ih ne bi kaznio! Zato ovdje ka`e: "To su samo njihove `elje puste." Ebul-Alije u vezi s tim ka`e: "To su `elje koje su o~ekivali od Allaha bez osnova." Zatim Allah ka`e:

"Dajte svoj dokaz, ako istinu govorite!", tj.dajte svoj dokaz i obja{njenje ako je istina ono {to tvrdite!

A zatim ka`e "A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i usto dobra djela ~inio." Seid ibn D`ubejr u vezi s tim ka`e: "Svakako, ko se iskreno bude Allahu predao i dobra djela ~inio, tj.slijedio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem"Da bi ne~ije djelo bilo primljeno, mora ispuniti dva uvjeta: da bude iskreno predan samo Allahu i da postupi ispravno i u skladu sa [erijatomPrema tome, ako bude iskren ali ne postupi ispravno, ne}e mu biti prihva}enoU tom smislu i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /106/ "Ko uradi ne{to {to nije u skladu s na{om stvari (tjs islamom), to se odbacuje." (Prenosi Muslim od Ai{e, r.a.)

Allah Uzvi{eni ka`e:

"I Mi }emo pristupiti djelima njihovim {to su ih ~inili i u prah i pepeo ih pretvoriti." (25:23) Ukoliko, pak, djelo bude u skladu sa [erijatom, ali bude bez iskrene namjere ura}eno, ono }e tako}er biti odba~eno i bit }e tretirano kao djelo licemjera i dvoli~njakaZato Uzvi{eni ka`e:

"Ko `udi da se susretne s Gospodarom svojim, neka dobra djela ~ini i nikoga Mu u ibadetu ne pridru`uje kao suparnika." (18:110) Zatim, ka`e:

"Takvi se ne}e ni~ega bojati, niti }e za bilo ~im tugovati." Za to su njima osigurane nagrade, a sigurni su i od straha, jer oni se ne}e ni~ega {to predstoji bojati, niti }e tugovati za bilo ~ime {to je pro}lo i {to su ostavili iza sebe.

"@idovi govore: "Kr{)ani nisu na pravom putu", a kr{)ani ka`u:

"@idovi nisu na pravom putu", a oni Knjigu ~itaju!..." Allah Uzvi{eni obja{njava me|usobnu suprotstavljenost, mr`nju, neprijateljstvo i tvrdokornost `idova i kr{)anaU tome smislu i Ibn-Ishak prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: - Kada su kr{)ani iz plemena Ned`ran do}li kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tu su do}li i `idovski rabini koji su s njima polemizirali pred Bo`ijim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem Rafi' ibn Harmele je rekao: "Vi niste na pravom putu", a zatim je negirao Isaa i Ind`ilJedan od ned`ranskih kr{)ana rekao je `idovima: "Vi niste na pravom putu", a zatim je negirao vjerovjesni{tvo Musaovo i TevratU vezi s tim, Allah je objavio rije~i:

"@idovi govore: "Kr{)ani nisu na pravom putu", a kr{)ani ka`u: "@idovi nisu na pravom putu", a oni Knjigu ~itaju!...", tj.navodi da svaki od njih u svojoj Knjizi ~itaju potvrdu onoga {to su negirali.

"Tako govore oni koji ne znaju"U vezi s rije~ima: "...oni koji ne znaju" postoje me|u u~enjacima razila`enjaAta ka`e: "To su narodi koji su `ivjeli prije `idova", dok Es-Suddi isti~e da su to Arapi koji su govorili: "Muhammed nije na Pravom putu!" Ibn-D`erir se me|utim opredijelio za mi{ljenje da je to op}i pojam koji se mo`e odnositi na sve, budu}i da ne postoji ~vrst argument koji bi potvrdio samo jedno od navedenih mi{ljenja.⁵⁰

"Allah je im na Sudnjem danu presuditi u onome o ~emu se oni ne sla`u", tj.On }e me|u njima presuditi Svojom pravednom presudom.

⁵⁰ Rije~i Allaha Uzvi{enog: "...oni koji ne znaju govore", smatram da je najispravnije, a Allah najbolje zna, da se ovo odnosi na Arape, što se razumije i iz konteksta gdje se navode }idovi i kr{)ani, sljedbenici Knjige, koji na osnovi Knjige znaju da rade suprotno onome što znaju, odnosno da to negiraju. Za razliku od njih, Arapi nisu bili sljedbenici Knjige, pa su prema tome oni ti "koji ne znaju". Zato ih Allah spominje rije~ima: "Tako govore oni koji ne znaju", tj. oni govore "da Muhammed nije na Pravom putu". Što se, pak, ti~e mi{ljenja da se to odnosi na narode koji su }ivjeli prije }idova, to je teško prihvatiti s obzirom da nema osnova za njihovo isticanje. Postavlja se pitanje: zašto ostaviti realnost Arapa u to vrijeme koja je bila sli~na realnosti }idova, kada su u pitanju rije~i: "Muhammed nije na Pravom putu". Najvjerojatnije je da su oni bili sli~ni }idovima i kr{)anima koji su jedni drugima govorili "da nisu na Pravom putu", nastavljaju}i potom da se sami pridr}avaju onoga što su narodi prije njih slijedili u vrijeme za koje ne znamo kako su se oni odnosili prema vjerovjesnicima koji su im slani. Na osnovi svega ovoga, ~ini mi se najvjerojatnijim mi{ljenje Es-Suddija, koji ističe da se pod rije~ima

"oni koji ne znaju" misli na Arape. A Allah to, ipak, najbolje zna i On upu}uje na Pravi put!

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسْجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهِ أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ لَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

"Ima li vejeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim mesd'idima ime Njegovo spo -minje i koji radi na tome da se oni poru{e? Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulazeOni je na ovome svijetu poni'enje do -'ivjeti, a na drugom ih ~eka kazna veli -ka."/114/

Me|u komentatorima Kur'ana postoje dva mi{ljenja u pogledu odre|enja onih koji brane da se u Allahove hramove ulazi i koji rade na njihovu ru{enju: jedni smatraju da su to kr{ani koji su pomogli Nabukodonosora da sru{i Sveti hram (u Jerusalemu), a drugi, da su to idolopoklonici koji su se na dan ugovora na Hudejbiji postavili pred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ne bi sa svojim ashabima u{ao u Meku, pa je on zaklao svoj kurban u dolini Tuva i sklopio s njima sporazumTada im je rekao: "Niko nije spre~avao da se ulazi u ovu Ku}u ni onda kada bi sreo ~ovjeka koji je ubio njegovog oca i brata!" Oni su mu odgovorili: "Kod nas ne mo'e u onaj koji je ubijao na{e o-eve u bici na Bedru dok je ijedan od nas `iv." U vezi s rije~ima: "...i koji radi na tome da se oni poru{e", oni ka'u: "one koji su spre~avali da ulaze u njih kako bi Allahovo ime spominjali prilikom dolaska na had` i umru." Ibn-D'erir se opredjeljuje za prvo mi{ljenje dokazuju{i da Kurej{ije nisu radili na ru{enju Kabe, za razliku od Bizantinaca, koji su radili na ru{enju Svetog hramaDrugo mi{ljenje koje se prenosi od Ibn-Abbasa (a Allah to najbolje zna!) najispravnije je, jer su kr{ani - dok su spre~avali `idove i bili bli'i nego `idovi da obavljaju molitvu u Svetom hramu - slijedili ispravniju vjeruU to vrijeme spomen Allaha kod `idova nije bio prihvatljiv, budu{i da su oni ranije prokleti od Davuda i Isaa, sina Merjemina, zbog toga {to su grije{ili i neprijateljski se prema njima odnosiliIdolopoklonici su protjerali Allahovog Poslanika i njegove ashabe iz Meke zabranjuju{i im obavljanje namaza u hramu KabeU vezi sa stavom da Kurej{ije nisu radili na ru{enju Ka'be, treba postaviti pitanje: koje je ru{enje veje od onoga {to su oni u~inili? Jer oni su protjerali Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, a Kabu uzeli za svoje kipove, kumire i idolopoklonstvo, kao {to Uzvi{eni kazuje:

"[ta preostaje, nego da ih Allah kazni, jer oni brane pristup ^asnom hramu iako nisu njegovi ~uvariNjegovi ~uvari su oni koji se Allaha boje, ali ve}ina njih to ne zna." (8:34)⁵¹ Zatim:

"Idolopoklonici nisu dostojni Allahove d'a-mije odr'avati kad sami svjedo~e da su ne-vjerniciTo su oni ~ija je djela biti poni{tena i koji je u vatri vje~no ostati." "Allahove d'a-mije odr'avaju oni koji u Allaha i drugi svijet vjeruju, koji obavljaju namaz i daju zekat, i koji se nikoga osim Allaha ne boje." (9:17,18)

Ako su ti i takvi odstranjeni i zabranjeno im da u|u u d'amiju, postavlja se pitanje: ima li vejeg ru{enja od toga? Jer, pod odr'avanjem se ne misli samo na gradnju i podizanje d'amija, nego se misli na odr'avanje uz spominjanje Allaha u njima, na provo|enje Njegovog [erijata i na ~isto}u od prljav{tine i idolopoklonstva.⁵² "Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze." Ovo je informativna re~enica koja ima smisao imperativa i zna~i: ne dozvolite, ako budete u mogu}nosti, da ovi u njih ulaze, osim ako s vama imaju sporazum o miru i pla}aju d'izjuStoga je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon {to je osvojio Meku, naredio da se od slijede}e, devete godine, oglasi na Mini/107/ "...da od te godine ne mo'e nijedan idolopoklonik had` obavljati, da oko Ku}e/Kabe ne mo'e obilaziti onaj ko je goA onaj koji je pod ugovorom va`i mu do isteka." To je, dakle, prihva}anje i provo|enje u praksu rije~i Uzvi{enog:

"O vjernici, mnogobo{ci su sama pogan i neka vi{e ne dolaze hodo~astiti ^asni hram poslije ovogodi{njeg had'a." (9:28) Kao {to se vidi iz naprijed navedenog, ovo obe}anje Allah je ispunio zabranjuju{i pristup idolopoklonicima ^asnom hramuAllahu hvala i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio je oporuku da na Arabijskom poluotoku ne mogu ostati dvije vjere, te da se `idovi i kr{ani odatle imaju odstranitiTo je samo izraz po~asti ^asnom hramu i ~istota zemlje kojoj je Allah poslao Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svim ljudima, da ih obraduje i opomene.

To je dakle poni'enje na ovome

⁵¹ Rije~i Allaha, d{.s.: "Tako govore oni koji ne znaju" odnose na Arape idolopoklonike, a ne na Bizantince, niti narode koji su ~ivjeli prije ~idova, budu{i da se ukazuje da oni brane pristup ^asnom hramu. Nema sumnje da su to bili Arapi idolopoklonici.

⁵² Ovo, tako|er, ukazuje da se to odnosi na Arape idolopoklonike, a Allah upu}uje na Pravi put!

svijetu budući da je nagrada, odnosno kazna primjerena djelu. Prema tome, kao što su oni zabranjivali vjernicima pristup k asnom hramu, i njima je zabranjen pristup; kao što su oni vjernike protjerali iz Meke, i oni su odatle protjerali na drugom svijetu njima pripada kazna bolna za prijestupe koje su učinili u asnom hramu postavljajući u njemu kipove i prizivajući druga boanstva osim Allaha, što su tavaf učinili, obilazili ga goli.

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيُّمَا تُلَوتُوا فَتَرَ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَسِيعُ
عِلْمِهِ ﴿١١٥﴾

"Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice. Allah je, doista, neizmjereno dobar i On sve zna." /115/

Ovaj ajet sadrži, a Allah to najbolje zna, jedan vid utjehe za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nje -gove ashabe koji su istjerani iz Meke i odvojeni od svoje d`amije i mjesta obavljanja namaza. Allahov Poslanik, dok je bio u Meki, okretao se prema Svetom hramu u Kudsu, a pred njim je bila Kaba, a kada je došao u Medinu, okretao se od Kabe prema Kudsu (esnaest ili sedamnaest mjeseci). Zatim mu je Allah dozvolio da se okreće prema Kabi. Zato ovdje ka`e:

"Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okre-nete, tamo je Allahovo lice." Ebu-Ubejd el-Kasim ibn Sellam u svom djelu "Derogiraju se i derogirano" ka`e: "Had`ad` ibn Muhammed nam prenosi izviješće uz lanac od Ibn-Abbasa da je rekao: - Prvo što je dokinuto u Kur'anu i nama saopšteno jeste pitanje kible, a Allah to najbolje zna. Allah Uzvišeni ka`e:

"Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice." Dakle, prvo je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, određena kibla i on je klanjao okrenuvši se prema Svetom hramu u Kudsu, a napustio Drevni hram, Kabu, a potom mu je određeno da se okreće Drevnom hramu, Kabi, tako što Allah, dž.š., ka`e:

"I iz svakog mjesta u koje dođete, ti lice svoje asnom hramu okreni, i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema toj strani okrenite." (2:150)

Mud`ahid ka`e: "Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice." Znači: gdje god bili, Kaba vam je kibla prema kojoj ćete se okretati. Ibn-D`erir

ka`e: "Neki ka`u da je ovaj ajet Allah objavio prije nego je naredio okretanje prema Kabi." Drugi navode: "Objavljen je uz dozvolu od Allaha da se klanja dobrovoljni namaz okrećući se prema istoku ili prema zapadu, na putu i u slučaju velikog straha. Ebu-Kurejb prenosi s lancem od Ibn-Omera, da je on klanjao, pa mu se jahalica okrenula, te navodi da je i Allahov Poslanik to učinio tumačeći ajet:

"Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice." To prenose: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesa'i, Ibn Ebi-Hatem i Ibn-Merdevejh sa više predanja od Abdul-Melika ibn ebi-Sulejmana. Osnova je ovoga hadisa u dva Sahiha od Ibn-Omera i Amira ibn Rebie, gdje se ne spominje ajet.

Neki ka`u da je objavljen ljudima koji nisu znali kibli, odnosno stranu na kojoj se nalazi, pa su klanjali okrećući se u različitim pravcima. Muhammed ibn Ishak el-Ehvazi navodi predanje sa lancem prenosilaca koji se`e do Amira ibn Rebie, odnosno njegovog oca, da je rekao: "Bili smo sa Allahovim Poslanikom jedne crne i tamne noći i otišli u neko mjesto gdje je jedan uvijek pravio od kamenja mesd`id gdje bi klanjao. Kada je svanulo, vidjeli smo da smo klanjali okrećući se u pravcu koji nije bio prema kibli. Rekli smo Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: Allahov Poslaniče, sino, smo klanjali a nismo bili okrenuti prema kibli." Nakon toga, Allah je objavio ajet:

"Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice." Prenose Et-Tirmizi i Ibn-ebi-Hatim sa slabim predanjem, a postoje i brojna druga predanja s lancima u kojima ima slabih mjesta, ali koje ipak jedni drugu podupiru (što se tiče ponavljanja namaza u slučaju da se utvrdi da je kibla bila pogrešno određena, tu ima različitih mišljenja (Ovi dokazi, tj. sam ajet i naprijed navedeni hadisi govore u prilog tome da ponavljanje nije potrebno, a Allah to najbolje zna!)

Ibn-D`erir navodi predanje s lancem od Mud`a -hida da je rekao: - Kada je objavljen ajet:

"Pozovite Me, i zamolite i ja ću vam se odazvati", oni su pitali: "U kome pravcu?", a zatim je objavljeno: "Kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice." Ibn-D`erir ka`e: "Riječi:

"Allah je, doista, neizmjereno dobar i On sve zna" znače da On obuhvaća svoja stvorenja neizmjernom

Dobrotom i Dare`ljivo{}u, dok rije~: / "Sveznaju}i" zna~i da On izuzetno dobro zna {ta oni rade, da ni{ta ne nedostaje niti promi~e Njegovu znanju, nego da sve savr{eno dobro zna."

وَقَالُوا لَنَنْصُرَهُ

وَلَدًا سُبْحٰنَ رَبِّكَ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ كُلُّ لِهٖ قٰنُوْنٌ ﴿١١٦﴾

بَدِيْعِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاِذَا قَضٰى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهُ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿١١٧﴾

- Nevjernici govore: "Allah je sebi dijete uzeo." Uzvi{en neka je On! Naprotiv, Njemu pripada sve {to je na nebesima i Zemlji i Njemu se sve pokorava." /116/ "On je Stvoritelj nebesa i Zemlje, a kada ne{to odlu~i, On samo ka`e: 'Budi!' - i to biva." /117/

Ovaj i slijede}i ajet sadr`e odgovor kr{anima, kao i njima sli~nim, `idovima i Arapima idolopoklonicima, koji smatraju da su melec i (an}eli) k}erke Allahove Allah isti~e da su njihove tvrdnje i rije~i da Allah ima djecu neistinite i la`ne, a zatim ka`e:

"Naprotiv, Njemu pri-pada sve {to je na nebesima i Zemlji", odnosno, nije tako kako oni izmi{ljaju; Njemu pripada vlast na nebesima i na Zemlji; On time raspola`e, jer ih je On stvorio, On ih opskrbljuje, odre}uje sve, podvrgava Sebi, upravlja i raspola`e svim po Svojoj volji. Oni su svi Njegovi robovi i u Njegovoj vlasti, pa kako }e biti Njegova djeca kada djecu ra}aju parovi!? On, me}utim, Veli~anstven i Uzvi{en, nema para niti ortaka u pogledu veli~ine i dostojanstva, kao {to nema ni dr}uge, pa kako da ima dijete?!

On ka`e:
"On je Stvoritelj nebesa i Zemlje, otkuda Njemu dijete, a On nema dr}uge? - a stvorio je svaku stvar i On sve zna" (6:101), kao i:

- Oni Govore: "Svemilosni je uzeo dijete", /88/ "Vi doista te{ko i odvratno govorite." /89/ "Gotovo da se nebesa raspadnu i Zemlja provali i planine zdrobe" /90/ "[to Svemilos -nom dijete pripisuju!" /91/ "Jer nema potrebe da Svemilosni dijete ima." /92/ "Ta svi oni, i na nebesima i na Zemlji, do}i }e Svemilosnom kao robovi." /93/ "On ih sve pamti i ta~no zbraja." /94/ "I svi }e Mu, na Danu sudnjemu, pojedina~no do}i." /95/ (19:88-95)

Allah Uzvi{eni ka`e:

- Reci: "On je Allah! Jedan Allah je uto~i{te svakome Nije rodio i ro}en

nije i niko Mu ravan nije." (112:1-4)

U ovim ~asnim ajetima Allah potvr}uje da je On Veliki Gospodar, Kojemu nema ravnoga ni sli~noga, te da je sve osim Njega stvoreno i podvrgnuto Nje-govom gospodarenju, pa je nemogu}e da ima dijete! U tom smislu, uz komentar ovoga ajeta iz sure "El-Bekara", tj "Krava", El-Buhari navodi predanje od Ibn-Abbasa u kome se navodi Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, komentar: /108/ - Allah Uzvi{eni ka`e: "Sin Ademov (~ovjek) u la` Me ugoni, a to nema pravo; On Me huli, a to nema pravo! On Me negira, tvrdi da Ja nisam u stanju ponovo o`iviti kao {to je bio, i huli Me tvrdnjom da imam sina! A Ja sam doista Uzvi{en, da bih imao dr}ugu ili sina!" U Sahihima (El-Buharijinom i Muslimovom) se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /109/ "Niko od Allaha nema vi{e strpljenja da slu}a uvrede! Oni Mu pripisuju sina, a On ih opskrbljuje i dobro daje."

U vezi s rije~ima: "Njemu se svi pokoravaju" Ibn-ebi-Hatim, s lancem prenosilaca od Ibn-Abbasa navodi: "pokoravaju se", zna~i "klanjaju "; Ikreme i Ebu-Malik ka`u:

"Njemu se svi pokoravaju", zna~i "Priznaju Ga klanjaju}i Mu se", a Mud`ahid isti~e da to zna~i: "Pokoravaju Mu se".

Rije~i: "On je Stvoritelj nebesa i Zemlje", zna~e da ih On stvara bez pret-hodnog primjera. Ibn-D`erir navodi da to zna~i: "On je Velik i Uzvi{en da bi imao sina; On je vladar nebesa i Zemlje, na kojima sve svjedo~i Njegovu Jedno}u i priznaje pokornost Njemu. Jer On je Tvorac svega iz ni~ega, Stvaralac i Davalac egzistencije bez prethodnog osnova i primjera prema kojemu bi to u~inio." Allah ovim saop}ava robovima Svojim da je me}u onima koji to Njemu svjedo~e i Mesih, za kojega tvrde da je Njegov sin, pa im kazuje da je Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju bez prethodnog primjera i osnova (iz ni{ta), stvorio i Mesiha bez oca i to samo Svojom Mo}i.

وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ لَوْلَا يَكْتُمِبُنَا اللهُ اَوْ نَاتِيْنَا اِيَّاهُ كَذٰلِكَ قَالَ
الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِّثْلَ قَوْلِهِمْ تَشٰبَهَتْ قُلُوْبُهُمْ قَدْ بَيَّتَ الْاٰلِيَّتِ
لِقَوْمٍ يُوقِنُوْنَ ﴿١١٨﴾

- A oni koji ne znaju, govore: "Trebalo bi da Allah s nama razgovara ili da nam

kakav znak (ajet) do|e!" Tako su gotovo istim rije~ima govorili i oni prije njih, ~ija su srca sli~na njihovim! A Mi ajete obja{njavamo ljudima koji ~vrsto vjeruju." /118/

El-Kurtubi ka`e: "Trebalo bi da Allah s nama razgovara", zna~i da s nama razgovara o tvom vjerovjesni{tvu, MuhammedeTo su govorili Arapi koji nisu vjerovali.

"Tako su, gotovo istim rije~ima, govorili i oni prije njih." U~enjaci navode da se to odnosi na `idove i kr{aneTo potvr|uje i to {to su Arapi idolopoklonici govorili ovako kao u rije~ima:

- Oni govore: "Ne}emo ti vjerovati sve dok nam iz Zemlje izvor ne izvede{" (17:90), do rije~i:

.. - Reci: "Uzvi{en neka je Gospodar moj! Pa zar ja nisam samo ~ovjek, Poslanik?!" (17:93) Zatim:

- Oni koji ne `ude da se s Nama sretnu, govore: "Za{to nam se ne po{alju meleci i za{to svog Gospodara ne vidimo?!" (25:21), te drugim ajetima koji ukazuju na nevjerovanje arapskih idolopoklonika,⁵³ na njihovu tvrdokornost, inad i zapitkivanja u vezi sa stvarima za kojima nemaju neke potrebe, kao {to su to ~inili narodi prije njih koji nisu poznavali Knjigu objavljenu ili pak neki drugiAllah Uzvi{eni ka`e:

- Sljedbenici Knjige tra`e od tebe da im s neba spusti{ KnjiguPa, od Musaa su tra`ili i vi{e od toga kada su govorili: "Poka`i nam Allaha zorno!"

"...~ija su srca sli~na njihovim", tjsrca arapskih idolopoklonika li~e srcima onih prije njih u pogledu nevjerovanja, tvrdokornosti i inada

"A Mi ajete obja{njavamo ljudima koji ~vrsto vjeruju", tjMi smo objasnili dokaze o istinitosti Poslanika svakome ko to prihva}a i vjeruje.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْئَلُ

عَنْ أَصْحَابِ الْحَجِيرِ ﴿١١٩﴾

"Mi smo te poslali sa Istinom, da radosne vijesti i opomene donese{, a ti ne}e{ biti pitan za one koji je u D`ehenemu biti."/119/

Ibn-ebi-Hatim navodi predanje s lancem preno -silaca od Ibn-Abbasa da

⁵³ Već je više puta ponavljano nevjerovanje arapskih idolopoklonika, što potvrđuje naš stav u komentaru na str. 88 u vezi s riječima Uzvišenog: zatim ovdje, u vezi sa ajetom 2:118.

je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /110/ - Objavljeno mi je:

"Mi smo te poslali s Istinom, da radosne vijesti i opomene donese{", a zatim je rekao - to je da obraduje D`ennetom i upozori na D`ehenemRije~i Uzvi{enog:

"a ti ne}e{ biti pitan za one koji je u D`ehenemu biti" najvi{e u~a~a ~ita: "Ti ne}e{ biti pitan", tjMi te ne}emo pitati za nevjerstvo onoga ko u tebe nije vjerovao, po{to Allah Uzvi{eni ka`e:

"Jer, tvoje je da prenese{, a Na{e da tra`imo polaganje ra~una" (13:40);

"Ti opominji, jer tvoje je da opominje{." /21/ "Ti vlasti nad njima nema{."/22/ (88:21-22) Neki to ~itaju ovako: "A ti ne pitaj za one koji je u D`ehenemu biti", dakle, sa "fethom" na

"ta" i negativnim imperativom, {to zna~i: ne pitaj kako im je! Abdurrezzak prenosi od Muhammeda ibn Ka'ba el-Kurezija, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je: /111/ "Da mi je znati {ta su moji roditelji radili! Da mi je znati {ta su moji roditelji radili!" pa je, potom, objavljeno:

"A ti ne pitaj za one koji je u D`ehenemu biti." Poslije toga, on ih nije do smrti spomenuoMe|utim, hadis koji se prenosi o `ivotu njegovih roditelja, sallallahu alejhi ve sellem, ne nalazi se u {est priznatih zbirki niti u drugima, a lanac prenosilaca mu je slabAllah to najbolje zna! Mogu}e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, molio oprost za svoje roditelje prije nego je znao {ta je s njima, a kada je to saznao, ogradio se, jer mu je saop}eno da su stanovnici Vatre, kao {to je potvr}eno u sahih hadisu.⁵⁴

⁵⁴ Muslim u svom Sahihu navodi predanje od Enesa da je neki ~ovjek rekao: /112/ "Allahov Poslani~e, gdje je moj otac?", a on mu je odgovorio: "U Vatri (D`ehenemu)", a kada je krenuo, pozva ga je i rekao mu: "I moj i tvoj otac su u Vatri." Muslim u svom Sahihu navodi od Ebu-Hurejre, r.a., da je rekao: /113/ "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio je kabur svoje majke, pa je zaplakao, što je rasplakalo i druge oko njega. Tada je rekao: "Molio sam svoga Gospodara da joj oprost, pa mi nije molbu usli{ao, pa sam Ga zamolio da posjetim njen kabur, što mi je dozvolio. Posje~ujte kabure jer to podsjeća na smrt." U vezi s ovim postoje brojni hadisi, a mi navodimo samo ono što je navedeno u Sahihu Muslimovom. Iz svih se vidi da su roditelji Poslanika umrli kao idolopoklonici. A nema snage niti moći osim kod Allaha Velikog i Uzvišenog!

وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ
تَتَّبِعَ مَلَّتَهُمْ ۗ قُلْ إِنْ هَدَىٰ اللَّهُ فَمَا لَهُ هَدًىٰ وَلَئِنْ آتَيْتَهُمْ
أَلْفًا مِّنَ الْعَالَمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾
۞ أَلَيْسَ لَهُمُ الْكِتَابُ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَةٍ ۖ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۗ
وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۖ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿١٢١﴾

- Ni `idovi, ni kr{ani, ne}e biti tobom zado -voljni sve dok ne bude{ slijedio vjeru njihovu Reci: "Allahov put je jedini pravi put!" A ako bi se ti poveo za `eljama njihovim, nakon znanja koje si dobio, od Allaha te niko ne bi mogao za{tititi, niti pomo}i." /120/ "Oni kojima smo objavili Knjigu, pa je ~itaju istinito i ispravno, to su oni koji u nju vjerujuA oni koji u nju ne budu vjerovali, to su sigurni gubitnici." /121/

Ibn-D`erir ka`e: - Rije~i Uzvi{enog:

"Ni `idovi, ni kr{ani, ne}e biti tobom zado-voljni sve dok ne bude{ slijedio vjeru njihovu", zna~e: Muhammede! Ni `idovi ni kr{ani s tobom nikada ne}e biti zadovoljni, sve dok ne bude{ slijedio ono {to njih zadovoljava i {to im odgovara! Zato, tra`i da Allah bude zadovoljan istinom s kojom te je poslao.

- Reci: "Allahov put je jedini pravi put!", tjreci, Muhammede, doista je Allahova Uputa s kojom me poslao prava uputa, tjto je prava vjeraZatim: "A ako bi se ti poveo za `eljama njihovim, nakon znanja koje si dobio, od Allaha te niko ne bi mogao za{tititi, niti odbraniti." U ovim je rije~ima prijetnja i ukazivanje na veliku opasnost za ummet od slije|enja puta `idova i kr{ana, nakon spoznaje dobivene iz Kur`ana i sunneta, Allah nas sa~uvao toga! Rije~i su upu}ene Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a zapovijed njegovim sljedbenicima (ummetu).⁵⁵

Uzvi{eni Allah ka`e: "Oni kojima smo objavili Knjigu, pa je ~itaju istinito i ispravno..." U vezi s tim Seid i Katade ka`u: "To su ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem", a Ibn-Mes'ud isti~e: "Tako

mi Onoga u ^ijojej je ruci moj `ivot, / 'istinsko ~itanje' jeste ono kojim se halal dopu{ta, a haram zabranjuje, ~itanje kako je to Allah objavio, pri ~emu se nijedna rije~ ne mo`e iskriviti, niti bilo {to slobodno tuma~iti, tj na na~in suprotan osnovnom smislu." Ibn-Abbas sli~no navodiOd Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se /114/ da je on, kada bi nai{ao na "ajet milosti", molio Allaha za milost, a kada bi nai{ao na "ajet kazne", tra`io za{titu od AllahaRije~i Uzvi{enog: "...To su oni koji u nju vjerujuA oni koji u nju ne budu vjerovali", predstavljaju predikat za naprijed navedene rije~i:

"Oni kojima smo objavili Knjigu, pa je ~itaju istinito i ispravno." To zna~i: onaj ko bude istinski postupao u skladu s knjigama objavljenim ranijim poslanicima i vjerovao u ono sa ~ime sam te poslao, Muhammede", {to je opet u skladu s rije~ima Uzvi{enog:

- Reci: "O Sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridr`avali Tivrata i Ind`ila, i onoga {to vam je objavljeno od Gos-podara va{ega." (5:68) Dakle, ako ih se budete istinski pridr`avali, u njih istinski vjerovali, potvrdit }ete i prihvatiti izvije{a koja se u njima nalaze u vezi s poslanstvom Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, njegovim osobinama i svojstvima, odnosno zapovijed da se on slijedi, poma`e i prihvati, {to je vas dovesti do istine i dobra i na ovome i na drugom svijetu, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"Oni koji slijede Poslanika, Vjerovjesnika nepismenog, kojega oni kod sebe u Tivratu i Ind`ilu nalaze..." (8:157) Zatim:

"Ako oni prime islam, onda su na Pravom putu, a ako odbiju, tvoje je jedino da saop{ti{ A Allah dobro vidi robove Svoje." (3:20) U tom smislu Allah tako}er ka`e:

"A oni koji u nju ne budu vjerovali, to su sigurno gubitnici", odnosno: "A onim saveznicima koji u njega ne vjeruju, boravi{te je Vatra." (11:17) U sahihu hadisu stoji: /115/ "Tako mi Onoga u ^ijojej je ruci moj `ivot, svako iz ovoga naroda, bio `idov ili kr{anin, ko bude za mene ~uo, a ne bude vjerovao, u}i }e u Vatru."

⁵⁵ Ovim se rije~ima zabranjuje da se slijede nevjernici, da se opona{aju njihova vjerovanja, rituali i postupci, odnosno da se oni uzimaju za uzor kao {to se to danas ~ini, da nas Allah sa~uva! Stoga je neophodno da se tra}i za{tita od Allaha, osobito u pitanjima vezanim za ono {to Allah nije objavio, naravno uz svijest o odredbama koje su objavljene u Kur`anu i sunnetu. Ko navedene zabrane kr{i, toga niko ne~e mo}i za{tititi niti odbraniti od kazne Allahove.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا
 نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٢٢﴾ وَاتَّقُوا
 يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا
 شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿١٢٣﴾

"O sinovi Israilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam darovao, i toga {to sam vas nad drugim ljudima bio odlikovao." /122/ "I bojte se Dana kada niko ni za koga neje moji ni{ta u~initi, kada se ni od koga otkup neje primiti, kada nikome zagovor neje koristiti i kada im niko neje pomo}i."/123/

Ve} je naveden ajet sli~nog sadr`aja u dosada{njem komentaru ove sure, a ovdje se to ponavlja u cilju potvr|ivanja i podsticanja slije|enja Muham-meda, sallallahu alejhi ve sellem, odnosno da sinovi Israilovi ne zavide svojim amid`ima, Arapima, {to im je Allah dao poslav{i im Pe~at svih poslanika (Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem) izme|u njih, da ne budu nepovjerljivi prema njemu.⁵⁶

* وَإِذْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُؤْيَاهُ إِذْ هُوَ قَائِمٌ
 فَأَتَاهُم بِآيَاتِنَا فَتَوَلَّوْا إِلَّا عَهْدِي عَلَى الْغَلَامِينَ ﴿١٢٤﴾

- I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko rije~i na isku{enje stavio, pa ih je on potpuno izvr{io, Allah je rekao: "U~init }u da ti bude{ ljudima vo|a." On je upitao: "A i neki iz mog potomstva?" Odgovorio mu je: "Obe-}anje Moje ne obuhva}a silnike!"/124/

Zna~i: Spomeni ti, Muhammede, tim idolopo-klonicima i sljedbenicima dviju Knjiga koji svojataju vjeru Ibrahimovu, a sami je ne slijede, nego je slijede oni koji su na Pravom putu, ti i vjernici koji su uz tebe - spomeni im isku{enje Ibrahimovo, njegov ispit kome je bio podvrgnut kada je dobio zapovijedi i zabrane, "pa ih je on potpuno izvr{io", tju cijelosti ih je proveo u praksu, kao {to Uzvi{eni ka`e:

"i Ibrahimovim, koji je obaveze potpuno ispunjavao" (53:37), tjkoji je ispunjavao iskreno sve {to mu je Allah [erijatom propisaoAllah Uzvi{eni ka`e:

"Ibrahim nije bio ni `idov ni kr{anin,

nego je bio pravi vjernik, musliman, a nije bio ni ido-lopoklonik."/67/ "Ibrahimu su od ljudi najbli{i oni koji su ga slijedili, ovaj Vjero-vjesnik i oni koji vjerujuA Allah je za{titnik vjernika." /68/ (3:67-68) Rije-i Uzvi{enog: / "s nekoliko (rije~i)" zna~e "s nekoliko {erijatskih odredbi, zapovijedi i zabrana"Ovdje se upotrebljava izraz u smislu "sudbinskih rije~i", kao {to Allah Uzvi{eni ka`e za Merjemu, a.s.:

"I ona je u Rije~i Gospodara svoga i Knjige Njegove vjerovala i bila od onih koji su Mu klanjaju{i pokorni." (66:12) Ova rije~ se upotrebljava, dakle, u {erijatskom smislu, kao i u slijede}em primjeru: "Rije~ Gospodara tvoga vrhunac je istine i pravde" (6:115), tjNjegove su rije~i u funkciji [erijata ili izvije{a istinita, ili zahtjevi pravedni, bez obzira bili zapovijedi ili zabraneU tom smislu dolazi i ovaj ajet:

"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko rije~i na isku{enje stavio, pa ih je on potpuno izvr{io", tjon ih je u praksu proveoZatim ka`e:

"U~init }u da ti bude{ ljudima vo|a." To mu je nagrada za sve {to je u~inio izvr{avaju{i zapovijedi i izbjegavaju{i zabrane, pa ga je Allah za to u~inio vo|om ljudi i primjerom na koji se ugledaju.

Postoje razila`enja u pogledu odre|enja rije~i ko-jima je Allah isku{ao Ibrahima, a.s.Muhammed ibn Ishak prenosi predanje s lancem od Ibn-Abbasa da je rekao: - Rije~i kojima je Allah isku{ao Ibrahima, a.s., i koje je on "potpuno izvr{io" jesu: zapovijed da napusti svoje sunarodnike, {to je on, u ime Allaha, potpuno izvr{io; rasprava sa Nemrudom, u ime Allaha, kada ga je on izlo`io velikim opasnostima ukoliko se ne bude s njim slagao; strpljivost kada su ga bacili sa ciljem da ga spale u vatri kako bi pokazali svoju silu; napu{tanje svoje domovine u ime Allaha, Koji mu je zapovjedio da to u~ini; zapovijed da bude gostoprmljiv i strpljiv i li~no i u pogledu imovine; isku{enje kojem ga je izlo`io zapovije{u da zakolje svoga sinaPo{to je kroz sve to pro{ao i potvrdio da je iskreno odan u nevoljama, Allah Uzvi{eni je rekao:

"Budi predan", a on je rekao: "Ja sam predan Gospodaru Svjetova." (2:131)

Ibn Ebi-Hatim, s lancem prenosilaca od Ibn Ebi-Nud`ejha prenosi od Mud`ahida da je rekao:

- I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko rije~i na isku{enje stavio, pa ih je on potpuno izvr{io,

⁵⁶ U vezi s ovim vidjeti ajete 40, 41 i 42 iz ove sure.

rekao mu je: "Ja }u te staviti na ku{nju, ali koju?" On je rekao: "Da me postavi{ da ljudima budem vo|a." Rekao mu je: "Da", a on je upitao: "A moji potomci?" Allah mu je rekao:

"Obe}anje Moje ne obuhva}a silnike!" Zatim mu je rekao: "Hram (Ku}u) u~init }e{ uto~i{tem za ljude." On je rekao: "Da." Zatim mu je rekao: "sigurnim mjestom"Odgovorio je: "Da." Zatim je rekao: "I u~init }e{ nas predanim Tebi, a da i moji sljedbenici budu ummet predanih (muslimana)." Rekao mu je: "Da." Zatim je rekao: "One njegove stanovnike koji budu Allaha vjerovali opskrbit }e{ plodovima." Rekao je: "Da." Ibn-D`erir u vezi s tim ka`e da je mogu}e da se izraz /"rije~i" odnosi na sve {to je navedeno, a mogu}e je da to bude tako samo djelimi~no, ali da je nedopustivo da se ograni~i na ne{to odre|eno bez odgovaraju}eg hadisa ili slaganja ulemeO tome mi{ljenju nije preneseno nijedno vjerodostojno predanje pojedinaca niti skupina koje bi se moralo prihvatiti.

- Rekao mu je: "Obe}anje Moje ne obuhva}a silnike!" Kada je Allah Ibrahima u~inio vo|om, on je zamolio Allaha da vo|e nakon njega budu iz njegovoga roda, pa mu je udovoljeno, ali je i obavije{ten da }e u njegovu rodu biti silnika i da im Allahovo obe}anje ne}e biti dostupno, te prema tome oni ne}e biti imami i na njih se ne mo`e ugledatiDokaz da je udovoljeno njegovoj molbi jesu i rije~i Uzvi{enog u suri "El-Ankebut", tj"Pauk":

"I u~inili smo u po~tomstvu njihovom, vjerovjesni{tvo i Knjigu." (57:26) Prema tome, svaki vjerovjesnik kojega je Allah poslao i svaka knjiga koju je Allah objavio nakon Ibrahima, do{li su njegovim potomcima.

وَأَدَّجَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأُمَّةً
وَاتَّخَذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَأَدَّ قَالَ
إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ
مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا
ثُمَّ أَصْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾ وَأَدَّ يَرَفَعُ إِبْرَاهِيمُ
الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ
﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا
مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾

- I kada Mi Hram u~inismo uto~i{tem i si -gurnim mjestom za ljude: "Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje }ete namaz obavljati!" I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu "da Hram Moj o~iste za one koji ga budu obilazili, koji u njemu budu boravili, ruku i sed`du ~inili." /125/ - A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, u~ini ovo mjesto sigurnim boravi{tem i snabdi} plodovima stanovnike njegove, one izme|u njih koji budu u Allaha i drugi svijet vjerovali!", On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao, dat }u da neko vrijeme u`iva, a onda }u ga prisiliti da u paklenu vatru u|eA grozno je to boravi{te!" /126/ - I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, (molili su): "Gospodaru na{, primi to od nas, jer Ti, uistinu, sve ~uje{ i zna{." /127/ "Gospodaru na{, u~ini nas dvojicu Tebi odanim (muslimanima), i porod na{ neka bude Tebi odan, poka`i nam obrede na{e i oprost nam, jer Ti prima{ pokajanje i milostiv si." /128/

U vezi s rije~ima: "I kada Mi Hram u~inismo uto~i{tem" El-Avfi navodi od Ibn-Abbasa da je rekao: "Kada bi tu dolazili, ne bi se nikada do kraja zadovoljili, te bi se ponovo vra}ali na to mjesto." U vezi s ovim rije~ima Allaha Uzvi{enog, Ibn-D`erir navodi predanje s lancem od Abde ibn ebi-Lubabe: "Niko odatle ne bi oti{ao a da u njemu ne ostane `ar za novim povratkom." Kurtubi navodi stihove u kojima pjesnik o tome lijepo ka`e:

Hram je u~inio stjeci{tem molitve za njih,

a trenutak kona~nog zadovoljstva nedoku~ivim.

Prema tome, iz komentara ovog ajeta vidi se da Allah Uzvi{eni navodi zna~aj Hrama, te njegovu {eri-jatsku i

sudbinsku dimenziju, budući da je to zborište za ljude, odnosno mjesto prema kojem duše ljudske iskazuju svoju privrženost i te'nje, koje se nikada ne mogu zadovoljiti, pa makar dolazili svake godine, odazivaju}i se pozivu Allaha Uzvi{enog, iskazanome kroz dovu Njegovog miljenika, Ibrahima, a.s.:

"Pa u~ini srca nekih ljudi da ~eznu za njima" (14:37), a zatim: "Gospodaru moj, Ti moju dovu primi." (14:40) Ovaj Hram zatim On, d'., predstavlja kao sigurno mjesto za svakoga ko tu do}e, bez obzira {ta prije toga ~inioAllah Uzvi{eni ka`e:

"Prvi Hram podignut za ljude jeste onaj u Meki, blagoslovljen je on i putokaz svjetovima." /96/ "U njemu su znamenja o~evidna, mjesto na kojem je stajao IbrahimI onaj ko u}e u nj, treba da bude siguran..." (3:96-97) U ovom ~asnom ajetu Allah, d'., ukazuje na Mekami-Ibrahim i nare}uje da se pored njega klanja:

"Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje }ete namaz obavljati!" Komentatori Kur'ana razilaze se u pogledu odre}enja MekamaIbn-Hatim, s lancem od Ibn-Abbasa, navodi : - U rije~ima:

"Neka vam mjesto na kome je Ibrahim stajao bude prostor gdje }ete namaz obavljati!", izraz "Mekami-Ibrahim" odnosi se na cio HaremOd njega se, takol}er, navodi da je rekao: "Mekami-Ibrahim, koji se spominje ovdje, jeste 'Mekami-Ibrahim' u okviru D`amije." Ima mi{ljenja da je Mekami-Ibrahim "cio prostor had`a"Ta~no je me}utim da je to kamen iza kojega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata TavafaEl-Buhari navodi predanje od Vjerovjesnika, preko Enesa ibn Malika, koji ka`e: - Omer ibnul-Hattab je rekao: "Slo`io sam sa svojim Gospodarom u tri stvari ili je rekao: "Slo`io se moj Gospodar sa mnom u tri stvari." Rekao sam: "Allahov Poslani~e, kada bi uzeo Mekami-Ibrahim za mjesto namaza?!", pa je, nakon toga, objavljen ajet:

"Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje }ete namaz obavljati!" itd.

Hadis prenosi Muslim od Omera, koji je rekao: "Slo`io sam sa svojim Gospodarom u tri stvari: u pogledu hid`aba (pokrivanja `ene), zarobljenika na Bedru i Mekami-Ibrahima." Ibn-D`urejd` ka`e na osnovu lanca prenosilaca od D`abira: /116/ "Allahov Poslanik je brzo i{ao tri obilaska, a ~etiri polahko, pa kada bi to zavr{io, oti{ao bi do Mekami-Ibrahima i iza njega klanjao dva rekata, a zatim

prou~io:

"Neka vam mjesto na kome je Ibrahim stajao bude prostor gdje }ete namaz obavljati!"

Iz svega gore navedenog vidi se da je Mekam kamen na kojem je Ibrahim, a.s., stajao prilikom gradnje KabeKada bi zavr{io rad na jednom zidu, prenio bi ga na slijede}u stranu dok nije zavr{io rad na zidanju Kabe, kao {to }e biti pokazano u pripovijesti o Ibrahimovoj i Ismailovoj gradnji HramaOvaj Mekam bio je ranije povezan sa zidom Kabe, a danas je, kao {to je poznato, na posebnom mjestu, uz ulazna vrata, s desne straneOdvojio ga je Omer ibnul-Hattab, r.a., imam i halifa pravovjernih, kojega smo du`ni slijediti, a protiv toga nije bio nijedan od ashaba, r.a.⁵⁷

"I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu da Hram Moj o~iste za one koji ga budu obilazili, koji se u njemu budu osamljivali, ruku i sed`du ~inili." "Stavili smo u obavezu" zna~i "naredili smo" uz prijedlog "**do, ka, prema**", koji glagolu omogu}uje prijelaznost, ~ime glagol dobija smisao "dali smo i objavili"Zatim: "da Hram Moj o~iste za one koji ga budu obilazili", tjda ga o~iste od idolopoklonstva i klanjanja drugim bo`anstvima mimo AllahaZna~enje "**tavafa**"/**obilaska** poznato je, ali Seid ibn D`ubej}r u vezi sa rije~ima: "za one koji ga budu obilazili" ka`e da zna~e: "ko bude dolazio sa strane i obilazio ga"Rije~i: "koji se u njemu budu osamljivali" zna~e "koji u njemu budu boravili", a ima i mi{ljenja da to zna~i: "ko ga bude posje}ivao iz svijeta i uz njega boravio"Od Ibn-Abbasa navodi se da je rekao: - Ako neko tu sjedi, spada u one koji se u njemu osamljuju, a tu spadaju ~ak i oni koji u mesd`idu spavajuTo navodi Ibn-Omer, za kojeg je utvr}eno da je spavao u d`amiji Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio neo`enjen.

"Koji ruku i sed`du budu ~inili" - u vezi s tim Ibn-Abbas ka`e: "Ako neko klanja, ve} time on spada u one koji ruku i sed`du ~inePoznavao ci {erijatskog prava razilaze se u pogledu

⁵⁷Ja bih rekao: Ukoliko neko }eli upoznati se s razlozima preno{enja i postavljanja ovoga kamena na mjesto gdje se danas nalazi, vidjet }e da je Omer ibnul-Hattab to u~inio u }elji da muslimanima olak{a obilazak Kabe, po{to je primijetio da imaju pote{ko}a, i nijedan od ashaba nije iskazao protivljenje tome {to je Omer u~inio. Ovih dana, dakle, 1385. h. godine, odnosno, ne{to prije i poslije toga, broj had}ija se dosta pove}ao, tako da je danas dostigao milion i po ljudi. Zato dolazi do gu}vi i stiske u kojoj dio had}ija i preseli na ahiret. To je posebno primjetno bilo pro{le godine. Zato se nadamo da }e odgovorni ovaj objekat jo{ pomaknuti, kao {to je to svojevremeno u~inio Omer ibnul-Hatab, kako bi olak{ali muslimanima.

odgovora na pitanje: "[ta je bolje, namaz kod Kabe/u Haremu, ili obilazak oko njega?]" Malik ka`e da je "tavaf" (obilazak) za strance bolji, dok ve}ina u-enjaka smatra da je uop}eno namaz bolji.

Dakle, to zna~i: Ibrahimu smo dali u obavezu, odnosno, Ibrahimu i Ismailu objavili smo da o~iste Hram "za one koji ga obilaze, tu se osamljuju, ~ine ruku i sed`du", tjda ga o~iste od idolopoklonstva i sumnji i u~ine ga samo za Allaha, uto~i{tem za one koji ga obilaze, uz njega borave te ruku i sed`du obavljajuZna~enje rije~i "~i{}enje d`amija" uzima se na osnovu ovoga ajeta te rije~i Uzvi{enog:

"U d`amijama koje se voljom Allahovom po -di`u, u kojima se spominje Njegovo ime, On se veli~a jutrom i ve~eri." (24:36) Prema velikom broju hadisa, sunnet je da se d`amije o~iste od ne~isto}e svega {to uznemiravaU tom smislu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /117/ "D`amije su podignute za odre|enu svrhu." Postoje razli~ita mi{ljenja u pogledu toga ko je prvi podigao KabuNeki navode da su to bili meleci, neki da je Adem, a.s., neki da je [it, a.s.ve}ina onih koji to navode sljedbenici su Knjige i to su mi{ljenja koja se ne mogu niti potvrditi niti odbaciti, ali se ne mogu tek tako ni prihvatitiU slu~aju da se zasnivaju na vjerodostojnim hadisima, mogla bi se prihvatiti.

Rije~i Allaha Uzvi{enog:

- A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, u~ini ovo mjesto sigurnim boravi{tem", zna~e: u~ini ovaj komad zemlje sigurnim boravi{tem, {to je sasvim odgovaralo situaciji budu}i da jo{ nije bio po~eo graditi KabuAllah Uzvi{eni tako|er ka`e u suri "Ibrahim":

- A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, u~ini ovo mjesto sigurnim boravi{tem" (14:35) kao da ponovo, nakon zavr{etka gradnje Kabe, smje{tanja svoje porodice i rolenja sina Ishaka, koji je bio mla|i od Ismaila trinaest godina, upu}uje dovuZato on, na kraju dove ka`e:

"Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj, uistinu, usli{ava molbe." (14:39)

"I snabdij plodovima stanovnike njegovu, one izme|u njih koji budu u Allaha i drugi svijet vjerovali!" Ibn-Abbas ka`e: - Ibrahim je to zadr`avao za vjernike isklju~uju}i druge ljude, pa je Allah objavio:

"On je rekao: 'Onome koji ne bude

vjerovao, dat }u da neko vrijeme u`iva, a onda }u ga prisiliti da u paklenu vatru u|e- A grozno je to boravi{te!" To zna~i: "I one koji ne budu vjerovali Ja }u opskrbiti kao {to opskrbljujem i vjernikeZar da stvorim neko stvorenje, a ne opskrbim ga!? Dat }u im kratkotrajno da u`ivaju, a zatim }u ih prisiliti na primjerenu kaznu vatrom d`ehenemskom."

"A grozno li je to boravi{te", tjboravi{te i dohodi{te U dva Sahiha se navodi predanje da je Enes ibn Malik rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ebu-Talhi: /118/ "Dovedi mi jednoga od va{ih mladi}a koji }e mi slu`iti (pomagati)!" Ebu-Talha je stavio mene iza sebe na konja, pa sam slu`io Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kad god bi sjahaoDalje ka`e: Zatim je jahao dok se nije ugledalo brdo Uhud, a tada je rekao: "Ovo je brdo koje nas voli i koje mi volimo." Kada je do{ao nadomak Medine, rekao je: "Allahu moj, progla{avam svetim sve {to je izme|u njena dva brda, kao {to je to Ibrahim u~inio s MekomBlagoslovi ih u njihovim uvjerenjima i mjerenjima" (tjtrgovini)U drugoj verziji stoji: "Bo`e, blagoslovi ih u svim mjerama, u mikalu, sa'u i muddu!" (odre|ene mjere koje su naj~e{}e bile u upotrebi u to vrijeme); El-Buhari dodaje: "tjstanovnike Medine".

Od Abdullaha ibn Zejda ibn Asima, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /119/ "Ibrahim je doista Meku smatrao za sveto mjesto i Allaha je molio za taj grad, pa i ja poput njega, Medinu smatram svetim mjestom i Allaha molim da je osigura u svemu, kako najmanjem muddu, tako i sa'u." /Prenosi El-Buhari/

Ove smo hadise naveli budu}i da imaju snagu dokaza svetosti MekeU takve dokaze spada i mi{ljenje da je ona sveta od kada je stvorena sa Zemljom, {to je vjerovatnije i ja~eAllah to najbolje zna! Postoje drugi hadisi koji potvr|uju da je Meku Allah u~inio svetom i prije stvaranja nebesa i ZemljeU tom smislu, u dva sahiha se navodi predanje od Abdullahaibn Abbasa, r.a., da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je na dan osvojenja Meke: /120/ "Ovaj grad je Allah u~inio svetim onoga dana kada je stvorio nebesa i Zemlju, i on je svet Allahovomodredbom do Sudnjega danaPrije mene u njemu nije dozvoljena borba nikome, a ni meni nije bilo dozvoljeno vi{e od sata u jednom danuPrema tome, on je Allahovom odredbom svet do Dana sudnjega i u njemu se ne mo`e ni trn posje|i, ne

mo`e se loviti, niti i{ta uzeti {to se na|e na zemlji da se ne obznani, niti se smije ~upati (zeleno) bilje", Abbas je rekao: "Allahov Poslani`e, osim mekanskog nara (despik), jer ga koriste kova~i za potpirivanje vatre i za ku|e", pa je rekao: "Osim nara mekanskog"Navedeno prema Muslimu, a sli~no predanje postoji i od Ebu-Hurejreta.[to se ti`e isticanja vrijednosti Meke u odnosu na Medinu ili obratno, to }e biti kasnije izlo`eno, in{aallah.

I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, molili su: "Gospodaru na{, primi to od nas, jer Ti uistinu sve ~uje{ i zna{." Rije~ "temelji" mno`ina je od imenice "temelj, osnov", odnosno, stup, osnovUzvi{eni Allah ka`e: Ti, Muhammede, podsjeti svoj narod na Ibrahimovu i Ismailovu gradnju Kabe i postavljanje temelja, kada su govorili:

"Na{ Gospodaru, primi to od nas, jer Ti uistinu sve ~uje{ i zna{", mole}i tako Allaha Uzvi{enog da to od njih primiTo potvr|uju i njihove rije~i koje dolaze poslije navedenih:

"Gospodaru na{, u~ini nas dvojicu Tebi odanim (muslimanima)." Oni su u~inili dobro, pa mole Allaha da im to primi, odnosno podigli su hram pa Allahu upu}uju molbu da primi njihovo djelo, pla{e}i se istovremeno da ne bude primljenoTako ~ine pravi i iskreni vjernici, koje Allah Uzvi{eni spominje:

"I oni koji od onoga {to im je dano udjeljuju i ~ija su srca puna straha..." (23:60), dakle, iz straha da to ne bude primljeno od njih.

U Sahihu El-Buharijevom navodi se da je Ibn-Abbas rekao: /121/ - Prva `ena koja je upotrijebila pojas, tjkomad platna kojeg je vezala za pas a koji je sezao do zemlje bri{u}i tragove hoda, bila je majka IsmailovaOna je stavila pojas kako bi sakrila tragove od SareNakon toga, Ibrahim je oti{ao s njom i njihovim sinom Ismailom, kojeg je dojila, ostaviv{i je kod Hrama i to kod jednog drveta iznad Zemzema, na najvi{em dijelu d`amijeU to vrijeme u Meki nije bilo nikoga, niti je bilo vodeOn ih je ostavio na navedenome mjestu, ostaviv{i pored njih torbu s hurmama i mje{inu s vodomPotom je Ibrahim krenuo, a za njim i ona govore}i: "Ibrahime, gdje }e{ ti, a nas ostavlja{ u ovoj dolini u kojoj nema ni prijatelja ni bilo {ta drugo?" To mu je ponovila vi{e putaAli se on nije obaziraoZatim je rekla: "Je li ti to Allah naredio?" Odgovorio je: "Da." A ona je kazala: "Dakle, ne}e nas

ostaviti!", i vratila seIbrahim je, potom, i{ao dok nije do{ao do prijevoja odakle ga nisu mogli vidjetiTada se okrenuo Hramu i podigav{i ruke Allahu uputio ovu dovu:

"Gospodaru na{, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ni{ta ne sije, kod Tvoga ^asnog hrama..da bi zahvalni bili." (14:37)

Majka Ismailova dojila je svoga sina i pila vodu iz mje{ine dok je nije potro{ila, a onda su o`ednjeli i ona i njen sinGledala ga je kako se savija, odnosno, kako se prevr}e, kao {to ka`e (prenosilac)Ne mogav{i da to gleda, krenula je prema bre`uljku Safa, koji joj je bio najbli`iUspela se na bre`uljak, a zatim okrenula prema kotlini, gledaju}i da li }e koga vidjetiPo{to nikoga nije ugledala, napustila je bre`uljak i ponovo se spustila u dolinu, podigla jedan kraj svoje ko{ulje, a zatim `urno krenula kroz dolinu do MerveTu je zastala nastoje}i da koga ugledaPo{to nikoga nije vidjela, to je u~inila sedam putaIbn-Abbas ka`e da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zato ljudi `urno idu izme|u ova dva mjesta." Kada se pribli`ila Mervi, ~ula je glas i rekla sebi: "Slu{aj!", a zatim slu{alaPotom je ponovo ~ula glas i rekla: "`ula sam te, ima li kod Tebe pomo}i?" Zatim se na{la kod mjesta Zemzem s melekom koji je krajem ili, kako ka`e, krilom ne{to tra`io, dok se nije pojavila vodaOna je po~ela da to ogra|uje ure|uju}i svojim rukama ogradu, a zatim je zgrabila vode i stavila u svoju mje{inuDok je ona grabila, voda je izviralaiIbn-Abbas ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Allah se smilovao majci Ismailovoj, jer - da nije ogradila Zemzem - to bi bio izvor vode teku}ice!" Zatim ka`e: "Pa se ona napila vode i podojila dijete, a melek joj je rekao: 'Ne boj se izgubljenosti, ovdje }e biti Hram koji }e sagraditi ovaj dje~ak i njegov otacAllah doista ne ostavlja Svoje pripadnike da budu izgubljeni.'" Hram je bio podignut iznad zemlje poput bre`uljka, a vode su ga plavile i s desne i s lijeve straneTako je bilo dok nije do{la jedna grupa ljudi iz plemena D`urhum (odnosno jedna porodica iz D`urhuma), koji su bili na putu, pa su odsjeli u dnu MekeVidjeli su pticu kako kru`i, pa su kazali: "Ova ptica kru`i zbog vodeKoliko znamo, u ovoj kotlini nema vode !?"

Nakon toga, oni su poslali jednoga ili dvojicu ljudi, te su na{li voduVratili su se i obavijestili ih, pa su oti{li tamoZatim ka`e: - Majka Ismailova je bila kod vode, pa su je upitali:

"Dozvoljava li nam da odsjednemo kod tebe?" Odgovorila je: "Da, ali nemate pravo na vodu kod nas." Oni su rekli: "Uredu." Ibn-Abbas ka`e: - Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "To je obradovalo majku Ismailovu, jer ona je voljela prijateljstvo." Oni su potom odsjeli, zatim su poslali po svoje porodice, koje su dole tu zajedno sa dijelom ljudi iz tamo njih nastambidje`ak je odrastao i od njih naučio arapski jezik. Svima se svišao i cijenili su ga. Kada je došlo vrijeme za `enidbu, o`enili su ga jednom `enom između njih. Majka Ismailova je umrla. Nakon što se Ismail o`enio, Ibrahim je došao da vidi sina kojega je tu ostavio. Nije ga našao. Upitao je suprugu za njega, pa mu je rekla: "Otišao je da nam nešto done-se..." Zatim je pitao kako `ive, pa mu je rekla: "Mi smo u lošim prilikama. U teškoj smo i nevolji." Po`alila mu se. On je rekao: "Kada ti dođe suprug, prenesi mu selame i reci mu da promijeni prag pred vratima." Kada je Ismail došao, kao da je nešto predosjetio, upitao je: "Je li ko dolazio?" Ona je rekla: "Da, dolazio je neki starac, pitao me za tebe i odgovorila sam mu šta je pitao. Pitao je kako `ivimo. Odgovorila sam da imamo poteškoća i nevolja." On je tada upita: "Je li ti dao kakav savjet?" "Da", odgovorila je ona. "Rekao mi je da ti prenesem selam i da promijeni prag pred vratima." On tada reče: "To je moj otac. Naredio mi je da se od tebe rastavim, pa otiđi svojim!" Nakon toga se razveo i o`enio drugu iz istog plemena. Nakon podu`eg vremena Ibrahim je ponovo došao. Pošto opet nije našao sina kod kuće, `enu je upitao gdje se nalazi. "Izišao je da nam nešto donese", odgovorila je ona. "Kako ste?", upitao je. Pitao je, potom, kako `ive i kako im je. "Dobro nam je", odgovorila je ona i zahvalila se Allahu, d`. "[ta jedete?" upitao je Ibrahim. "Meso", odgovorila je. "A šta pijete?" "Vodu", odgovorila je. On je potom rekao: "Bo`e, blagoslovi meso i vodu (kojima se hrane)!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "U to vrijeme oni nisu imali `ita, jer da su ga imali, on bi zamolio Allaha da im to i dalje podari." Zatim je rekao: "Niko izvan Meke ne bi došao, a da se njih dvoje ne bi s njim sreli." "Kada ti dođe mu`, prenesi mu selam i ka`i da uvrsti prag!" Kada je došao Ismail, upitao je: "Je li ko dolazio?" "Da", rekla je ona i pohvalila se. "Dolazio nam je jedan fini starac. Pitao me za tebe, pa sam ga izvijestila, pitao me kako `ivimo, pa sam mu rekla da `ivimo dobro." "Da li ti je šta savjetovao?", zapitao je

on. "Da, on ti šalje selame i ka`e ti da uvrsti prag pred vratima", odgovorila je Ismail je potom rekao: "To je moj otac, a ti si taj prag. Rekao mi je, dakle, da te drim." Zatim je prošlo određeno vrijeme, pa je Ibrahim ponovo došao. Tom `asu Ismail je sebi iljio strijele pod drvetom u blizini vrela Zemzem. Kada ga je ugledao, ustao je i dočekao ga pa su se pozdravili kao što dolikuje ocu i sinu. Zatim je on rekao: "Ismaile! Allah mi je nešto naredio." On mu je odgovorio: "Pa uini ono što ti je Gospodar tvoj naredio." "Hoće li mi pomoći?", upitao je. "Da, pomoći ću ti", odgovorio je Ismail. Ibrahim je rekao pokazujući na uzvisinu oko njih: "Allah mi je naredio da ovdje izgradim Hram." Zatim su njih dvojica postavili temelje Hrama. Ismail je donosio kamenje i dodavao ga Ibrahimu, koji je zidao. Kada je građevina postala visoka, donio je ovaj kamen,⁵⁸ postavio ga i on je na njemu stajao dok je zidao, a Ismail mu dodavao kamenje. Pritom su govorili:

"Na Gospodaru, primi ovo od nas. Ti, doista, sve uje i zna." Oni su tako gradili Kabu kru`e oko nje i izgovaraju:

Komentatori Kur'ana razilaze se u pogledu "temelja Hrama", tj. da li su to temelji koje je postavio Ibrahim, a.s., ili su tu ranije bili, od nosno da li je njemu bilo naređeno da na njima izgradi Hram? Najvjerojatnije - a Allah to najbolje zna - da su temelji bili postavljeni prije Ibrahima, a da je pokazano gdje se nalaze, kao što Uzvišeni Allah ka`e:

"I kada smo kao utočište Ibrahimu pokazali mjesto Hrama.. (22:26) Dakle, Hram je ranije postojao, a njemu je pokazano njegovo mjesto.."

Ibn-D`erir ka`e: - Izvijestio nas je Hennad ibn Serijj, koji lanac prenosilaca vezuje za Halida ibn Arare, koji ka`e: Neki `ovjek je došao Aliji, r.a., i upitao: "Hoće li mi nešto reći o ovome Hramu? Da li je to prvi hram koji je podignut na Zemlji?" On je odgovorio: "Ne." Ali prvi hram koji je postavljen u Meki jeste Mekami-Ibrahim. Ko u njega uđe, siguran je. Ako `eli, reći ću ti kako je podignut. Allah je objavio Ibrahimu "da Mu sagradi Hram na Zemlji." Ibrahim je osješao da tome nije dorastao, pa mu je Allah dao "Sekinu" - samopouzdanje koje je došlo u vidu `estokog vjetrova s dvije glave. Jedna ga je pratila dok nije došao u Meku, na mjesto Hrama, gdje se savila poput zdjele. Ibrahimu je naredio da

⁵⁸ To je kamen na kojem je Ibrahim stajao dok je gradio Kabu, odnosno, to je Mekami-Ibrahim, o kome je bilo govora na str. 95.

gradi tamo gdje se zaustavi Sekina Ibrahim je tu izgradio Hram i ostalo mu je samo jo{ da ugradi jedan kamen Zatim je djevak po{ao da tra`i kamen, a Ibrahim je rekao: "Ne, ho}u kamen kakav ti ja ka'em" Zatim je djevak krenuo, na{ao kamen i donio ga Kada se vratio, vidio je da je on na tome mjestu ve} postavio Crni kamen Rekao je: "O-e, ko ti je donio taj kamen?" On je odgovorio: "Donio mi ga je onaj koji se nije oslanjao na tvoju gradnju Donio ga je D`ebrail, a.s., s neba." Tako su ga dovr{ili.

* * *

Navodi se da je ovaj kamen bio bijeli hijacint (dragulj) poput cvijeta drveta "segam", da ga je Adem donio sa sobom iz D`enneta i da je pocrnio od grijeha ljudskih Navodi se, tako{er, da je Hram sagraen od materijala ~etiri brda: Hira, Turi Sina, Turzita i El-D`udi Allah to najbolje zna.

Ibn Ebi-Hatim navodi predanje s lancem od Seida ibn Musejjeba, koji je rekao: "Kazivao nam je Ali ibn ebi-Talib da je Ibrahim do{ao iz Jermenije sa Sekinom, koja mu je pokazala mjesto Hrama, kao {to pauk pravi ku}u." Zatim ka`e: "Pa su tu na{li takvo kamenje da jedan ne mo`e podi}i trideset ljudi." Rekao sam mu: - Ebu-Muhammede, Allah Uzvi{eni ka`e:

"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali", a on je odgovorio: "To je bilo poslije." ⁵⁹

*KUREJ[IJSKA GRADNJA KABE
nakon Ibrahima, a.s., i prije
poslanstva*

Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem

Pet godina prije poslanstva Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pripadnici plemena Kurej{ slo`ili su se da poru{e Kabu i iznova je izgrade, zbog njenog tro{nog

stanja Sporazumjeli su se da u njenu gradnju ulo`e samo pravovaljano ste`ena sredstva, u koja ne spada novac od otkupnine za blud, zarada od zelena{ke kamate, niti nasilno otu}ena imovina bilo kojeg ~ovjeka U to vrijeme Kaba je bila podijeljena me|u ograncima plemena Kurej{, odnosno svaki dio ili ugao pripadao je odre|enom plemenskom ogranku Kurej{a, {to se odnosilo i na onaj dio gdje se nalazio kamen, te gornji dio Kabe

Svi su se oni me|utim pla{ili ru{enja Kabe, pa se oko toga nisu odmah slo`ili Velid ibn Mugira je rekao: "Ja }u po-eti s ru{enjem." Uzeo je krampu, do{ao na Kabu i rekao: "Gospodaru! Mi ne `elimo ni{ta drugo, osim dobro." Zatim je poru{io dio do Rukna Tu ve`er ljudi su u zebnji proveli govore}i: "Vidjet }emo..Ako mu {ta bude, mi ne}emo dalje ni{ta ru{iti Izgradit }emo to iznova kako je i bilo A ako mu ni{ta ne bude, to zna-i da je Allah zadovoljan onim {to smo u-inili." Od te no}i Velid je nastavio svoj posao, ru{e}i dio po dio zajedno s drugim ljudima sve dok nije do{ao do temelja koje je postavio Ibrahim, a.s., gdje su na{li zeleno kamenje, koje je bilo poput zuba povezano jedno s drugim

Muhammed ibn Ishak ka`e: "Jedan od prenosilaca hadisa mi je pri-ao da je neki ~ovjek iz plemena Kurej{, dok je ru{io Kabu, stavio polugu izme|u dva kamena kako bi jedan od njih izvadio Kada se taj kamen pomakao, cijela Meka se zatresla, tako da su ostavili te temelje."

Svi su u`estvovali u sakupljanju kamenja i gradnji Kabe, a kada su do{li do "Had`erul-esveda" / Crnog kamena, sukobili su se i umalo nije do{lo do tu`e, jer svako je pleme `eljelo tu ~ast da postavi ovaj kamen na njegovo mjesto..Tada je Ebu-Umejje ibn Mugire el-Mahzumi rekao: "Skupino Kurej{! Dajte neka stane izme|u vas onaj koji prvi u}e na vrata Hrama, pa neka on presudi!" Tako su i u-inili, a prvi koji je u{ao na vrata bio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Kada su ga ugledali, oni su rekli: "To je Emin, ^ovjek od povjerenja Zadovoljni smo da to u-ini Muhammed!" Kada su ga izvijestili o ~emu se radi, on je rekao: /122/ "Donesite mi jedno platno!" I oni su ga odmah donijeli Tada je on uzeo Crni kamen, stavio ga na platno, a potom rekao: "Neka svako pleme uzme za jedan kraj platna, pa ga zatim svi zajedno podignite!" Tako su i u-inili, a kada su ga podigli do mjesta gdje se treba postaviti, on ga je postavio na to mjesto Nakon toga, Kaba je s takvim izgledom ostala sve do po`ara koji se desio po~etkom

⁵⁹ Na osnovi ukupnog teksta Kur`ana i postojećih predanja, usprkos tome što poznavaci hadisa tvrde da nije utvrđen pouzdano nijedan hadis, dakle, na osnovi svih ovih predanja, čini se najvjerovatnijim da su temelji Hrama postojali prije Ibrahima, jer i Allah Uzvišeni kaže: *I kada smo kao utočište Ibrahimu pokazali mjesto Hrama... (22:26),* zatim kaže:

"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali." Jasno se vidi da je Allah uputio Ibrahima na mjesto Hrama, te da temelji Hrama, tj. četiri osnovna temelja nisu kompletni temelji na kojim je stajao Hram. Naime, prethodna predanja ukazuju da jedan kamen iz temelja ne može ponijeti trideset ljudi dok Ibrahim, a.s., kaže: *"kod Tvoga Svetog hrama"* i to više godina prije nego je podignut Hram, što dokazuje da je Hram postojao na poznatom lokalitetu. Nerazumno je da Hram postoji bez temelja. U predanju također stoji: "Na mjestu Hrama u to vrijeme bio je crveni okruglasti brežuljak, koji je vjerovatno bio ostatak ranijeg hrama." Allah to najbolje zna!

vladavine Abdullaha ibn Zubejra 60godine po Hid`ri, odnosno krajem vladavine Jezida, sina MuavijeDok su dr`ali pod opsadom Ibn-Zubejra, on je sru{io Kabu i iznova je izgradio na temeljima Ibrahima, a.sTom prilikom je ugra|ivao kamenje promjera pet lakata, postavio isto~na i zapadna vrata koja su vezana za zemlju u skladu s predanjem koje je ~uo od svoje tetke Ai{e, majke vjernika, koja je to ~ula od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellemU tom obliku Kaba je ostala sve dok ga Had`ad` nije smaknuoOn je, kako u Sahihu navodi Muslim od Ata'a, po naredbi halife Abdul-Melika ibn Mervana, sve to vratio u prvobitno stanje.

Sunnet je bio da se prihvati to {to je u~inio Ibn-Zubejr, r.a., jer je on bio taj kojega je Allahov Poslanik posebno volioMe|utim, Abdul-Melik ibn Mervan nije znao za ovaj sunnetZato je on, kada je potvr|eno predanje Ai{e od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Voljeli smo da smo njega ostavili i ono {to je uradio."

Muslim u svom Sahihu od Ebi-Kuz'e prenosi da je Abdul-Melik ibn Mervan rekao dok je obilazio oko Kabe: - Allah uni{tio Ibn-Zubejra {to je slagao na Majku vjernika govore}i: Od nje sam ~uo kako ka`e: /123/ "Ai{a! Da tvoj narod nije do ju~er bio u kufuru, poru{io bih Kabu, pa bih u njoj postavio jo{ kamenja, jer tvoj narod nije sve potpuno izgradio." Al-Haris ibn Abdullah ibn ebi-Rabi'a je rekao: "Ne govori to, vladaru vjernika, jer i ja sam ~uo Majku vjernika kako to govori." On je rekao: "Da sam to ~uo prije nego sam je poru{io, ostavio bih je onako kako je to izgradio Ibn-Zubejr." Ovaj hadis je pouzdan od Ai{e, r.a., budu{i da se od nje prenosi u vi{e vjerodostojnih predanja, {to ukazuje na ispravnost postupka Ibn-Zubejra, pa bi stoga bilo dobro da je tako ostavljenoMalik ibn Enes je zabranio Re{idu, odnosno njegovom ocu Mehdiju, da poru{i Kabu i izgradi je ponovo na temeljima Ibrahima, a.s., kako ona ne bi bila predmet razra~unavanja me|u vladarima, pa da je svaki ru{i po svom naho|enju.

Prema tome, ona }e u ovom obliku ostati do kraja ovosvjetskog vremena, sve dok je ne poru{i Zu-Sevikatejn iz Abesinije, {to se prenosi u oba Sahiha od Ebu-Hurejrea, r.a., koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /124/ "Kabu }e poru{iti Zu-Sevikatejn iz Abesinije." Prema predanju Abdullaha ibn Amra ibn Asa navodi se da je Allahov Poslanik,

sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /125/ "Kabu }e poru{iti Zu-Sevikatejn iz Abesinije, pa }e oplja~kati njene ukrase i odnijeti prekriva~eKao da ga gledam kako }elav i kvrgavih ruku⁶⁰ udara po njoj lopatom i krampom." Allah najbolje zna, ali to }e najvjerojatnije biti nakon pojave Jed`ud`a i Med`ud`a (Goga i Magoga), jer u jednom predanju od Ebu-Seida el-Hudrija, r.a., u Sahihu El-Buharije stoji: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /126/ "Hodo~astit }e se Kaba i obavljati umra i nakon dolaska Jed`ud`a i Med`ud`a."

"Gospodaru na{, u~ini nas dvojicu Tebi odanim (muslimanima), i porod na{ neka bude Tebi odan, poka`i nam obrede na{e i oprostí nam, jer Ti prima{ pokajanje i milostiv si."

Ibn-D`erir ka`e: Pod tim oni misle: "U~ini nas dvojicu odanima Tvojoj naredbi, samo Tebi pokornima, da u toj pokornosti nikoga Tebi ne pridru`ujemo, da ibadet ne ~inimo nikome drugome do Tebi." U vezi sa rije~ima: *"i porod na{ neka bude Tebi odan."* Es-Suddi ka`e: "Oni ovim misle na Arape", a Ibn-D`erir ka`e: "Ta~no je da to obuhva}a i Arape i druge narode, jer su potomci Ibrahima i sinovi Israilovi." Me|utim, stav Ibn-D`erira nije u suprotnosti s rije~ima Es-Suddija budu{i da izdvajanje Arapa posebno ne negira druge narode

Kontekst se, me|utim, odnosi na Arape, jer nakon toga ka`e: *"Gospodaru na{, po{alji im poslanika, jednog od njih"* (2:129), {to se odnosi na Muhammeda, a.s., koji je jedan od njihU tom smislu, Allah Uzvi{eni ka`e:

"On je Onaj Koji je nepismenim poslao poslanika izme|u njih samih" (62:2), {to, pored svega, ne negira da je poslan i crnim i crvenim, kao {to i Uzvi{eni Allah ka`e:

- *Reci: "O ljudi, ja sam Allahov Poslanik svima vama"* (7:158), a za to postoji niz neoborivih dokaza.

"Poka`i nam obrede na{e" zna~i: poka`i nam ih i pou~i nas tim obredima! Od Seida ibn Mensura, s lancem prenosilaca od Mud`ahida, prenosi se da je rekao slijede}e: "D`ebrail je rekao Ibrahimu: 'Podigni temelje!', pa ih je on podigaoZatim mu je pokazao sve obrede had`aIblis je poku{ao da u te obrede had`a ne{to svoje doda, ali nije uspioZato mu je Allah naredio da na njega baca kamen~i)e tri puta, svaki put po sedam kamen~i)a, i to kod tri

⁶⁰ onaj koji ima iskrivljene članke ruku ili nogu, odnosno, iskrivljene zglobove...

d'emreta, {to je on i u~inioZatim ga je doveo do Me{aril-Harama pa do ArefataTu je rekao: 'Sada zna{ {to sam ti pokazao.' On je odgovorio: 'Da.'"

رَبَّنَا وَأَنْبِئْ
فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُرِيهِمْ آيَاتِكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

"Gospodaru na{, po{alji me|u njih poslanika, jednoga od njih, koji }e im ajete Tvoje kazivati, Knjizi i mudrosti ih pou~iti i o~istiti ih, jer Ti si doista Silni i Mudri."/129/

Ibrahimova molitva da Allah stanovnicima Harema po{alje poslanika izme|u njih bila je sasvim u skladu s ranije utvr|enom Allahovom odredbom da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bude poslanik nepismenima,⁶¹ odnosno svima iz dva svijeta (ljudi i d'ina), kako navodi predanje imama Ahmeda od Irbada ibn Sarije, koji iznosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /127/ "Ja sam kod Allaha pe~at vjerovjesnika,⁶² dok je Adem bio ilova~a0 tome vas obavje{tava dova moga oca Ibrahima, radosni nagovje{taj Isaa da }u se pojaviti, snovi moje majke kao i majki drugih vjerovjesnika."

Njegove rije~i: "radosni nagovje{taj Isaa da }u se pojaviti" odnose se na rije~i Allaha Uzvi{enog:

"I da vam donesem radosnu vijest o poslaniku ~ije je ime Ahmed..(61:6), a rije~i: "i snovi koje je usnila moja majka" poja{njene su u njegovim rije~ima u jednom drugom hadisu koji prenosi Ahmed:/128/ "Moja je majka u snu vidjela da je iz nje izi{lo svjetlo koje je obasjalo pala~e [ama", {to zna~i da je ona vidjela to u snu dok je bila trudna, pa je is-pripovijedala svojim najbli`ima, {to se

⁶¹ Tj. Arapima.

⁶² Tj. kod Allaha je upisano u Knjizi Glavnoj da }e on biti poslan kao posljednji vjerovjesnik. Međutim, neke ekstremne sekte ovaj hadis smatraju dokazom da je on, sallallahu alejhi ve sellem, prvo stvorenje, iako o tome ovdje uopće nema spomena. Naprotiv, ovaj hadis ukazuje na njegovu opstojnost u znanju /znanstvenu opstojnost/, a nikako i stvorenu opstojnost. U znanstvenoj opstojnosti sva druga stvorenja jednaka su vjerovjesnikovoj opstojnosti, što potvrđuju i riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: /131/ "Allah je doista znao stvari pedeset hiljada godina prije nego je stvorio nebesa i Zemlju." Allahovo znanje predstavlja Njegovo nestvoreno svojstvo i u njemu nema prethodenja. Međutim, prvo što je stvoreno bilo je Pero, što, također, potvrđuju riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /132/ - Prvo što je Allah stvorio bilo je Pero. Rekao mu je: "Piši!", a ono je upitalo: "Gospodaru moj, šta da pišem?" On mu je, dž.š., rekao: "Piši što će biti do Dana sudnjega!" U vezi s ovim vidjeti našu raspravu:

"Muhammed, najvrednije, a ne prvo stvorenje", koja je štampana.

potom me|u njima pro~ulo i postalo poznatoIsticanje [ama, Sirije, Palestine i Libana, koje obasjava njegovo svjetlo, ukazuje da }e ova regija na kraju ovosvjetskogvremena biti stjeci{te islama i njegovih pripadnika,odnosno da }e se tu pojaviti Isa.

U tom smislu u dva Sahiha stoji: /129/ "Jedna grupa mojih sljedbenika ostat }e na Putu istine i njima ne}e mo}i {tetu nanijeti ko god ih htio poniziti ili im se suprotstaviti, pa }e takvi ostati do dana kada Allah bude dao da se ostvari Njegova naredba." U Sahihu El-Buharijevom: /130/ "...i oni }e biti u [amu."

Rije~i Allaha Uzvi{enog: "Knjizi ih pou~iti" zna~e "Kur'anu ih pou~iti", a "mudrosti" zna~i sunnetuZatim: "i o~istiti ih" zna~i: u~initi da se Allahu pokoravaju i budu Mu iskreniU vezi s rije~ima: "Ti si, doista, Silni i Mudri" Ibn-Abbas ka'e: "To zna~i silni, koji sve mo'e, i mudri u svojim djelima i rije~ima, jer On stavlja svaku stvar na svoje mjesto.

وَمَنْ يَرْغَبْ عَن مِّمْلَةٍ إِبْرَاهِيمَ
إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾
وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ
الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾

"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne dr`i do sebe! Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa }e on i na drugom svijetu biti me|u dobrima." /130/ - Kada je njemu Gospodar njegov rekao: "Predan budi!", on je odgovorio: "Ja sam predan Gospodaru sve-tova." /131/ - I Ibrahim je, kao i Jakub, to ostavio u amanet sinovima svojim: "Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipo{to nemojte umrijeti druk~ije nego kao musli-mani." /132/

Ovim rije~ima Allah Uzvi{eni odgovara nevjer-nicima na njihove idolopokloni~ke izmi{ljotine sup-rotne vjeri Ibrahima Halila, vo|e ~ednih vjernika, koji je vjerovao samo u Gospodara Uzvi{enog, ne ostavljaju}i tu prostor za bilo {to drugo i ni za trenutak Mu ne pridru`uju}i kao ravnoga bilo koga, tako da se ogradio od obo`avanja bilo ~ega osim AllahaU tome se pona{ao suprotno svojim sunarod-njacima, {to je dovelo do toga da se distancira i od svoga oca...! Allah

Uzvi{eni ka`e:

- I kada Ibrahim re~e ocu svome i narodu svome: "Ja ni{ta nemam s onima kojima se vi klanjate", "nego samo s Onim Koji me stvorio, jer je mi On, doista, na Pravi put ukazati" (43:26-27), zatim ka`e:

"A Ibrahim je tra`io oprosta za svoga oca samo zbog obe}anja koje mu je dao. ~im mu je postalo jasno da je on neprijatelj Allahov, on ga se odrekao. Ibrahim je, doista, bio pun sa`aljenja i obazrivosti." (9:114)

Rije~i Uzvi{enog:

"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne dr`i do sebe!" odnose se na onoga koji sebi ~ini nasilje ne brinu}i o sebi i lo{e planiraju}i time {to napu{ta Put istine i pada u zabludu, odnosno pona{a se suprotno onome kojega je Allah odabrao jo{ od najranijih godina kao primjer upute i pravilnog usmjerenja, u~iniv{i ga Svojim miljenikom na ovome, a jednim od dobrih i sretnih na drugome svijetu. Stoga se postavlja pitanje: Ima li ve}e gluposti i nemara od izbjegavanja puta Ibrahima, a.s., te njegovog na~ina `ivota i zajednice, odnosno pristajanja uz put zablude i stranputice? Zatim rije~i Uzvi{enog:

- Kada je njemu Gospodar njegov rekao: "Predan budi!", on je odgovorio: "Ja sam predan Gospodaru Svjetova", tj. Allah Uzvi{eni mu je naredio da bude iskren, te samo Njemu predan i poslu{an, a on je na to odgovorio u skladu sa {erijatskom odredbom i vlastitim predodre}enjem

"I Ibrahim je, kao i Jakub, to ostavio u amanet sinovima svojim...", tju amanet im je ostavio ovu vjeru, islam. Neki predstavnici zdrave tradicije ime Jakub ~itaju u akuzativu vezuju}i ga za prethodnu imenicu "**sinovima svojim**", {to zna~i da je Ibrahim vjeru ostavio u amanet svojim sinovima, kao i svom unuku Jakubu ibn Ishaku, koji je tu bio prisutan.

Poznato je - a Allah to najbolje zna - da se Ishakov sin Jakub rodio dok je Ibrahim, a.s., `ivio sa Sarom, jer se i "radosna vijest" odnosi na njih:

"Pa je Mi obradovao Ishakom, a poslije Ishaka Ja-kubom." (11:71) Jer da za vrijeme njihovog `ivota nije bio `iv Jakub, ne bi bilo koristi spominjati ga kao potomka Ishakova.

Zatim:

"Sinovi moji, Allah je vama vjeru odab -rao, i nipo{to nemojte umrijeti druk~ije nego kao muslimani", {to zna~i: ^inite dobro u `ivotu i dr`ite

se toga kako bi vam Allah dao da i umrete kao takvi (muslimani) jer ~ovjek obi~no i umire onako kako je `ivio, a bit }e i o`ivljen prema tome kako je umro.

Ove rije~i nisu u suprotnosti s hadisom: /133/ "Doista jedan ~ovjek mo`e raditi za D`ennet i do}i do njega na pedalj ili lakat du`ine, a potom ga pretekne Knjiga i on uradi djela stanovnika D`ehenema, u koji zatim i u|e". itd. Nekim predanjima ovoga hadisa, takoder, stoji: /134/ "Radio je za D`ennet, kako to ljudima izgleda, a radio je i za D`ehennem, kako to njima izgleda." A Allah Uzvi{eni, takoder, ka`e:

"A onome koji dijeli i Allaha se boji", "i ono najljep{e smatra istinitim", "njemu }emo put dobra olak{ati"; "a onome koji tvrdi~i i osje}a se neovisnim", "i ono najljep{e smatra la`nim", "njemu }emo put zla olak{ati" (92:5-10).

أَمْ كُنْتُمْ شُرَكَاءَ إِذْ حَضَرَ
يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ
وَأِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهُاً وَاحِداً وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾
نَلَيْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ
عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

- Da li ste prisutni bili kada je Jakubu smrtni ~as do{ao i kad je sinove svoje upitao: "Kome }ete poslije mene u ibadetu biti?" "Bi}emo u ibadetu", odgovorili su oni, "Bogu tvome, Bogu tvojih predaka, Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!" /133/ "Taj je narod pro{ao; njemu pripada ono {to je zaslu`io, a vama {to ste zaslu`ili, i vi ne}ete biti pitani za ono {to su oni radili." /134/

Ukazuju}i arapskim idolopoklonicima, sinovima Ismailovim, te nevjernicima izme}u sinova Israilovih, na slu~aj Jakuba, sina Ishakovog, Allah Uzvi{eni na ovome mjestu potvr}uje da je on u smrtnom ~asu ostavio u amanet svojim sinovima da se samo Allahu klanjaju i nikoga Mu ravnim ne pridru`uju, pa ih je zapitao:

"Kome }ete, poslije mene, u ibadetu biti?" "Klanjat }emo se", odgovorili su oni, "Bogu tvome, Bogu tvojih o~eva (predaka), Ibrahima, Ismaila i Ishaka..." Ovdje je naglasak na ve}ini, a Ismail je bio njegov amid`a. En-Nahas u vezi s tim ka`e: "Arap i ~esto amid`u

nazivaju ocem." Ovaj ajet navode kao argument oni koji djeda spominju kao oca i njega ~ine zaprekom za nasljedstvo bra}e, kako se to vidi iz rije~i Siddika, koje navodi El-Buhari na osnovi predanja Ibn-Abbasa i Ibn-Zubejra, {to je u skladu sa mezhebom Ebu-Hanife, o ~emu }e {ire biti govora na drugome mjestu.

Rije~ima: "Bogu jedinome" isti~e se da samo Njemu pripada obo`avanje i da Mu se niko i ni{ta ne mo`e pridru`iti; "i mi se samo Njemu predajemo", tj.samo smo Njemu pokorni i poslu{niNaime, islam je vjera svih vjerovjesnika bez obzira na raznovrsnost njihovih {erijatskih propisaO tome govore brojni ajeti i hadisi "Taj je narod pro{ao",

"njemu pripada ono {to je zaslu`io, a vama {to ste vi zaslu`ili", tj.vama ne vrijedi {to se vezujete za vjerovjesnike kao {to su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i njihovi potomci, ako dobro ne ~inite, jer njima pripada ono {to su oni ~inili, a vama {to vi ~inite.

"i vi ne}ete biti pitani za ono {to su oni radili"Zato u predanju stoji: /135/ "Koga uspori djelo, ne}e ga ubrzati porijeklo."

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا

قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾

- Oni govore: "Budite `idovi, odnosno kr{)ani, bit }ete na Pravom putu!" Ti reci: "Ne, mi smo Ibrahimove prave vjere, jer on nije nikoga Allahu ravnim smatrao."/135/

Muhammed ibn Ishak, s lancem prenosilaca od Ibn-Abbasa, prenosi: - Abdullah ibn Suriya el-E'ver je rekao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Pravi put je samo ono {to mi slijedimo, pa nas i ti slijedi, Muhammede, i bit }e{ na Pravom putu!" Sli~no su govorili i kr{)ani, pa je nakon toga Allah objavio rije~i: -

Oni govore: "Budite `idovi, odnosno kr{)ani, i bit }ete na Pravom putu!" Zatim:

- Ti reci: "Ne, mi smo Ibrahimove prave vjere", tj.mi ne `elimo slijediti ni `idovsku ni kr{)ansku vjeru, ~emu nas vi pozivate, "nego" mi slijedimo "Ibrahimovu pravu vjeru", tj.ispravnu vjeruEbu-Kilabe ka`e: "Pravi vjernik onaj je koji vjeruje u sve poslanike, od prvog do posljednjeg."

قُولَاءَ آمَنَّا

بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفْرِقُ

بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

- Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono {to se objavljuje nama, i u ono {to je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono {to je dano Musau i Isau, i u ono {to je dano vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike me|u njima i mi se Njemu predajemo."/136/

Allah Uzvi{eni upu}uje Svoje robove, vjernike, da vjeruju u ono {to im je objavio posredstvom Svoga poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, do u detalje, te ono {to je objavio vjerovjesnicima, a.s., prije njih, u op|im crtamaU tekstu je posebno spomenuo neke poslanike, a na ostale je samo uop}eno ukazaoUsto, Allah, d`.{., ukazuje im da ne prave razlike izme|u vjerovjesnika, nego da u sve njih vjeruju, te da ne budu kao oni o kojima Allah, d`.{., ka`e:

- i koji `ele izme|u Allaha i poslanika Njegovih napraviti razliku, pa govore: "U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo!", i `ele izme|u toga nekakav stav zauzeti /150/"Oni su, zbilja, pravi nevjernici../151/ (4:150)

Ebul-Alije, Rebi' i Katade ka`u: - Unuka Jakubovih bilo je dvanaest, a svaki od njih izrodio je po cijelu zajednicu, pa su zato poznati pod imenom "unuci"Pod imenicom "unuci" ovdje se misli na narode, odnosno, potomke sinova Israilovih, te na objavu koju je Allah objavio vjerovjesnicima izme|u njih, kao {to i Musa ka`e:

"Sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima u~inio, i u~inio vas je vladarima." (5:20) Ibn Ebi-Hatim s lancem prenosilaca od Ma'kila ibn Jesara prenosi: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /136/ "Vjerujte u Tevrat, Zebur i Ind`il, a dr`ite se Kur'ana!"

فَإِنَّمَا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ

أَهْتَدُوا وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ
الَسَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ

عَبِيدُونَ ﴿١٣٨﴾

"Pa, ako oni budu vjerovali u ono u {to vi vje -rujete, na Pravom su putu; a ako glave okrenu, oni su onda daleko od Pravog puta i Allah }e te sigurno od njih za{tititi, jer On sve ~uje i zna." /137/ "Allahove vjere se dr`ite! Zar ima ljep{e vjere od Allahove?! Mi se samo Njemu pokoravamo." /138/

Uzvi{eni Allah ka`e: .."ako oni budu vjerovali...", tjako budu vjerovali nevjernici izmehu idolopoklonika i sljedbenika Knjige, kao {to vi vjerujete u Allaha i Njegove poslanike, ne prave{i razlike meju njima, "oni su na Pravom putu", tjoni su na putu Istine "A ako glave okrenu" od Istine i prihvate neistinu nakon {to budu imali dokaze za istinu, "oni su onda daleko od Pravog puta i Allah }e te sigurno od njih za{tititi", tjOn }e te pomo{i protiv njih i dati da ih pobijedi{, "jer On sve ~uje i zna" "Allahova vjera!", tjAllahova vjera ovdje je navedena u akuzativu i zna{i: "Dr`ite se Allahove vjere, fitreta."

"Zar ima ljep{eg vjere od Allahove?!"; "Mi se samo Njemu pokoravamo", tjNjemu smo pokorni.

قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٧﴾ أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ لَئِنِ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ أَمْ لِلَّهِ إِمْرٌ مِمَّنْ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَاتِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٣٨﴾ نَلَيْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾

- Reci: "Zar s nama o Allahu raspravljate, kad je On i na{ i va{ Gospodar! Nama pripadaju na{a djela, a vama va{a djela! A mi smo prema Njemu iskreni." /139/ "Kako mo`ete govoriti da su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i unuci njihovi bili `idovi ili kr{ani?" Reci: "Znate li bolje vi ili Allah?" Zar je iko nepravedniji od onoga koji skriva svjedo~anstvo istine od Allaha! A Allah motri na ono {to vi radite." /140/ "Taj je narod bio i nestao; njemu pripada ono {to je zaslu`io, a vama pripada ono {to ste zaslu`ili; vi ne}ete biti pitani za ono {to su oni radili." /141/

Upu}uju}i Svog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da odbaci rasprave idolopoklonika, Allah Uzvi{eni ka`e: - Reci: "Zar s nama o Allahu raspravljate?", tjzar s nama

raspravljate o Jedno{i Allaha, iskrenosti prema Njemu i prednosti u slije|enju Njegovih naredbi i izbjegavanju Njegovih zabrana, kada je "On na{ i va{ Gospodar", tjkada je On Onaj Koji raspola`e nama i vama, Kojemu pripada svojstvo bo`anstva i Koji nema ortaka

"Nama pripadaju na{a djela, a vama va{a djela!", tjmi smo daleko od vas i onoga ~emu se klanjate, kao {to ste i vi daleko od nas, jer "mi smo prema Njemu iskreni" u pobo`nosti i predanosti Nakon toga, Allah Uzvi{eni negira njihove tvrdnje da su Ibrahim i vjerovjesnici poslije njega pripadali `idovskoj, odnosno kr{anskoj vjeri, pa ka`e:

- Reci: "Znate li bolje vi ili Allah?", {to zna{i: "Allah to svakako najbolje zna!", a On saop}ava da oni nisu bili ni `idovi ni kr{ani.

"Zar je iko nepravedniji od onoga koji skriva svjedo~anstvo istine od Allaha!" U vezi s ovim rije~ima Hasan el-Basri ka`e: "Oni su u Bo`ijoj Knjizi, koja im je dana, ~itali da je vjera islam, da je Muhammed Allahov poslanik, te da su: Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i unuci bili daleko od `idovstva i kr{anstva - oni su to posvjedo~ili pred Allahom i intimno to priznali, ali su potom prikrili to svjedo~anstvo.

"A Allah motri na ono {to vi radite." Ove rije~i sadr`e `estoku prijetnju i opomenu, ukazuju{i da Njegovo znanje obuhva}a va{e znanje, odnosno da }ete biti nagra|eni u skladu s tim Zatim Uzvi{eni Allah ka`e: "To je narod koji je pro{ao", tjprestao postojati.

"Njemu pripada ono {to je zaslu`io, a vama pripada ono {to ste zaslu`ili", tjnjima pripadaju njihova djela, a vama va{a.

"Vi ne}ete biti pitani za ono {to su oni radili", tjvama ne vrijedi vezivanje za njih, ako ih ne slijedite Stoga se ne ponosite samo time {to potje~ete od njih, sve dok ne budete njih slijedili izvr{avaju{i Allahove naredbe i slijede{i Njegove poslanike, koji su poslani da obraduju i opomenu, i to posebno na pojavu prvaka vjerovjesnika i pe~ata Poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a potom i sve druge vjerovjesnike.

Po~etak II d`uza

* سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ
 مَا وَهَمُوا عَنْ قِبَلَتِهِمْ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
 يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٤﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً
 وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا
 وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتُمْ عَلَيْهَا إِلَّا لَعَلَّكُمْ تَتَّبِعُونَ رِيسَالَ
 الرَّسُولِ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ إِنَّ كُنْتُمْ كَادِبِينَ ﴿١٤٥﴾
 اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّكُمْ إِنَّا لَنَافِلُكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٦﴾

- Reji je neki ljudi kratke pameti "[to ih je odvrátilo od kible njihove, prema kojoj su se okretali?" Reci: "Allahu pripadaju i istok i za -pad; On upuđuje na Pravi put onoga koga On hođe." /142/ "Tako smo vas u-inili zajednicom sredine, kako biste bili svjedoci drugim ljudima, i kako bi Poslanik vama bio svjedokI Mi smo promijenili kibli prema kojoj si se okretao samo zato da bismo istakli one koji slijede Poslanika od onih koji ne vjeruju, jer to je doista teđko bilo svima, izuzev onih kojima je Allah ukazao na Pravi putAllah neđe dozvoliti da propadne vjerovanje vađe - a Allah je prema ljudima doista blag i mi-lostiv."/143/

Pod rijeđuju "maloumnici, ljudi kratke pameti" misli se na idolopoklonike Arape, te `idovske sveđenike i licemjere, odnosno sve njih, jer ajet ima openito zna-enjePođto je Allahovom Poslaniku bilo naređeno da se u namazu okređe prema Hramu u Svetom gradu (Kudusu), on je u Meki klanjao između dva ugla,⁶³ tako da je Kaba bila ispred njega.⁶⁴ Pođto nakon preseljenja u Medinu nije imao moguđnosti klanjati između ta dva ugla, Allah mu je naredio da se okređe prema Svetom hramuTo navode Ibn-Abbas, kao i veđina u-enjaka, koji se međutim razilaze u vezi s pitanjem: kojim putem je to naređeno, da li posredstvom Kur'ana ili na drugi na-in...? U tom smislu postoje dva miđljenja: Ikreme, Ebul-Alije i Hasan el-Basri smatraju da je okretanje prema Svetom hramu (u Kudusu) bilo određeno na osnovi miđljenja (id`tihada) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellemNaime, oni smatraju da je okretanje prema Svetom hramu (u Kudusu)

po-elo nakon dolaska Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medinu, a trajalo je neđto viđe od deset mjeseci, tokom kojih je on molio Allaha da mu da smjer Kabe, koja je bila kibla i Ibrahima, a.s., {to mu je udovoljeno tako da mu je naređeno da se okređe KabiAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o tome je obavijestio muslimane, a prvi namaz koji je klanjao okređuđi se prema Kabi bila je ikindijaU vezi s tim u dva sahiha se navodi hadis El-Berra'a, r.a., koji istiđe /137/ da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao okređuđi se Svetom hramu {esnaest ili sedamnaest mjeseci, da je pri`eljkivao da se okređe prema Hramu u Meki, te da je prvi namaz koji je klanjao okređuđi se prema Meki bila ikindijaTom prilikom s njim je klanjala grupa ljudiJedan od njih je iziđao, pa je prolazeđi pored ljudi u d`amiji koji su bili na rukuu rekao: "Tako mi Allaha, klanjao sam sa Vjerovjesnikom okrenuđi se prema Meki", nakon `ega su se i oni u istom namazu okrenuli u pravcu Hrama u Meki"En-Nesa'i navodi da je to bio podne-namaz koji je klanjan u d`amiji "Benu-Seleme", dok u hadisu Nuvejle bint Muslim navodi: /138/ " da im je dođla vijest o tome dok su klanjali podne-namaz", a zatim kađe: "Nakon toga su mu{karci dođli na mjesto `ena, a `ene na mjesto mu{karaa."

Stanovnicima Kuba'a, međutim, vijest nije stigla do sabah-namaza, kada im je dođao jedan `ovjek i rekao /139/ da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, te nođi objavljen ajet u Kur'anu kojim mu je naređeno da se okređe prema Kabi, pa su se i oni tada okrenuliNaime, u tom trenutku oni su bili licem okrenuti prema amu, pa su se tada okrenuli prema Kabi.⁶⁵ Ovo pokazuje da ono {to neđto derogira, ne mođe biti prihvađeno prije nego se spozna, bez obzira {to je to ranije objavljeno i dostavljeno, jer onima koji su klanjali ikindiju, ak{am i

⁶³ Pod dva ugla /rukna/ misli se na "jemenski" i "šamski" /sirijski/ ugao.

⁶⁴ Tj. stajao je na juđnoj strani, koja danas odgovara "Vratima oproštaja", okrenut sjeverno, prema Svetom hramu, tako da su ispred njega bili i Kaba i Sveti hram.

⁶⁵ Nema sumnje da je čin okretanja prema kibli u namazu čin ibadeta, dok je stav da je smjer Kabe za muslimane kibla u namazu, u čemu postoji potpuna saglasnost, čin vjerovanja. Već je navedeno da su ljudi u džamiji prihvatili kao istinito izvješće koje su dobili, iako im je samo jedan čovjek saopćio da je kibla promijenjena u smjeru Kabe. Budući da su oni u to vrijeme klanjali u smjeru Svetog hrama u Kudsu, promijenili su smjer i okrenuli se u pravcu Kabe. Stoga, njihovo prihvaćanje izvješća u vezi s ovim pitanjem samo od jedne osobe predstavlja bez sumnje čin vjerovanja, koje je potvrđeno iz izvješća samo jednog čovjeka koji se zakleo da je on klanjao sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, okrenut u pravcu Kabe, nakon čega su se i oni okrenuli u istom pravcu, što je zasigurno potvrđeno. Ovo je jedan od dokaza protiv onih koji tvrde da se ahad-hadis (hadis samo jedne osobe) ne može prihvatiti kao dokaz u akaidu, štaviše, oni tvrde: "da je grješan svako ko prihvati bilo kakvo uvjerenje posredstvom samo jedne osobe... !" Molimo Allaha da nas zaštiti od poniženja i loše posljedice!

jaciju okrenuti u pravcu Svetog hrama nije narejeno da to ponove Allah to najbolje zna! Kada se ovo desilo, neki idolopoklonici, licemjeri, te Sljedbenici Knjige došli su u sumnju i ostali zbunjeni napustiv{i Pravi put,⁶⁶ govore}i:

"[to ih je odvrátilo od kible njihove, prema kojoj su se okretali?", tj{ta je ovima, pa se jednom okre}u prema Svetom hramu, a drugi put prema Kabi? Nakon toga, Allah Uzvi{eni je objavio:

"Reci, Allahu pripadaju i istok i zapad!", tj{Njemu pripada sve,

"pa, kud god se okrenete, tamo je Allahovo lice." (2:115)

"Nije ~estitost u tome da okre}ete svoja lica prema istoku i zapadu, nego je ~estit onaj koji vjeruje u Allaha..." (2:177), tj{kuda god nas Uzvi{eni okrene, mi se tamo okre}emo, jer je savr{ena pokornost u izvr{avanju Njegovih naredbi, ~ak i kada bi nam svaki dan nare|ivao da se okre}emo u drugom smjeru, budu}i da smo mi Njegovi robovi, odnosno pod Njegovom voljom.Zato je stvar Njegove velike pa`nje prema ummetu Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, {to ih je uputio da se okre}u prema kibli Njegovog miljenika Ibrahima, a.s., pa zatim i ka`e:

- Reci: "Allahu pripadaju i istok i zapad; On ukazuje na Pravi put onome kome On ho}e." Imam Ahmed donosi predanje s lancem od Ai{e da je ona rekla: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je misle}i na pripadnike Knjige: /140/ "Ni na ~emu nam oni ne zavide kao na petku na koji nas je Allah uputio, a koji su oni izgubili, na kibli na koju nas je Allah uputio, a koju su oni izgubili, te na rije~ima koje mi izgovaramo za imamom: 'Amin!'"

"U~inili smo vas tako|er zajednicom sredine kako biste bili svjedoci protiv drugih ljudi, i kako bi Poslanik bio svjedok protiv vas." Rije~ "srednji, sredi{nji, ugledni" ovdje zna~i isto {to i rije~ "najbolji, odabran, ugledan"

Tako se, npr., ka`e: "Muhammed je najbolji u svom rodu", tj{"najplemenitijeg roda", zatim:

"Kurej{i}e su najugledniji Arapi po porijeklu", tj{najbolji U to spada i sintagma "srednji namaz", koja zna~i "najvredniji namaz", a to je ikindija.Prema tome, Uzvi{eni je u~inio ovu zajednicu najboljom "zajednicom

sredine" time {to ju je odlikovao najsavr{enijim propisima, najboljim metodama i najjas-nijim pravcem, kao {to i ka`e:

"On vas je izabrao i u vjeri vam nije ni{ta te{ko dao, u vjeri pretka va{eg Ibrahima.On vas je ranije, a i na ovome mjestu, muslimanima nazvao da bi Poslanik bio svjedok vama, te da biste vi bili svjedoci ostalim ljudima." (22:78)

Imam Ahmed prenosi od Ebu-Seida⁶⁷ da je rekao: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /141/ - Na Sudnjem danu bit }e pozvan Nuh i tada }e mu biti re~eno: "Jesi li dostavio objavu?", a on }e odgovoriti: "Da." Zatim }e biti pozvan njegov narod i postaviti }e mu se pitanje: "Je li vam dostavio objavu?", a oni }e odgovoriti: "Nije nam dolazio nijedan poslanik, niti bilo ko drugi!" Nuhu }e tada biti re~eno: "Koga ima{ za svjedoka?", a on }e re}i: "Muhammeda i njegov ummet." Zatim ka`e: - Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"Tako smo vas u~inili zajednicom sredine." Rije~ "sredina" zna~i pravednost.Vi }ete biti pozvani i njemu }ete svjedo~iti da je dostavio objavu, a potom }e on vama svjedo~iti." (Prenose: El-Buhari, Et-Tirmizi, En-Nesa'i i Ibn-Mad`e prema predanjima od Ibn-E'me(a)

U hadisu koji prenosi Ahmed od Ebu-Seida el-Hudrija stoji: /142/ - ...pa }e zatim biti pozvan Muhammed i njegov ummet i postaviti }e im se pitanje: "Da li je ovaj dostavio objavu svome narodu?", a oni }e odgovoriti: "Da." Tada }e im biti re~eno: "Kako vi znate?", a oni }e odgovoriti: "Do{ao nam je na{ Poslanik i izvijestio nas da su poslanici dostavili objavu." U tom smislu Allah, d`.{., ka`e:

"Tako smo vas u~inili zajednicom sredine", tj{pravednom zajednicom,

"kako biste bili svjedoci drugim ljudima, i kako bi Poslanik vama bio svjedok"

Rije~i Uzvi{enog:

"I Mi smo promijenili kibl u prema kojoj si se okretao samo zato da bismo istakli one koji slijede Poslanika od onih koji se vra}aju nazad, jer to je, doista, te{ko bilo svima izuzev onim kojima je Allah ukazao na Pravi put."⁶⁸

⁶⁷ Tj. Ebu-Seida el-Hudrija.

⁶⁸ U ovom je ajetu dokaz da je Allah Uzvi{eni naredio Svom Poslaniku da se okre}e prema Svetom hramu u Kudu, odnosno, da to on nije uradio na osnovu svog slobodnog zaklju~ivanja /id{tihada, kako to neki tvrde.

⁶⁶ Jer oni su i prije toga bili isti.

Dakle, Uzvi{eni Allah ka`e: "Muhammede, Mi smo ti propisali da se prvo okre}e{ prema Svetom hramu, a zatim smo ti naredili da se okre}e{ prema Kabi, kako bismo pokazali ko te slijedi, pokorava ti se i okre}e se s tobom kuda god ti krene{, za razliku od onih koji se vra}aju nazad napu{taju}i svoju vjeru."

"Iako je to, doista, te{ko", tjtaj ~in okretanja od Svetog hrama prema Kabi, odnosno, iako je to veliko i te{ko u du{i, izuzev za one ~ija je srca Allah uputio i koji s uvjerenjem priznaju istinitost Poslanika, te priznaju da je sve {to im je on donio Istina, u koju nema sumnje, da Allah ~ini {to ho}e, sudi kako ho}e, te, prema tome, On mo`e dati u obavezu Svojim robovima {ta ho}e, derogirati {ta ho}e, te da On posjeduje savr{enu mudrost i apsolutni dokaz za sve, za razliku od onih u ~ijim je srcima bolestJer, ~im se bilo {to desi, kod njih se javlja sumnja, dok se kod onih koji vjeruju poja~aju uvjerenje i potvrdni stavUzvi{eni Allah ka`e:

"I Mi objavljujemo u Kur'anu ono {to je lijek i milost vjernicima, a nevjernicima to samo propast pove}ava." (17:82)

Neki smatraju da su prete~e, prvi muhad`iri i ensarije, bili ti koji su klanjali prema dvije kible, {to pokazuje da su pripadnici Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta bili savr{eno pokorni Allahu i Njegovom Poslaniku, te da su svi izvr{avali Allahove naredbeNeka Allah svima njima bude zadovoljan.

"Allah ne}e dozvoliti da propadne vjerovanje va{e", tjda propadne va{ namaz u kojem ste se ranije okretali prema Svetom hramu, odnosno da se izgubi nagrada koja vam kod Allaha pripada za toU jednom sahih hadisu od Bera'a prenosi se da je rekao: - Kada su neki ljudi koji su klanjali prema Svetom hramu umrli, tada su neki govorili: "Kakav je njihov status u vezi s tim pitanjem?", pa je Allah Uzvi{eni objavio:

"Allah ne}e dozvoliti da propadne vjerovanje va{e", tjdok ste se okretali prvoj kibli, vjerovali u Vjerovjesnika i slijedili ga u okretanju prema drugoj kibli, naime, dat }e vam nagradu i za prvu i za drugu kibl, jer "Allah je, doista, blag i milostiv"

U sahih hadisu stoji /143/ da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednu zarobljenu `enu, odvojenu od svoga djeteta, kako ga tra`i i kako svako dijete koje ugleda kod neke od zarobljenica prislanja uza svoja prsa, te kako je svoje dijete,

kada ga je na{la, odmah prigrlila i dala mu da dojiAllahov Poslanik je rekao: "[ta mislite, bi li ova `ena bacila svoje dijete u vatru ako bi bila u stanju da to ne u`ini?" Prisutni su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorili: "Ne bi, Allahov Poslani~e!" Na to je on kazao: "Kunem se Allahom da je On (Allah) milostiviji prema Svojim robovima nego ova `ena prema svom djetetu."

قَدَرْنَا تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَوْلَيْكَ قِبَلَةٌ تَرْضَاهَا قَوْلٌ
وَجْهِكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

"Mi vidimo kako okre}e{ lice svoje prema nebu i Mi }emo ti sigurno dati da se okre}e{ prema kibli koju ti `eli{; pa, okreni lice svoje prema ^asnom hramu! I gdje god bili, lice svoje okrenite prema njemuDoista oni kojima je dana Knjiga znaju da je to istina od Gospodara njihovaA Allah nije nemaran prema onome {to oni rade."/144/

Ali ibn Talha prenosi od Ibn-Abbasa: - Prvo {to je dokinuto u Kur'anu bilo je okretanje u namazu (kibla)Na po~etku, kada je promijenjena kibla⁶⁹, nakon {to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio u Medinu, u kojoj je najve}i dio stanovni{tva bio `idovskog porijekla, Allah je naredio da se okre}e prema Svetom hramu (u Kudus), {to je obradovalo `idoveAllahov Poslanik okretao se prema Svetom hramu vi{e od deset mjeseci, ali je `udio da se okre}e prema kibli Ibrahimovoj, mole}i Allaha Uzvi{enog i pogledaju}i u nebo, pa je Allah objavio ajet:

"Mi vidimo kako okre}e{ lice svoje prema nebu" do rije~i:

"pa, okrenite lica svoja prema ^asnom hramu", tju pravcu njegaOd Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /144/ "Hram je kibla za one koji su u d`amiji, d`amija je kibla za one koji su u Haremu, a Harem je kibla za stanovnike Zemlje, za moj ummet i na zapadu i na istoku." U hadisu Nuvejle bint Muslim stoji: /145/ "Dok su ljudi bili u d`amiji Benu-Haris, umjesto da se okre}u prema Svetom hramu, promijenili su pravac u smjeru Kabe nakon {to im je do{ao jedan ~ovjek s naredbom da promijene kibl, i okre}u se

⁶⁹ Tj. okretanje prema Svetom hramu u Kudus.

prema Kabi." Zatim ka`e: Jedan ~ovjek iz plemena Benu-Harise govorio mi je kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /146/ "To su ljudi koji vjeruju u nevideno (gajb)",⁷⁰ a zatim:

"I gdje god bili, lice svoje okrenite prema njemu." Dakle, Uzvi{eni Allah nare|uje da se okre}e prema kibli sa svih strana svijeta, i istoka i zapada i juga i sjeveraIzuzetak ~ini jedino klanjanje nafila namaza na putu, jer se tada klanja u pravcu u kojem ide karavan (sredstvo prijevoza), a srcem okrenutim prema Kabi, odnosno, kod klanjanja za vrijeme sukoba i borbi, kada se nema mogu}nosti tra`iti pravacIsto tako, onaj koji ne zna pravac kible mo`e se okretati na osnovi vlastite procjene (id`tihad), makar ona bila pogre{na, jer Allah, d`{., ne obavezuje nikoga iznad njegovih mogu}nosti.

[erijatsko pitanje: Na osnovi rije~i Allaha Uzvi{enog "lica svoja okrenite prema njemu", pripadnici malikijskog mezheba dokazuju da onaj koji klanja gleda ispred sebe, a ne u mjesto gdje obavlja sed`du, budu|i da bi se pritom morao nagnuti, {to je po njihovom mi{ljenju suprotno uspravnom stajanju u namazu (kijam)Me|utim, ve}ina u~enjaka smatra da treba gledati u mjesto gdje se obavlja sed`da, {to je po njihovom mi{ljenju izrazitiji vid pokornosti i skru{enosti o kojima govori i hadis.⁷¹

"Doista oni kojima je dana Knjiga znaju da je to istina od Gospodara njihova." To zna~i, `idovi, koji nisu prihvatili da se okre}ete prema Kabi umjesto dotada{njeg okretanja prema Svetom hramu u Kudusu, znaju na osnovi opisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovog ummeta u knjigama njima objavljenim, da }e Allah Uzvi{eni tebi odrediti da se okre}e{ prema KabiMe|utim, sljedbenici Knjige, zbog zavisti, nevjerovanja i tvrdoglavosti svoje, to krijuZato im Allah Uzvi{eni upu}uje prijetnje rije~ima:

"A Allah nije nemaran prema onome {to oni rade."

⁷⁰ A šta reći za onoga koji tvrdi: - Onaj ko prihvati neko vjerovanje na osnovi "ahad" hadisa, grješnik je, iako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posvjedočio za one koji su povjerovali u izviješće jednog čovjeka da su oni ti koji vjeruju u nevideno (gajb)?...

⁷¹ /147/ "Kada bi klanjao, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogoje bi glavu i oborio pogled prema zemlji." /148/ Kada bi ušao u Kabu, on ne bi podizao pogled od mjesta gdje bi sedždu obavljao, sve dok ne bi iz nje izašao." (Prenose El-Bejhki i El-Hakim, koji potvrđuje vjerodostojnost hadisa. To isto svjedoči i hadis koji navode deseterica ashaba.)

وَلِيْنَ أَلَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ
مَّا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ
بَعْضٍ وَلِيْنَ آتَبْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَّيَلِيْ
الظَّالِمِيْنَ ﴿١٤٦﴾

"I kada bi ti onima kojima je dana Knjiga sve dokaze donio, oni opet ne}e prihvatiti tvoju kiblu, kao {to ni ti ne}e{ prihvatiti njihovu kiblu, niti }e iko od njih prihvatiti kiblu drugogaA ako bi se ti za njihovim `eljama poveo nakon {to ti je do}lo znanje, tada bi sigurno nepravedan bio."/145/

Allah Uzvi{eni obavje{tava Svoga Poslanika, salla - llahu alejhi ve sellem, da, bez obzira kako vjerodostojne dokaze on bude donio, `idovi to ne}e prihvatiti zbog nevjerovanja, tvrdokornosti i suprotstavljanja onome {to i sami znaju o njegovom poslanstvu

Zatim ka`e: "kao {to ni ti ne}e{ prihvatiti njihovu kiblu".⁷² To zna~i da on ni na koji na~in ne slijedi njihove `elje, odnosno da se on nije okretao prema Svetom hramu zato {to je to kibla `idova, nego je to ~inio po naredbi Allaha Uzvi{enogNavedene rije~i Uzvi{enog:

"A ako bi se ti za njihovim `eljama poveo nakon {to ti je do}lo znanje, tada bi sigurno nepravedan bio" sadr`e `estoko upozorenje suprotstavljanju istini nakon spoznaje iste, jer je dokaz za onoga koji to poznaje va`niji nego za bilo koga drugogaOve rije~i upu}ene su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ali se odnose na sve njegove sljedbenike, njegov ummet.

الَّذِيْنَ آءَأَيْتَهُمُ الْكِتَابَ يَكْفُرُوْنَ بِمَا يُرْسَلُونَ أَبْنَاءَهُمْ
وَأَن فَرِيْعَاتٍ مِّنْهُمْ يَكْفُرُوْنَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٧﴾ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَا
تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمَكْرُوْرِيْنَ ﴿١٤٧﴾

"Oni kojima smo dali Knjigu znaju ga kao {to sinove svoje znaju, ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju." /146/ "Istina je od Gospodara tvoga, pa zato nikako ne budi od onih koji sumnjaju."/147/

Uzvi{eni Allah kazuje da u~enjaci me|u sljedbenicima Knjige poznaju

⁷² Ovaj ajet pokazuje da Poslanik nije uzeo za kiblu Sveti hram na osnovi vlastite odluke, da bi pridobio židove. Naprotiv, ovim ajetom se preklida svaka rasprava o ovom pitanju, jer on potvrđuje da je to bilo po naredbi Allaha Uzvišenoga:

"kao što ni ti ne prihvataš njihovu kiblu".

autentičnost misije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao što poznaju svoje sinove među sinovima drugih ljudi, jer nema toga koji je posumnjati niti imati dvoumljenja da prepoznata svoga sina kada ga vidi među sinovima svih ljudi svijeta. Nakon toga, Uzvišeni saopćava da oni i pored izvjesnosti i potvrđenog znanja

"prikrivaju istinu", tj. ljudi skrivaju osobine Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, navedene u njihovim knjigama, "iako to oni znaju", a potom daje stabilnost Svom Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernicima, kazujući im da je ono što on donosi istina u koju nema sumnje niti bilo kakve dileme, pa kaže: "Istina je od Gospodara tvoga, pa zato nikako ne budi od onih koji sumnjaju."

وَلِكُلِّ وُجْهَةٍ هُوَ مُوَلِّئُهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِنَّ مَا كُنتُمْ تُؤْتُونَ بِكُفْرٍ
اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾

"Svako ima svoj pravac prema kojem se okreće, pa se natječite u dobrima! Ma gdje bili, Allah je vas sve sabrati Allah doista, sve moć!" /148/

El-Avfi navodi od Ibn-Abbasa: - Riječima

"Svako ima pravac kojem se okreće" ukazuje se na pripadnike (različitih) vjera, a zatim kaže: "Svaki narod ima kibli kojoj se sa zadovoljstvom okreće Allahov pravac je onaj koje-mu se okreću vjernici." Ebul-Alije kaže: "Svaki ima pravac kojemu se on okreće, kršćanin pravac kojemu se on okreće, a vas, pripadnici ummeta, On upućuje prema pravcu (kibli) koji je prava kibra. Ovaj ajet sličan je slijedećim riječima Uzvišenog:

"Svakom od vas dali smo zakon i pravac, a da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne zajednice učinio. Jer On hoće da vas iskuša onim što vam propisuje! Zato se natječite da jedni druge u dobrima preteknete! Allahu jete se svi vratiti." (5:48) U ovome ajetu zatim kaže:

"Ma gdje bili, Allah je vas sve sabrati Allah, doista, sve moć." To znači da On ima moć da vas sakupi iz zemlje i kada se vaša tijela i likovi razgrade.

وَمِن
حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لِلْحَقِّ مِنَ رَبِّكَ
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوْا وُجُوْهُكُمْ شَطْرَهُ لَعَلَّكُمْ تَكُوْنُ
لِلنَّاسِ عَلَيكُمْ حُجَّةً ۗ اِلَّا الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْهُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي
وَلَا تَتَّبِعْتُمْ عَلَيكُمْ وَاَعْلَاكُمْ تَتَذَكَّرُونَ ﴿١٥٠﴾

"I iz svakoga mjesta u koje dođeš, ti lice svoje u pravcu ^asnog hrama okreni; to je doista Istina od Gospodara tvoga; Allah ne zanemaruje ono što vi radite." /149/ "I iz svakog mjesta u koje dođeš, ti lice svoje prema ^asnom hramu okreni!; i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema njemu okrećite, da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti, izuzev onih između njih koji nepravdu čine. Njih se ne bojte, nego se Mene bojte, da bih blagodat Svoju prema vama upotpunio i da biste na Pravom putu bili." /150/

Ovo je treća naredba od Allaha Uzvišenog, kojom se naređuje okretanje ^asnog hramu iz svih krajeva Zemlje. Postoje različita mišljenja u vezi sa smislom toga ponavljanja Allah najbolje zna smisao svega toga, a najpoznatije je mišljenje ono koje iznosi Al-Fahr er-Razi: da je prva naredba upućena onome ko vidi Kabu, druga onome ko je u Meki ali ne vidi Kabu, i treća onima u drugim gradovima i zemljama. Ima, također, mišljenja da prva naredba predstavlja odgovor na molbu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, riječima:.. "Mi ćemo ti sigurno dati da se okrećeš prema kibli s kojom si ti zadovoljan", druga da objašnjava ono što je istinakoju Allah voli i s kojom je zadovoljan, a treća pobijanje dokaza `idova, koji su se pozivali na to što se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okretao prema njihovoj kibli, kao i pobijanje dokaza idolo-poklonika time što mu je naređeno da ostavi kibli `idova i okrenese prema kibli Ibrahima, a.s., koja je uzvišenija Allah to najbolje zna!

Riječi Allaha Uzvišenog:

"da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti" znači da sljedbenici Knjige ne bi dokazivali da su muslimani saglasni da se okreću prema Svetom hramu u Kudus. Zatim:

"izuzev onih između njih koji nepravdu čine", tjarapskih idolopoklonika. Naime, neki su kao dokaz nepravednosti (nasilja) navodili: ovaj

~ovjek smatra da je sljedbenik vjere Ibrahimove, pa ako se okretao kao i sljedbenici Ibrahimovi u pravcu Svetog hrama, za{to to sada napu{ta? Odgovor na to bio je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokoran Allahu u svakoj situaciji i da on ni za trenutak ne izlazi iz okvira Allahove naredbe, te da ga njegov ummet u tome slijediStoga, kada mu je Allah naredio da se okre}e Svetom hramu, on se tome pokorio, a kada mu je naredio da se okre}e prema Kabi, i tu je naredbu s pokorno{}u prihvatio

Rije~i: "Njih se ne bojte, nego se Mene bojte!" zna~e "ne bojte se sumnji nepravednika (nasilnika), nego se samo Mene bojte", a rije~i: "da bih blagodat Svoju prema vama upotpunio" zna~e: u vezi s pitanjima kible koju sam vam propisao;

"i da biste na Pravom putu bili", tjuputili smo vas na Pravi put, od kojega su ostali narodi odustali te zalutali, pa je stoga ovaj ummet naj~asniji i najvrednijiAllahu hvala za to.

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ
رُسُلًا مِّنكُمْ يَتْلُونَ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾ فَأَذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ
وَأَشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾

"Kao {to smo vam Mi jednoga od vas kao poslanika poslali da vam ajete Na{e kazuje, da vas o~isti, da vas Knjizi i mudrosti pou~i, i da vas ono {to niste znali nau~i." /151/ "Pa, sje}ajte se vi Mene, i Ja }u se vas sjetitiI za - hvaljajte Mi, nemojte nevjernici biti."/152/

Allah Uzvi{eni podsje}a Svoje robove, vjernike, na blagodati koje im je podario {alju}i im Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji im kazuje jasne ajete i ~isti ih od zla i prljav{tine, koji ih izvodi iz idolopoklonstva u monoteizam i pou~ava ih Knjizi, tjKur'anu, i mudrosti, tjSunnetu, te koji ih u~i onome {to oni ne znajuTako su oni, nakon {to su bili u neznanju paganstva i nesuvislosti rije~i, blagodare}i njegovom poslanstvu, pre{li u status dobrih ljudi (evlija), dobiv{i narav u-enih tako da su postali ~isti i iskreni, idu}i uz blagodat Allahovu za Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellemStoga Allah Uzvi{eni ukazuje vjernicima da priznaju ove blagodati i uzvrate na njih sje}anjem na Allaha sa zahvalno{}uAllah ka`e:

"Pa, sje}ajte se vi Mene, i Ja }u se vas sjetiti; i zahvaljajte Mi, nemojte nevjernici biti", tjkao {to sam vam Ja ukazao milost {alju}i vam Muhammeda i "vi se Mene sje}ajte"! Od Zejda ibn Eslema navodi se da je Musa, a.s., rekao: "Gospodaru moj! Kako }u Ti se zahvaliti?", a njegov Gospodar mu je odgovorio: "Sje}at }e{ Me se i ne}e{ Me zaboravljati! Kada Me se sje}a{, tada Mi i zahvaljuje{, a kada Me zaboravi{, tada Me i ne vjeruje{." Hasan el-Basri i neki drugi ka`u: "Allah se sje}a onoga koji se Njega sje}a, a jo{ vi}e onoga ko Mu zahvaljuje, i ka`njava onoga ko Ga ne vjeruje." U vezi s rije~ima:

"...bojte se Allaha istinskom bogobojazno{}u" (3:102) neki pripadnici zdrave tradicije (Selefa) ka`u: "To zna~i da Mu se pokorava i ne grije{i, da se spominje i ne zaboravlja, da Mu se zahvaljuje i ne bude nevjernik." U vezi s rije~ima: "Pa, sje}ajte se vi Mene, i Ja }u se vas sjetiti" Hasan el-Basri ka`e: "Sje}ajte Me se kroz ono {to sam vam dao kao strogu du`nost, pa }u se i Ja vas sje}ati onim {to sam se prema vama sam obavezao." U jednom vjerodostojnom (sahih) hadisu kudsiji stoji: /149/ - Uzvi{eni Allah ka`e: "Ko Me se sjeti kada je sam i Ja se njega sjetim, a ko Me se sjeti na nekom skupu, Ja se njega sjetim jo{ na boljem skupu." Rije~ima:

"I zahvaljajte Mi, nemojte nevjernici biti!" - Allah Uzvi{eni nare}uje da Mu se zahvaljuje obe}avaju}i za to veliko dobro, pa ka`e:

- I kada Gospodar va{ objavi: "Ako budete zahvalni, Ja }u vam, sigurno, jo{ vi}e dati; a ako budete nezahvalni, kazna Moja doista je `estoka biti." (14:7) Ahmed navodi predanje s lancem prenosilaca od Red`a el-Ataridija, koji je rekao: - Do{ao nam je Imran ibn Husajn nose}i na sebi svijetli ogrta~ koji na njemu do tada, a ni kasnije, nismo vidjeli, pa je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /150/ 'Kome Allah podari neku blagodat, On voli da na njemu vidi trag te blagodati', odnosno ka`e: '..na Svom robu'".

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ
وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَمْواتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾

"O vjernici, tra`ite sebi pomo}i u strpljivosti i namazu!Allah je doista na strani strpljivih." /153/ "I ne ka`ite za one koji su na Allahu -vom

putu poginuli: 'Mrtvi su!' Ne, oni su `ivi, ali vi to ne znate."/154/

Nakon {to je Allah Uzvi{eni dao obja{njenje u vezi sa zahvalno{u}, po~eo je s obja{njenjem pitanja strpljivosti, upute i tra`enja pomo}i kroz strpljivost i namaz, jer, rob Allahov, ili `ivi u blagodati zahvaljuju}i se na njoj, ili je u te{ko}ama koje strpljivo podnosiStoga Allah Veliki isti~e da je najbolji vid tra`enja pomo}i pri podno{enju te{ko}a strpljivost i namaz (salat)U jednom hadisu stoji: /151/ "Kada bi Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ne{to bilo te{ko, on bi klanjao namaz." Postoje dvije vrste strpljivosti: strpljivost kod izbjegavanja zabrana (harama i grijeha), i strpljivost na djelima pokornosti i pribli`avanja AllahuDruga vrsta strpljivosti donosi ve}u nagradu jer je ciljanaPored toga, postoji i tre}a vrsta strpljivosti, a to je strpljivost u te{ko}ama i problemima, kao {to je, npr., tra`enje oprosta zbog gre{aka i porokaAli ibn Husejn Zejnul-Abidin za strpljive ka`e: - Kada Allah sakupi prve i posljednje, poziva~ }e zvati pitaju}i: "Gdje su strpljivi, da u u u D`ennet prije polaganja ra~una..." To svjedo~e i rije~i Uzvi{enog:

"Doista }e bez ra~una biti nagra|eni oni koji su strpljivi." (39:10) Seid ibn D`ubejr ka`e: "Strpljivost je priznavanje roba Allahu za ono {to ga je pogodilo, odnosno podno{enje te{ko}a u nadi u Allahovu nagraduJer ~ovjek je nekada prepla{en, ali postojan i pritom se vidi samo njegova strpljivostRije~ima:

- I ne ka`ite za one koji su na Allahovom putu poginuli "Mrtvi su!" Ne, oni su `ivi..Allah Uzvi{eni saop}ava da su {ehidi, u Berzehu (Me|usvijetu) `ivi i opskrbljeniTo se, tako}er, navodi i u Sahihu Muslimovu: /152/ - Du{e {ehida bit }e u voljima (grlima) zelenih ptica koje }e letjeti po D`ennetu kuda god ho}e, pa }e do}i do svjetiljki obje{enih ispod Prijestolja (Ar{a)Tvoj Gospodar }e ih pogledati, pa }e re}i: "[ta `elite?" Re}i }e: "Gospodaru na{, {ta mo`emo po`eljeti kada si nam dao ono {to nijednom od Svojih stvorenja dao nisi." Nakon toga pitanje }e biti ponavljano, pa kada one vide da pitanje ne}e prestat dok ne odgovore, kazat }e: "@elimo da nas vrati{ na dunjaluk, pa da se borimo na Tvom putu, kako bismo ponovo dali `ivot u Tvoje ime", po{to su vidjele nagrade za {ehadetGospodar Uzvi{eni tada }e re}i: "Zapisao sam da se tamo ne vra}aju." U hadisu koji

prenosi Ahmed s lancem prenosilaca od Kaba ibn Malika, stoji da je ovaj rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /153/ "...du{a vjernika bit }e ptica koja }e stajati na drvetu d`enetskom sve dok je Allah ne vrati u njeno tijelo na Dan o`ivljenja." U tome je dokaz za status svih vjernika, iako su {ehidi u Kur'anu posebno spomenuti, {to predstavlja posebnu po~ast njima.

وَلْيَبْلُوكُمْ بَشِيرًا مِّنَ الْخَوْفِ
وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٤﴾
الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ صَبِيْبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾
أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٥٧﴾

"Mi }emo vas u isku{enje dovoditi, malo stra -hom i gladovanjem, te gubljenjem imetka, `ivota i ljetineA ti obraduj strpljive" /155/, One koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo ka`u: "Mi smo Allahovi i Njemu }emo se vratiti." /156/ "To su oni kojima pripadaju blagoslovi od Gospodara njihovoga i milost; ti su na Pravom putu."/157/

Allah Uzvi{eni obavje{tava nas da }e On isku{avati Svoje robove, tjispitivati ih nekada u dobru, a nekada u te{ko}ama, kroz strah i glad, kao {to na drugom mjestu ka`e: "...pa mu je Allah dao da iskusi odje}u gladi i straha" (16:112) budu}i da se to vidi na gladnom i upla{enom ~ovjekuZatim ovdje ka`e:

"Mi }emo vas u isku{enje dovoditi, malo strahom i gladovanjem", tjmalom koli~inom toga, "te gubljenjem imetka", tjgubljenjem dijela imetka, "i `ivota", kao {to je smrt prijatelja i bli`njih, "i ljetine", tjne}e vam roditi ba{ve i njive kao obi~no, pa ko strpljiv bude - imat }e nagradu, a ko bude malodu{an - sti}i }e ga kaznaZato Uzvi{eni Allah ka`e: "A ti obraduj strpljive", jer to su "oni koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo ka`u: Mi smo Allahovi i Njemu }emo se vratiti", tjovim svojim rije~ima oni nalaze utjehu za ono {to ih je pogodilo znaju}i da pripadaju Allahu, Koji se po Svojoj volji odnosi prema Svojim robovima, odnosno znaju}i da Njemu na Sudnjem danu ne}e proma}i ni trunka bilo ~egaTo je u~inilo da oni priznaju da su robovi Njegovi i da }e se Njemu na Sudnjem danu vratitiAllah Uzvi{eni saop}ava {ta im daje za to, pa ka`e:

"To su oni kojima pripadaju blagoslovi od Gospodara njihova i

milost", dakle kao vid Njegove pohvale njima.

"To su oni koji su na Pravom putu." Omer ibnel-Hattab ka`e: "Divne su to naknade i dodatak uz njih!" Rije~i:

"To su oni kojima pripadaju blagoslovi od Gospodara njihova i milost" sadr`e dvije naknade, a rije~i:

"To su oni koji su na Pravom putu" sadr`e dodatak, jer njima pripada nagrada, ali, također, i poseban dodatak.

O "istird`a'u", tjizgovaranju Allahovih rije~i kod neda}a: "Mi Allahu pripadamo i Njemu }emo se vratiti", postoje brojni hadisiMe}u njima su i rije~i koje navodi Muslim u svom Sahihu od Ummei-Seleme, r.a., koja ka`e: - `ula sam Allahovog Poslanika kako ka`e: /154/ "Nema toga roba koga ne{to pogodi, pa ka`e:

'Mi Allahu pripadamo i Njemu }emo se vratitiMoj Bo`e, nagradi me za ono {to me je pogodilo i daj mi umjesto toga dobro', a da ga Allah ne nagradi i da mu poslije toga ne da dobro." Zatim ona ka`e: "Kada je umro moj mu`, ja sam postupila (govorila) kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, pa mi je Allah podario boljeg od njega, Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Imam Ahmed navodi predanje s lancem prenosilaca od Husejna ibn Alija, koji navodi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: /155/ "Svaki musliman i muslimanka kada se sjete neda}e u kojoj su bili, ma koliko davno da se dogodilo i to bude povodom da izgovore rije~i: 'Mi Allahu pripadamo i Njemu }emo se vratiti', Allah }e im svaki put iznova dati nagradu za strpljenje i vjeru u toj nesre}i."

Imam Ahmed prenosi od Ebu-Sinana⁷³ da je rekao: /156/ - Ukopavao sam svoga sina i, dok sam jo{ bio u kaburu, za ruku me je uzeo Ebu-Talha el-Havlani, izvukao me, a potom rekao: "Da te obradujem!?" Rekoh: "Da", a on re`e: - Pri~ao mi je Ed-Dahhak ibn Abdurrahman ibn Avzeb kako je Ebu-Musa rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Allah ka`e meleku smrti: uzeo si sina Moga roba, uzeo si mu zjenicu oka njegovog, plod srca njegovog? On re`e: DaZatim mu je rekao: Pa {ta je on na to rekao?, a melek re`e: Tebe je hvalio i rekao:

"Mi smo Allahovi I njemu se vara}amo" zatim mu je rekao: Sagradite dom u D`ennetu i nazovite ga Dom

zahvale!'

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ عَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾

"Safa i Merva su, doista, Allahova ~asna mjes -taZato onaj koji Ku}u Allahovu hodo~asti ili umru obavi, ne ~ini nikakav prijestup ako obi}e oko njihA onaj koji drage volje u~ini kakvo dobro djelo, pa Allah je doista blagodar an i sve zna."/158/

Imam Ahmed navodi predanje s lancem prenosilaca od Urveta, koji prenosi od Ai}e, pa ka`e: /157/ - Ona je rekla: Je si li vidio rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Safa i Merva su doista Allahova ~asna mjes -taZato onaj koji Ku}u Allahovu hodo~asti ili umru obavi, ne ~ini nikakav prijestup ako obi}e oko njih." Rekao sam: "Tako mi Allaha, nema ni grijeha ako se oko njih ne obilazi." Ai}a je na to rekla: "Lo{e je to {to ka`e{, sestri}u moj, jer da je tako kako si ti slobodno tuma~io, ajet bi glasio: Nema grijeha ako se ne obilazi oko njih." To je, me}utim, objavljeno budu}i da su ensarije prije nego su prihvatile islam prinobile `rtvu Menatu, kojega su obo`avali prilikom su{eOnome ko bi prinosisio `rtvu u vrijeme paganstva bilo bi te{ko da oko njih obilazi, pa je Allah, d`., objavio:

"Safa i Merva su doista Allahova ~asna mjestaZato onaj koji Ku}u Allahovu hodo~asti ili umru obavi, ne ~ini nikakav prijestup ako obi}e oko njih." Ai}a je rekla: "Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uveo obi~aj (sunnet) obilaska oko njih, tako da niko ne izostavlja taj obilazak." /Navodi se u oba Sahiha./

U Sahihu Muslimovom navodi se du`i hadis D`abira: /158/ - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi se, nakon {to bi zavr{io obilazak oko Kabe, vratio u ugao, dotaknuo ga rukom, zatim bi izi{ao na vrata Safe govore}i:

"Safa i Merva su doista Allahova ~asna mjesta." A zatim bi rekao: "Po~injem onim ~ime je Allah po~eo." U predanju Nesaijevom stoji: /159/ "Po~nite s onim s ~ime je Allah po~eo." Ahmed navodi predanje s lancem prenosilaca od Habibe bint ebi-Tud`ra, koja ka`e: /160/ - Vidjela sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako obilazi izme}u Safe i Merve dok je svijet bio ispred njihI{ao je tr`ei (urno) tako da sam mu vidjela koljena oko kojih se okretao

⁷³ Ime Ebu-Sinan odnosi se na Isaa ibn Sinana.

ogrta~, zbog brzine hoda, govore}i: "Idite tr~e}i, jer Allah vam je propisao tr~anje ("sa'y")." Imam Ahmed prenosi od Safijje bint [ejbe da je nju obavijestila neka `ena kako je ~ula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ka`e na Safi i Mervi: /161/ "Propisano vam je tr~anje, pa tr~ite." Ovaj hadis koristi se kao dokaz za mezhebe koji smatraju da je "sa'y", tjtr~anje izme|u Safe i Merve, jedan od osnovnih elemenata had`a, kao {to je to u {afijskom mezhebu i kod svih onih koji se sla`u s njim, kao {to je to po jednom predanju Ahmeda, a pozato je da to isto zastupa i MalikIma mi{ljenja da je to "vad'ib" i da nije osnovni element had`a (rukn), pa onaj ko ga izostavi namjerno, obavezan je zaklati kurbanIma takoler mi{ljenja da je to mustehab, {to zastupaju Ebu-Hanife i neki drugi u~enjaci na osnovi predanja od Enesa, Ibn-Omera i Ibn-AbbasaEl-Kurtubi ka`e: - Oni za dokaz uzimaju rije~i Allaha Uzvi{enog: "Ko dobrovoljno u~ini neko dobro" (2:184)Prvo mi{ljenje je ispravnije, po{to je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i sam obilazio izme|u njihZatim on ka`e: /162/ "da uzmete, od mene, svoje obrede"Zato sve {to je on ~inio na tom svom had`u vad'ib je koji treba obavljati na had`u, izuzev ako za ne{to ima poseban drugi argumentAllah to najbolje zna! Ve} su navedene rije~i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Tr~ite, jer Allah vam je propisao tr~anje (sa'y)", a i Allah Uzvi{eni isti~e da tavaf izme|u Safe i Merve spada u ibadet Allahu, tjda spada u propise koje je Allah propisao Ibrahimu za izvr{avanje obreda had`aIsto tako, iz hadisa Ibn-Abbasa vidi se da to potje~e od ~ina Had`ere, tjnjenog tr~anja izme|u Safe i Merve u traganju za vodom njenom djetetu dok je bila ponizno predana, upla{ena i predana Allahu, d`.{., sve dok je Allah Uzvi{eni nije oslobodio briga, olak{ao samo}u, uklonio te{ko}e i dao da joj pote~e izvor Zemzem, ~ija voda /163/ "zasi}uje i lije~i"Stoga onaj koji tr~i izme|u njih treba biti svjestan svoje zavisnosti, malenkosti i potrebe za Allahom - da Allah uputi njegovo srce, popravi stanje i oprost mu grijeheRije~i: "Ko dobrovoljno u~ini kakvo dobro", kako navodi Er-Razi, odnose se na ovome mjestu na onoga koji obilazi izme|u njih na svom dobrovoljnom hodo~a{}u ili umriRije~i: "Allah je, doista, blagodaran i sve zna" zna~e: za malo, On nagra|uje puno; On zna mjeru te nagrade i nikoga ne}e zakinuti

"Allah doista ne}e nikome ni trunku nepravde u~initiDobro djelo On }e umnogostru~iti i jo{ od Sebe nagradu veliku dati." (4:40)

إِنَّ الَّذِينَ

يَكْفُرُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنْ آيَاتِنَا مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لِلنَّاسِ فِي
الْكِتَابِ أَنَّكَ يُعَذِّبُهُمْ اللَّهُ وَيُعَذِّبُهُمُ اللَّعْنُونَ ۖ إِلَّا الَّذِينَ
تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاؤْلَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۖ
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لعنةُ اللَّهِ
وَاللَّيكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۖ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ
العَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ۖ

"One koji budu tajili jasne dokaze koje smo Mi objavili, i Pravi put nakon {to smo ga u Knjizi ljudima ozna~ili, Allah }e prokleti, a proklet }e ih i oni koji proklinju." /159/ "Izuzet }e se oni koji se pokaju i poprave, i to javno ispolje; takvima }u Ja oprostiti, jer Ja sam Taj Koji prima pokajanje i milostiv sam." /160/ "Onima koji ne vjeruju i koji kao nevjernici umru, slijedi doista prokletstvo Allahovo, i meleka i svih ljudi." /161/ "U njemu }e vje~no ostati, a patnja njihova ne}e se smanjivati, niti }e im se {ta odlagati."/162/

Ovo je `estoka prijetnja onome ko bude skrivao Jasne dokaze i uputu korisnu za srca koje su donosili poslanici nakon {to je to Allah Uzvi{eni objasnio Svojim robovima u Svojim knjigama koje je objavljivao Svojim poslanicimaEbul-Alije ka`e: - To je objavljeno u vezi sa sljedbenicima Knjige koji su tajili osobine Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i Allah saop}ava da njih za taj njihov postupak sve proklinjeI kao {to za oprost u~enjaku moli svaka stvar, pa ~ak i riba u vodi i ptica u zraku, ove proklinje Allah, a proklinju ih i svi koji mogu proklinjatiOd Ebi-Hurejre i nekih drugih prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /164/ "Ko bude upitan o nekom znanju, pa to sakrije, na Sudnjem danu }e imati uzdu od vatre." U sahih hadisu se navodi od Ebu-Hurejre da je rekao: "Da u Bo`ijoj Knjizi nema ajeta: 'One koji budu tajili Jasne dokaze koje smo Mi objavili, i Pravi put...' - nikome ja ne bih rekao ni{ta!"

Ibn-ebi-Hatim, s lancem prenosilaca od Berra'a ibn Aziba, prenosi da je rekao: /165/ - Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve

sellem, na jednoj d`enazi, pa je rekao: "Nevjernik }e dobiti udarac izme}u o~iju, {to }e ~uti sve `ivotinje / / izuzev ljudi i d`inaProklinjat }e ga svako ko bude ~uo taj zvuk."

"Allah }e prokleti, a proklet }e ih i oni koji proklinju" - rije~i Allaha Uzvi{enog odnose se na `ivotinje na Zemlji.Nakon toga, Allah Uzvi{eni izuzima one koji se Njemu pokaju, pa ka`e: "Izuzet }e se oni koji se pokaju i poprave, i to javno ispolje", tjodvrate se od grijeha, poprave svoja djela i javno saop}e ljudima ono {to su tajili;

"Takvima }u Ja oprostiti, jer Ja sam Onaj Koji prima pokajanje i milostiv sam." Zatim Allah Uzvi{eni isti~e da se na onoga koji u Njega ne bude vjerovao i ko tako nastavi do smrti "odnosi vje~no prokletstvo Allahovo, meleka i svih ljudi".

To zna~i da }e ti biti prokleti do Dana sudnjega, a da }e zatim do}i u vatru d`ehenemsku, u "kojoj im kazna ne}e biti olak{ana , "niti }e im se odlagati" , tjnjima se to ne}e promijeniti ni ~asa, niti }e im se nanijeti nepravda.Naprotiv, to }e biti trajno, bez prestanka, Allah da nas sa~uva takve kazne!

U~enjaci se razilaze u pogledu pitanja: da li je dozvoljeno proklinjanje odre}enog nevjernikaVe}ina smatra da ga ne treba proklinjati s obzirom da mi ne znamo kakav }e zavr{etak njemu Allah dati.Neki me}utim smatraju da je dozvoljeno proklinjati odre}enog nevjernika, a to mi{ljenje zastupa i poznati malikijski fakih Ebu-Bekr ibn el-Arebi, iako on za dokaz uzima jedan hadis koji je slab.Drugi za dokaz uzimaju primjer pijanice kome je ponavljana kazna, zbog ~ega je neki ~ovjek rekao: "Allah ga prokleo {to toliko mnogo grije{i!" Na to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /166/ "Ne proklinji ga, jer on voli Allaha i Njegova Poslanika!" To pokazuje da se mo`e proklinjati onaj ko ne voli Allaha i Njegova Poslanika.Allah to najbolje zna!

وَاللَّهُمَّ إِلَهٌ وَحْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

"A va{ Bog - jedan je Bog; nema boga osim Njega, Svemilosnog, Milostivog."/163/

Allah Uzvi{eni isti~e da je samo On Bog, da nema ortaka, niti Njemu ravnog, odnosno da je On Allah, osim Kojega drugoga boga nema, da je On Veliki, Svemilosni, Milostivi.⁷⁴ Nakon toga, On

navodi stvaranje nebesa i Zemlje kao dokaz Svoje jedinstvene bo`anstvenosti, budu}i da je to nemogu}e stvorenjima koja upu}uju na Njegovu Jedno}u,⁷⁵ pa ka`e:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْخَلْقِ الْيَلْبِ
وَالنَّهَارِ وَاللَّيْلِ وَالنَّجْمِ فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ
السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ
وَصَرَفِ الرِّيْحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

"U stvaranju nebesa i Zemlje, smjeni no}i i dana, u la|i koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude i ki{i koju Allah pu{ta s neba, pa tako u `ivot vra}a zemlju nakon njenog mrtvila, po kojoj je rasijao svakojaka `iva bi}a, u promjeni vjetrova i oblacima koji izme}u neba i Zemlje lebde - ima doista znakova za one koji razumijevaju."/164/

Allah Uzvi{eni ka`e: "U stvaranju nebesa i zemlje...", tju visinama nebesa, preciznosti, prostranstvima, pokretnim i nepokretnim zvijezdama i kru`nim tokovima kosmosa, odnosno, u gusto}i Zemlje, u njenim nizinama i brdima, u morima i pustinjama, u bespu}ima i naseljima, u svemu u ~emu su koristi, u naizmjeni~nim promjenama dana i no}i, koje dolaze, a zatim odlaze da bi umjesto njih do}lo ne{to drugo ne kasne}i ni trenutka, kao {to Uzvi{eni Allah ka`e:

"Niti Sunce mo`e Mjesec dosti}i, niti no} dan prete}i; svi oni u svemiru plove" (36:40) Nekada je jedno du`e, a drugo kraje, nekada jedno uzima od drugoga da bi se zatim zamijenili, kao {to Uzvi{eni ka`e:

"On uvodi no} u dan i uvodi dan u no}" (35:13), tjod jednog pove}ava drugo i obratno

"..la|i koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude", tju tome {to je On more u~inio podlo`nim da nosi la}e s jednog mjesta na drugo u korist `ivota ljudi, za kori{tenje onoga {to ima u jednoj regiji i preno{enje drugim ljudima, i onog {to ima kod njih ovima prvim;

"i ki{i koju Allah spu{ta s neba pa

"Prolog".

⁷⁵ Zna~i da je dokaz da samo On, dž.š., zaslu}uje ibadet zato što je On jedini stvorio nebo i Zemlju kao i sve što je na njima i između njih. Prema tome, jedino Onom Koji je sve stvorio i uspostavio, te svemu blagodatni podario, Koji nema ortaka, treba ibadet činiti.

⁷⁴ Tumačenje ova dva imena već je naprijed navedeno u početku sure

tako u `ivot vra}a zemlju nakon njenog mrtvila", kao {to, takoler, ka`e:

- - "Dokaz im je Zemlja mrtva" - itd- do "{to oni ne znaju" (36:33-36)Zatim: "po kojoj je rasijao svakojaka `iva bi}a" koja se u svemu razlikujuTo On sve zna, sve opskrbljuje i Njemu ni{ta skriveno nijeOn ka`e:

"Na Zemlji nema nijednog `ivog bi}a, a da ga Allah ne opskrbljujeOn zna gdje je koje boraviti i gdje je sahranjeno biti! Sve je to u Knjizi jasnoj!" (11:6)

"U promjeni vjetrova" koji jednom donose milost, a drugi put kaznu; nekada donose radost najavljuju}i ki{u iz razli~itih izvora!

"i oblacima koji izme}u neba i Zemlje lebde", tjkoji se kre}u izme}u neba i Zemlje i koji su u slu`bi Allahove volje prema zemaljskim prostorima i mjestima onako kako ih Allah upotrijebi, "ima doista znakova za one koji razumijevaju" i koji dokazuju Jedno}u Allahovu, kao {to Allah ka`e:

"U stvaranju nebesa i Zemlje, smjeni no}i i dana, znamenja su za one koji su pametni." Hafiz Ibn-Merdevejh prenosi od Ibn-Abbasa: /167/ - Kurej}ije su se obratile Allahovom Poslaniku: "Ako nam Allah Safu u~ini zlatnom, mi }emo ti vjerovati i s tobom se boriti!?" On im je rekao: "Jam~ite mi! - ako bih ja zamolio Allaha i On vam Safu pozlatio - da }ete sigurno vjerovati u mene?!" Oni su mu dali garanciju, pa je on uputio dovu svome Gospodaru, nakon ~ega mu je do{ao D`ebrail i rekao: "Tvoj Gospodar }e im u~initi Safu zlatnom; ali ako u tebe ne budu vjerovali, On }e ih kazniti kako nikoga me}u svjetovima kaznio nije!" Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ne, Gospodaru moj..nego ostavi mene i moj narod da ostanem koji dan!" Nakon toga, Allah je objavio ovaj ajet(To prenosi i Ibn Ebi-Hatim, uz dodatak:) /168/ "Kako da oni od tebe tra`e Safu, kada vide znamenja ve}a od Safe!?" Veki' ibn D`errah prenosi od Ebi-Duhha'a da je rekao: - Kada je objavljeno:

"Va{ Bog je jedan Bog", idolopoklonici su kazali: "Ako je to tako, pa neka nam donese ajet (znamen)", pa je Allah Uzvi{eni objavio:

.."Doista, u stvaranju nebesa i Zemlje..."

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يُرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتُّمُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَخَّطْنَا لَهُمْ أَمْوَالَنَا كُلَّهَا وَنَحْنُ عَنْ ذَلِكَ مُخْلِصُونَ أَنفُسَنَا مِنَ اللَّهِ أَعْمَلُوا خَيْرًا مَّا يَسْعَوْنَ فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٦٧﴾

"Ima ljudi koji umjesto Allaha kumire prihva}aju; vole ih kao {to se Allah voli! Ali oni koji vjeruju, jo{ vi{e Allaha vole! A da znaju silnici - kada kaznu do`ive, oni }e vidjeti da mo} sva Allahu pripada i da Allah strahovito ka`njava." /165/ "Kada se oni za kojim su se drugi povodili odreknu onih koji su ih slijedili i kaznu budu iskusili i kada se veze koje su ih vezale prekidaju", /166/ "Tada }e sljedbenici njihovi re}i: 'Da nam je samo da se za trenutak vratimo, pa da se i mi njih odrekemo kao {to su se oni nas odrekli!' Eto, tako }e Allah njima pokazati pogubnim djela njihova i oni iz vatre ne}e izlaziti."/167/

Allah Uzvi{eni ukazuje na mjesto idolopoklonika na ovome svijetu, odnosno njihovu kaznu na ahiretu, zato {to su Allahu pretpostavljali kumire, odnosno suparnike, obo`avali ih i pokazivali prema njima ljubav poput ljubavi prema Allahu, iako Allah nema suparnika niti ortakaU oba Sahiha prenosi se od Abdullaha ibn Mesuda da je kazao: - Rekao sam: /169/ "Allahov Poslanice, koji je grijeh najve}i?", pa je rekao: "Da Allahu pretpostavi{ suparnika iako te je On stvorio!" Rije~i Uzvi{enog: .."Ali, oni koji vjeruju jo{ vi{e Allaha vole!" Zato oni Njemu ne pridru`uju, ni{ta nego samo Njega obo`avaju (Njemu klanjaju), na Njega se oslanjaju i uvijek kod Njega uto~i{te tra`eNakon toga, On prijete idolopoklonicima i ka`e:

"A da znaju silnici kada kaznu do`ive, oni }e vidjeti da mo} sva Allahu pripada." To zna~i: da kada oni kaznu do`ive, tada }e znati da sva mo} samo Allahu pripada i da je sve pod Njegovom vla{tu i mo}i, te da "Allah `estoko ka`njava"Prema tome, kada bi oni znali patnje koje }e tamo do`ivjeti i kaznu golemu koja }e ih zadesiti zbog idolopoklonstva i nevjerovanja, napustili bi zabludu u kojoj se nalazeNakon toga, Allah Uzvi{eni izvje{tava o njihovom nevjerovanju time

{to obo`avaju kipove i odricanju od slije|enja onih koji su ih slijedili, pa ka`e:

"Jer oni za kojima su se drugi povodili odre}i je se onih koji su ih slijedili." Njih je se odre}i i meleci (an|eli) za koje su smatrali da ih obo`avaju na dunjaluku Meleci je re}i: "Mi ih se pred Tobom odri~emo jer oni se nama nisu klanjali" (28:63) D`ini je ih se tako|er odre}i distanciraju}i se od njihovog klanjanja njima:

/5/ /6/

"Ko je u ve}oj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, mole onima koji im se do Sudnjeg dana odazvati ne}e i koji su prema njihovim molbama ravnodu{ni?!" /5/ "Kada ljudi budu o`ivljeni, oni je im neprijatelji biti i poricat je da su ih obo`avali." /6/ Zatim Uzvi{eni ka`e:

- I kada sve bude rije{eno, {ejtan je re}i: "Allah vam je pravo obe}anje dao, a ja sam vam obe}anja dao i iznevjerio ih; ali, ja nisam nikakve vlasti nad vama imao, nego sam vas samo pozivao, a vi ste mi se odazivali Zato, ne korite mene, nego sami sebe; niti ja mogu vama pomo}i, niti vi mo`ete pomo}i meni; ja ni{ta nemam s tim {to ste me prije smatrali idolom; nevjernike sigurno ~eka patnja bolna." (14:22)

Rije~i Uzvi{enog: "kada kaznu budu iskusili i kada se veze koje su ih vezale budu prekinule", tj kada do`ive kaznu Allahovu i kada se spletke i veze da se spase od vatre budu prekinule Ibn-Abbas ka`e: "Kada se ljubav bude prekinula."

Rije~i Uzvi{enog:

- Tada je sljedbenici njihovi re}i: "Da nam je samo da se za trenutak vratimo, pa da se i mi njih odrekemo, kao {to su se oni nas odrekli!", tj da nam je da se vratimo na dunjaluk, pa da ih se odrekemo i samo Allahu se klanjamo Me|utim, oni pritom samo la`u, jer kada bi bili vra}eni, oni ni tada ne bi to napustili, jer oni su la{ci, kao {to Allah Uzvi{eni saop}ava Zato ka`e:

"Eto, tako je Allah njima pokazati pogubnim djela njihova", tj ona odlaze i nestaju, kao {to Uzvi{eni ka`e:

"I Mi }emo pristupiti djelima njihovim i u prah i pepeo ih pretvoriti" (25:23) Zato i ka`e:

"I oni iz vatre ne}e izlaziti."

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ يَكْفُرُ عَدُوِّكُمْ بِالْأَشْيَاءِ وَالْخَيْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

"O ljudi, jedite od onoga {to ima na Zemlji, {to je dozvoljeno i lijepo, i ne slijedite {ejtanove stope, jer vam je on neprijatelj o`evdini." /168/ "On vas navra}a na grijeh i razvrat, i da o Allahu govorite ono {to ne znate." /169/

Nakon {to je Allah Uzvi{eni istaknuo da nema drugog boga osim Njega i naveo da je On Skrbnik svih stvorenja, ukazuje im na Svoju milost prema njima dozvoljavaju}i im da jedu sve dopu{teno i prijatno, a zabranjuju}i sve vjerom nedopu{teno U Sahihu Muslimovom navodi se od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: /170/ - Allah Uzvi{eni ka`e: "Svaki imetak koji sam podario Svojim robovima, njima je dopu{ten." A zatim: "Svoje robove sam stvorio ~ednim, pa su im poslije toga do{li {ejtani zavode}i ih i udaljuju}i ih od njihove vjere, da im je sada zabranjeno ono {to sam im bio dozvolio." Hafiz Ebu-Bekr ibn Mirdevejh prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: /171/ - Pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, prou~io sam ovaj ajet:

"O ljudi, jedite od onoga {to ima na Zemlji, {to je dozvoljeno i lijepo." Tada je ustao Sa'd ibn ebi-Vekkas i rekao Allahovom Poslaniku: "Allahov Poslani~e, zamoli Allaha da udovolji mojoj molbi." On mu je odgovorio: "Sa'de, u~ini da tvoja hrana bude po{tena, bit je udovoljeno tvojoj molbi Tako mi Onoga u ^i}oj je ruci `ivot Muhammedov, ~etrdeset dana ne}e biti primljena dova ~ovjeku koji u svoju utrobu unese haram zalogaj Onaj rob koji bude hranio svoje tijelo nedozvoljenom hranom i kamatom, od onih je koji su najbli`i Vatri."

Rije~i Allaha Uzvi{enog: "jer vam je on neprijatelj jasni" predstavljaju vid izazivanja nezadovoljstva i odvra}anja od {ejtana, kao {to Allah, d`.{., ka`e: .. "[ejtan je doista vama neprijatelj, pa ga i smatrajte neprijateljem.. (34:6) Rije~i Uzvi{enog:

.. "i ne slijedite {ejtanove stope" zna~e da je svaki grijeh - prema Allahu, i svaka svojevoljna te`nja i svaka gre{ka korak {ejtanov Isto je i sa zavjetom na grijeh E{-[a'bi ka`e: - Neki ~ovjek se bio zavjetovao da zakolje svoga sina, pa mu je Mesruk dao {erijatsko mi{ljenje da zakolje ovna i rekao: "To spada u {ejtanske korake." Abd ibn Humejd, s lancem od Ibn-Abbasa

ka`e: "Zakletva ili zavjet u srd`bi {ejtanski su korak i za to je potreban keffaret (otkup)." Rije~i Uzvi{enog:

"On vas navra}a na grijeh i razvrat, te da o Allahu govorite ono {to ne znate" zna~e: va{ neprijatelj, {ejtan, doista vas navra}a na lo{a i gnusna djela, kao {to je prostitucija i gnusnije od toga, a to je pripisivanje Allahu ne~ega bez znanjaU to ulazi svaki nevjernik kao i svako ko uvodi novotarije u vjeru.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَسَبِعُ مَا الْقَيْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ
 لَيَقُولُنَّ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَبْعُثُ بُرْسًا
 لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً صُمُّ بُرْسٌ لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ سَمْعٌ فَهُمْ لَا يَحْتَسِبُونَ ﴿١٧١﴾

- A kada im se ka`e: "Slijedite ono {to je Allah objavio!" - oni odgovaraju: "Ne, nego }emo slijediti ono na ~emu smo na{e pretke za -tekli." "Zar i onda kada im precij nisu ni{ta shva}ali, niti su na Pravom putu bili?" /170/ "Oni koji ne vjeruju sli~ni su onome koji vi~e, ali sam ne ~uje ni{ta osim zov i zapomaganje; oni su gluhi, nijemi i slijepi i oni ni{ta ne shva}aju."/171/

Uzvi{eni Allah ka`e: - Kada se idolopoklonicima rekne: "Slijedite ono {to je Allah objavio Svome Poslaniku i mahnite se zablude i paganstva (neznanja)!, oni odgovaraju: "Ne}emo, nego }emo slijediti idolopoklonstvo, u kojem smo na{li pretke na{e." Negiraju}i to, Allah Uzvi{eni ka`e:

"Zar i onda kada im precij nisu ni{ta shva}ali, niti su na Pravom putu bili", tjkada nisu imali razuma, niti su na Pravom putu biliOd Ibn-Ishaka se navodi da je Ibn-Abbas rekao da je "ovaj ajet objavljen u vezi sa `idovima, kada ih je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao, a oni su rekli: "Ne, nego }emo slijediti ono na ~emu smo na{e pretke zatekli."

Nakontoga je Allah Uzvi{eni objavio ovaj ajet, a zatim naveo slijede}i primjer:

.. "Oni koji ne vjeruju sli~ni su...", tju pogledu zablude i neznanja oni su poput stoke koja luta na pa{i i ne shva}a ni{ta, nego samo ~uje glas ~obana

Rije~i Uzvi{enog: "Oni su gluhi, nijemi i slijepi" zna~e da su gluhi da ~uju istinu, pa su nijemi i ne mogu izgovarati i slijepi da vide Put istine; "i oni ni{ta ne shva}aju", tjjni{ta ne shva}aju niti razumiju.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا كَلِمَاتٍ مَّا زَكَّيْتُمْ وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ رِيشَاءَ
 تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالذَّمَّ وَكَلِمَ الْخِزْيِيرِ
 وَمَا أَهْلَ بِهِ لغيرِ اللَّهِ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ
 غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٣﴾

"O vjernici, jedite dobra kojim smo vas opskrbili i budite Allahu zahvalni ako doista samo Njega obo`avate." /172/ "On vam doista zabranjuje: strv, krv, svinjsko meso i ono {to je prineseno kao `rtva u ne~ije drugo ime, a ne u AllahovoA onome koji bude primoran bez svoje `elje i pohlepe, nije mu grijehAllah doista pra{ta i milostiv je."/173/

Allah Uzvi{eni nare}uje Svojim robovima, vjernicima, da jedu od dobara kojima ih je opskrbio i da mu na tome budu zahvalni ako su oni Njegovi roboviDozvoljena, halal hrana je pretpostavka za prihva}anje dove i ibadeta, kao {to je nedozvoljena (haram hrana) brana za prihva}anje dove i ibadetaU hadisu koji prenosi Ahmed ibn Hanbel od Ebu-Hurejrea stoji: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /172/ "O ljudi, Allah je dobar i On ne prihva}a ni{ta drugo osim dobroAllah je naredio vjernicima isto {to je naredio i poslanicima, pa ka`e:

'O poslanici, hranite se lijepim jelima (dozvoljenim i dobrim jelima) i dobra djela ~inite, jer Ja dobro znam {ta vi radite' (23:51) 'O vjernici, jedite dobra jela, kojima smo vas opskrbili!'" Nakon toga spomenuo je ~ovjeka koji je uslijed dugog putovanja bio ~upave kose i pra{njavPodigao je ruke prema nebu govore}i: 'Moj Gospodaru, moj Gospodaru!' Po{to mu je hrana bila haram, pi}e haram, odje}a haram, otkuda da se udovolji toj dovi!?" /Prenosi Muslim u svom Sahihu, kao i Tirmizi na osnovi predanja Fudajla ibn-Merzuka./

Allah Veliki navodi da On njima nije zabranio ni{ta drugo osim strvine koja je uginula, a nije zaklana, bez obzira da li je udavljena, premla}ena, ubodena ili je rastrgana od divlje zvijeriOd toga su izuzete uginule morske `ivotinje na osnovi rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Dozvoljen vam je ulov iz mora i hrana od toga" (5:96), kao {to }e, ako Bog da, do}i kasnijeU hadisu Anbera u Sahihu, zatim u El-Musnedu, El-Muvetta'u i Sunenima, u vezi sa rije~ima Poslanika, sallallahu alejhi

ve sellem, "O moru" stoji: /173/ "Voda mu je ~ista, a uginula `ivotinja iz njega je halal." Od Ibn-Omera navodi se merfu' (predanje) direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /174/ "Dozvoljene su nam dvije vrste uginulih `ivotinja i dvije vrste krvi: riba, skakavac, jetra i slezena." To je se {ire obrazlo`iti, ako Bog da, u suri "El-Maide" ("Trpeza").

[erijatsko pitanje: [afija i neki drugi pravnici navode da su od uginule `ivotinje jaja i mlijeko ne~isti, dok se prema predanju Malika navodi da su ~ista, ali se one~i{}uju dodirom s njomIsto tako, postoje razila`enja i u pogledu siri{ta uginule `ivotinje iako je poznato da je ne~istoMe|utim, kao protuargument navodi se da su ashabi jeli sir vatropoklonika.⁷⁶

Ibn-Mad`e navodi predanje sa lancem prenosilaca od Selmana, r.a.: /175/ - Allahovom Poslaniku je postavljeno pitanje u vezi sa masno}om, sirom i krznom / ko`om, pa je rekao: "Dozvoljeno - halal je ono {to je Allah dozvolio u Svojoj Knjizi, a zabranjeno - haram je ono {to je Allah zabranio u Svojoj Knjizi; a ono o ~emu nije govorio, to opra{ta." Pored toga, zabranio im je svinjsko meso, bez obzira da li je od zaklane ili od uginule `ivotinjePrevladava mi{ljenje da u to spada i svinjska mastUsto, zabranio je i ono {to je prineseno kao `rtva u ime nekoga drugog, a ne Allaha Uzvi{enog, a to je ono {to je zaklano za nekog idola, ili ne{to drugo {to predstavlja ~in paganstva, a ne za Allaha, odnosno u Njegovo ime: /176/ - El-Kurtubi navodi od Ai{e, r.a., da je njoj postavljeno pitanje u vezi sa klanjem koje obavljaju stranci (nemuslimani) povodom svojih praznika i to poklanjaju muslimanima, pa je odgovorila: "Ono {to je zaklano povodom toga dana nemojte jesti, ali jedite plodove sa njihovih vo}ki." Allah, d`.., dozvolio je da se to jede u nu`di, pa ka'e: 'A ko bude primoran, bez svoje `elje i pohlepe', tjbez `elje ili pohlepe, 'njemu nije grijeh' u tome

"Allah doista pra{ta i milostiv je." A rije~i Uzvi{enog () "bez `elje" zna-e da ga ne smatra halalom i da mo`e pojesti samo koliko mu je nu`no da bi do{ao do halal-hraneDozvoljeno mu

je da ponese od toga onoliko koliko mu je potrebno da stigne do halal-hrane, koju je baciti kada do nje do|e, na {to ukazuju rije~i () "i bez pohlepe".

[erijatsko pitanje (mes'ela): Ulema je saglasna u tome da je dozvoljeno u nu`di jesti tu|u hranu na koju se nai|e, ali bez prisile i nano{enja {teteU tom slu~aju nije mu dozvoljeno jesti uginulo i sli~noMe|utim, razila`enja postoje u pogledu pitanja da li je du`an nadoknaditi to ili neIspravno je da nije du`an to nadokna|ivati, {to potvr|uju rije~i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ~ovjeku koji je zabranio gladnome da ponese u svojoj odje|i `ito koje je izvadio iz klasja, pa ga je udario i uzeo njegovu odje|u: /177/ "Niti si ga nahranio dok je gladan bio i hranu tra`io, a niti si ga pou`io dok je neznalica bio." Zatim mu je naredio da mu vrati odje|u, te da mu se da izvjesna koli~ina hranePrenosi ga Ibn-Mad`e, a njegov je sened vjerodostojan, jak i dobarA rije~i Uzvi{enog:

"nije mu grijeh, Allah doista pra{ta i milostiv je", odnose se na onoga koji pojede ne{to zabranjeno u nu`diOno {to upu}uje da je jedenje zabranjenih jela u nu`di Allahova odredba, () a ne olak{ica (), jeste predanje Veki'a s lancem prenosilaca od Mesruka, koji je rekao: "Ko bude u nu`di, ali ipak ne bude jeo niti pio, pa nakon toga umre, u|i je u Vatru." Ebu-Hasan et-Taberi ka'e: "To je ispravno, po na{em mi{ljenju, poput prekidanja posta bolesnika i sli~noAllah to najbolje zna!"

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِسْمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَهُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ ﴿١٧٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهَدَىٰ وَالْعَذَابُ بِالْمَعْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَىٰ النَّارِ ﴿١٧٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ أَخَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٦﴾

"Doista oni koji taje ono {to je Allah u Knjizi objavio i to prodaju za bagatelnu cijenu - ti u trbuhe svoje samo vatru trpaju; na Sudnjem danu Allah ih ne}e ni osloviti, niti ih o~istiti; njima pripada kazna bolna." /174/ "To su oni koji umjesto Pravog puta uzimaju zabludu, a umjesto oprosta kaznu; a koliko su samo oni strpljivi na Vatru!" /175/ "To je tako, jer Allah je objavio Knjigu s istinom, a oni koji se o Knjizi razilaze doista su u

⁷⁶ Sir vatropoklonika pravljen je iz siri{ta dobivenih iz utrobe janjadi koju su oni klali. To su ashabi jeli, iako su znali da se `ivotinja koju zakolju vatropoklonici ne mo}e jesti i da se tretira kao strvina. Pa i pored toga oni su jeli njihov sir. Na osnovi toga izvodi se zaklju~ak da je siri{te izuzeto i opro{teno, {to pokazuje i gore spomenuti hadis prema predanju Ibn-Mad}e. Isti je slu~aj i s jajima, mlijekom, sirom i krznom (ko}om), o ~emu se ne govori, a {to je dopu{teno. Allah to najbolje zna!

neslozi velikoj!" /176/

Allah Uzvi{eni ka`e:

"Doista oni koji taje ono {to je Allah u Knjizi objavio..." Ove se rije~i odnose na `idove koji su tajili osobine Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Knjigama njima objavljenim, {to su potvr|ivale njegovo poslanstvo i vjerovjesni{tvo i to samo zato da ne bi izgubili svoj primat, odnosno poklone koje su dobijali od Arapa kao znak priznanja njihovim pre|imaBoje}i se (Allah ih prokleo) da }e, ako to poka`u, ljudi njega slijediti a njih napustitiOni su krili istinu zadovoljavaju}i se bagatelnom ovosvjetskom ~a{u, zbog ~ega su izgubili i ovaj svijet i ahiretNa dunjaluku je Allah potvrdio istinitost Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, daruju}i ga jednim brojem nadnaravnih djela (mud`iza) tako da su mu ljudi povjerovali i pomogli ga u borbi protiv `idova, koji su na sebe navukli veliku srd`bu tako da ih i Allah Uzvi{eni prekorava u ovom ajetu:

"Doista oni koji taje ono {to je Allah u Knjizi objavio i to prodaju za bagatelnu cijenu - ti u trbuhe svoje samo vatru trpaju", tjdoista je to {to oni jedu prikrivanjem istine vatra koja }e plamtjeti u trbusima njihovim na Sudnjem danuZatim ka`e:

"na Sudnjem danu Allah ih ne}e ni osloviti, niti ih osloboditi; njima pripada kazna bolna." Allah Uzvi{eni na njih se srdi zato {to kriju istinu nakon {to su je upoznaliOn ih ne}e ni pogledati niti pohvaliti, nego }e ih kazniti kaznom bolnomU vezi s njima potom ka`e: "To su oni koji umjesto Pravog puta uzimaju zabludu", tjumjesto da objave osobine Allahovog Poslanika iz knjiga objavljenih, da navedu da }e biti poslan i nagovijeste radosnu vijest o njemu, da ga slijede i potvrde, oni su se prihvatili zablude utjeruju}i ga u la`, ne vjeruju}i u njega i taje}i njegove osobine, koje sadr`e njima objavljene knjige; "i uzimaju}i kaznu umjesto oprosta", tjkupuju}i veliku kaznu za oprost.

"A koliko su samo oni strpljivi na Vatru!", tjkoliko oni ustrajavaju da ~ine grijehe koji ih vode u vatru i nevjerovatno koliko su u stanju trpjeti vatru iako znaju da u nju dolaze zbog svojih grijeha!; "To je tako jer Allah je poslao Knjigu Istine", tjoni to zaslu`uju neozbiljno uzimaju}i Allahove ajete, ne pokazuju}i istinu koju sadr`e njima objavljene knjige, i ne vjeruju}i u poslanikeNaprotiv, oni su Poslanika u la` ugonili i negirali

njegova poslani~ka svojstva, iako ih je on pozivao istini nare|uju}i im da ~ine dobro, a odvra}aju}i ih od zlaStoga oni zaslu`uju kaznu i patnju, pa Allah Uzvi{eni ka`e:

"To je tako, jer Allah je objavio Knjigu s istinom; a oni koji se o Knjizi razilaze doista su u neslozi velikoj!"

*لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَآلَتَهُ وَالْبَنِينَ
وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَأَنَّى السَّبِيلِ
وَالسَّابِقِينَ فِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْفُونَ بَعَثَهُمْ
إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

"Nije dobro~instvo u tome da okre}ete lica svoja prema istoku i zapadu, nego su dobro~initelji oni koji vjeruju u Allaha, u drugi svijet, u meleke, u knjige, u vjerovjesnike, te oni koji od imetka, iako im je drag, daju ro|acima i siro~adi, siromasima i putnicima namjernicima, prosjacima, i za otkup iz ropstva, oni koji namaz obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, te oni koji su strpljivi u neima{tini i u bolesti, i za vrijeme borbeTo su oni koji su iskreni i oni koji se Allaha boje."/177/

Ovaj ajet sadr`i op}a pravila ispravnog vjerovanjaPrema predanju Ibn-ebi-Hatima, s lancem prenosilaca od Ebu-Zerra, koji navodi /178/ da je pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "[ta je to iman?", a on mu je prou~io ajet:

.."Nije dobro~instvo da svoja lica okre}ete..." itdZatim ka`e da ga je ponovo pitao, pa mu je ponovo prou~io isti ajet, a kada ga je i tre}i put upitao, rekao mu je: "Kada uradi{neko dobro djelo, srcu ti je drago, a kada u~ini{ kakvo lo{e djelo, srcu ti je mrsko." Lanac prenosilaca ovog predanja prekinut je (), budu}i da Mud`ahid nije `ivio u vrijeme Ebu-Zerra, koji je mnogo ranije umro.

Zna~enje ajeta: Kada je Allah Uzvi{eni naredio vjernicima da se okre}u prema Svetom hramu u Kudusu, a potom ih usmjerio u pravcu Kabe, to je pogodilo jednu skupinu sljedbenika Knjige kao i neke muslimane, pa je Allah dao obja{njenje Svoje mudrosti pokazuju}i da je cilj toga pokornost

Allahu Uzvi{enom, izvr{avanje Njegovih naredbi, te slije|enje zakona koji je On postavio, i okretanje strani koju On odredi, pa gdje god to bilo to je dobro~instvo, bogobojaznost i savr{eni iman, a nije dobro~instvo niti pokornost u okretanju u pravcu istoka ili zapada izuzev ako to nije na osnovi Allahove naredbe i Njegovog zakonaZato Allah Uzvi{eni ka`e:

..
"Nije dobro~instvo u tome da okre|ete lica svoja prema istoku i zapadu, nego su dobro ~initelji oni koji vjeruju u Allaha, u drugi svijet..itd." U vezi s rije~ima Allaha Uzvi{enog:

.. *"nego su dobro~initelji oni koji vjeruju u Allaha..."*, Es-Sevri ka`e: "Ovo su sve vrste dobro~instva." On je, r.a., u pravu, jer ko prihvati ono {to sadr`i ovaj ajet, u{ao je u sve predjele islama i prihvatio svako dobro koje sadr`i vjera u Allaha, osim Koga drugoga boga nema, prihvatio je vjeru u meleke, koji su posrednici izme|u Allaha i Njegovih poslanikaRije~ **"knjiga"** je "zajedni~ko ime koje obuhva}a knjige s neba objavljene vjerovjesnicimaPosljednja od njih je najodabranija, a to je Kur'an, u kojem se nude dobra i ovoga svijeta i ahireta, i kojim se dokidaju sve knjige prije njegaIsto tako, taj vjeruje u sve Allahove vjerovjesnike, od prvoga do posljednjega, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

.. *"te oni koji od imetka, iako im je drag, daju..."*, tjkoji daje njemu drag imetak, koji za sebe `eli, kao {to se vidi u dva Sahiha iz hadisa Ebu-Hurejre koji direktno navodi od Poslanika: /179/ "Najbolja je milostinja (sadaka) ona koju udjeljuje {kada si zdrav i {krt, kada si zaokupljen bogatstvom, a boji{ se siroma{tva." Allah Uzvi{eni ka`e:

"i hranu daju, kada je i sami `ele, siro~etu, i siromahu, i su`nju" (76:8)Zatim:

"Ne|ete posti{i dobro~instvo sve dok ne udijelite od onoga {to volite" (3:92),

"i daju im prednost nad sobom, mada im je to i samima potrebno" (59:9) Ovo je drugi, vi{i vid dobro~instva, u kojem oni dijele ono {to im je i samima neophodno, daju{i i hrane{i od onoga {to sami vole.

"Ro|acima" koji su najpre~i, treba da se udijeli milostinja, kao {to se vidi iz hadisa: /180/ "Milostinja koja se daje siromasima jeste milostinja, a milostinja koja se daje rodbini i milostinja je i rodbinsko dobro~instvo jer oni su ti najpre~i, da

im u~ini{ dobro i da im da{."

*"...i siro~adi"*To su djeca ~iji su o~evi umrli jo{ dok su ona mala, slaba, nisu punoljetna i nemaju mogu}nosti sebi zaraditiAbdurrezzak navodi predanje, s lancem prenosilaca od Alije, koji navodi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: /181/ "Nema sirotinjskog statusa nakon {to se stekne zrelost."

*"i bijednicima"*To tuma~i hadis koji se navodi u oba Sahiha od Ebu-Hurejre, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /182/ "Nije bijednik onaj koji obilazi ljude tra`ei datulu ili dvije, zalogaj ili dva, nego je bijednik onaj koji nema ~ime da se prehrani, a za njega se ne zna da bi mu se dala sadaka."

*"putniku"*Misli se na onoga koji je dugo na putu tako da mu je nestalo sredstava, pa mu se daje da bi mogao do|i u svoj zavi~ajU to spada i gost.

*"i prosjacima"*To su oni koji prose, pa im se daje od zekata i sadakeAhmed navodi predanje s lancem od Abdurrahmana Husejna ibn Alija, koji ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /183/ "Prosjak ima pravo, pa makar na konju do{ao."

*"za otkup iz ropstva"*Rije~ je o zarob-ljenicima za koje se tra`i otkup, a koji nemaju sredstava kojim bi se otkupiliU vezi s ovim pitanjem bit je govora u dijelu o vrstama milostinje (sadake), u Suri Bera'e/Tevba, in{allah.

*"i koji namaz obavljaju"*To su oni koji namaz sa rukuom i sed`dom, sa smireno{u i strahopo{tovanjem obavljaju, u njegovo vrijeme i na zadovoljavaju{i {erijatski na~in.

*"i daju zekat"*Zekat je godi{nji porez na imetak, a davanje milostinje naprijed navedenima stvar je dobre volje, dobro~instva i rodbinskih odno~saU tom smislu, u jednom hadisu Fatime bint Kajs stoji: /184/ "U imetku postoji pravo drugih osim zekata." Allah to najbolje zna!

"i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju", kao {to ka`e:

"koji prema Allahu obaveze ispunjavaju i ne kr`e sporazum" (13:20)Suprotno ovome svojstvu jeste licemjerstvo, kao {to se navodi u sahih (vjerodostojnom) hadisu: /185/ "Tri su svojstva licemjera (munafika): kada govori - la`e, kada obe}a - prevvari, kada mu se ne{to povjeri - iznevjeri."

..*"...te oni koji su strpljivi u neima{tini i u bolesti, i za vrijeme borbe"*, tju vrijeme siroma{tva koje predstavlja bijedu, u slu~aju bolesti, {to predstavlja nevolju veliku, "i za

vrijeme borbe", tju borbi i susretu s neprijateljem Rije~i: "one koji su strpljivi" ovdje su spomenute u akuzativu kao vid pohvale i poticaja na strpljivost u te{ko}ama.

"To su oni koji su iskreni" - oni koji su se okitili ovim svojstvima iskreni su u svom vjerovanju, jer su ostvarili iman srca rije~ima i djelima, pa su kao takvi iskreni vjernici,

"i oni se Allaha boje" budu}i da su se ~uvali zabrana i ~inili djela pokornosti.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ
فِي الْقَتْلِ الْحَرُّ بِالْحَرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَىٰ بِالْأُنثَىٰ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ
أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ
مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ مِّنْ أَعْيُنِي بَعْدَ ذَلِكَ فَكُلُوا وَشَابَّ لَيْمٌ ﴿١٧٨﴾
وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

"O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan za slobodnog, rob za roba, i `ena za `enu. Onaj kome se od njegova brata da neki otkup, neka uzvрати dobrim, a i on neka poka`e dobro~instvo. To je olak{anje od Gospodara va{eg i milost. A ko nasilje i poslije toga izvr{i, njemu slijedi bolna patnja." /178/ "U odmazdi vam je `ivot, o razumom obdareni, da biste se Allaha bojali." /179/

Allah Uzvi{eni ka`e: O vjernici, vama je kroz odmazdu propisana pravednost: slobodan za slobodnog, va{ rob za roba, va{a `ena za `enu i ne prekora~ujete granice kao {to su to ~inili oni prije vas mijenjaju}i Allahovu odredbu time. Tako je bio obi~aj da ako u napadu plemena Benu-Nadir na pleme Kurejzu neko od Nadira ubije Kurejziju, ne bi on bio ubijen, nego bi bio otkupljen, tj. zamijenjen za sto ko{ara datula (A), kada bi Kurejzija ubio Nadirca, bio bi ubijen, a ako bi ga otkupljivali, tra`ili bi dvjesta ko{ara datula, dakle dvostruko vi{e nego za Kurejziju. Stoga je Allah Uzvi{eni naredio pravednost pri odmazdi tako da se Allahovi propisi ne mogu iskrivljavati zbog nevjerovanja i mr`nje. Allah Uzvi{eni ka`e:

"Propisuje vam se odmazda za ubijene: slo -bodan za slobodnog, i rob za roba, i `ena za `enu." Ebu-Malik navodi da je ovaj ajet derogiran rije~ima Uzvi{enog: "glava za glavu" (5:45), ~ime je izjedna~io u odmazdi mu{karce i `ene, te robove, za namjeran ~in ubistva ili ne{to {to je manje od toga.

[erijatsko pitanje: Ebu-Hanife smatra da slobodna treba ubiti za roba na osnovi op}eg zna~enja ajeta u suri El-Ma'ida" (Trpeza), a isto mi{ljenje zastupaju

Es-Sevri, Ibn-ebi-Lejla i Davud. Isto tako, navodi se predanje od Alija, Ibn-Mes'uda ibn Musejjeba i nekih drugih, koji se pozivaju na op}enitost hadisa Hasana od Semure: /186/ "Ko ubije svoga roba i mi }emo njega ubiti; ko osakati svoga roba, mi }emo njega osakatiti; ko kastrira svoga roba i mi }emo njega kastrirati."77 U tome se s njima ne

sla`e ve}ina u~enjaka koji tvrde da se ne mo`e slobodan ubiti za roba, budu}i da je rob robaNaime, ukoliko bi on bio ubijen gre{kom, za njega nije obavezan otkup, nego samo odgovaraju}a vrijednost. Isto tako, ve}ina u~enjaka smatra da se musliman ne mo`e ubiti za nevjernika, {to se utvr}uje na osnovi hadisa koji navodi El-Buhari od Alije, r.a., koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /187/ "Musliman se ne mo`e ubiti za nevjernika." Svaki drugi hadis ili tuma~enje koje je suprotno ovome nepouzdan je i neta~no. Ebu-Hanife smatra da treba biti ubijen na osnovu {ireg zna~enja ajeta u suri El-Ma'ida.

[erijatsko pitanje - El-Hasan i Ata' tvrde: "Na osnovi ovoga ajeta, mu{karac ne mo`e biti ubijen za `enu." U tome se s njima ne sla`e ve}ina u~enjaka, pozivaju}i se na ajet sure "El-Ma'ida", te na rije~i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /188/ "Krv muslimana me|usobno je jednaka."

[erijatsko pitanje: Prema mi{ljenju ~etverice imama ({erijatskih autoriteta) i ve}ine u~enjaka, grupa mo`e biti ubijena za jednoga. Omer je, povodom ubistva dje~aka, koga je ubilo sedam ljudi, nakon ~ega je on njih pobio, rekao: "Da su svi stanovnici Sane ustali da ga ubiju, sve bih ih

77 Vjerovatno se ovaj propis odnosi posebno na odnos gospodara i roba, kako bi se isklju~ila pomisao da gospodar mo`e raditi sa svojim robom {ta god ho~e samo zato {to je on njegov rob. Me|utim, ako bi neki slobodan ~ovjek ubio roba nekoga ~ovjeka, taj slobodni ~ovjek ne~e biti ubijen, {to potvr|uju rije~i Uzvi{enog: "slobodan za slobodnog, a rob za roba". U skladu s tim, hadis se odnosi isklju~ivo na pitanja odnosa gospodara i roba, u kojima rob ne mo`e biti ubijen. Me|utim, ukoliko rob u~ini ne{to {to {erijatski pretpostavlja kaznu ubistvom, na njega se primjenjuje drugi propis kojim se, po svemu sude}i, on izjedna~ava s vjernicima. Tako ova pitanja ja razumijem, pa ako je to ta~no, to je od Allaha, a ako je pogre{no, to je od mene, pa se u tom slu~aju pred Allahom kajem, jer On to najbolje zna!

pobio!" Pošto nije poznato da je u to vrijeme bio i jedan ashab koji mu se suprotstavio, to se smatra konsenzusom (id'maom).

"A onaj kome se od njegovog brata da neki otkup, neka uzvрати dobrim i neka mu dobroinstvo u~ini" (tjko uzme otkup a imao je pravo osvetiti se), to zna~i rije~ (oprost), "neka uzvрати dobrim" jer onaj koji tra`i krvarinu du`an je da bude dobar kada primi otkupninu i da "prema njemu dobroinstvo ~ini"

, tjprema ubici, ne ~ine}i mu {tetu niti ulaze}i dalje u spor.

[erijatsko pitanje: Malik, Ebu-Hanife i njegovi sljedbenici, te [afiya i Ahmed po jednom predanju ka`u: "Onaj kome pripada osveta ne mo`e je ostaviti u korist krvarine osim uz saglasnost ubice." Drugi navode: "To on mo`e u~initi bez obzira je li ovaj bio zadovoljan ili ne."

[erijatsko pitanje: Jedan broj pripadnika zdrave tradicije (Selefa) smatra da `enama ne pripada krvarina, ali se u tome ostali u~enjaci ne sla`u s njima.

"To je olak{ica od Gospodara va{ega i milost" u odnosu na ono {to je bilo propisano onima prije vas u pogledu ubistva i krvarineOd Ibn-Abbasa se prenosi da je rekao: - Izraeli}anima je bila propisana odmazda za ubijene, a nije bilo krvarineZato Allah Uzvi{eni ka`e sljedbenicima ovog ummeta:

"Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan za slobodnog, i rob za roba, i `ena za `enuA onaj kome se od njegova brata da neki otkup..." Rije~ ovdje zna~i prihva}anje otkupnine za namjerno ubistvoPošto je to vid olak{ice u odnosu na ono {to je bilo propisano Izraeli}anima koji su `ivjeli prije njih, potrebno je uzvratiti dobrim i dobroinstvo tome u~initiKatade ka`e: "Allah je pokazao milost prema ovom ummetu odre}uju}i im otkupninu, {to nije dao nikome prije njih."

"A ko nasilje i poslije toga izvr{i, njemu slijedi bolna patnja." Dakle, ko ubije nekoga nakon {to je uzeo otkupninu, odnosno, prihvatio je, njemu slijedi od Allaha bolna i `estoka kazna i on }e biti ubijen nakon {to mu se oduzme otkupnina koju je uzeoSeid ibn ebi-Urube navodi predanje s lancem od Semura, koji ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /189/ "Ne}u oprostiti ~ovjeku koji ubije nakon {to je uzeo otkupninu", tjod njega ne}e primiti otkupninu, nego }e ga ubiti.

"U odmazdi je vama `ivot." To

zna~i, u ubistvu ubice je velika mudrostU tome je opstanak i za{tita ljudskog `ivota jer ukoliko ubica zna da }e i sam biti ubijen, on }e odustati od toga ~inaU tome je, zapravo, `ivot za druge ljude.

"..o, razumom obdareni, da biste se Allaha bojali"Ovdje je obra - }anje razumnima, jer }e se mo`da okaniti Allahovih zabrana (harama)Rije~ "bogobo}aznost" jeste imenica koja obuhvata ~injenje djela pokornosti i na -pu{tanje lo{ih djela.

كَيْبَ عَلَيْهِمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدٌ كَرَّمَ الْمَوْتَ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا أَوْ صَبَّحَ لِلْوَالِدَيْنِ
وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾ فَمَنْ أَبَدَّهُ بِعَدَمِ مَعْرُوفِهِ
فَأَتَمَّ إِثْمَهُ عَلَى الَّذِينَ يَبْدُلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾ فَمَنْ خَافَ مِنْ
مُؤَسَّسَاتِهِ أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

"Kada neko od vas na samrti bude, pa ostavlja kakvo dobro, propisano vam je da, kao vid dobroinstva, roditeljima i bli`njima oporuku u~inite, {to je obaveza onih koji se Allaha boje." /180/ "Ko to zamijeni nakon {to je ~uo kako glasi, grijeh doista pada na one koji to mijenjajuA, Allah doista ~uje i zna." /181/ "Pa ko se pla{i za oporu~ioca zbog pogre{ke ili grijeha, pa to valjano izme}u njih uredi, nije pogrije{ioAllah, doista, pra{ta i milostiv je." /182/

Prije nego je objavljen ajet o naslije}u, postojala je oporuka roditeljima i rodbini, {to je - prema vjerodostojnijem od dva stava - bilo obaveznoTo je derogirao ajet o dijelovima naslijela, koji je u~inio nasljedstvo obavezom od Allaha onima koji su spomenuti u odredbama o nasljedstvu bez oporuke i ne zavisi od `elje oporu~iocaU hadisu koji se nalazi u Sunenima, te drugim zbirkama - navodi se da je Amr ibn Harid`e rekao: - ^uo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako na hutbi ka`e: /190/ "Allah je, zaista, dao svakome njegovo pravo, pa nema oporu~ivanja nasljedniku"Ahmed navodi predanje od Ibn-Abbasa da je on u~io suru El-Bekare ("Krava") dok nije do{ao do ajeta:

"pa ako ostavlja kakvo dobro, oporu~uje roditeljima i rodbini", pa je rekao: "Ovaj ajet je derogiran." Ima mi{ljenja, takoder, da je ovaj ajet derogiran u vezi s onim koji naslje}uje, a va`i za onoga koji ne naslje}uje/Ja bih rekao:/ Me}utim, po mi{ljenju ovih, to se ne naziva

derogiranjem u smislu na{e terminologije, budući da **"ajet o nasljedstvu"**

dokida odredbu u vezi s nekim osobama, na {to ukazuje op}enitost **"ajeta o oporuci"**

Pojam bli`njih op}enitiji je od onih koji naslje|uju i koji ne naslje|uju, tako da se time dokida odredba u vezi s onim koji naslje|uje ono {to mu je javno precizirano, a drugi ostaju na onome na {to upu|uje prvi ajetMe|utim, ovo stoji samo kod onih koji ka`u: "Oporuka je u po`etku islama bila samo preporu`ena, dok nije derogirana." [to se ti`e mi{ljenja da je bila obavezna, na {to ukazuje sadr`aj spomenutog ajeta, po njima je bila dokinuta "ajetom o nasljedstvu", kao {to ka`e ve}ina komentatora i autoriteta me|u {erijatskim pravnicima, fakihimaObaveza oporuke roditeljima i rodbini, kao nasljednicima, po mi{ljenju svih, derogirana je, odnosno `ak potpuno zabranjena, prema gore navedenom hadisu ("Allah je, doista, dao svakome njegovu pravo, i nema oporuke nasljedniku")Prema tome, "ajet o nasljedstvu" predstavlja posebnu odredbu i to je strogo odre|eno od Allaha prema pojedincima i onima kojima pripada dio naslije|a/~ime se potpuno dokida odredba spomenutog ajetaPreostali su samo bli`nji koji nemaju prava na nasljedstvo, pa je po`eljno da se njima oporu~i iz tre}ine na osnovi "ajeta oporuke" i sadr`aja koji nosiU dva sahiha se to potvr|uje predanjem od Ibn-Omera, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /191/ "Ovijek musliman koji ima ne{to, nema pravo ni dvije no}i provesti, a da mu oporuka kod njega nije napisana." Ibn-Omer ka`e: "Nije mi pro{la ni no} otkada sam ~uo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da to ka`e, a da nisam imao oporuku!"

"ako ostavlja kakvo dobro", tjimetak, {to navode Ibn-Abbas i neki drugiUsto, neki ka`u: "Oporuka je {erijatski utemeljena, bez obzira bilo imovine malo ili vi{e, poput nasljedstva." Drugi ka`u: "Oporu~uje se samo ukoliko se ostavlja vrijedan imetak." Pored toga, postoji razila`enje i u pogledu koli~ineIbn Ebi-Hatim prenosi od Hi{ama ibn Urve, koji navodi od svoga oca da je rekao: "Neko je rekao Aliji, r.a., da je neki ~ovjek iz plemena Kurej{ umro ostaviv{i iza sebe tri ili ~etiri stotine dinara koje nije oporu~io?" On je rekao: - To nije ni{ta jer, Allah Uzvi{eni ka`e: "ako ostavlja kakvo dobro itd."

Od njega se tako|er navodi da je

~ovjeku koji ga je upitao: "Da li da napravim oporuku?" Alija odgovorio:

- Allah Uzvi{eni ka`e: "ako ostavlja kakvo dobro, neka oporu~i", a po{to ti ostavlja{ ne{to malo, to ostavi i svome sinuKatade ka`e: "Bilo je uobi`ajeno da se ka`e: "hiljadu ili preko toga", a ima mi{ljenja i {ezdeset, odnosno osamdeset.

"dobrim" zna~i: dobrotom/nje`no{u i dobro~instvomHasan ka`e: "Da, oporuka je obaveza svakog muslimana koji za dobro, a ne za zlo treba da oporu~i kada se na|e na samrti." Smisao rije~i "dobrim" jeste da, bez pretjerivanja ili {krtarenja, ostavi oporuku svojim bli`njima tako da ne bude na {tetu njegovih nasljednikaU oba Sahiha navodi se da je Sa'd rekao: /192/ "Allahov Poslani~e! Imam imetka, a naslje|uje me samo k}erkaHo}u li oporu~iti dvije tre}ine svog imetka?" Rekao je: "Ne." "A polovinu?", upitao je on"Ne.", odgovorio mu je"A tre}inu?", ponovo je upitao"Tre}inu? I tre}ina je mnogo! Bolje ti je da ostavi{ svoje nasljednike bogatima nego da ih ostavi{ siromanim, pa da mole od drugih ljudi."

"Ko to zamijeni nakon {to je ~uo kako glasi, grijeh, doista, pada na one koji to mijenjajuA, Allah doista ~uje i zna", tjko izmijeni oporuku i iskrivi je mijenjaju}i njen smisao, dodaju}i u njoj ne{to ili oduzimaju}i - grijeh, doista, pada na one koji to mijenjaju, a skrivanje oporuke jo{ je ve}i grijeh.

Ibn-Abbas i drugi ka`u: "Allah }e nagraditi umrloga, a grijeh pada na one koji su napravili izmjenu." "A, Allah, doista, ~uje i zna", tjima uvid u ono {to je umrli oporu~io, tako da On to zna, kao {to zna i ono {to su izmijenili oni na koje se oporuka odnosi.

"Pa, ko se pla{i za oporu~ioca zbog pogre{ke ili grijeha..." Ibn-Abbas ka`e: zna~i gre{ka, a ovdje obuhva}a sve vrste pogre{aka kao kada posredni{tvom dodaju nekog nasljednika ili neko sredstvo, kao u slu~aju kada je oporu~eno da se za ljubav nekoga ne{to proda, ili je oporu~eno da se k}erki njegove k}erke ne{to doda i sli~no, bilo to gre{kom ili namjerno, {to ga ~ini grje{nimStoga je opunomo}itelj, u ovom slu~aju, obavezan popraviti to i oporuku urediti u skladu sa {erijatskim propisima i odstupati od teksta oporuke kako bi oporuku u~inio {to bli`om nakani oporu~ioca i uskladio sa [erijatom, jer ovo ure|enje oporuke ne predstavlja ~in izmjeneIbn-Merdevejh prenosi od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve

sellem, rekao: /193/ "Gre{ka prilikom oporuke spada u velike grijeha." A u pogledu propisivanja ovoga hadisa direktno od Alejhisselama postoje razila`enja...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى
الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ
مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ
طَعَامٍ مَّسْكِينٍ مَّن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهِ وَأَن نَّصُومُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾

"O vjernici! Propisuje vam se post, kao {to je propisan onima prije vas, da biste bogobo -jazni bili." /183/ "Odre|en broj dana; a onome od vas koji je bolestan ili na putu bude, isti broj drugih danaOnima koji ga te{ko podnose, otkup je da siromaha nahraneA ko drage volje da vi{e, za njega je boljeA neka znate, bolje vam je da postite."/184/

Allah Uzvi{eni ovo ka`e nare|uju}i ovom ummetu post koji predstavlja sustezanje od hrane, pi}a i seksualnih odnosa, s iskrenim nijetom (nam jerom) u ime Allaha Uzvi{enog, budu}i da sadr`i ~i{enje i za{titu du{a od lo{ih primjesa i ru`nih navikaOn navodi da im je to naredio kao {to je bio naredio i onima prije njih, u kojima imaju uzor i mogu se ugledati na njihNeka se oni potrude da ovu Allahovu naredbu izvr{e potpuniye od njihAllah Uzvi{eni ka`e:

Svaka zajednica (ummet) ima svoj zakon i pravac, a da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne zajednice u~inioJer On ho}e da vas isku{a onim {to vam propisuje! Zato se natje~ite da jedni druge u dobrima pretek -nete!" U tom smislu i ovdje ka`e:

"O vjernici! Propisuje vam se post, kao {to je propisan onima prije vas, da biste bogobojazni bili", jer post pro~i{ava tijelo i su`ava puteve {ejtanuTo se potvr|uje i u oba Sahiha: /194/ "O mladi! Ko je od vas u stanju o`eniti se, neka se o`eni, a ko ne mo`e, neka posti, jer to mu je za{tita."

U po~etku islama post je bio po tri dana u svakom mjesecu, da bi se to potom derogiralo i zamijenilo postom mjeseca ramazanaOd Muaza, Ibn-Mes'uda i nekih drugih navodi se: "Ovaj post bio je {erijatski odre|en jo{ od vremena Nuha, a.s., sve dok to Allah nije dokinuo i zamijenio ga postom mjeseca ramazanaBilo im je propisano: kada neko klanja ve~ernji namaz i ode na

spavanje, zabranjeni su mu hrana, pi}e i `ene do istog vremenaNakon toga, propis posta obja{njen je kao {to je bilo u po~etku islama, pa Allah, d`.{., ka`e:

"a onome od vas koji je bolestan ili na putu bude, isti broj drugih dana...", tjbolesnik i putnik (musafir) ne poste nego se mrse, a to nadokna|uju kasnije istim brojem danaAli, zdrav ~ovjek koji je kod ku}e, ako ho}e, postit }e, a ako ho}e, nahranit }e svakog dana jednog siromahaPost je, me|utim, bolji od hranjenja siromahaTo tvrde Ibn-Mes'ud, Ibn-Abbas i drugi pripadnici zdrave tradicije (selefa) na osnovi rije~i Uzvi{enog:

"Onima koji ga te{ko podnose, otkup je da siromaha nahraneA ko drage volje da vi{e, za njega je boljeA neka znate, bolje vam je da postite." Zatim je Allah Uzvi{eni objavio drugi ajet:

"U mjesecu ramazanu po~elo je objavljivanje Kur'ana pa ko u tom mjesecu od vas bude kod ku}e, neka ga posti." Tako je Allah Uzvi{eni utvrdio post ramazana kao obavezu za zdravog ~ovjeka koji je kod ku}e, a dao olak{icu bolesniku i putniku, kao {to je odredio da stara osoba koja ne mo`e postiti mo`e nahraniti siromahaEl-Buhari navodi predanje od Seleme ibn Ekva' da je, kada je objavljen ajet:

"Onima koji ga te{ko podnose, otkup je da siromaha nahrane", rekao: "Bilo je uobi~ajeno da onaj ko je htio mrsiti se dâ otkup, dok nije objavljen ajet koji slijedi iza ovoga i koji je to derogirao." Od Ibn-Omera se tako|er prenosi da je to derogirano, dok El-Buhari navodi od Ibn-Abbasa da nije derogirano, nego da star ~ovjek i stara `ena, koji ne mogu da poste, za svaki dan mogu nahraniti po jednog siromahaPrema tome, u zaklju~ku se mo`e re}i da je derogiran u pogledu obaveza zdravog ~ovjeka koji je kod ku}e, pa je on obavezan postiti na osnovi rije~i Uzvi{enog: "a ko od vas bude kod ku}e, neka ga posti" [to se ti~e starog i iznemoglog ~ovjeka, postoje dva mi{ljenja: ono koje je ispravno dozvoljava da se mrsi, ali da je obavezan za svaki dan dati fidju (otkupninu)U Sahihu El-Buharijevom stoji: "Kada je Enes ostario, on je, godinu ili dvije, hranio za svaki dan posta siromaha hljebom i mesom, a on se mrsio/El-Buhari to prenosi kao mu'allek predanje, a navodi ga i Hafiz Ebu-Ja'la el-Mevsuli u svom MusneduU ovom smislu uzima se i trudna `ena, odnosno dojlja, ukoliko se boji za sebe ili

djecu./

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى
لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ
وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ
مَا هَدَاكُمْ وَعَلَّامٌ لِّلشُّكُورِ ﴿١٨٥﴾

"U mjesecu ramazanu po~elo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima, jasan dokaz Pravog puta i razlikovanja dobra od zlaKo od vas u tom mjesecu bude kod ku}e, neka ga posti, a ko bolestan bude ili se na putu zadesi, neka isti broj dana napostiAllah ho}e da vam olak{a, a ne da te{ko}e imate, da odre}eni broj dana ispunite i da Allaha veli~ate za uputu koju vam je dao, te da zahvalni budete."/185/

Allah Uzvi{eni isti~e mjesec posta ispred drugih mjeseci time {to ga je odabrao za objavu Kur'ana ~asnogU hadisu se navodi da je to mjesec u kojem su Bo`ije knjige objavljivane vjerovjesnicima, a imam Ahmed ibn Hanbel, r.h., prenosi od Vaila ibn Eska'a da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /195/ "Suhufi (spisi Ibrahimovi) objavljeni su prve no}i mjeseca ramazana, Tevrat je objavljen {este no}i mjeseca ramazana, Ind`il trinaeste no}i mjeseca ramazana, a Allah je objavio Kur'an dvadeset ~etvrte no}i mjeseca ramazana."⁷⁸ Me|utim, i suhufi, i Tevrat, i Zebur, i Ind`il objavljeni su vjerovjesnicima odjednom, dok je Kur'an odjednom objavljen do Ku}e uzvi{enosti na Dunjalu~kom nebu, {to se desilo u No}i sudbine (Lejletul-kadr) mjeseca ramazana, kao {to Uzvi{eni ka`e:

"Mi smo ga objavili u No}i blagoslovljenoj" (44:3), te ka`e:

"Mi smo ga objavili u No}i sudbine." Nakon toga, Kur'an je objavljen Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u posebnim

⁷⁸ Allah Uzvi{eni ka}e: "Mi smo ga objavili u No}i sudbine" (92:1), a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka}e: "Tra}ite je u posljednjoj dekadi ramazana!" U drugom hadisu ka}e: "Tra}ite je u neparnim no}ima!", odnosno, u jednom predanju: "u dvadeset i sedmoj no}i ramazana". Me|utim, njegove rije}i u gore navedenom predanju: "Allah je objavio Kur'an u toku dvadeset i ~etvrte no}i mjeseca ramazana, u suprotnosti je s tekstom Kur'ana:

"Mi smo ga objavili u No}i sudbine", {to ukazuje na slabost navedenog hadisa, koji je u suprotnosti s tekstom Kur'ana, budu}i da je No} sudbine (Lejletul-kadr) dvadeset sedma no} ramazana. Allah to najbolje zna i On upu}uje na ispravan stav!

dijelovima, prema slijedu dogajaU jednom predanju Ikrime od Ibn-Abbasa navodi se: - Kur'an je objavljen na ovo svjetsko nebo odjednom, u No}i sudbine mjeseca ramazanaAllah je govorio Svom Vjerovjesniku {to je htio tako da idolopoklonici nisu mogli navesti nijedan primjer na koji im Allah nije odgovorioU tom smislu Allah Uzvi{eni ka`e:

Oni koji ne vjeruju govore: "Trebalo je da mu Kur'an bude objavljen ~itav i to odjednom!" A tako je, da bismo srce tvoje u-vrstili, pa ga Mi ajet po ajet objavljujemo." "Oni ti ne}e nijedan primjer navesti, a da ti Mi ne}emo istinu dati i najljep{e obja{njenje navesti" (25:32,33) Zatim:

"Uputa je ljudima i obja{njenje Pravog puta i razlikovanja istine od neistine." To je pohvala Kur'ana, koji je Allah objavio kao uputu srcima robova Svojih koji ga vjeruju, prihva}aju i slijede.

"i obja{njenje", tj dokazi ispravnosti Pravog puta i upute koju donosi razlikuju}i istinu od neistine, halal (dozvoljeno) od harama (nedozvoljenog).

"pa, ko od vas bude kod ku}e, neka ga posti!" Ovo je potvrda obaveze za onoga ko bude svjedok po~etka ovoga mjeseca, tjko bude kod ku}e na po~etku mjeseca ramazana, i bude zdrav, obavezan je da postiOvim je, za onoga ko bude zdrav kod ku}e, dokinuta na-prijed navedena sloboda da ne posti, nego daje otkupninu ishrenom jednog siromaha za svaki danNakon {to je zavr{io s postom, Allah Uzvi{eni ponovo ukazuje na olak{icu za bolesnika i putnika koji mo`e da ne posti pod uvjetom da to nadoknadi, pa ka`e:

"Allah ho}e da vam olak{a, a ne da te{ko}e imate", tjuz obavezu onome koji je kod ku}e, On je dao olak{icu da se ne posti u slu~aju bolesti i puta, kao vid olak{anja i milosti prema vama.

U vezi s ovim postoji nekoliko pitanja:

Prvo: Neki u~enjaci smatraju da je ne postiti dopu{teno samo onome koji bude putnik na po~etku mjeseca a da nije dopu{teno onome koji bude kod ku}e na po~etku mjeseca, a potom, ode na put, a na osnovi rije~i Uzvi{enog:

"Ko od vas bude kod ku}e, neka ga posti!" Me|utim, ovo se ne mo`e prihvatiti, jer u ajetu nema dokaza za njega, i jer se potvr}uje u oba Sahiha: /196/ "da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je do}ao u Kedid, prilikom polaska u pohod na Osvojenje Meke u mjesecu ramazanu, nije

postio, te da je i drugima naredio da ne poste."

Drugo: Neki tvrde da je na putu obavezno mrsiti se, na osnovi rije~i Uzvi{enog: "neka nadoknadi isti broj dana" To je u suprotnosti s praksom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, utvr|enom u hadisu Ebu-Derda'a: /197/ "I{li smo s Allahovim Poslanikom po velikoj vru}ini, u mjesecu ramazanu, pa su neki me|u nama, zbog vru}ine, stavljali ruku na glavu, a me|u nama su postili samo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Abdullah ibn Revaha"

Tre}e: Neki, pak, tvrde da je postiti bolje, iako ve}ina ka`e: "...naprotiv, bolje je mrsiti se", uzimaju}i za osnovu olak{icu, na osnovi rije~i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /198/ "Vama je du`nost da uzmete olak{icu koja vam je dana."

Neki ka`u: "Ukoliko je te{ko postiti, bolje je mrsiti se", na osnovi hadisa D`abira: /199/ - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je nekog ~ovjeka kojemu je napravljen hlad, pa je pitao: "[ta je s ovim?" Rekli su mu: "Posti", a on je nato rekao: "Nije dobro ~instvo postiti na putu." Bilje`e ga El-Buhari i Muslim Me|utim, ta~no je mi{ljenje ve}ine da ~ovjek mo`e birati izme|u te dvije mogu}nosti, zbog toga {to su ashabi putovali sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme ramazana, kao {to to navodi u hadisu: /200/ "...me|u nama je bilo onih koji poste i onih koji ne poste Oni koji su postili nisu prigovarali onima koji ne poste, niti su oni koji ne poste prigovarali onima koji poste."

Me|utim, onaj koji se ne dr`i sunneta i smatra da je ne postiti poku|eno (mekruh), njemu je obavezno mrsiti se i haram mu je postiti na osnovi hadisa koji se nalazi u Ahmedovom Musnedu, te kod drugih, {to se navodi od Omera i D`abira: /201/ "Ko ne prihvati olak{icu od Allaha, ima grijeh poput brda Arefat."

Prilikom nadokna|ivanja posta koji je s razlogom izostavljen, nije obavezno da se to ~ini dan za danom u slijedu Stoga, ukoliko ho}e, mo`e rastaviti dane, a ukoliko ho}e, mo`e ih nadoknaditi u slijedu Ovo je mi{ljenje ve}ine pripadnika tradicije (Selefa) i onih nakon njih (Halefa) a utemeljeno je na dokazima, budu}i da je slijed obavezan samo u mjesecu ramazanu, zbog nu`nosti posta u toku ovoga mjeseca Za razliku od toga, nakon isteka ramazana, obavezno je postiti samo odre|eni broj dana koje ~ovjek nije postio U tom smislu, Uzvi{eni Allah ka`e:

"neka isti broj dana naposti", a zatim ka`e:

"Allah ho}e da vam olak{a, a ne da te{ko}e imate." Imam Ahmed prenosi od Amira ibn Urveta da su ljudi do{li da pitaju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Imamo te{ko}e u tome i tome !?", a on je rekao: /202/ "Vjera Allahova je doista lahka!", {to je ponovio tri puta Isto tako, Ahmed navodi predanje s lancem od Enesa Ibn Malika, koji ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /203/ "Olak{ajte, a ne ote`ajte; budite postojani i ne bje`ite!" /Navodi se u oba Sahiha./

"da odre|eni broj dana ispunite", tj doista vam je dao olak{icu da ne postite - za {to imaju opravdanje bolesnik i putnik - jer Allah ho}e da vam bude lahko Naredio vam je da to nadoknadite i da upotpunite odre|eni broj dana ovog mjeseca;

"da veli~ate Allaha zbog upute koju vam je dao", tj da Allaha spominjete po isteku va{eg ibadeta, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"A kad zavr{ite obrede va{e, Allaha spominjite kao {to svoje pretke spominjete, i jo{ vi{e Ga spominjite!" (2:200)

Ibn-Abbas ka`e: "Mi nismo znali kada je Allahov Poslanik zavr{io namaz osim na osnovu tek bira Stoga, mnogi u~enjaci smatraju da je tekbir na Ra-mazanskom bajramu {erijatski utemeljen, pa ga zahirija Davud smatra obaveznim (vad`ibom) Nasuprot njemu, prema mezhebu - pravnoj {koli Ebu-Hanife, r.h., tekbir na Ramazanski bajram nije obaveza Drugi ga smatraju lijepim (mustehabb).

"da biste bili zahvalni", tj ako budete izvr{avali ono {to vam je Allah naredio da biste bili Njemu pokorni obavljanjem Njegovih strogih du`nosti i izbjegavanjem zabrana (harama), te ~uvanjem Njegovih granica, mo`da }ete time biti od onih koji su zahvalni.

وَاذْأَسْأَلُكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ

دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلَيْسَ بَعِيدًا وَلِيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli Zato, neka se i oni na Moj poziv odazovu, neka vjeruju u Mene, kako bi bili na Pravom putu." /186/

Ibn-ebi-Hatim, s lancem prenosilaca od Muavije ibn Hajde el-Ku{ejrija, navodi: /205/ - Neki Arapin je rekao:

"Allahov Poslani~e! Je li na{ Gospodar blizu, pa da Ga {apatom prizivamo ili je daleko, pa da Ga glasno zovemo?!" Na to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u{utio, a Allah je, potom, objavio ajet:

...
"A kada te Moj rob upita za Mene, Ja sam blizu: odazivam se na molbe molitelja kada Me zove..., tjako sam im naredio da Me zovu, pa neka Me zovu, Ja se odazivam." Imam Ahmed navodi predanje od Ebu Musaa el-E{'arije, koji je rekao: /206/ "Bili smo sa Allahovim Poslanikom u jednom pohoduNi na jedno se brdo nismo uspinjali, na vrh izi{li, niti si{li u dolinu, a da nismo glasno tekbire donosili!" Zatim ka`e: - Poslanik je do{ao kod nas i rekao: "O ljudi! Suzdr`ite se! Vi ne zovete nikoga ko je gluh ili odsutan, nego zovete Onoga Koji ~uje i vidiOnaj Koga zovete bli`i je svakom od vas od vrata njegove jahalice!"⁷⁹ Abdullah ibn Kajse!

⁷⁹ U današnje vrijeme mnogi ljudi, i među odabranim i među masama, s izuzetkom onih kojima se Allah smilovao, dolaze u opasnost upućujući dove drugima, a ne Allahu, kao što su poslanici, evlije, dobri ljudi, u stvarima u kojima im ne mogu pomoći čak ni da su i živi, pa kako će sada kada ih je Allah Sebi uzeo i smrt im dao? To su stvari koje može uslišati (zadovoljiti) samo Allah Uzvišeni, Koji nema druga. Tako, naprimjer, vidite mase ljudi, pa i neke odabrane kako mole nad kaburima mrtvih, obilaze oko njih po sedam puta moleći mrtve u njima da im pomognu da ostvare svoje želje, kao npr. oprost, uputu na Pravi put, otklanjanje štete ili kakve nesreće, osiguranje opskrbe, da im podari mušku ili žensku djecu, pa govore: "O ti i ti, ja sam tu, u tvojoj blizini... Pomozi mi jer ti znaš u kakvom sam stanju." Još je mnogo toga što spada u veliki širk (idolopoklonstvo)!!! Ako te tvoja vjera navede da ih savjetuješ i kažeš da su to ibadeti, te da ne mogu nikome biti upućeni osim Onome Kome pripadaju, a to je Allah, Jedan i Jedini, Kome niko nije ravan, oni ustaju protiv toga. Ono što pogada u srce i izaziva tugu i bol jeste stanje u kome su muslimani, odnosno to što neki među muslimanima koji se smatraju učenicima u ummetu stanu pred tebe govoreći: "Ostavi ih, brate... njihova namjera je časna, oni nemaju namjeru tražiti pomoć od mrtvih, nego oni zbog neznanja ne znaju izraziti što hoće na drugi način nego dovom kojom se žele približiti Allahu." Ako mu kažete: "Dobro. Izvolite vi, cijenjeni gospodine, poučite ih i ispravite to što rade, pa da ne zapadaju u veliki širk... Ovo što kažete meni, recite njima", on će vam reći: "Ne, ne, brate. Ostavi ih i njihove namjere, jer njihove namjere su plemenite!" On se neće pokrenuti ni za korak da ih posavjetuje, a ako ih vi posavjetujete, on će vam se usprotiviti etiketirajući vas ili, u najmanju ruku, dajući vam neki loš naziv! Ali, Ti brate muslimanu, ne dozvoli da Te spriječe da širiš istinu, Ti to čini, a Allah će pomoći! *"Jer Allah će sigurno pomoći onoga ko Njemu pomaže"* (22:40). Isto tako, vidjet ćete na plesovima koje oni lažno nazivaju "zikrom" zla koja smo gore spominjali, od kojih se srca grče, molitvu drugima mimo Allaha i to na ružan i neprikladan način. Kada bi to vidjeli neprijatelji islama, oni bi to predbacivali islamu i njegovim sljedbenicima. Podsmijevali bi se podizanju glasova, skakanju, plesu, klanjanju, udaranju u defove, cimbala i tambure, pjesmama u znoju, patnji, gundanju, režanju i slično, bez ikakvog smisla, a što oni nazivaju "zikrom Allaha"! Sačuvaj nas, Bože, da "zikrullah" bude na tako niskom stupnju, s takvim elementima širka, kao npr: "O šejhe, o Rifa'i!", "Olakšaj mi teškoće!", "Ako mi ti ne olakšaš", "pa kome da se obratim". I tako dalje, i tome slično. Rifa'i je daleko od svakog takvog idolopoklonstva! Riječi Uzvišenog:

"A kada te upitaju robovi Moji za Mene, Ja sam blizu. Odazivam se molbi molitelja kada Me moli..." i riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Suzdržite se, jer vi se ne obraćate gluhom ni odsutnom..." predstavljaju najveći i najbolji odgovor onima koji su vjeru uzeli kao

Hoje{ li da te pou~im rije~i iz d`enetske riznice? Nema snage, niti mo{i, do Allahove!" (Navodi se u oba sahiha, kao i kod ostalih sakuplja~a {est zbirki.) Malik prenosi od Ebu-Hurejre: da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /207/ - Svakome od vas bit }e molba usli{ana ako to ne po`uruje, pa ka`e: "Molio sam i nije mi molba usli{ana." (Ovo bilje`e oba Sahiha od Malika istim tekstom.) Od Enesa se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /208/ "Bo`iji rob }e biti dobro sve dotle dok ne bude `urio." Pitali su ga: "Kako }e `uriti?" Rekao je: "Govore}i: molio sam Gospodara, pa mi molbu nije usli{ao!" /Prenosi imam Ahmed./

Ibn-Merdevejh prenosi od Kelbija, on od Ebu-Saliha, a on od Ibn-Abbasa: - D`abir ibn Abdullah govorio mi je /209/ da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prou`io ajet:

...
"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli", a zatim je prou`io dovu: "Moj Allahu! Ti si naredio dovu i obejao da }e{ je primiti! Odazivam ti se, moj Allahu, Tebi se odazivamTebi, Kome suparnika nema, Tebi se samo odazivam! Tebi pripada i hvala, i blagodarnost, i vlast, Ti nema{ druga! Svjedo~im da si Ti Jedan, Neograni~eni Gospodar, Koji nije rodio niti je ro|en i Kome niko ravan nijeSvjedo~im da je Tvoje obe|anje istina, da je susret s Tobom istina, da je D`ennet istina, da je Vatra (D`ehenem) istina, da }e Sat su|eni bez sumnje do|i i da }e{ Ti o`iviti one koji su u kaburima!" Hafiz Ebu-Bekr el-Bezzar prenosi od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /210/ - Allah Uzvi{eni ka`e: "Sine Ademov! Jedno pripada tebi, jedno Meni, a jedno izme|u Mene i tebe! Ono {to pripada Meni, jeste to da Mi se klanja{, obo`ava{ Me i ni{ta Mi ne pridru`uje{; ono {to pripada tebi jeste to da ti ni{ta ne u~ini{ niti uradi{, a da te Ja za to ne nagradim; a ono {to je i Moje i tvoje, jeste da ti moli{, a da Ja usli{avam molbu." Ovaj ajet Uzvi{enog, koji poti~e na dovu i stoji me|u propisima o postu upu}uje na potrebu dove pri upotpunjenju odre|enog broja dana, odnosno, pri svakom mr{enjuImam Ebu-Davud et-Tajalisi navodi predanje s lancem od Abdullaha ibn Amra koji ka`e: - ^uo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /211/ "Prilikom iftara

zabavu i igru. Da ih Allah uputi i odnosi se prema njima onako kako zaslu}uju.

posta~u se dova usli{ava." Kada bi iftario, Abdullah ibn Amr pozvao bi svoju porodicu i sina, pa bi u~io dovuu Musnedu imama Ahmeda, te u Sunenu El-Tirmizija, En-Nesa'ija i Ibn-Mad'e navodi se predanje od Ebu-Hurejre, koji je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /212/ "Trojici se dova ne odbija: pravednom vo|i (imamu), posta~u dok ne iftari i dova mazluma, koju Allah uzdi`e iznad oblaka na Sudnjem danu i otvara joj vrata nebesa govore}i: 'Tako Mi veli~ine Moje, pomo}i }u te, pa makar i nakon toliko vremena!' "

أَحَلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفَثَ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لَبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ
 لَهُنَّ عِلْمٌ اللَّهُ أَعْلَمُكُمْ فَتَمَنَّنُوا أَنْ تُسْكِرُ فِتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَقَاعَكُمْ
 فَالْتَنَ بِشُرُوهِنَّ وَأَبْغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى
 يَبَيِّنَ لَكُمْ الْحَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْحَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُوا الصَّيَامَ
 إِلَى الْبَيْتِ وَلَا تَبْشُرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَلَيْكُمْ فِي الْمَسْجِدِ نَلِكُ حُدُودُ اللَّهِ
 فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يَسِّنُ اللَّهُ لِيُؤْتِيَهُمُ الْبَيْتَ لِنَاسٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾

"Dozvoljava vam se da u no}ima posta imate odnos sa `enama va{im; one su odje)a va{a, a vi ste odje)a njihova; Allah zna da sami sebe varate, pa je prihvatio pokajanje va{e i opro-stio vam; zato se sada sastajite s njima i `u-dite za onim {to vam je Allah odredio; jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, a potom upotpunite post, do no}i; sa `enama ne op}ite dok ste u itikafu u d'amijama; to su Allahove granice i ne pribli`ujte im se; tako Allah ljudima obja}njava znamenja Svoja, kako bi se Allaha bojali." /187/

Ovo je olak{ica muslimanima od Allaha Uzvi{enog, te ukidanje onoga {to je bilo prije islama, kada je bilo dozvoljeno da ~ovjek, nakon {to iftari, jede, pije i sastaje se sa `enom do jacije, ili zaspi prije toga, a nakon {to zaspi ili klanja jaciju, bilo je zabranjeno da jede, pije ili se sastaje sa `enom do slijede}e no}i, {to je predstavljalo veliku te{ko}uRije~ovdje predstavlja sastajanje sa `enom (spolni odnos), {to isti~u brojni u~enjaci, Ibn-Abbas i neki tabiini.

"One su odje)a va{a i vi ste odje)a njihova." U vezi s tim Ibn-Abbas i neki drugi tvrde: "One su smiraj va{ i vi ste smiraj nji -hov." To zna~i da se mu{karac i `ena me|usobno mije{aju, dodiruju i u postelju zajedno idu, pa je stoga bilo

normalno da im se da dozvola za spolni odnos u ramazanskim no}ima kako ne bi osje}ali te{ko}e i probleme.

Povod objavljivanja ovog ajeta je, kao {to je naprijed navedeno: /213/ {to pojedini ashabi, i to prije ramazana, ako bi postili, pa zaspali prije nego iftare, ne bi jeli do istog vremena slijede}eg danaTako je Kajsa ibn Surme el-Ensari postio rade}i toga dana na zemljiKada je do{lo vrijeme iftara, do{la mu je supruga, pa je on upitao: "Ima li {to za jelo?", a ona je odgovorila: "Nema, ali ja }u sada oti}i i potra`iti!" Njega su, me|utim, o-i prevarile i zaspao jeNakon toga do{la mu je supruga, pa kada je vidjela kako spava, rekla je: "Te{ko tebi, jesi li zaspao?" U podne slijede}eg dana on se onesvijestioTo je spomenuo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je nakon toga objavljeno:

"Dozvoljava vam se da u no}ima posta imate odnos sa `enama va{im" do rije~i:

"jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore", pa su se jako obradovali.

"Allah zna da sami sebe varate, pa je prihvatio pokajanje va{e i oprostio vam; zato se sada sastajite s njima." Povod objave ovog dijela ajeta bio je naprijed spomenuti slu~aj Kajsa ibn Surme: /214/ "Usto, bilo je muslimana koji su sami sebe varali, tjkoji su se sastajali (tj spolno op}ili) sa svojim suprugama nakon jacije u toku ramazana, odnosno nakon {to bi zaspali, a jedan od tih je bio i Omer ibn HattabKao {to je spomenuto, to je bilo zabranjeno, jer je muslimanima prije toga, nakon {to bi klanjali jaciju, bilo zabranjeno sastajati se sa `enama i jesti do istog vremena slijede}eg danaOni su se zbog toga `alili Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Allah objavio:

.. "Allah zna da sami sebe varate...", tjda se sastajete sa `enama, jedete i pijete nakon jacije.

"pa je prihvatio pokajanje va{e i zato se sada sastajite s njima...", tjobavljajte odnose s njima

"i `udite za onim {to vam je Allah odredio" (zna~i djetetom);

"Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, a potom, do no}i postite..." To je oprost i milost od Allaha Uzvi{enog, tako da je kao izraz oprosta, milosti i pa`nje, dozvolio jelo, pi}e i bra~ni `ivot tokom cijele no}i.

" i `udite za onim {to vam je

Allah odredio!", tj`udite za olak{icom koju vam je odredio, a komentar "za djetetom" ispravniiji je.

"Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore...", tj dok se jasno ne razlikuje svjetlo zore od tame no}i i nestane zabune u vezi s tim, odnosno "sa zorom".

El-Buhari navodi predanje s lancem od Adijja ibn Hatima, koji ka`e: /215/ - Rekao sam: "Allahov Poslani`e! [ta zna`i: 'bijelu nit od crne niti?'] Je su li to dvije niti?" On je rekao: "Ti to usko gleda{, ako gleda{ dva konca", a zatim je rekao: "Ne, nego je to crnina no}i i bjelina dana."

U dozvoli Allaha Uzvi{enog da se jede do izlaska zore nalazi se dokaz da je lijepo obaviti sehur (jesti pred zoru) jer je to olak{ica koja je Allahu mila Na to i sunnet podsti`e i u oba sahiha se navodi predanje od Enesa, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /216/ "Sehurite, jer u sehur u je beri}et." Postoji i vi{e drugih hadisa: /217/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazivao ga je 'blagoslovljenim ru`kom'." U Sahihima se nalazi predanje hadisa Kasima, koji prenosi od Ai{e, r.a., da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /218/ "Ne smeta vam ezan Bilala da sehurite, jer on u`i ezan dok je jo{ no} Jedite i pijte dok ne `ujete ezan Ibn Umme-Mektum, jer on ne u`i ezan dok ne nastupi zora."

[erijatsko pitanje: Polaze}i od toga da je Allah Uzvi{eni u`inio zoru kao krajnju granicu do koje se dozvoljava sastajanje sa `enom, jelo i pi}e, za onoga koji `eli postiti, izvodi se dokaz da se onaj koji osvane ne`ist treba okupati, a zatim postiti, za {to nema ni -kakvih smetnji To je stav imama sva `etiri mezheba, te ve}ine u`enjaka selefa i halefa, a temelji se na predanju hadisa koji navode El-Buhari i Muslim od Ai{e i Umme-Seleme, r.a., koje ka`u: /219/ "Allahov Poslanik osvitao je ne`ist od odnosa, a ne od ejakulacije u snu, pa bi se okupao i postio." U hadisu Umme-Seleme navodi se jo{: /220/ "i ne bi se omrsio, niti bi nadokna}ivao".

"a potom, do no}i postite!", {to pretpostavlja iftar poslije zalaska sunca kao {erijatski propis, kako stoji u predanju u dva sahiha od Omera ibn Hattaba, r.a., koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /221/ "Kada nastupi no} i prestane dan, tada posta` iftari (mrsi se)." Od Sehla ibn Sa'da es-Sa'idia,

r.a., navodi se da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /222/ "Ljudi su u dobru sve dotle dok se po`uruju iftar!" Prenose ga El-Buharija i Muslim Pored toga, u sahih hadisima stoji i zabrana spajanja, tj da se spoji dan sa danom i izme}u njih se ni{ta ne jede Imam Ahmed navodi predanje od Ebu-Hurejre, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /223/ "Nemojte spajati!", na {to su mu rekli: "Allahov Poslani`e, ti spaja{." Na to je on rekao: "Ja nisam kao vi Dok ja no} provodim, moj Gospodar me hrani i napaja." Zatim ka`e: - I nisu prestali spajati, pa je i Poslanik s njima nastavio spajati dva dana i dvije no}i, a potom, kada su vidjeli mla}ak, on je rekao: "Da je mla}ak do{ao kasnije, jo{ bih vam dodao", kao vid kazne kojom }e ih odvratiti U oba Sahiha navodi se ovo kao predanje Zuhrija Utvr}eno je da je ova zabrana bila od njega, sallallahu alejhi ve sellem, da je on u tome ja`an i pomagan O`ito je da je to jelo i pi}e bilo duhovno, a ne fizi`ko, jer da je stvarno jeo, onda ne bi bilo govora o spajanju Me}utim, nema smetnje da se spoji do sehura, {to potvr}uje jedan hadis koji prenosi Ebu-Seid el-Hudri, r.a., koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /224/ "Nemojte spajati! A ako neko od vas ho}e spojiti, neka to u`ini do sehura..!?" Navode ga u Sahihima El-Buhari i Muslim.

"sa `enama ne op}ite dok ste u itikafu u d`amijama!" Naime, oni koji su bili u itikafu obi`avali su izlaziti iz d`amija i sastajati se sa svojim suprugama ukoliko su to `eljeli, dok nije objavljen ovaj ajet, kojim je to zabranjeno i u toku dana i no}i, sve dok traje itikaf To zna`i: ne pribli`avajte im se dokle god ste u itikafu u d`amijama Stoga se onome ko je u itikafu zabranjuje sastajati se sa `enom sve dok je u itikafu u d`amiji`ak, ukoliko bude trebao i}i ku}i, treba da se zadr`i samo kratko, koliko da obavi nu`du ili jede U tom slu`aju, on ne mo`e poljubiti svoju suprugu, niti je zagrliti, niti bilo {to `initi {to je suprotno itikafu.

U oba Sahiha navodi se da je Ai{a, r.a., rekla: /225/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pribli`io bi meni svoju glavu, a ja sam ga `e{ljala jer sam bila u menstrualnom ciklusu On ne bi ulazio u ku}u osim da bi obavio nu`du." Zatim ka`e: "A i ja bih u takvom slu`aju, `ak i ako bi bolesnik bio u ku}i, samo u prolazu upitala za njegovo zdravlje."

Spominjanje itikafa nakon posta zna`i uputu i upozorenje na itikaf u

toku posta ili krajem mjeseca ramazana, kao {to se vidi iz sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem /226/, "koji je bivao u itikafu deset posljednjih dana ramazana, sve do svoje smrti, nakon ~ega su u itikaf i{le njegove supruge"(Navodi se u Sahihima El-Buharije i Muslima.)

"To su granice Allahove", tjovo {to smo objasnili, {to smo naredili i sankcionirali u vezi s postom i njegovim propisima, ono {to smo dozvolili i zabranili, ~ije smo krajnje granice naveli, te olak{ice i odredbe, to su Allahove granice, koje je On donio i sam objasnio.Stoga im se ne pribli`ujte, ne prekora~ujte ih i ne prelazite!

"Tako Allah obja{njava ljudima Svoja znamenja", tjkao {to je objasnio post, propise, {erijatske odredbe i detalje u vezi s tim, tako On obja{njava i druge propise jezikom Svoga roba i poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

"Ljudima da bi bogobojazni bili", tjda bi znali kako se upu}uju i pokoravaju, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"On robu Svome jasne ajete objavljuje da bi vas iz tmine na svjetlo izveo.Allah je doista prema vama dobar i milostiv" (57:9)

وَلَا تَأْكُلْ أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبُطْلِ وَتُدْءُوا بِهَا إِلَى الْكُفْرِ وَلَئِنَّكُمْ لَتُكْفَرُونَ
وَرَبِّتَا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

"Ne jedite imovinu drugoga na nepo{ten na~in daju}i dio sudijama kako biste na grje{an na~in i svjesno dio imovine drugih ljudi pojeli."/188/

Ali ibn Ebi-Talha navodi od Ibn-Abbasa: - To se odnosi na ~ovjeka koji je du`an neku imovinu, ali za to ne postoji dokaz, pa osporava tu}u imovinu i parni~i se pred sudom iako zna da nije u pravu, da grije{i i jede haram.Neki pripadnici zdrave tradicije ka`u: "Ne parni~i se kada zna{ da nepravdu ~ini{!" U oba Sahiha navodi se predanje Ummi-Seleme, koja ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /227/ "Znajte da sam ja ~ovjek! Nekada mi do}e parnica, neki od vas budu vje{tiji u argumentaciji, pa ja presudim u korist njih.Kome ja presudim na ra~un drugog muslimana, presudio sam mu dio Vatre, pa neka je nosi ili ostavi." Navedeni ajet i hadis pokazuju da presuda sudije ni{ta u biti stvari ne mijenja, pa ne mo`e dozvoliti haram, koji je od Allaha haram, niti mo`e zabraniti halal, {to

je od Allaha halal, nego to obavezuje samo formalno (izvanjski).Ako odgovara biti stvari, to je ureduU suprotnom, sucu pripada nagrada, a onome koji je napravio varku - posljedica.Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

.. "Ne jedite imetke jedni drugih..svjesno", tjkada znate da nije istina ono {to zagovarate dok govorite.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُنُوْا رٰسُوْلِ اللّٰهِ
*يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُنُوْا رٰسُوْلِ اللّٰهِ

قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَنْ تَأْتُوْا الْبُيُوْتَ مِنْ ظُهُورِهَا
وَلٰكِنَّ اللّٰهَ مِنْ اَتَقٰ وَتَقَوْا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿١٨٨﴾

- Pitaju te o mla|acima.Reci: "Oni su ljudima oznake za vrijeme i had`Nije dobro~instvo u tome da sa stra`nje strane u ku}e ulazite, nego je dobro~initelj onaj koji se Allaha boji.U ku}e ulazite na vrata njihova i Allaha se bojte da biste uspjeli."/189/

/228/ - Ljudi su pitali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o mla|acima: "Allahov Pos-lani~e! Za{to su mla|aci stvoreni?", pa je Allah objavio ajet:

- Pitaju te o mla|acima.Reci: "To su oznake vremena za ljude...", a on ka`e: "Allah ih je u~inio oznakama vremena posta i iftara za muslimane, iddeta za `ene njihove i terminima za poslove vjere njihove." Abdurrezzak navodi predanje s lancem prenosilaca od Ibn-Omera, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /229/ "Allah je u~inio mla|ake oznakama za vrijeme ljudima.Zato zapostite kada vidite mla|aka, a prestanite s postom kada ga vidite! Ako bude zaklonjen oblacima, ra~unajte trideset dana!" Predanje navodi El-Hakim od Ibn-ebi-Revada, a zatim ka`e: "On je bio pouzdan, pobo`an, mud`tehid, ~asnog porijekla.Ima vjerodostojan (sahih) lanac, ali ga El-Buharija i Muslim nisu uvrstili u svoje Sahihe."

"Nije dobro~instvo u tome da sa stra`nje strane u ku}e ulazite, nego je dobro~initelj onaj ko se Allaha boji.U ku}e ulazite na vrata njihova." El-Buhari navodi od Berra'a da je rekao: - Kada bi ljudi, u vrijeme paganstva, krenuli na had`, ulazili su u ku}e sa stra`nje strane, pa je Allah objavio: .."Nije dobro~instvo..itd." Ata ibn Rebah ka`e: - Kada bi se stanovnici Jesriba (Medine) vra}ali s proslava blagdana, u svoje ku}e bi ulazili sa stra`nje strane smatraju}i da je to vid dobro~instva (~estitosti).Allah Uzvi{eni ka`e:

"Nije dobro~instvo u tome da sa stra`nje strane u ku}e ulazite...", zatim: "Bojte se Allaha da biste spa{eni bili" sutra kada stanete pred Njega i bude vas nagra|ivao potpuno i precizno."

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَقْتُلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
 الْمُعْتَدِينَ ﴿١٩٠﴾ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ شَقِقْتُمُوهُمْ وَأَخْرَجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجَكُمُ
 وَاللَّيْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقْتُلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقْتُلوكُمْ
 فِيهِ فَإِنْ قَاتَلَكُمُ فَاقْتُلُوهُمْ كَمَا كَفَرُوا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩١﴾
 وَإِنْ أَنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُمْ فَأَقْتُلُوا كَمَا قَاتَلُواكُمْ وَأَنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُمْ
 فَإِنْ أَنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُمْ فَأَقْتُلُوا كَمَا قَاتَلُواكُمْ وَأَنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُمْ
 فَإِنْ أَنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُمْ فَأَقْتُلُوا كَمَا قَاتَلُواكُمْ وَأَنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُمْ

"I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali ne prelazite graniceZaista Allah ne voli one koji prekora~aju granice." /190/ "I ubijajte ih gdje god ih stignete, i progonite ih odakle su oni vas prognali! A smutnja je te`a od ubijanja! I ne borite se protiv njih kod Hrama ~asnog dok vas oni tu ne napadnuAko vas tu napadnu, onda ih ubijajte! Takva je kazna za nevjernike." /191/ "Ako se pro|u, pa Allah doista pra{ta i milostiv je." /192/ "I borite se protiv njih dok smutnje ne nestane i dok vjera bude AllahovaPa, ako se okane, onda neprijateljstvo prestaje, a jedino protiv nasilnika ostaje."/193/

U vezi s rije~ima Uzvi{enog:

"I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas..." Ebul-Alijje ka`e: "Ovo je prvi ajet koji je objavljen u Medini u vezi s borbomNakon {to je objavljen, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vodio je borbu sa svakim ko je protiv njega borbu vodio, a {tedio je onoga ko njega nije napadao, sve dok nije objavljena sura Bera'et ili Et-Tevbe.

"I ubijajte ih gdje god ih stignete, i progonite ih odakle su oni vas prognali!..." Zna~i, budite odlu~ni u borbi protiv njih kao {to su oni odlu~ni u borbi protiv vas, budite odlu~ni da ih za odmazdu protjerate iz zemlje va{e, odakle su oni vas protjerali.

"i ne prelazite granice jer Allah, doista, ne voli one koji pre - kora~aju granice", tjborite se na Allahovom putu, ali ne prelazite graniceU to spada svaki zabranjeni ~in, kao {to je: zlostavljanje, osveta, ubijanje `ena, djece, starih osoba,

koje nemaju nikakav poseban stav niti mogu}nost borbe, sve}enika, monaha u }elijama, zatim paljenje drve}a i ubijanje `ivotinja bez posebnog razloga, {to navode Ibn-Abbas, Omer ibn Abdul-Aziz i neki drugiU tom smislu, u Sahihu Muslimovom navodi se predanje od Burejde da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /230/ "Idite u boj na Allahovom putu, borite se protiv onih koji u Allaha ne vjerujuBorite se, ali ne plja~kajte, ne obmanjujte, ne zlostavljajte, ne ubijajte djecu niti monahe u }elijama." Budu}i da se u toku borbe uni{tavaju i ubijaju ljudi, Allah Uzvi{eni upozorava da je nevjerstvo koje oni nose, idolopoklonstvo i okretanje od puta Allahova, daleko ve}e, ja~e i opasnije nego ubijanjeZato Allah Uzvi{eni ka`e:

"Smutnja je gora od ubijanja." To zna~i da je idolopoklonstvo ve}e i gore od ubijanja.

"I ne borite se protiv njih kod Hrama ~asnog." U oba Sahiha, također, stoji: /231/ "Ovu je zemlju Allah proglasio nepovredivom onoga dana kada je stvorio nebesa i Zemlju; ona je Allahovom odredbom nepovrediva, sveta do Sudnjega danaI ovdje borbu nije dozvolio izuzev jednoga sata, a to je ovaj satNepovrediva je Allahovom odredbom do Sudnjeg dana, pa se ne mo`e sje}i drve}e u njoj, niti ~upati biljeAko se neko usudi dozvoliti borbu zato {to je bila dozvoljena Allahovom Poslaniku, recite: "Allah je dozvolio Svom Poslaniku, ali nije dozvolio vama!", i to na Dan osvojenja Meke, kada ju je osvojio borbom, tjsilom."

"Ako vas tu napadnu, onda ih ubijajte! - takva je kazna za nevjernike." Allah Uzvi{eni ka`e: I ne borite se protiv njih kod Hrama ~asnog osim ako oni tu zapo~nu borbu protiv vasU tom slu~aju vam se dozvoljava da se protiv njih borite i ubijate ih, kako biste odbili napad.

"...a ako se oni okane, Allah doista pra{ta i milostiv je", tjako se oni okane borbe protiv vas u Haremu, te izraze privr`enost islamu i pokaju se, Allah }e oprostiti njihove grijeha iako su ubijali muslimane u Haremu Allahovom, jer nema toga grijeha koji On ne}e oprostiti onome ko se pokaje.

Nakon toga, Allah Uzvi{eni nare|uje borbu protiv nevjernika: "kako ne bi bilo smutnje", tjidolopoklonstva, kako isti~u Ibn-Abbas i neki drugi; "i dok vjera bude Allahova...", tjdok vjera Allahova ne bude evidentna i iznad drugih vjeraU oba Sahiha stoji: /232/ "Nare}eno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne ka`u: Nema boga

osim Allaha! Kada to ka`u, njihova krv i imovina za mene su nepovredivi osim s oprav -danim razlogom, a oni }e ra~un polagati pred Allahom."

"Pa, ako se okane, onda neprijateljstvo prestaje, a jedino protiv nasilnika ostaje." Allah Uzvi{eni ka`e, ako se oni okanu idolopoklonstva u kome se nalaze i borbe protiv vjernika, onda i njih ostavite u miruOnaj koji se nakon toga protiv njih bude borio, nasilnik jeA nema neprijateljstva osim protiv nasilnikaOvo je smisao rije~i: da se ne bori osim protiv napada~aAko se napada~i okane, time su se rije{iili nasilja koje predstavlja ~in idolopoklonstva i protiv njih poslije toga nema borbePod neprijateljstvom se ovdje misli na kaznu i borbu protiv njih, kao {to se navodi u rije~ima Uzvi{enog:

"Ako na nepravdu uzvra}ate, onda to u~inite samo u mjeri u kojoj je to vama u~injeno" (16:126)Zato Ikreme ka`e: - Nasilnik (zalim) onaj je ko odbije re}i: "Nema boga osim Allaha!"

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ

وَالْحُرْمَتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٥﴾

"Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi nadoknada (odmazda): onima koji vas napadnu, uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte; znajte da je Allah na strani onih koji su bogobojazni."/194/

Ikreme ka`e da Ibn-Abbas i drugi prenosioci navode: "Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo na umru u mjesecu zul-kadetu, koji je sveti mjesec, {este godine po Hid`ri, idolopoklonici mu nisu dozvolili ulazak u Meku i dolazak do Kabe, vra}aju}i ga zajedno s muslimanima koji su s njim bili; dogovorio se tada s njima, pa je to nadoknadio slijede}e godine zajedno s muslimanima koji su s njim bili, ~ime mu je Allah dao da to nadoknadiU vezi s tim objavljen je ovaj ajet:

"Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi nadoknada (odmazda)." Imam Ahmed u svom Musnedu navodi predanje od D`abira ibn Abdullaha, koji ka`e: /233/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije i{ao u boj u svetim mjesecima, izuzev ako je napadnut pa bi tada stupio u borbuKada bi nastupio taj mjesec, on bi prestao s borbom dok ne

bi pro{ao." Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojanStoga, kada je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio ulogoren na Hudejbiji, do{la vijest da je Osman koga je poslao s pismom idolo-poklonicima, ubijen, on se obavezao svojim saborcima - ashabima (kojih je bilo hiljadu i ~etiri stotine), da }e se boriti protiv idolopoklonikaKada mu je do{la vijest da Osman nije ubijen, on je od toga odustao, `ele}i sklopiti ugovor o miruIsto tako, kada je on prestao s borbom protiv plemena Hevazin u Bitki na Hunejnu, pa se njihova jedinica ukopala u Taifu, on je krenuo za njima i opkolio ihDok ih je opsjedao s katapultima, po~eo je mjesec zul-kade, ali je on, kako navodi Enes, nastavio opsadu ~etrdeset dana, kao {to se navodi u dva SahihaPo{to je pritom stradalo dosta ashaba, on je od toga odustao ne osvojiv{i ga, a zatim se uputio prema Meki idu}i na umru iz D`irane, gdje je podijelio plijen sa HunejnaOva njegova umra bila je takoler u mjesecu zul-kadetu, osme godine po Hid`ri.

"onima koji vas napadnu, uzvratite istom mjerom"Ovim je Allah naredio pravedan postupak i prema idolopoklonicima, kao {to takoler ka`e:

"Nagrada za zlo je isto takvo zlo" (42:40)Od Ibn-Abbasa prenosi se da su rije~i Allaha Uzvi{enog: .."Ko vas napadne..." objavljene u Meki dok nije bilo ni mo}i ni borbe, a potom su derogirane ajetom kojim se nare}uje borba u MediniIbn-D`erir prenosi od Mud`ahida: "Upravo je to medinski ajet objavljen poslije obavljene umre."

"Bojte se Allaha i znajte da je Allah uz one koji se Njega boje" - zna~i ovim se ajetom ukazuje naredba pokornosti Allahu i bogobojaznosti, te obavijest da je Allah Uzvi{eni uz one koji se Njega boje sa Svojom pomo}i i podr{kom na dunjaluku i ahiretu.

وَاتَّقُوا فِي سَبِيلِ

اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾

"I tro{ite imetak na Allahovom putu, i svojim rukama se u propast ne bacajte, i dobro ~ini -te; Allah doista voli dobro~initelje."/195/

El-Buhari navodi predanje od Huzejfe: - Ajet:

"I tro{ite imetak na Allahovom putu, i svojim rukama se u propast ne bacajte" objavljen je u vezi s tro{enjemSli~no se prenosi od Ibn-Abbasa, i grupe tabiinaLejs ibn Sad prenosi od Eslema ebi-Umrana, koji

ka`e: "Prilikom osvajanja Konstantinopolisa (Is-tanbula) jedan od muhad`ira i{ao je u napad na ne-prijateljske redove dok ih nije probioS nama je bio Ebu-Ejjub el-Ensari." Neki su tada rekli: "Bacio se svojim rukama u propast", a Ebu-Ejjub je kazao: "Mi bolje znamo smisao ovog ajeta, jer on je objavljen u vezi s nama!" Mi smo bili s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellemS njim smo bili svjedoci mnogih popri{ta i pomagali smo muKada se islam pro{irio i u-vrstio, mi, ensarije, sastali smo se zadovoljni i govorili smo: "Allah nas je po-astio da budemo ashabi Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i da mu poma`emo, pa se islam pro{irio i stekao mnogo pristalicaDavali smo prednost islamu i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nad na{im porodicama, nad imetkom i djecomMe|utim, kada je rat prestajao, mi smo se vra}ali svojim porodicama i djeci, te ostajali da boravimo s njima," pa je u vezi s tim objavljeno:

"I tro{ite imetak na Allahovu putu, i svojim rukama se u propast ne bacajte." Propast je bila u ostajanju s porodicom i imovinom, te napu{-tanju borbe (d`ihada)Prenose Ebu-Davud, Tirmizi i En-Nesa'iEbu-Bekr ibn Ajja{ s lancem od El-berra ibn Aziba navodi da ga je neki ~ovjek pitao: "Ako sam napadnem neprijatelje pa me ubiju, da li sam se time svojim rukama bacio u propast?" "Ne", rekao je on"Allah je rekao Svome Poslaniku:

"Bori se na Allahovom putu i nikoga ne obavezuju osim sebe!" (4:84), a ovaj se ajet odnosi na tro{akPrenosi Ibn-Merdevejh, a navodi ga El-Hakim u svome MustedrekuOn navodi da je sahih (vjero-dostojan) u skladu s kriterijima dvojice autoriteta ({ejhova) iako ga ne prenose u svojim zbirkamaPrenose ga, tako|er, Tirmizi i Kajs ibn Rebi' od Ishaka ibn Berra'aU vezi s rije~ima:

.. "...i nikoga ne obavezuju osim sebe!" on ka`e: "Ali je propast da ~ovjek u~ini grijeh pa se ne pokaje i tako baci u propast." Od Numana ibn Be{ira navodi se da se to odnosi na ~ovjeka koji u~ini grijeh i vjeruje da mu ne}e biti opro{ten i tako se baci u propast, tjpo~ne vi{e ~initi grijeh, pa propadneSmisao ajeta jeste naredba da se tro{i na Allahovom putu u razli~itim vidovima pribli`avanja Allahu i pokornosti, a posebno u tro{enju imetka za borbu protiv neprijatelja, kori{tenju za ono {to }e oja~ati stvar muslimana, odnosno, ajet je upozorenje da je pona{anje suprotno tome propast i katastrofa za onoga ko

je to obavezanNakon toga slijedi veznik kojim se dodaje naredba da se ~ini dobro-~instvo, koje predstavlja najvi{i stupanj pokornosti (ihsan), pa ka`e:

"i dobro ~inite; Allah doista voli dobro~initelje!"

وَأَتُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ رِضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَٰلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٩٦﴾

"Had` i umru radi Allaha upotpunite! A ako budete sprije~eni, onda kurbane {to vam se na|u pri ruci zakoljite, a glave svoje, dok kurbanu ne stignu do mjesta svoga, ne brijte! A koji se me|u vama razboli ili nekakav ezijet u glavi ima, neka se postom ili sadakom ili kurbanom iskupi! Kada budete sigurni, ko bude obavljao umru s had`om kurban do kojeg mo`e do|i, neka zakolje! A onaj ko ga ne nale, neka tri dana posti u danima had`a i sedam dana po povratku, to je punih deset danaTo je za onoga ~ija porodica nije prisutna u Hramu ~asnomBojte se Allaha i znajte da On `estoko ka`njava!"/196/

Nakon {to je Allah Uzvi{eni naveo propise posta i uz njih ukazao na d`ihad (borbu), po~eo je s obja{-njenjem drugih obreda, nare|uju}i izvr{enje had`a i umreIz teksta se vidi da je potrebno dovr{iti ih nakon {to se po~nuU tom smislu, nakon navo{enja ovih propisa, Allah Uzvi{eni ka`e: "a ako budete sprije~eni...", tjako budete onemogu}eni do|i do Hrama i sprije~eni ove obrede dovr{ititiStoga se u-enjaci sla`u da je upotpunjavanje had`a i umre obavezno, bez obzira da li se smatralo da je umra **obavezna** ili po`eljna, kako se isti-e u dva mi{ljenja uleme, koja smo naveli s argumentacijom u na{o}j knjizi "**Propisi**"Od Alije se navodi da je u vezi sa ajetom:

"Had` i umru dovr{ite radi Allaha..." rekao: "da zanijeti{ had` u ku}i svoje porodice"Ovako navode Ibn-Abbas, Seid ibn D`ubejr i TavusSufjan ka`e: - Pod upotpunjavanjem ovih obreda podrazumijeva se polazak od svoje ku}e sa nijetom da obavi{ isklju~ivo had` i umru i to da se odaziva{ Allahu (sa Lebbejke...) od Mikata, a ne da ide{

radi trgovine ili neke potrebe. Kada dođe blizu Meke, i onda kaže: "da obavim had` ili umru!", {to je dozvoljeno, ali potpunost pretpostavlja da se krene radi toga, a ne radi nečega drugog. Mekhul kaže: "Upotpunjavanje znači zajedničko izvršenje po ev od Mikata."⁸⁰

Abdurrezzak s lancem prenosilaca od Zuhrija na -vodi: - ^uli smo da je Omer u vezi s riječima Allaha Uzvišenog: "Had` i umru dovr{ite radi Allaha..." rekao: "U dovr{enje spada da se odvoje i da se umra obavlja izvan mjeseci had`a."⁸¹ Ovaj je stav te{ko prihvatiti budući da je utvrjeno da su sve umre Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obavljene u mjesecima had`a i to u zul-kadetu; "umra Hudejbije" bila je u zul-kadetu {este godine po Hid`ri, "umratul-kada" u zul-kadetu sedme godine po Hid`ri, "umra D`uarana" u zul-kadetu osme godine po Hid`ri, a u zul-kadetu desete godine po Hid`ri obavio je umru zajedno s had`om, za koje je istovremeno obukao isti ihram.⁸² Nakon toga nije obavio nijednu umru, a rekao je Umme-Hani: /234/ "Umra u ramazanu jednaka je had`u samnom", a to je samo zato jer je ona bila odlučila i na had` s njim, pa to nije mogla obaviti zbog ~isto}e utvrjeno je, također, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, s jednim ihramom sastavljao i had` i umru.⁸³ U sahih hadisu također stoji: /235/ "Umra je ulaziti u had` do Sudnjeg dana."

U dva sahiha od Ja'la ibn Umejje navodi se slučaj ~ovjeka koji je pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u D`arani: /236/ "[ta misli{ o ~ovjeku koji je obukao ihram za umru nose}i na sebi d`ube i mirise?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ni{ta odgovorio, a zatim mu je do{la objava, pa je podigao glavu i rekao: "Ko to pita?" ^ovjek je rekao: "Ja", pa je on odgovorio: "[to se ti e d`ubeta, treba{ ga skinuti, a miris

operi. Nakon toga, {to bude{ ~inio obavljaju}i had`, isto u~ini obavljaju}i umru!"

"A ako budete sprije~eni, onda kurbane {to vam se na|u pri ruci zakoljite..." Navode da je ovaj ajet objavljen {este godine po Hid`ri. To je u godini sporazuma na Hudejbiji, kada su idolopoklonici sprije~ili Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne dozvoliv{i mu da dođe do Harema. Tim povodom, Allah je objavio Suru "El-Feth" (Osvojenje) u cjelini. Objavio im je olak{icu da zakolju za kurban ono {to imaju kod sebe, a imali su sedamdeset deva, zatim da obriju glave i skinu ihrame. Oni to nisu odmah u~inili o~ekuju}i da to bude derogirano dok on, sallallahu alejhi ve sellem, nije izi{ao i obrijao glavu, nakon ~ega su to uradili i svi ostali. Među njima je bilo i onih koji su samo skratili kosu, a nisu je potpuno obrijali, pa je on, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /237/ "Allah obasuo milo{}u one koji su glavu obrijali!" Oni su rekli: "I one koji su skratili kosu, Allahov Poslanik e?" a on je tre}i put rekao: "I one koji su skratili." Oni su se pri klanju tog svog kurbana udruivali po sedam, na jednu devu, a bilo ih je hiljadu i ~etiri stotine, i nalazili su se na Hudejbiji izvan Harema, a ima i mi{ljenja da su bili pri kraju Harema.

U~enjaci se razilaze u pitanju: da li se spre~avanje svodi isklju~ivo na spre~avanje od neprijatelja ili ne. Tako da nema opravdanja osim za onoga koga sprije~i neprijatelj, dok bolest ili {to drugo nije razlog. Postoje dva mi{ljenja. Jedno je od Ibn-Abbasa, za koga se navodi da je rekao: - Nema zapreke, osim zapreke od neprijatelja. Onaj koga pogodi bolest, kakav bol ili zaluta, ne spada u to. Jer je Allah Uzvi{eni rekao:

"Kada budete sigurni..." Sigurnost ovdje nije prepreka. To potvrđuju mnogi, među kojima su i Ibn-Amr i neki tabiini. Po drugom mi{ljenju ograni~enje ima daleko {iri smisao od ograni~enja od neprijatelja, bolesti, lutanja na putu i sli. Imam Ahmed navodi predanje s lancem od Had`ad`a ibn Omera el-Ensarija, koji kaže: - ^uo sam kako Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: /239/ "Ko ne{to slomi ili razboli se ili postane hrom, skinut }e ihram i du`an je drugi had` obaviti." Zatim kaže: - To sam spomenuo Ibn-Abbasu i Ebu-Hurejretu, pa su na to rekli: "Tako je." Od Ibn-Mes'uda, Ibn-Zubejra, Alkame, Seid ibn Musejjeba i drugih navodi se da su rekli: "Ograni~enje mo`e biti od neprijatelja, bolesti ili loma."

⁸⁰ Prema mi{ljenju onih koji smatraju da je istodobno obavljanje had`a i umre bolje (kiran).

⁸¹ Prema mi{ljenju onih koji smatraju da je odvajanje had`a i umre bolje (ifrad).

⁸² Utvrđeno je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /238/ "Da sam znao što sada znam, ne bih poveo kurbana sa sobom i učinio bih samo umru." Iz ovog se hadisa vidi da je temettu (obavljanje umre, a zatim had`a uz klanje kurbana) najbolji. Ima onih koji smatraju da je on vadžib, a mi to podržavamo iako to eksplicite ne kažemo.

⁸³ Ovo ne ukazuje da je bolje sastaviti had` i umru (kiran), zato što je sa sobom poveo kurbana još od prije mikata jer on je, sallallahu alejhi ve sellem, ostajao u ihramu i nije ga skidao. Da to nije tako, skidao bi ihram zajedno s onima kojima je naredio da skinu ihram i da umjesto had`a umru obave. U jednom sahih (vjerodostojnom) hadisu utvrđeno je da je on rekao svojim ashabima: "Umra će ulaziti u had` do Sudnjeg dana." Prema tome, obavljanje umre uz had` vrednije je.

U oba Sahiha navodi se predanje od Ai{e: /240/ da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u{ao kod Diba'e bint Zubejr ibn Abdul-Muttalib, koja mu je rekla: "Allahov Poslani~e! Htjela bih obaviti had`, ali nisam dobro?" On je odgovorio: "Obavi had` pod uvjetom da }e{ skinuti ihram tamo gdje te to zadesi." Ima u~enjaka koji potvr|uju ovaj vid uvjetovanja[afija u svom komentaru potvr|uje ispravnost ovog stava ukoliko je ovaj hadis vjerodostojan, a el-Bejheki i drugi hafizi hadisa ka`u: "Vjerodostojan je, Allahu hvala."

"kurban do kojeg mo`ete doji, zakoljite!" Alija je govorio: "Ovcu." Ibn-Abbas isto tako, a to ka`u i mnogi tabiini, pa je to i stav sva ~etiri imamaIma, melutim, onih koji smatraju da je to isklju~ivo deva ili govedoJa bih rekao: Jasno je da se svi ovi oslanjaju na slu~aj na Hudejbiji, iako nijedan od njih ne navodi da je zaklao ovcu jer su oni zaklali po kravu ili devu, po{to se one kolju na svaku sedmericu, kao {to stoji u oba sahiha od D`abira ibn Abdullaha, koji ka`e: /241/ "Allahov Poslanik naredio nam je da kod deve ili krave u~estvujemo po sedmerica za svaki kurban." Od Ibn-Abbasa navodi se da je rekao: "prema imovini - ako je bogat, devu ili kravu, ili pak ovcu"U oba sahiha je potvr|eno da je Ai{a, majka vjernika, rekla: /242/ "Jednom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao brav~e."

"A glave svoje, dok kurban ne stignu do mjesta svoga, ne brijte!" - vezuje se za rije~i Allaha Uzvi{enog: "Had` i umru radi Allaha dovr{ite!" zato {to nije dozvoljeno klanje kurbanda osim u okviru Harema, kada postoji sigurnost[to se ti~e doga|aja na Hudejbiji, klanje kurbanda izvan Ha -rema opravdava se sprije~eno{u, jer su ih pripadnici Kurej{a sprije~ili da u|u u HaremStoga, rije~i:

"dok kurban ne stignu do mjesta svoga" tjdok onaj koji vr{i obred ne obavi obrede had`a, i umre, ako to spaja "kiranom", ili dok ne obavi jedno od toga, ako to vr{i "ifradom", ili "temettu'om", {to se potvr|uje u oba sahiha u predanju Hafse, koja je rekla: /243/ "Allahov Poslani~e! Za{to su drugi skinuli ihram nakon umre, a ti nisi?!" Odgovorio je: "Po{to sam ja obrijao glavu i svezao kurban, ne}u skidati ihram dok ga ne zakoljem."

"A koji se me|u vama razboli ili nekakvu muku u glavi ima koja ga mu~i, neka se postom, ili sadakom, ili kurbanom iskupi!" El-

-Buhari navodi predanje s lancem od Abdullaha ibn Ma'kila, koji je rekao: /244/ - Sjeo sam s Ka'b ibn Ud`retom u ovoj d`amiji (tjd`amiji u Kufi), pa sam mu postavio pitanje u vezi s otkupninom za postOdgovorio je: Donesen sam jednom prilikom Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a po licu su mi bile u{iRekao je: "Nisam mislio da te napor doveo u ovu situacijuMo`e{ li na}i ovcu?" "Ne mogu", odgovorio samZatim je rekao: "Posti tri dana ili nahrani {est siromaha i to svakome od njih osiguraj pola sa'a hrane, i obrij se (glavu)!" Zatim je to objavljeno povodom mog slu~aja, ali svima vamaAhmed navodi predanje od Ka'ba ibn Ud`re, koji ka`e: /245/ - Do{ao mi je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dok sam lo`io vatru pod loncemU{i su mi bile po licu, ili, kako ka`e: "po obrvama", pa je rekao: "Smeta li ti to na glavi?" "Da", odgovorio sam"Onda to obrij i posti tri dana, ili nahrani {est siromaha ili pak zakolji kurbanda!"⁸⁴

Ja bih dodao: To je stav sva ~etiri imama i ve}ine uleme, koja smatra da se ovdje mo`e ostaviti pravo izbora: pa ukoliko ho}e - mo`e postiti, a ukoliko ho}e - mo`e dati sadaku, tjmo`e nahraniti tri siromaha osiguravaju}i svakome od njih pola sa'a (dvije pregr{ti) hrane (muddan)Isto tako, ukoliko ho}e, mo`e zaklati ovcu i podijeliti je sirotinjiSvako od tih djela koje bude u~inio, bit }e dovoljnoBudu}i da pri obja{njenju olak{ice tekst Kur'ana ide od lahkog ka jo{ lak{em, tako da se mo`e: "otkup u~initi postom ili sadakom ili kurbanom",

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je to Ka'bu ibn Ud`ri, upu -}uju}i ga da ~ini ono {to je bolje, pa je rekao: "Zakolji ovcu ili nahrani {est siromaha ili posti tri dana." Svako od ovih djela dobro je uz zahvalnost Allahu Uzvi{enom.

Hi{am ka`e: Lejs nam prenosi da je Tavus govorio: "[to se ti~e klanja to se mora obaviti u Meki, a {to se ti~e hrane i posta, mo`e gdje god ho}e." Allah Uzvi{eni ka`e:

"Kada budete sigurni, obavite umru sa had`om i kurban do kojeg mo`ete doji, zako -ljite!" - dakle, kada budete u mogujnosti obaviti obrede had`a, onaj koji bude sastavio umru s had`om, a tu spadaju oni koji su obukli ihrame radi umre i had`a, odnosno, koji su obukli ihram radi umre, a kada su je

84 Zna~i, otkupnina za brijanje glave prije nego kurban do}e do njegovog mjesta, ko ima smetnji na glavi, {to nije vezano za kurban`

izvr{ili, obukli su i radi had`a.

"pa ko obavi umru sa had`om i kurban do kojeg mo`e doji, zakolje!" Tjneka zakolje ono {to bude mogao, a najmanje ovcu a mo`e zaklati gove`e budu}i da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za svoje supruge klao gove`eEl-Evza'i ka`e: - Od Ebu-Hurejre navodi se: /246/ "da je Allahov Poslanik klao gove`e za svoje supruge, a one su sastavljale umru s had`om "(temettu)"U dva sahiha se navodi od Imrana ibn Husajna da je rekao: /247/ "Ajet o temettu'u objavljen je u Allahovoj Knjizi, pa smo to izvr{avali zajedno s Allahovim PoslanikomU Kur'anu nakon toga nije objavljeno ni{ta {to bi to zabranilo, sve do njegove smrti; a nakon toga je govorio {to je ko `elio!" El-Buhari navodi kako ima mi{ljenja da je to Omer branio, a u predanju koje El-Buhari navodi eksplicitno se isti`e da je Omer zabranjivao ljudima " temettu' ", pa ka`e: - Ako to uzimamo po Allahovoj Knjizi, Allah nare|uje da se dovr{i rije`ima:

"Had` i umru radi Allaha izvr{ite!" U vezi s tim, treba re}i da to Omer, r.a., nije zabranjivao smatraju}i to nedozvoljenim,⁸⁵ nego je zabranjivao kako bi se pove}ao broj ljudi koji hodo`aste u Hram ili obavljaju umru, kao {to on to decidno i ka`e.

⁸⁵ Veliki je Onaj Koji je ograničio nepogrešivost na Svoje vjerovjesnike i poslanike, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je svim svojim ashabima da svoj hadž učine s umrom, a pošto to oni odmah nisu prihvatili, naljutio se i tako ljut je ušao kod Aiše, r.a., a ona mu je kazala: "Neka se Allah rasrdi na onoga ko je prouzrokovao tvoju srdžbu!" Jedan od ashaba ga je pitao: "Je li umra ušla u hadždž samo ove godine?", pa mu je odgovorio: /242/ "ak za vijek vijekova, za vijek vijekova." Zatim je isprepleo svoje prste i rekao: /243/ "Da sam znao ono što sada znam, ne bih poveo sa sobom kurban i učinio bih umru." Sve to pokazuje da vezivanje hadža s umrom "(temettu)" ostaje za vijek vijekova. Međutim, ... Allah obasuo milošću Omera, r.a., i oprostio mu jer riječi njegove u vezi sa zabranom spajanja sa umrom "(temettu)" su maksimalno iskrivili rafidije... koji znaju lagati... pa kažu da je mut'a (privremeni brak) bila u vrijeme Poslanika i halifata Ebu-Bekra, a da je to iskrivio Omer koristeći pri tome sličnost u izgovoru između spajanja umre s hadžom "(temettu)" i svoje težnje da dozvole brak "mut'u", tj. privremeni brak, koji je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio jednom u Hajberu, zatim ga odobrio za vrijeme osvojenja Meke, a zatim ga u samoj Meki zabranio za vrijeme svog boravka u tome gradu, kada je rekao: /251/ "O ljudi! Iako sam vam bio dozvolio privremeni brak sa ženama, Allah je to zabranio do Dana sudnjega." Prenosi Muslim od Sebre el-Džuheniya (1:132), a u Sahihu Muslimovom navodi se od Sebre el-Džuheniya da je rekao: /252/ "Vidio sam Allahovog Poslanika kako stoji između 'rukna' i 'vrata' Kabe i izgovara isto. U Sahihu Muslimovom/4/133/ od Sebre el-Džuheniya navodi se također: /253/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je privremeni brak kada smo osvojili Meku i ušli u nju, da bi nam to zabranio prije nego smo izišli iz Meke." Prema tome, dobro vidite, moja braćo muslimani, kako rafidije iskrivljavaju riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koristeći sličnost izraza, iako znaju da lažu. Allah neka ih uputi na Pravi put!

"A onaj ko ga ne na|e, neka tri dana posti u danima had`a i sedam dana po povratku, to jest punih deset dana." To zna`i, ko ne na|e kurbana neka posti tri dana u toku had`a, tju danima obredaU`enjaci ka`u: "Bolje je da se posti prije Arefata." Me|utim, u vezi s ovim postom u danima "te{rika" Bajrama postoje dva mi{ljenja: - da je dozvoljeno na osnovi rije`i Ai{e i Ibn-Omera u Sahihu El-Buharijinom: /248/ "Nema olak{ice u danima "te{rika" Bajrama da se posti, osim za one koji ne na|u kurbana." Od Alije se navodi da bi govorio: "Koga pro|e post tri dana u toku had`a, postit }e ih u danima 'te{rika'." To isto ka`u Ikrime, Hasan i Urve ibn Zubejr i to u smislu op}eg zna`enja rije`i:

"neka posti tri dana u toku had`a" Isto tako, ovo je prvotni stav [afije, da nije dozvoljen taj post u danima te{rika, {to je i novi stav [afije na osnovi predanja Muslima od Kutejbe el-Huzlija, r.a., koji je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /249/ "Dani 'te{rika' su dani jela i pi}a, te spominjanja Allaha Uzvi{enog."

"...a sedam kada se vratite", tj. kada se vratite u domovinu i porodici jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e u dijelu hadisa⁸⁶ koji navodi El-Buhari od Ibn-Omera: /250/ "...pa ko ne na|e kurbana, neka posti tri dana za vrijeme had`a i sedam kada se vrati svojoj porodici" (navode ga u oba Sahiha).

"To je punih deset dana", {to potvr|uje rije`i Allaha Uzvi{enog: "tri i sedam dana", tj. punih deset dana, a i naredbu da se oni upotpune.

.." To je za onoga `ija porodica nije prisutna u Haremu `asnom..." Tuma`i Kur'ana sla`u se da su ovdje apostofirani stanovnici Harema, te da se na njih ne odnosi obavljanje "temettuom" Katade ka`e: - Do nas je do{lo kako je Ibn-Abbas govorio: "Gra|ani Meke, za vas nema temettua 'sastavljanja', koje je dozvoljeno stanovnicima drugih krajeva - vama je zabranjenoZato je onaj izme|u vas koji ipak `eli to obaviti obavezan prije}i jednu dolinu" (ili je rekao da izme|u njega i Harema bude jedna dolina), pa onda krene na umruOd Tavusa se navodi da je rekao: Sastavljanje "(temettu)" za ljude je izvan Meke, a ne za Mekelije, tj. samo za one `ije porodice nisu u Haremu.

"Bojte se Allaha", tju svemu {to vam je naredio i zabranio, "i znajte

⁸⁶ Ovaj hadis ima opće značenje, a preciziraju ga dva gore navedena hadisa: "...nije olakšica..." i "Koga ovaj post prode..."

da Allah `estoko ka`njava." Odnosi se na one koji se pona{aju suprotno Njegovoj naredbi i kr{e ono {to je On, d`.{., zabranio.

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ
فَمَنْ قَضَى فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا
مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَآتَقُونِ يَا أُولِي
الْأَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾

"Had` je u poznatim mjesecima, pa onaj ko se obave`e u toku njih obaviti had` ne mo`e imati spolni odnos, ru`no {to ~initi, niti ulaziti u prepirke u toku had`aA za dobro koje u~inite Allah znaZa put se opskrbite, a najbolja je opskrba bogobojaznost! I Mene se bojte - vi, razumom obdareni!"/197/

Poznavaooci arapskog jezika razilaze se u pogledu zna`enja rije~i: "Had` je u poznatim mjesecima"Neki ka`u: "To zna`i da je had` u poznatim mjesecima, pa je u skladu s tim nijet za had` potpuniji u tim mjesecima nego u drugim, iako je i u drugim ispravanMi{ljenje da je nijet za had` ispravan u toku cijele godine zastupa mezheb Malika, zatim Ebu-Hanife, Ahmeda ibn Hanbela i drugih..i to na osnovi rije~i Allaha Uzvi{enog:

- Pitaju te o mla|acimaReci:

"Oni su ljudima oznake za vrijeme i had`", odnosno, da je to jedan od dva obredaStoga je nijet za had` ispravan u toku cijele godine, kao i za umruMe|utim, [afiya, r.h., smatra da je nijet za had` ispravan samo u mjesecima had`azato, ako bi neko zanijetio prije toga, to mu ne bi bilo valjanoOvaj stav prenosi se od Ibn-Abbasa i D`abira, a zastupaju ga i Ata', Tavus i Mud`ahid, r.hDokaz su za to rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Had` je u poznatim mje -secima", pa ne vrijedi prije toga, kao {to je slu~aj i sa namaskim vremenom[afiya, r.h., navodi predanje od Ibn-Abbasa da je rekao kako niko ne treba da obla~i ihram za had` osim u mjesecima had`a, jer Allah Uzvi{eni ka`e: "Had` je u poznatim mjesecima." Ibn-Merdevejh u svom Tefsiru navodi predanje od Ibn-Abbasa: /254/ "Sunnet je da se ihrami za had` obla~e samo u mjesecima had`a." Ibn-Huzejme u Sahihu prenosi da je Ibn-Abbas rekao: /255/ "Za had` se ihram obla~i samo u mjesecima had`a, jer sunnet je da se ihrami za had` obla~e samo u mjesecima had`a." Ovaj lanac je sahih (vjerodostojan)A rije~ ashaba da je sunnet to i to, po ve}ini uleme

imaju status hadisa, a posebno Ibn-Abbasa u komentaru Kur`ana, jer je on najve}i mufessirU jednom hadisu koji se direktno navodi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem (merfu'), koji prenosi Ibn-Merdevejh s lancem od D`abira, navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /256/ "Ne treba niko obla~iti ihram za had` osim u mjesecima had`a." Njegov sened je prihvatljivMe|utim, [afiya navodi predanje posredstvom D`abira ibn Abdullaha, prema kojem je postavljeno pitanje: /257/ "Da li je se po~eti s telbijjom za had` prije mjeseci had`a?" Rekao je: "Ne." Ovaj "mevkuf" hadis vjerodostojniji je od navedenog "merfu'" hadisaPrema tome, ostaje mezheb ashaba oja~an stavom Ibn-Abbasa: "Sunnet je da se ne stupa u ihram za had` osim u mjesecima had`a"Allah to najbolje zna!

"u poznatim mjesecima"; El-Buhari navodi od Ibn-Omera: /258/ "To su mjeseci {evval, zul-kade i deset dana zul-hid`eta." Ovo El-Buhari spominje u muallek predanju u aktivnoj formiSli~no tome Ibn-D`erir prenosi od Ibn-Omera u lancu koji je sahihA El-Hakim to prenosi uz opasku: "u skladu s uvjetima dva {ejha"Ja bih dodao da se to prenosi od velike skupine ashaba i tabiina, a predstavlja i stav [afiye, Ebu-Hanife, Ahmeda i drugihIbn-D`erir ka`e: - Ispravan je kazati u mno`ini za dva mjeseca i dio tre}eg, kao {to se ka`e: "Vidio sam ga ove godine ili vidio sam ga danas, iako se to zbilo u dijelu godine, odnosno dana." Isto tako, Allah Uzvi{eni ka`e:

"A onome ko po`uri, pa to u~ini za samo dva dana, nije grijeh" (2:203), jer `urba je samo za dan i po!

"a ko se obave`e da u njima obavi had`" ; Ibn-D`erir ka`e: "Svi se sla`u da se pod obavezom ovdje misli na prihva}anje obaveze i zada}e, tjko na sebe uzme obavezu stupaju}i u ihram da obavi had`." Ata ka`e: **"obaveza jeste stupanje u ihram."** Isto ka`u i drugiOd Ibn-Abbasa se navodi da je rekao: "Ne treba da se po~ne sa telbijjom za had`, a zatim ostane u zemlji."

"..ne mo`e imati spolni odnos niti nevaljalo {to ~initi"Ata ka`e: **"Spolni odnos"** zna~i sastajanje sa `enom, sno{aj i bestidan govor, a rije~i: "niti ru`no {to ~initi", zna~i ~initi grijeha i psovati u HaremuU sahih hadisu stoji: /259/ "Psovati muslimana nevaljao je (nemoralan) ~in, a boriti se protiv muslimana ~in je nevjerstva", a u nevaljalost spadaju svi grijesiU dva "Sahiha" od Ebu-Hurejre navodi se da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu

alejhi ve sellem, ka`e: /260/ "Ko hodo~asti ovaj Hram, a ne sastane se sa `enom, niti {to nevaljalo uradi, oslobodio se grijeha kao na dan kada ga je majka rodila."

"..niti ulaziti u prepirke u toku had`a.", tjprekine svaki sukob u vremenu obreda had`a, i odmah nakon toga, {to je Allah najbolje objasnioNaime, dolazilo je do rasprava izme|u pripadnika plemena Kurej{ i drugih Arapa, tako da bi Kurej{i stajali kod Me{arul-harama na Muzdelifi, a ostali Arapi na Arefatu, pa bi raspravljaliI jedni i drugi su tvrdili da su njihov had` i mjesto gdje stoje mjesto i had` Ibrahima, a.sAllah je prekinuo ovu prepirku, objasnio sve obrede i zabranio prepirku na tome mjestu i u to vrijemeIma mi{ljenja, tako|er, da prepirka zna~i ovdje neprijateljstvo, licemjerje, psovku, sva|u i srd`bu, izuzev da ukori{ roba i time ga naljuti}, ali ga ne udari{Ja bih dodao: Kada bi ga udario, i to bi bilo dopu{tenoDokaz za to jeste da je Ebu-Bekr udario svog slugu zato {to je pustio da zaluta deva na kojoj je bila hrana i voda, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, gledao u njega, nasmije{io se i u vidu blagog prijekora rekao: /261/ "Gledajte {ta ~ini ovaj vjernik u ihramu!" Dakle, bolje je to ne ~initiAllah to najbolje zna!

U predanju koje navodi Ahmed u skra}enom obliku stoji kako on navodi od D`abira: /262/ "Ko izvr{i svoj obred, a muslimani budu za{ti}eni od njegova jezika i ruku, bit }e mu opro{teni pre|a{nji grijesi."

"A za dobro koje u~inite Allah zna..." Nakon {to im je zabranio ru`an govor i djela, Allah Uzvi{eni podsti~e vjernike da ~ine dobra djela, obavje{tavaju} ih da On to zna, te da }e ih za to na Sudnjem danu nagraditi najobilnijom nagradom.

"Za put se opskrbite, a najbolja opskrba je bogobojaznost!" El-Buhari navodi predanje s lancem od Ibn-Abbasa, koji ka`e: - Stanovnici Jemena obavljali su had`, a nisu sa sobom nosili opskrbu i govorili su: "Oslanjamo se na Allaha!" Zato je Allah Uzvi{eni objavio:

"Za put se opskrbite, a najbolja opskrba je bogobojaznost!" Tako im je to zabranjeno i nare|eno da se opskrbe potreptinama kao {to su bra}no i hljebOd Mud`ahida se navodi da je Ibn-Omer uvjetovao da onaj s kim se dru`i bude velikodu{an i dobar.

"...a najbolja opskrba je bogobojaznost!" Naime, po{to im je naredio da se opskrbe za put na ovome

svijetu, uputio ih je da se opskrbe i za drugi svijet - ahiret, a to je bogobojaznost Allah Uzvi{eni ka`e:

"...i rasko{na odijela, a odje}a bogobojaznosti, to je ono najbolje" (7:26)A to je strahopo{ -tovanje, pokornost i bogobojaznost, tjopskrba za drugi svijet.

Mukatil ibn Hajjan ka`e: - Kada je objavljen ajet: "Za put se opskrbite", jedan od siroma{nih muslimana ustao je i rekao: "Allahov Poslani~e! Ne mo`emo osigurati opskrbu!", pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /263/ "Opskrbite se toliko da sa~uvate svoj obraz od ljudi, a najbolja opskrba je bogobojaznost!" Prenosi Ibn-Hatim.

"I Mene se bojte - vi, razumom obdareni!", tjda ne tra`ite od njih, tj~uvajte se Moje kazne i te{ke patnje! Moja kazna je za one koji djeluju suprotno Mojim zapovijedima - vi, pame}u i razumom obdareni!

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ
مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ
وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لِنَاصِرِينَ ﴿١٩٨﴾

"Nije vam grijeh da od Gospodara svoga tra`ite neko dobroA kada polete s Arefata, Allaha spominjite kod El-Me{arul - harama; a spominjite Ga kako vas je On uputio, jer ste prije toga u zabludi bili."/198/

El-Buhari navodi od Ibn-Abbasa: - Ukkaz, Med`ene i Zul-Med`az u pagansko su doba bila poznata trgovi{ta, pa su ljudi smatrali grijehom trgovinu u sezoni had`a, tako da je objavljen ajet:

"Ne pripri -suje vam se u grijeh da od Gospodara svoga pri`eljkujete neko dobro u vrijeme had`a." Ahmed prenosi od Ebu-Umame et-Tejmija, koji ka`e: - Rekao sam Ibn-Omeru: "Mi uzimamo zakupninu, pa je li nam ispravan had`?" On je kazao: "A zar ne ~inite tavaf oko Kabe, ~inite dobro, bacate kamen~i}e, brijete glave?!" Odgovorili smo: "Dakako." Nato je Ibn-Omer rekao: /264/ - Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, do{ao je ~ovjek i upitao ga ovo {to si ti mene pitao, pa mu on, sallallahu alejhi ve sellem, nije odgovorio dok mu nije do{ao D`ebrail s ovim ajetom:

"Ne pripisuje vam se u grijeh da od Gospodara svoga pri`eljkujete neko dobro." Isto tako, Ibn-D`erir prenosi s lancem od Ebu-Saliha, sluge Omerovog, koji je rekao: - Kazao sam:

"Vladaru vjernika, da li ste trgovali na had`u?" On je rekao: "Pa zar su ljudi zaraivali u drugo vrijeme izuzev had`a?"

"A kada polete s Arefata, Allaha spominjite kod El-Me{arul-harama." Arefat je mjesto stajanja na had`u i jedan od glavnih obreda had`a u vezi s tim, imam Ahmed i autori zbirki hadisa pod naslovom "Sunen" navode predanje s vjerodostojnim lancem od Abdurrahmana ibn Ja'mura ed-Dejlja, koji ka`e: - ^uo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /265/ "Had` je Arefat", {to je ponovio tri puta, a zatim dodao: "...pa ko stigne na Arefat prije po~etka zore, stigao je na had` Tri su dana Mine, pa ko po`uri u prva dva dana, nije pogrije{io, a ko to u~ini kasnije, takoler nije pogrije{io." Vrijeme stajanja je od podneva na Dan Arefata, do po~etka zore na Dan kurvana, budu{i da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao na Oprosnom had`u nakon {to je klanjao podne pa do zalaska sunca i rekao: /266/ " Va{e obrede uzmite od mene." U ovom hadisu on ka`e: /267/ "...pa ko stigne na Arefat prije po~etka zore, stigao je na had`" To je stav Malika, Ebu-Hanife i [afiye, r.h., dok imam Ahmed, r.h., smatra da je vrijeme stajanja od po~etka Dana Arefata To zasnivaju na hadisu Harise ibn Lam et-Ta'ija, koji ka`e: /268/ - Do{ao sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na Muzdelifi kada je kretao da klanja namaz i rekao sam mu: "Allahov Poslanice! Do{ao sam s brda Taj'Jah-lica mi se iscrpljena, a i ja sam umoran Tako mi Allaha, nisam pro{ao brdo na kome nisam zastao! Pa, da li sam obavio had`?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: "Ko je klanjao ovaj namaz i s nama stajao dok nismo krenuli, ukoliko je prije toga stajao na Arefatu no}u ili danju, obavio je had` i o~istio se!"

Arefat se naziva "**^asnim hramom**"

i "**Krajnjim hramom**", odnosno, "Ilalom", od oblika "hilal", a brdo u sredini Arefata naziva se "**Brdo milosti**".

Ibn Ebi-Hatim, s lancem od Ibn-Abbasa, navodi da je on rekao: /269/ "U vrijeme paganstva ljudi su stajali na Arefatu dok sunce ne bi do{lo do vrhova brda, {to je bilo poput turbana na glavama ljudi, pa bi tada krenuli Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio je pokret s Arefata kasnije, dok sunce ne bi za{lo." To prenosi Ibn-Merdevehj iz hadisa Zem'a ibn Saliha, pa dodaje:

/270/ "Zatim je stajao na Muzdelifi, a sabah klanjao u svitanje zore Kada bi sasvim svanulo, krenuo bi." Ovaj je lanac dobar.

Ebu-Ishak es-Sebi'i navodi da je Omer ibn Mejmun rekao: - Pitao sam Abdullaha ibn Amra za ^asni hram, pa nije odgovorio dok na{e jahalice nisu stigle na Muzdelifu Tada je rekao: "Gdje je onaj {to pita za ^asni hram? Ovo je ^asni hram!"

U drugom hadisu D`abira ibn Abdullaha, koji se nalazi u Sahihu Muslimovom, stoji da je rekao: /271/ "Stajao je", zna~i na Arefatu, "dok sunce nije za{lo, pojavilo se rumenilo, nestalo diska Usame je stajao iza njega Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je potegnuv{i jako ular, tako da je glava deve (Kasva) skoro do{la do sedla, pokazuju{i desnom ru -kom: 'Ljudi, tiho, tiho!' Kako je dolazio do kojeg brda, popu{tao je pomalo, kako bi se popela Tako je do{ao do Muzdelife Tu je klanjao ak{am i jaciju s jednim ezanom i dva ikameta, ne u~e{i izme|u njih ni{ta Zatim je legao do po~etka zore, klanjao sabah-namaz s ezanom i ikametom Nakon toga je uzjahao devu (Kasva) i dojahao do ^asnog hrama Tu se okrenuo prema kibli, Allahu se obratio dovom, glasno prouio telbijju i {ehadet i stajao dok nije sasvim svanulo Krenuo je odatle prije izlaska sunca." Od Ibn-Omera navodi se: " ^asni hram je cijela Muzdelifa."

Ja bih rekao: "Sveti{ta su jasna znamenja Muzdelifa je prozvana ^asnin hramom jer ulazi u Harem."

"Spominjite Allaha kako vas je uputio." To je upozorenje na blagodati koje je ljudima Allah podario kroz uputu na pravi put, obja{njenja i ukazivanje na znamenja had`a na na~in kako je to obavljao Ibrahim, a.s Zato Allah Uzvi{eni ka`e: "iako ste otprije bili zalutali" Ima mi{ljenja da to zna~i prije ove upute, prije Kur'ana i Poslanika Svako od tih zna~enja je blisko drugom, komplementarno drugom i ta~no.

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

رَّحِيمٌ ﴿١٩٩﴾

"Zatim krenite odakle kre}u ljudi i od Allaha oprosta molite Allah, doista pra{ta i milostiv je." /199/

Rije~ca "**zatim**" ovdje predstavlja veznik kojim se ve`e predikat za predikat prema redoslijedu Kao da tako Allah Uzvi{eni nare|uje onome koji stoji na Arefatu da krene prema

Muzdelifi, kako bi tamo na ^asnome mjestu Allaha spominjaoIsto tako, nare|uje mu da sa svojim ljudima bude zajedno sa svima drugima na Arefatu, i stoji kao {to to svi ~ine, izuzev pripadnika Kurej{a koji nisu izlazili iz Harema ostaju}i da stoje pri kraju, nedaleko od vanjskog dijela i govore}i: "Mi smo Allahovi, stanovnici Njegova Grada i Njegova Harema."

El-Buhari navodi predanje s lancem od Ai{e, koja ka`e: /272/ "Pripadnici plemena Kurej{ i njihovi istomi{ljenici stajali bi na Muzdelifi i nazivali su se El-Hums, dok bi drugi Arapi stajali na ArefatuKada je do{ao islam, Allah Uzvi{eni je naredio Svom Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da do|e na Arefat, da tu stoji, a zatim odatle kreneNa to se odnose rije~i Uzvi{enog: "odakle kre}u drugi ljudi"Ovako navode Ibn-Abbas, Mud`ahid, Ata' i drugiZa to mi{ljenje se opredijelio i Ibn-D`erir, a prihva}eno je i konsenzusom.

Imam Ahmed navodi predanje s lancem od Muhammeda ibn D`ubejra ibn Mut'ima, koji navodi da je njegov otac rekao: /273/ - Izgubio sam devu na Arefatu, pa sam krenuo da je tra`imNai{ao sam na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako stojiKazao sam: /274/ "Ovo je obi~aj ljudi El-Humsa, {ta }e on ovdje?" Hadis bilje`e El-Buharija i Muslim u svojim zbirkama, a El-Buhari navodi predanje od Ibn-Abbasa, po kojem se pod izrazom "ovdje" misli na kretanje od Muzdelife do Mine radi bacanja kamen~i}aOd Muzahima se navodi da je rekao: "Pod izrazom 'ljudi' misli se na Ibrahima, a.s.!" Ibn-D`erir ka`e: "Da suprotan dokaz nije konsenzusom prihva}en, to mi{ljenje bi bilo prihvatlljivije!"

"i od Allaha oprost moliteAllah doista pra{ta i milostiv je." Allah ~esto nare|uje da se spominje (zikr ~ini) nakon zavr{etka obreda ibadetaU tom smislu, u Sahihu Muslima stoji /275/ "da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi zavr{io namaz Allahu obra}ao za oprost tri puta." U oba Sahiha, takoler, stoji /276/ da je on preporu~io da se nakon namaza u~i tesbih, tahmid i tekbir/"subhanallah", "elhamdulillah" i "Allahu ekber"/po trideset i tri putaEl-Buhari navodi predanje od [eddada ibn Evsa, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /277/ - Najbolji istigfar (dova za oprost) jeste da rob u~i: "Allahu moj! Ti si Gospodar moj! Nema boga osim Tebe! Ti si me stvorio i Tvoj sam rob; Tebi sam obavezan i odan koliko god mogu! Utje~em Ti se od zla onog {to sam

po~inio! Priznajem tvoje blagodati prema meni i priznajem ti svoje grijehe! Oprosti mi, jer samo Ti grijehe opra{ta{!" Ko to prou~i nave~er, pa te no}i umre, u}i }e u D`ennetIsto tako, ko to prou~i u toku dana, pa tog dana umre, u D`ennet }e u}i! U oba Sahiha navodi se od Abdullaha ibn Omera da je Ebu-Bekr rekao: /278/ - Allahov Poslani~e! Nau~i me dovu kojom }u moliti Allaha u namazu! On mu je rekao: U~i: "Allahu moj! Mnogo sam nepravde sebi u~inio, a niko ne pra{ta grijehe osim Tebe! Oprosti mi Svojim oprostom i smiluj mi se! Ti si doista Onaj Koji pra{ta i Milostivi!" U vezi sa istigfarom postoje brojni drugi hadisi.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَسْجِدَكُمْ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمَنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ۗ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۗ أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا ۗ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۗ

"A kada zavr{ite obrede va{e, Allaha spominjite kao {to spominjete pretke va{e, pa i vi{e od toga! Ima ljudi koji govore: 'Gospodaru na{, daj Ti nama na ovome svijetu!', a na drugom svijetu ne}e imati ni{ta!" /200/ - A ima i onih koji govore: "Gospodaru na{, daj nam dobro i na ovom i na drugom svijetu i sa~uvaj nas od kazne paklene!" /201/ "Tim pripada nagrada koju su zaslu`ili! Allah doista brzo svi|a ra~une." /202/

Allah Uzvi{eni nare|uje da se spominje (zikr ~ini) i to u ve}oj mjeri nakon zavr{etka obreda "kao {to spominjete pretke va{e" Od Ibn-Abbasa se navodi: "U vrijeme paganstva ljudi bi sta -jali u sezoni had`a, a pojedinci bi govorili: 'Moj je otac davao hranu, jam~io, pla}ao dugove...' ne spominju}i nikoga drugoga osim svoje o~eve." Zato je Allah Uzvi{eni objavio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem:

"Allaha spominjite kao {to spominjete pretke va{e, pa i vi{e od toga!" Sli~no se prenosi od Enesa i velikog broja tabiina te drugih autoritetaIsto navodi Ibn-D`erir prenose}i to od jedne skupine tabiinaAllah to najbolje zna! Rije~ca "ili" ovdje je u funkciji potvrde usporedbe kao {to je u rije~ima:

"Ona su kao kamen ili jo{ tvr|a" (2:74), odnosno rije~i:

"Oni se poboja{e ljudi kao {to

se Allaha boje, ili jo{ vi{e!" Ovaj veznik ovdje nije nikako u funkciji izra`avanja sumnje, nego je u funkciji potvrde da je ono {to se navodi takvo ili vi{e od toga Nakon toga Allah Uzvi{eni ukazuje na potrebu upu}ivanja molbe (dove) Njemu nakon samog ~ina zikra, {to je pretpostavka odgovora Stoga On, d`{., prekorava onoga koji mu se ne obra}a izuzev u stvarima ovoga svijeta zapostavljaju}i drugi svijet, pa ka`e:

- Ima ljudi koji govore: "Gospodaru na{, daj Ti nama na ovome svijetu!", a na drugom svijetu ne}e imati ni{ta!, tj. nikakva dobra niti sre}e To je isto kao kada ~ovjek moli: "Allahu moj, u~ini ovu godinu ki{nom, plodnom, godinom obilnog roda..." ne spominju}i ni{ta od drugog svijeta U vezi s tim, Allah Uzvi{eni je objavio rije~i: .. "Ima ljudi..itd." Drugi su, me{utim, dolazili kao vjernici, govore}i:

"Gospodaru na{, daj nam dobro i na ovome i na drugome svijetu i sa~uvaj nas od kazne paklene!", pa je Allah objavio slijede}e:

"Tim pripada nagrada koju su zaslu`ili! Allah doista brzo svi}a ra~une." Stoga je On, d`{., izrazio pohvalu onima koji Ga mole i za ovaj i za drugi svijet, pa ka`e:

- Ima onih koji ka`u: "Gospodaru na{, daj nam dobro i na ovome i na drugome svijetu i sa~uvaj nas od kazne paklene!" Naime, ova dova sabira svako dobro i udaljava svako zlo, budu}i da "dobro" obuhva}a svako ovosvjetsko dobro, kao {to su zdravlje, dom, `ena, opskrba, korisno znanje, dobro djelo, fino prijevozno sredstvo i lijepa pohvala Sve to spada u dobra ovoga svijeta {to se ti}e dobara drugog svijeta, najvi{e je ulazak u D`ennet, a slijedi zatim osiguranje od **Velikog straha**

() i olak{anje pri polaganju ra~una Spas od vatre pretpostavlja vi{e stvari na ovome svijetu, kao {to su: izbjegavanje zabrana i grijeha te napu{tanje sumnjivih stvari i harama Kasim ebu-Abdurrahman ka`e: "Kome je dano zahvalno srce, jezik koji zikr ~ini i strpljivo tijelo, dano mu je dobro na ovome svijetu i sa~uvan je od kazne vatrom Stoga sunnet podsti}e na ovu dovu."

Imam Ahmed navodi predanje od Enesa: /279/ - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio je jednog muslimana koji je izgledao kao pile, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da li ti moli{ Allaha

za ne{to ili to od Njega tra`i{?" On je odgovorio: "Da Govorio sam: 'Allahu moj, ono ~ime }e{ me kazniti na drugom svijetu, daj mi na ovome svijetu!' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Subhanallah! Ti to ne mo`e{ izdr`ati!, nego si trebao moliti rije~ima:

"Gospodaru na{, daj nam dobro i na ovome i na drugome svijetu i sa~uvaj nas od grijeha!" Zatim je taj ~ovjek tako Allaha molio, pa mu je Allah vratio zdravlje (Prenosi samo Muslim.)

Imam [afiya navodi predanje s lancem od Abdullaha ibn Saiba: /280/ da je on ~uo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori izme}u dva ugla/rukna, ugla Beni-D`umeh i ugla El-Esved:

"Gospodaru na{, daj nam dobro i na ovome i na drugom svijetu, i sa~uvaj nas od grijeha!" Ibn-Merdevejh navodi predanje sa lancem od Ibn-Abbasa, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /281/ "Nisam pro{ao pored ovog ugla, a da nisam tu vidio meleka koji govori: 'Amin!' Zato, kada pro}ete pored tog mjesta, u~ite:

*وَأَذْكُرُ اللَّهَ

فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ مِّنْ تَجَلٍّ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِلَهَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِشْمَ عَلَيْهِ لِمَنْ أَتَى وَأَتَى اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّهُ كَرَّمَ إِلَيْهِ مَشْرُوقًا

"I Allaha spominjite u danima odre|enim! A onome ko po`uri, pa to u~ini u dva dana, nije grijeh, kao {to nije grijeh ni onome koji jo{ ostane, ako je bogobojazan Bojte se Allaha, i znajte da }ete svi pred Njim biti o`ivljeni." /203/

Ibn-Abbas ka`e: "Odre|eni dani su dani 'te{rika' (Kurban-bajrama), a poznati dani su dani prve dekade zil-hid`eta." Ikrime ka`e:

"I Allaha spominjite u danima odre|enim!", tju u~enu tekbira, u danima te{rika, nakon propisanih namaza, sa

, "Allah je najve}i, Allah je najve}i." Imam Ahmed od Ibn-Ukbe ibn Amir prenosi: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /282/ "Dan Arefata, dan kurbana i dan te{rika, to su blagdani za nas, pripadnike islama To su dani jela i pi}a!" Ibn-D`erir prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao

poruku Abdullahu ibn Huzafu dok je obilazio na Mini: /283/ "Nemojte postiti ove dane, jer to su dani jela i pi}aAllaha Uzvi{enog spominjite / zikr ~inite!" U predanju Zuhrija navodi se: /284/ "osim onoga koji ima obavezu postiti za kurban /hedj/"Ovo je dobar dodatak, ali je "mursel"Od Ai{e se navodi da je rekla: /285/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se posti u dane te{rika, i to su dani jela i pi}a, i spominjanja Allaha, d`.{.!" Od Ibn-Abbasa navodi se: "Odre|eni dani su dani te{rika i to ~etiri dana: dan klanja kurvana i tri dana nakon njega." Na to ukazuje i tekst ajeta u kojem Allah Uzvi{eni ka`e:

"A onome ko po`uri, pa to u~ini u prva dva dana, nije grijeh, kao {to nije grijeh ni onome koji to odgodi", {to ukazuje na tri dana poslije klanja kurvana i vezuje se za rije~i:

"I Allaha spominjite u danima odre|enim!", {to se odnosi na spominjanje Allaha nad kurvanimaNa to se odnosi i poseban zikr nakon namaza, odnosno, op}i zikr u drugim situacijamaNajpoznatije mi{ljenje u~enjaka jeste da to traje od sabah-namaza Dana Arefata do ikindiye namaza zadnjeg dana te{rika, {to je i praksa, jer to je posljednji povratak had`ija iz Mine u MekuNa to se odnosi i tekbir i spominjanje Allaha kod bacanja kamen~i)a svakoga dana u dane te{rikaU hadisu koji navode Ebu-Davud i drugi prenosioci stoji: /286/ "Tavaf oko Hrama, sa'j izme|u Safe i Merve, te bacanje kamen~i)a, odre|eni su radi zikra Allaha Uzvi{enog." Nakon {to je Allah Uzvi{eni spomenuo prvi i drugi povratak, to jest odlazak ljudi s had`a u razli~ite krajeve nakon sastanka na svetim mjestima, On ka`e:

"Bojte se Allaha, i znajte da }ete svi pred Njim biti o`ivljeni", kao {to ka`e: "On je Onaj Koji vas je po Zemlji posijao i pred Njim }ete o`ivljeni biti" (23:79).

وَمِنَ النَّاسِ

مَنْ يُحِبُّكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْإِنْحِسَامِ ﴿٢٨٤﴾ وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ﴿٢٨٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُ لَهُ جَهَنَّمُ ۗ وَلَيْسَ لَهُ مَادٌ ﴿٢٨٦﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْحَاتٍ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٨٧﴾

"Ima ljudi ~ije te rije~i o `ivotu na ovome svijetu odu{evljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono {to je u srcima njihovim, a najlju}i su protivnici." /204/ "Im se neki od njih okrene od tebe, krene nered po Zemlji praviti, ni{titi usjeve i stokuA Allah ne voli nered!" /205/ "A kada mu se ka`e: 'Allaha se boj!', on se onda ponosi grijesimaPa dosta mu je D`ehenem, a on je, doista, grozno boravi{te!" /206/ "Ima ljudi koji se `rtvuju u te`nji za zadovoljstvom AllahovimA Allah je milostiv robovima Svojim." /207/

Od Ibn-Abbasa navodi se da su ovi ajeti objavljeni u vezi sa grupom licemjeraOni su govorili negativno o Hubejbu i ashabima koji su pali ubijeni u Rud`ej'uStoga je Allah objavio ajete kojim prekorava licemjere, a hvali Hubejba i njegove drugove:

"Ima ljudi koji se `rtvuju u te`nji za zadovoljstvom Allahovim." Imami{ljenja da se to odnosi op}enito na sve licemjere ali i sve vjernikeTo isti~u: Katade, Mud`ahid, Er-Rebi' ibn Enes i vi{e drugih, i ispravno jeIbn-D`erir navodi predanje s lancem od Nevfa, koji je Bekalac /Bekali/, jedan od onih koji su ~itali knjige, kako ka`e: "Osobine ljudi iz ove zajednice (ummata) ja nalazim u Allahovoj objavljennoj Knjizi: ljudi koji nastoje dobiti ovaj svijet zloupotrebljavaju}i vjeru, ~iji je jezik sla}i od meda, srca gor~a od soka aloje, koji pred ljudima obla~e ko`e janjadi, dok su im srca kao kod vukova." Allah Uzvi{eni ka`e:

"Oni su odva`ni prema Meni i sa Mnom obmanjujuZarekao sam se da }u im dati isku{enje koje }e i blagog ostaviti zbunjenim!" Kurezi ka`e: - Tragao sam za tim u Kur'anu i na{ao ga u opisu licemjera:

"Ima ljudi ~ije te rije~i o `ivotu na ovome svijetu odu{evljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono

{to je u srcima njihovim..." Seid ibn Hilal ka`e: "Saznao sam u vezi s kim je objavljen ovaj ajet!" Muhammed ibn Ka'b isti`e: "Ajet se objavljuje povodom slu~aja nekog ~ovjeka, a potom dobiva opje zna~enje." Navod Kurezija je hasen - sahih.

[to se ti`e rije~i Uzvi{enog:

"koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono {to je u srcima njihovim", Ibn-Muhajsin to ~ita sa fethom na slovu i dammom na kraju imena Allaha Uzvi{enog, u smislu: "Iako ovi v~as obmanjuju varkama, Allah zna {ta je nevaljalo u njihovim srcima" pa ka`e:

"Kada ti licemjeri do|u, oni govore: 'Mi svjedo~imo da si ti, zaista, Allahov Poslanik!' i Allah zna da si ti zaista Njegov Poslanik!' A Allah tvrdi da su licemjeri, doista, la{ci" (63:1)Ve}ina uleme ~ita sa dammom, a Allahovo ime u akuzativu, pa ajet zna~i: da on pred ljudima pokazuje islam pokazuju}i u srcu nevjerstvo i licemjerje prema AllahuUzvi{eni Allah ka`e:

"Oni se prikrivaju pred ljudima, ali se ne mogu prikriti pred Allahom" (4:108)Ima takoder mi{ljenja da to zna~i da se licemjeri kunu Allahom, tvrde}i da ono {to je u njihovom srcu odgovara onom {to je na jezikuI to je ta~no.

"...a najlju}i su protivnici"Rije~: u jeziku zna~i: "iskrivljen, savijen, izobli~en"Allah ka`e: "a da ina~ije nepopustljive opomene" (19:97), tjone izobli~ene i neiskreneTako oni u slu~aju sukoba la`u i iskriavljavaju istinu ne prihva}aju}i Put istine, odnosno potvaraju i u tome pretjerujuU jednom vjerodostojnom hadisu od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, stoji da je on rekao: /287/ "Tri su znaka licemjera: kada govori - la`e, kada obe}a - iznevjeri i kada se sukobi - pretjeruje!" El-Buhari navodi predanje od Ai{e koje navodi direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /288/ "Najmr`i Allahu ~ovjek jeste zagri`eni (prgavi) svadljivac!"

"^im se neki od njih okrene od tebe, krene nered po Zemlji praviti, ni{titi usjeve i stokuA Allah ne voli nered!" To su oni koji krivo govore i lo{e radeRije~: ovdje zna~i "namjeru, cilj", kao {to Allah ka`e govore}i o Faraonu:

.."Zatim se okrenuo i po`urio", (79:22), zatim: .. "i po{lite (po`urite) da Allaha spominjete!" (62:9) To zna~i, krenite sa ciljem da d`umu-namaz obavite, jer je tr~anje na

namaz, u fizi~kom smislu, prema sunnetu zabranjeno: /289/ "Ako idete na namaz, nemojte i}i tr`e}i, nego idite smireno i dostojanstveno!" Prema tome, licemjer nema drugog interesa osim nereda na Zemlji i upropa{tavanja usjeva, tjmjesta gdje rastu usjevi i plodovi, i stoke, odnosno sto~nih proizvoda, {to je pretpostavka ljudskog opstankaMud`ahid ka`e: "Dok on na Zemlji djeluje ~ine}i nered, Allah ne daje padavine, pa stradaju i usjevi i stoka."

"Allah, doista, ne voli nered!" On, d`.{., ne voli onoga ~ija su svojstva takva, niti onoga ko takvo {to ~ini.

"A kada mu se ka`e: 'Allaha se boj!', on se onda ponosi grijesima." Dakle, kada se ovaj grje{nik posavjetuje i ka`e mu se: Prestani s takvom pri~om i djelovanjem i vrati se istini - on to odbija pokazuju}i gorljivost i srd`bu u grijesima koje ~iniAllah Uzvi{eni ka`e:

"Kada im se Na{i jasni ajeti kazuju, na licima onih koji ne vjeruju primijetit je{ veliko negodovanje..." (22:72) Stoga, u ovome ajetu ka`e: "Dosta mu je D`ehenem, a on je doista grozno boravi{te!", tjon je dovoljna kazna za to.

"Ima ljudi koji se `rtvuju u te`nji za zadovoljstvom Allahovim." Nakon {to je Allah Uzvi{eni naveo kazivanje o licemjerima i njihovim pokulenim svojstvima, On, d`.{., navodi pohvalna svojstva vjernikaIbn-Abbas i jedan broj tabiina u vezi s tim ka`u: "Ovaj ajet objavljen je povodom slu~aja Suhejba ibn Sinana er-Rumija." Naime, nakon {to je on primio islam u Meki i htio hid`ru u~initi (iseliti se), ljudi su mu zabranili da ode sa svojom imovinomDozvolili su mu, pod uvjetom da preda svoj imetakNakon toga objavljen je ovaj ajetNjega je sa strane Harre do`ekao Omer ibn Hattab s grupom ljudi rekav{i mu: "Trgovina je uspjela!" A on je odgovorio: "Va{a takoder, jer Allah ne}e dati da va{a trgovina propadne." "A {ta je to?", upitao je onKazali su mu da je Allah o njemu objavio ovaj ajetIbn-Merdevejh navodi predanje od Osmana en-Nehdija, koji prenosi od Suhejba, koji ka`e: /290/ - Kada sam htio u~initi hid`ru iz Meke Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, Kurej}i su mi govorili: "Suhejbe! Kod nas si do{ao bez imovine, a odlazi{ s imovinom! Boga mi, to nikada ne}e mo}i..." - Rekao sam im: "Da li }ete me ostaviti na miru ako vam dam svoj imetak?" Odgovorili su: "Da." Dao sam im imetak i ostavili su me na

miruIzi{ao sam iz grada i tako do{ao u MedinuTo je saznao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: "Suhejb je na dobitku, Suhejb je na dobitku!", ponoviv{i to dva puta Me|utim, ve}ina drugih smatra da se ovaj ajet odnosi na svakog borca na Allahovom putu, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

.. "Allah je, doista, od vjernika kupio njih same i imetke njihove..."

Kada je Hi{am ibn Amir sam izi{ao izme|u dva tabora, radi borbe, nekima se to nije dopalo, pa su im odgovorili Omer ibn Hattab, Ebu-Hurejre i jo{ neki, prou-iv{i ovaj ajet:

"Ima ljudi koji se `rtvuju u te`nji za zado -voljstvom AllahovimAllah je milostiv robovima Svojim."

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي

السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٣١﴾

فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٣٢﴾

"O vjernici, u|ite u islam potpuno i ne idite sto -pama {ejtanovim; on vam je doista neprijatelj otvoreni!" /208/ "A ako posrnete, nakon {to su vam do{li jasni dokazi, onda znajte da je Allah silan i mudar." /209/

Allah Uzvi{eni ovo ka`e nare|uju}i Svojim robo -vima, vjericima, koji su povjerovali u Poslanika Njegovog da prihvate sve sadr`aje i propise islama i djelovanje po Njegovim nare|enjima, prema svojim mogu}nostima, te izbjegavaju}i sve Njegove zab-rane.

U vezi s rije~ima: "u|ite u is -lam svi!" navodi se od Ibn-Abbasa i grupe tabiina da to zna~i: "Svi prihvatite islam, pokorite se Njegovim naredbama, prema svojim mogu}nostima, i ne idite stopama {ejtana"

, tjizbjegavajte ~initi ono {to vam {ejtan zapovijedaJer, "On vas navra}a na grijeh i razvrat, te da o Allahu govorite ono {to ne znate"

"on poziva prista(e svoje da budu stanovnici Vatre" (2:169),

(35:6)Zato Allah, d`.{., ka`e: "On je vama, doista, otvoreni neprijatelj." Mutarrif je rekao: "Najve}a varalica Allahovih robova me|u Allahovim robovima jeste {ejtan."

"A ako skrenete nakon {to su vam do{li jasni dokazi", tjako skrenete od Istine nakon {to su vam podastrijeti dokazi, "znajte da je Allah silan i mudar"

, tjod Njegove odmazde niko ne}e

mo}i pobje}i, niti Ga bilo ko nadvladati" **"On je mudar"** u dono{enju Svojih propisa, dokidanju i provedbi.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٣١﴾

"^ekaju li oni da im Allah do|e u tminama oblaka, i meleki, i da bude svemu kraj?! A Allahu se sve vra}a!"/210/

Allah izra`ava prijetnju nevjericima:

"^ekaju li oni da im Allah do|e u tminama oblaka, i meleki?!" To zna~i, kada na Sudnjem danu do|e do razdvajanja prvih i posljednjih, onda }e svako biti nagraen prema svojim djelima, dobrim za dobro, a lo{im za zloStoga Allah Uzvi{eni ka`e:

"...i da bude sve -mu kraj?! A Allahu se sve vra}a!", kao {to ka`e:

"Ne tako! Jer, kada se Zemlja u komadi}e zdrobi", /21/ "I kada Gospodar tvoj do|e, a meleki budu sve red do reda poredani", /22/ "I kada se toga dana D`ehenem primakne, tada }e se ~ovjek sjetiti - a na{to mu je sje}anje?!" /23/ (89:21-23) Ibn-D`erir u vezi s ovim navodi dugi hadis o Suru (rogu) od Ebu-

Hurejrea, koji navodi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je poznati hadis koji prenosi vi{e prenosilaca i u kojem stoji: /291/ - ...Kada se ljudi na|u u te{k}ama na Sudnjem danu, oni }e moliti svoga Gospodara za {efaat (zauzimanje) vjerovjesnika, po-ev{i od Adema, a.s., pa daljeSvaki od njih je to odbio do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellemKada su njemu do{li, rekao je: "To je moje, to je moje..." Zatim je oti{ao da sed`du u~ini Allahu pod Ar{om (Prijestoljem) i zauzme se kod Allaha da donese presudu robovimaAllah je usli{ao njegovu molbu do{av{i sa sjenkom oblaka nakon {to se ovosvjetsko nebo raspukloZatim su si{li meleci koji su na njemu bili, a zatim su si{li meleci sa drugog, tre}eg, sve do sedmog nebaSi{li su nosioci Ar{a i KerubijjuniZatim ka`e: - Uzvi{eni i Silni Allah si{ao je u sjenama oblaka, te meleci od ~ijih se tespiha oriloGovorili su: "Slava Onome ^ija je vlast ovoga i drugog svijeta! Slava Onom Kome pripada uzvi{enost i svaka sila! Slava @ivom Koji umrijeti ne}e! Slava Onome Koji smrt daje stvorenjima, a ne umire, Onome Koji je nadasve slavljjen, Presvetom Gospodaru meleka i

Duha, Onome Koji je nadasve slavljjen i svet! Slava Gospodaru našem Uzvi{enom! Slava Onome Kome pripadaju vlast i veli~ina! Slava, slava Njemu, za vijeke vijekova!"

سَلِّبِي إِسْرَائِيلَ كَمَا آتَيْتَهُمْ مِنْ آيَاتِي بَيِّنَاتٍ

وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٣١﴾

زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا

قَوْمَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٢﴾

"Upitaj sinove Israilove koliko smo im od Jasnih dokaza dali! A one koji mijenjaju blagodat Allahovu nakon {to im je do{la! Allah doista strahovito ka`njavat }e." /211/ "Uljep{an je onima koji ne vjeruju `ivot na ovome svijetu i oni se rugaju onima koji vjerujuA oni koji su se Allaha bojali, na Sudnjem danu }e biti iznad njih! A Allah opskrbljuje onoga koga ho}e bez ra~una." /212/

Allah Uzvi{eni donosi obavijesti o sinovima Israilovim: koliko su sa Musaom Jasnih dokaza upoznali, tjkoliko su nepobitnih dokaza za njegovu istinitost upoznali kao {to su: njegovu ruka, {tap, rastup mora, udarac u kamen, sjenka oblaka u trenucima }ege, dar mana i prepelice, te drugi znakovi koji dokazuju postojanje Voljnog Subjekta i Istinitost Onoga preko Kojeg su ova ~uda izvr{enaPa i pored toga, mnogi od njih su se okrenuli od toga zamjenjuju}i blagodati Allahove nevjerovanjem, tjkoji su nevjerovanje uzeli umjesto njih i okrenuli se od njih.

"A i one koji mijenjaju dokaze Allahove nakon {to su im ve} do{li! Allah doista strahovito ka`njava!" - Tako Allah Uzvi{eni, tako}er, saop}ava govore}i o nevjernicima iz plemena Kurej{:

"Zar ne vidi{ one koji su, umjesto zahvalnosti Allahu na blagodatima - nevjerstvom uzvratili i narod svoj u Kuju propasti doveli?!" /28/ "U D`ehenem, u kome }e gorjeti! A u`asno je on prebivali{te!" /29/ (14:28-29) Nakon toga, Allah Uzvi{eni obavje{tava kako je uljep{ao ovosvjetski `ivot nevjernicima koji su njim zadovoljni tako da su ga prihvatili, imovinu sakupljali ne dozvoljavaju}i da se tro{i u svrhe u koje im je zapovjeleno kako bi Allah njima bio zadovoljan pa se izruguju onima koji vjeruju i koji joj ne pridaju zna~aj, nego dijele od

onoga {to steknu pokoravaju}i se Gospodaru svome i `rtvuju}i ga u te`nji za AllahomTime }e oni pobijediti na Dan obe}anja i biti iznad navedenih na Dan o`ivljenja, sastanka, sudbine i uto~i{taOni }e ste}i najvi{e stupnjeve, dok }e drugi biti na najni`imZato Allah Uzvi{eni ka`e:

"A Allah opskrbljuje koga On ho}e, bez ra~una ikakvoga", tjOn opskrbljuje koga ho}e od stvorenja daju}i im neizmjerne blagodati na ovome i drugom svijetuAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /292/ "Podijeli i ne boj se da }e ti Vladar Ar{a umanjiti!" Allah Uzvi{eni tako}er ka`e:

"[to god vi udijelite, On }e to nadoknaditi" (34:39)U sahih hadisu stoji: /293/ "Dva meleka silaze s neba u zoru svakog dana, pa jedan ka`e: 'Allahu moj, daj onome koji dijeli naknadu!', a drugi ka`e: 'Allahu moj, daj onome koji ne dijeli propast'." U sahih hadisu, tako}er, stoji: /294/ "Sin Ademov (~ovjek) ka`e: 'Moj imetak, moj imetak!' A ima{ li ti ikakav imetak osim onoga {to pojede{ i potro{i}, {to obu~e{ i pohaba{ i {to podijeli{ i po{alje{!? Sve drugo osim toga oti}i }e i ostati ljudima."

كَانَ النَّاسُ

أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ

الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ الَّذِينَ أَنْخَلَفُوا فِيهِ وَمَا أَخْتَلَفَ فِيهِ

إِلَّا الَّذِينَ آؤُتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ

الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا أَخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى

صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٣﴾

"Svi ljudi su sa~injavali jednu zajednicu, pa je Allah slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti i opomenu, i po njima je slao Knjigu sa Istinom, da po njoj sudi ljudima u onome u ~emu se oni razilazi{eA povod je neslaganju bila me|usobna zavist, ba{ od onih kojima je data, i to kada su im ve} bili do{li Jasni dokazi; i onda bi Allah, voljom Svojom, uputio vjernike da shvate istinu o onome u ~emu se razilazi{eA Allah upu}uje na Pravi put onoga koga On ho}e." /213/

Ibn-D`erir navodi predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e: "Izme|u Adema i Nuha pro{lo je deset stolje}a, koja su u cjelini bila u znaku Zakona istineZatim je do{lo do razila`enja, pa je Allah slao vjerovjesnike, nosioce radosnih vijesti i opomene." Postoje i druga

mi{ljenja, ali je mi{ljenje Ibn-Abbasa najispravnije i u pogledu lanca predanja i u pogledu zna~enjaNaime, ljudi su slijedili vjeru Ademovu sve dok nije do{lo do obo`avanja kipova, pa im je Allah poslao Nuha, a.s., Tako je on bio prvi Allahov poslanik koji je poslan ljudima na Zemlji.

Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"i Allah je slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti i opomene, i po njima je slao Knjigu s Istinom, da se po njoj sudi ljudima o onome u ~emu se oni ne bi slagaliA povod neslaganju bila je me|usobna zavist, ba{ od onih kojima je dana, i to kada su im ve} bili do{li Jasni dokazi, i onda bi Allah, voljom Svojom, uputio vjernike da shvate pravu istinu o onome u ~emu se nisu slagaliA Allah ukazuje na Pravi put onome kome On ho}e."

U vezi s gornjim rije~ima Uzvi{enog:

"i onda bi Allah, voljom Svojom, uputio vjernike da shvate pravu istinu o onome u ~emu se nisu slagali" Abdurrezzak navodi predanje od Ebu-Hurejre: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /295/ "Mi posljednji }emo biti prvi na Sudnjem danu i prvi }emo u}i u D`ennet, iako je njima Knjiga dana prije nas, odnosno nama poslije njihAllah je nama ukazao na Pravi put u onome u ~emu su se oni razili, u pogledu Istine s Njegovom dozvolomTo je bio dan oko koga su se oni razili, a nama je Allah na njega ukazaoTako su oni iza nas, tjjevreji sutradan (subota) a kr{}ani prekosutra (nedjelja)." U komentaru ovog ajeta Rebi' ibn Enes ka`e: - Rije~i:

.."i onda bi Allah voljom Svojom uputio vjernike ...", tjoni koji su vjerovali iz ove zajednice slijedili su ono {to su donijeli poslanici prije raskola, molili su se iskreno jedino Allahu Uzvi{enom, obo`avali ga, (~inili) ibadet ne pridaju}i Mu druga, obavljali namaz, dijelili zekat tako da su uspostavili ono {to je bilo prije raskola, ~ime su potvrdili da su oni svjedoci protiv ljudi na Sudnjem danu onima kojima su poslanici donosili i objavu, a oni ih u la` utjeraliU vezi s ovim ajetom Ebul-Alijje ka`e: "To je ajet koji izvodi iz sumnji, zabluda i isku{enja (smutnji)." Rije~i Uzvi{enog: "s Njegovom dozvolom" zna~e, s Njegovim znanjem o tome, te uputom kojom ih je uputioIbn-D`erir ka`e:

"Allah upu}uje koga On ho -}e", tjod Svojih stvorenja, "na Pravi put", tjOn ima sveobuhvatnu mudrost i nepobitni dokazU oba Sahiha od Ai{e se navodi predanje da je Allahov Poslanik,

sallallahu alejhi ve sellem, kada bi no}u ustao da klanja, govorio: /296/ "Allahu moj, Gospodaru D`ebraila, Mikaila i Israfila, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Znalcu Nevidljivog i Vidljivog, Ti sudi{ me|u robovima Svojim u onome u ~emu su se raziliUputi me nakon {to je do{lo do raskola, s Tvojom dozvolom jer, doista, Ti upu}uje{ koga ho}e{ na Pravi put!"

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ
مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمِبِينَ وَالضَّرَّاءُ يَوزُّرُونَ
حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نُصْرُ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نُصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢٩٦﴾

- Zar mislite da }ete u}i u D`ennet, a jo{ niste iskusili ono {to su iskusili oni koji prije vas minu{e, poga|ala ih je neima{tina i bolest, i toliko su bivali potresani da bi i poslanik, i oni koji su s njim vjerovali, govorili: "Kada }e do}i Allahova pomo}!?" Eto, Allahova pomo} je doista blizu! /214/

Allah Uzvi{eni ka`e: "Zar ste mislili da }ete u}i u D`ennet", dakle prije nego do}ete u isku{enje i ispit kao {to je bilo s onim prije vasZato ka`e:

"a jo{ niste iskusili ono {to su iskusili oni koji su prije vas bili i nestali, poga|ala ih je neima{tina i bolest..!", tjbolesti i nesre}eIbn-Mes'ud, Ibn-Abbas i veliki broj tabiina ka`u: zna~i **bijeda i neima{tina, bolest,** a zna~i: **pla{eni od neprijatelja i bili na velikom ispitu**Isto tako, u vjerodostojnom (sahih) hadisu navodi se da je Habab ibn Erett rekao: /297/ "Kazali smo: 'Allahov Poslani~e, ho}e{ li nam od Allaha tra`iti pomo}? Ho}e{ li za nas Allahu dovu uputiti?' Odgovorio je: 'Me|u onima koji su bili prije vas bilo je pojedinaca koji su pilani pilom od vrata do stopala, {to ih ipak nije odvajalo od vjereIsto tako, neki su ~e{ljani `eljeznim ~e{ljevima koji su dosezali do kostiju, pa ih ni to nije odvajalo od njihove vjere.' Zatim je rekao: 'Tako mi Allaha, On }e sigurno upotpuniti ovu stvar (vjeru) tako da }e jaha~ mo}i i}i od Sane do Hadramevta ne boje}i se nikoga osim Allaha i vuka za svoje stado! Ali, vi previ{e `urite!'"

.."ono {to su iskusili oni koji su prije vas bili i nestali", tjkakav je bio njihov put, kao {to Uzvi{eni ka`e:

"Pa smo uni -{taveli one koji su od ovih mo}niji bili, kao {to su navedeni primjeri o narodima drevnim"

(48:8).

- i toliko bivali potresani da bi i Poslanik, i oni koji su s njim vjerovali, govorili: 'Kada }e doji Allahova pomo}!?' Dakle molili su za pomo} protiv neprijatelja, tra`e}i {to raniji spas i izlaz iz tjeskobe i nezgode Allah Uzvi{eni ka`e:

"Eto, Allahova pomo} je blizu!", kao {to na drugome mjestu ka`e:

"Jer, doista je s mukom i last." "Doista, s mukom je i last" (94:4-5) - sa te{ko}ama dolazi odgovaraju}a pomo}U hadisu stoji: /298/ "Tvoj Gospodar ~udi se o~aju Svojih robova dok im se Njegova pomo} bli`iOn ih gleda kako su izgubili nadu i smije se znaju}i da je njihov izlaz iz te{ko}a blizu..."

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلْ مَا أَنفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّهِ الدِّينُ وَالْآقْرَبِينَ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالرِّسَالِ وَمَا نَفَعُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

﴿٢١٥﴾

"Pitaju te, {ta }e dijeliti? Reci: "Imetak koji }ete udjeljivati neka pripadne roditeljima i ro}acima, i siro~adi, i siromasima, i putnicima - namjernicima; a za dobro koje ~inite Allah sigurno zna!" /215/

"Pitaju te kako }e dijeliti?"- pa Allah Uzvi{eni to obja}njavaDakle, podijelite to na slijede}i na~in, kao {to stoji i u hadisu: /299/ "...svojoj majci i ocu, sestri i bratu, zatim bli`njem do bli`njeg"Mejmun je prou~io ovaj ajet, a zatim rekao: "Njima pripada podjela! Tu nije spomenuo bubanj, frulu, slike u drvetu, niti platno za zidove." Zatim Allah Uzvi{eni ka`e:

"a za dobro koje ~inite Allah sigurno zna!" Zna~i, kakvo god dobro djelo vi uradili, Allah to zna i On }e vas za to najobilnije nagraditiOn ni trunke nikome ne}e nepravde nanijeti.

كَيْبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾

"Propisana vam je borba, a to vam je mrsko! Mo`da ne{to ne volite, a to je dobro po vas; mo`da ne{to volite, a to je zlo po vas! Allah zna, a vi ne znate." /216/

Ovo je obaveza od Allaha da muslimani idu u borbu (d`ihad), kako bi zlo neprijatelja odbili od teritorije islamaZuhri ka`e: "Borba je obavezna za

svakog pojedinca, bez obzira i{ao u pohod ili ostaoOnome koji ostaje obaveza je kada se od njega tra`i pomo} da poma`e, kada se mobilizira da ide, a ako za njim nema potrebe, da ostane." Ja bih dodao: U sahih hadisu je zato potvr}eno: /300/ "Ko umre, a nije i{ao u boj, niti je sam te`io da ide, umro je poput paganina." Poslanik, a.s., rekao je na Dan osvojenja Meke: /301/ "Nema hid`re poslije Osvojenja, nego ostaje samo borba i iskrena namjeraAko vas pozovu u mobilizaciju, odazovite se."

"...a to vam je mrsko", tjto je za vas te{koNakon toga Allah Uzvi{eni ka`e:

"Mo`da ne{to ne volite, a to je dobro po vas", budu}i da borbu slijede pomo} i pobjeda nad neprijateljima, osvajanje njihove zemlje, imovine i potomstva.

"..mo`da ne{to volite, a to je zlo po vas!" U to spada i izostajanje od borbe koje mo`e prouzrokovati da neprijatelj ovlada zemljom i vla}uNakon toga, Allah Uzvi{eni ka`e: "Allah zna, a vi ne znate" tjOn bolje od vas zna posljedice stvariOn vam ukazuje na ono {to je u va{em interesu na oba svijeta, pa odazovite Mu se i poslu{ajte Njegovu naredbu da biste bili na Pravom putu.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن
سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدَ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عَدَى اللَّهِ
وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يَقْتُلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُم عَن
دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَمَا يَفْعَلْ بِهِ وَهُوَ كَأَنَّ
فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ
اللَّهِ أُولَٰئِكَ يُرْجَوْنَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

- Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu! Reci: "Ratovanje u njemu veliki je grijeh; ali, odvajanje od Allahova puta i nevjerovanje u Njega, te od ~asnih mjesta i izgonjenje stanovnika njegovih iz njih, jo} je ve}i grijeh kod AllahaA smutnja je gora od ubijanja! Oni }e se neprestano boriti protiv vas dok vas ne odvrate od vjere va{e, ako budu mogli! A oni me}u vama koji od vjere svoje otpadnu i kao nevjernici umru - njihova djela bit }e poni{tena na ovome i drugome svijetuOni }e stanovnici Vatre biti i tamo }e vje~no ostati." /217/ "Oni koji

vjeruju, i koji se iselev i na Allahovom putu bore, oni `ele milost Allahovu Allah oprata i milostiv je."/218/

Ibn-ebi-Hatim navodi predanje s lancem od D`unduba ibn Abdullaha: /302/ da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao skupinu ljudi i nad njima Ebu-Ubejde ibn D`erraha Kada je on krenuo, zaplakao je jako pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on, umjesto njega, poslao Abdullaha ibn D`aha i napisao mu pismo narediv{i mu da ga ne ~ita dok ne doje do odre|enog mjesta, rekav{i jo{: "Nemoj nikoga od svojih drugova prisiljavati da ide s tobom!"

U predanju od Ibn-Mes'uda stoji /303/ da ih je bilo sedam, na ~elu sa Abdullahom ibn D`ah{om el-EsedijemMe|u njima su bili: Ammar ibn Jasir, Ebu-Huzejfe ibn Utbe ibn Rebi'a, Sad ibn Ebi-Vekas, Utbe ibn Gazvan es-Sulemi, saveznik Benu-Nevfela, Suhejl ibn Bejda, Amir ibn Fuhejre i Vakid ibn Abdullah el-Jerbu'i, saveznik Omer ibn HattabaAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napisao je Ibn-D`ah{u pismo, narediv{i mu da ga ne ~ita dok ne doje do mjesta Batnu-NahlaKada je on stigao tamo, otvorio je pismoU njemu je pisalo: "Idi dok ne doje{ u Batnu-Nahlu!" On je tada rekao drugovima: "Ko od vas `eli umrijeti, neka poje a ostavi oporuku! Ja ostavljam oporuku i idem po zadatku Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!"

Abdul-Melik ibn Hi{am, prenosilac Sire (@ivotopisa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) navodi predanje od Muhammeda ibn Ishaka...: /304/ - Nakon dva dana puta, Abdullah ibn D`ah{ je otvorio pismo, pa kada je pogledao, vidio je slijedeje: "Kada pogleda{ u ovo pismo, nastavi put dok ne doje{ u Nahlu, izme|u Meke i TaifaTu }e{ osmotriti Kurej{e i obavijestiti nas o njima!" Kada je Abdullah ibn D`ah{ pro~itao pismo, rekao je: "Slu{am i pokoravam se", a zatim je rekao svojim drugovima: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio mi je da nastavim put do Nahle, gdje }u osmotriti Kurej{e, kako bih ga izvijestio o njimaZabranio mi je da bilo koga od vas silom povedemStoga, ko od vas `eli biti {ehid i zatim `udi - neka krene, a ko ne `eli - neka se vrati[to se ti~e mene, ja idem kako mi je naredio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem"Nastavio je put, a sa njim su nastavili i ostali drugovi, tako da niko nije izostaoI{ao je kroz Hid`az, pa kada je do{ao do rudnika iznad Fer'a po imenu Ned`ran, Sad ibn ebi-Vekas i Utbe ibn Gazvan izgubili su devu koju su naizmjenice putem jahali

pa su zbog toga zaostali tra`ei jeAbdullah ibn D`ah{ i ostali drugovi nastavili su put dok nisu do{li do NahleTada je pored njega nai{ao karavan Kurej{a koja je nosio ulje ili za~ine i drugu robu kojom su Kurej{i trgovaliMe|u njima je bio Amr ibn al-Hadremi, Osman ibn Abdullah ibn Mugira i njegov brat Nevfel ibn Abdullah el-Mahzumi, te Hakem ibn Kejsan, rob Hi{ama ibn MugireKada su ih vidjeli, pobojali su se jer su bili odsjeli u njihovoj bliziniBio je posljednji dan red`ebaU rivajetu kojega prenosi D`udub bin Abdullah stoji: Oni nisu znali da li je taj dan bio posljednji dan red`epa ili prvi dan d`umadel-ulaOni su po~eli da se savjetuju, pa su neki govorili: 'Tako mi Allaha, ako ih pustite ove no}i u}i }e u Harem, pa }e ih to spasiti od vasJer ako ih tada poubijate, to }e biti ubistvo u svetom mjesecu.' Ljudi su se pokolebali boje}i se da krenu na njihZatim su sami sebe po~eli bodriti, pa su se slo`ili da ubiju od njih koga budu mogli i uzmu im {to imajuVakid ibn Abdullah et-Temimi ga|ao je Amra ibn el-Hadremija strijelom, pogodio ga i ubioOsmana ibn Abdullaha i Hakema ibn Kejsana zarobili suNevfel ibn Abdullah je pobjegao i nisu ga mogli sti}iAbdullah ibn D`ah{ je nakon toga s drugovima krenu s karavanom i zarobljenicima te su do{li Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u MedinuIbn-Ishak ka`e: - ...Kada su do{li Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao im je: "Nisam vam naredio da se borite u svetom mjesecu!" Zaustavio je karavan i zarobljenike i odbio da od toga i{ta uzmeKada je tako rekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ljudi su klonuli misle}i da }e propasti, a zamjerila su im i njihova bra}a muslimani {to su to u~iniliKurej{i su tada rekli: "Muhammed i njegovi drugovi povrijedili su sveti mjesec, u njemu prolili krv, uzeli imovinu i zarobili ljude..." Budu}i da su ljudi o tome puno govorili, Allah je objavio tim povodom ajet:

- Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu! Reci: "Ratovanje u njemu veliki je grijeh; ali, odvra}anje od Allahova puta i ne -vjerovanje u Njega, te od ~asnih mjesta i iz -gonjenje stanovnika njegovih iz njih jo{ je ve}i grijeh kod AllahaA smutnja je gora od ubijanja!" Dakle, ako ste se borili i ubijali u svetom mjesecu, oni su vas odvra}ali od Allahovog puta ne vjeruju}i u Allaha, te od svetog mjesta - odakle su vas izgonili - iako ste vi tu doma}ini" *To je kod Allaha ve}e"*

od ubijanja onih koje ste vi ubili.

"A smutnja je gora od ubijanja!", tjoni muslimane odvra}aju od njihove vjere, kako bi ih vratili u nevjerstvo nakon {to su bili vjernici, a to je ve}i grijeh kod Allaha od ubistvaStoga "je se oni neprestano boriti protiv vas dok vas ne odvrate od vjere va{e, ako to budu mogli!"

budu}i da oni ustrajavaju na ne~emu {to je krajnje gnusno ne kaju}i se za to, niti se povla~e}iIbn-Ishak ka`e: - Nakon {to je Kur'an objavio ovu zapovijed i Allah oslobodio muslimane muka u kojim su bili, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je karavan i zarobljenikeKurej{i su mu tim povodom poslali otkupninu za Osmana ibn Abdullaha i Hakema ibn Kejsana, pa je on kazao: "Ne}emo vam ih osloboditi dok se ne pojave na{a dva druga: Sad ibn Ebi-Vekas i Utbe ibn Gazvan, za koje se pla}imo da su kod vasAko ih ubijete, i mi }emo ubiti va{e." Nakon toga, do}li su Sad i Utbe i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao je otkupninu za njihTom prilikom, Hakem ibn Kejsan prihvatio je islam ostav{i kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sve dok nije pao kao {ehid u Bitki kod Bi'r Me'una (kod bunara Me'una), dok se Osman ibn Abdullah vratio u Meku i tamo umro kao nevjernikIbn-Ishak ka`e: - Kada se pokazalo {ta su u~inili Abdullah ibn D`ah{ i njegovi drugovi, objavom navedenog ajeta, oni su po`eljeli nagradu, pa su rekli: "Allahov Poslanic! "Ho}emo li se nadati polasku u pohod u kojem }emo dobiti nagradu mud`ahida?!" Nakon toga Allah Uzvi{eni je objavio slijede}e:

"Oni koji vjeruju, i koji se ise le i na Allahovom putu bore, oni se mogu nadati milosti Alla -hovoja Allah opra{ta i milostiv je." U vezi s tim pohodom Abdullah ibn D`ah{ je, odgovaraju}i Kurej{ima koji su govorili: "Muhammed i njegovi drugovi povrijedili su sveti mjesec i u njemu krv prolili, imovinu uzeli i ljude zarobili!" - napisao slijede}e stihove:

"Ubistvo u mjesecu svetom smatrate grijehom velikim,
A ve}e od toga jeste kada putnik vidi svoj Pravi put,
da odvra}ate od onog {to ka`e Muhammed, i
nevjerovanje u njega, a Allah vidi i svjedok je,
i izgon iz Allahova mesd`ida njegovih stanovnika,
Da se u Hramu ne vidi onaj koji se Allahu klanja,

Mi smo, iako nas za ubistvo tu`ite.., I la`i na islam {ire silnici i zavidnici,

Pojili od Ibn-Hadremije na{a koplja,
Kod palme kada je rat potpalio Palilac,

Krvlju, dok je Ibn-Abdullah Osman s nama bio,

I borio se da se iz okova vrati!"

* يَسْأَلُونَكَ عَنِ

الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا كَبِيرٌ
مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ ذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٩١﴾ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى
قُلِ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَانْحِرُوا لَهُمْ فَإِنَّكُمْ تَعْلَمُونَ الْمُنْفِقِينَ
مَنْ الْمُنْفِقِينَ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ إِنْ أَرَادَ اللَّهُ بِشَيْءٍ حَكِيمًا ﴿١٩٢﴾

"Pitaju te o vinu i kocki! Reci: "U njima je veliki grijeh, a i koristi ljudima; samo je grijeh ((teta) od njih ve}i od koristi njihove!" Pitaju te, {ta da udjeljuju! Reci: "Vi{ak!" Eto, tako vama Allah ajete (znakove) obja{njava da biste razmislili!" /219/ "I o ovome i o drugome svijetuI pitaju te o siro~adi! Reci: "Pomo}i njima je dobro!" A ako budete s njima zajedno `ivjeli, pa to su bra}a va{a! Allah zna razliku izme}u pokvarenjaka i dobro~initelja! Da je Allah htio, mogao je propisati ono {to vam je te{ko! On je doista silan i mudar."/220/

.. "Pitaju te o vinu i kocki!" [to se ti~e rije~i "vino", to je, kao {to ka`e vladar pravovjernih, Omer ibn Hattab, 'sve {to opija um' kao {to }e biti {ire obja{njeno u Suri "Trpeza" , dok rije~ "hazardne igre" zna~i kocka.

- Reci: 'U njima je veliki grijeh, a i koristi ljudima.' [to se ti~e grijeha ((tete) to je stvar vjere, dok su koristi vezane za ovaj svijet kao npr., kupoprodaja i kori{tenje zaradom od njihKoristi koje neki dobivaju u hazardnim igrama, da bi to potom tro{ili za sebe i svoje porodice, nisu jednake {teti i porocima {to uti~u na svijest i vjeru ljudiZato Allah Uzvi{eni ka`e:

"njihov grijeh ((teta) ve}i je od njihove koristi", pa je ovaj ajet bio u funkciji pripreme za potpunu zabranu vina (opojnih pi}a), budu}i da to nije bilo eksplicitno, nego implicitnoStoga je Omer ibn Hattab, r.a., kada je pred njim prou~en ovaj ajet, rekao: "Allahu

moj, objasni nam jasno pitanje vina (opojnih pi)a!" Nakon toga objavljena je jasna zabrana u suri "El-maide" (Trpeza):

"O vjernici, vino, kocka, kumiri i strjelice za gatanje odvratne su stvari, {ejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste spa{eni bili." "[ejtan samo `eli pomo}u vina i kocke me|u vas neprijateljstvo i mr`nju unijeti i od sje}anja na Allaha i namaza odvratiti vasPa ho}ete li se okaniti?!" (5:90-91)

O tome }e op{irnije biti govora u poglavlju "El-maide" (Trpeza), ako Bog da.

"Pitaju te, {ta da udjeljuju! Reci: 'Vi{ak!'" Ibn Ebi-Hatim navodi od Jahja'a da je do njega stiglo kako su Muaz ibn D`ebel i Sa'lebe do{li Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i kazali: "Allahov Poslani~e! Mi imamo robove i porodice, pa {ta da dijelimo od na{e imovine?" Allah je, potom, objavio ajet:

"Pitaju te, {ta da udjeljuju!"

- *Reci: 'Vi{ak!',* tjono {to preostaje od tvoje porodiceTo navode Ibn-Abbas, Ibn-Omer i jedan broj tabiina, a Abd ibn Humejd u svom komentaru navodi da je Hasan u vezi s ovim rije~ima rekao: "To zna~i da ne opereti{ tvoj imetak, pa da do|e{ u situaciju da prosi{ od ljudi." /305/ "Mujezin Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, do tada je na po~etku namaza govorio da se namazu ne primi~u pijani!" Na to upu}uje i predanje koje navodi Ibn-D`erir od Ebu-Hurejre, koji ka`e: /306/ - Neki ~ovjek je rekao: "Allahov Poslani~e, imam jedan dinar", a on mu je rekao: "Petro{i ga za sebe!" On je rekao: "Imam ja i drugi." Na to mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Petro{i ga na svoju porodicu!" On je kazao: "Imam jo{!" "Petro{i ga na svoje dijete!", rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellemOn je rekao: "Imam jo{!" Tada mu je rekao: "Onda ti vidi!" /Navodi i Muslim u svom Sahihu./ U Sahihu Muslimovom tako|er se navodi da je Ebu-Hurejre, r.a., rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /307/ "Najbolja je sadaka ona koja se daje iz bogatstva! Gornja ruka je bolja od donje, pa po~ni s onim koga izdr`ava{!"

..

"Eto, tako vam Allah ajete (znakove) ob -ja{njava, da biste razmislili!" /219/ "I o ovo -me i o drugome svijetu", tj kako vam je detaljno iznio ove propise i objavio ih, i pokazao, tako vam On obja{njava ostalo znakovlje u Svojim propisima, obe}anjima i

prijetnjama, kako biste razmi{ljali o ovome i drugome svijetuIbn-Abbas ka`e: "To zna~i, o prolaznosti i prestanku ovoga svijeta, te dolasku drugog svijeta i njegovoj vje~nosti." U jednom predanju od Katade stoji: "Pa, dajte prednost drugom svijetu nad prvim!"

- *I pitaju te o siro~adi! Reci: "Pomo}i njima je dobro! A ako budete s njima zajedno `ivjeli, pa to su bra}a va{a! Allah zna razliku izme|u pokvarenjaka i dobro~initelja! Da je Allah htio, mogao je propisati ono {to vam je te{ko!"* Ibn-D`erir navodi predanje od Ibn-Abbas, koji je rekao da su tada objavljeni ajeti:

"I ne pribli`avajte se imetku siro~eta, osim na najljep{i na~in!"

"Oni koji bez ikakvog prava tro{e imetke siro~adi - doista u svoje trbuhe vatru trpaju, i oni }e u ognju gorjeti!" (4:10) Naime, neki kod kojih su `ivjela siro~ad bili su ih po~eli pri jelu i pi}u odvajati od sebe, izdvajaju}i za njih hranu i od sebe otkidaju}i tako da to pojedu ili propadneTo im je postalo te{ko, pa su to naveli Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nakon ~ega je objavljeno:

"I pitaju te o siro~adi! Reci: 'Pomo}i njima je dobro!' A ako budete s njima zajedno `ivjeli, pa to su bra}a va{a!", pa su nakon toga oni pomije{ali svoju hranu i pi}e sa njihovimOvako prenose Ebu-Davud, En-Nesa'i, Ibn Ebi-Hatim, Ibn-Merdevejh i El-Hakim od Ata' ibn Saiba, a to prenosi i Saddi od Ibn-Abbas, te Ibn-Mes'udaVeki' ibn D`errah navodi predanje s lancem od Ai{e, r.a., koja ka`e: "Ne volim da kod mene bude imetak siro~eta posebno odvojen, pa ja mije{am svoju hranu i pi}e s njegovim."

"Reci: 'Pomo}i njima je dobro'", tjodvojeno, *"a ako budete s njima zajedno `ivjeli, pa to su bra}a va{a!"* To zna~i, ako budete mije{ali svoju hranu i pi}e s njihovom, to vam ni{ta ne smetaNaime, "Allah zna razliku izme|u pokvarenjaka i dobro~initelja", tjzna ~ija je namjera i nijet nered, a ~ija red (pomaganje).

"Da je Allah htio, mogao je propisati ono {to vam je te{ko! On je doista silan i mudar." Dakle, da je Allah htio, On bi vas ograni~ioMe|utim, On vam je pro{irio prostor i olak{ao da s njima zajedno `ivate.

U poglavlju "En-nisa" (@ene) bit }e vi{e govora o pona{anju prema siro~adi, in{allah!

وَلَا تَشْكُرُوا
 الْمَشْرِكَةَ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَا أُمَّةَ مُؤْمِنَةٍ خَيْرٌ مِّنْ مَّشْرِكَةٍ وَلَا تُعْجِبُكُمْ
 وَلَا تَشْكُرُوا الْمَشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعِبَاءٌ مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ مَّشْرِكٍ وَلَا تُعْجِبُكُمْ
 أُولَٰئِكَ يُدْعُونَ إِلَى الْتَارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْبِحْتَةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ
 ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٣١٣﴾

"Ne `enite se idolopoklonkama dok vjernice ne postanu; uistinu je robinja - vjernica bolja od idolopoklonke, makar vam se ona i svi|ala! Ne udajite vjernice za idolopoklonike dok ne postanu vjernici; jer uistinu je rob - vjernik bolji od idolopoklonika, makar vam se i dopadaoTi zovu u Vatru, a Allah voljom Svojom poziva D`ennetu i oprost, te obja{njava ljudima Znakove Svoje, da bi se podsje}ali!"/221/

Ovim Allah Uzvi{eni zabranjuje vjernicima da `ene idolopoklonke, koje obo`avaju kipove, izdvajaju}i od njih `ene pripadnice Knjige rije~ima:

"i ~estite k}eri onih kojima je dana Knjiga prije vas, kada im vjen~ane darove njihove dadete s namjerom da se njima o`enite, a ne da sa njima blud ~inite i da ih za prile`nice uzimate" (5:5)Ibn-Abbas ka`e: "Od toga je Allah izuzeo `ene sljedbenika Knjige", a Omer ibn Hattab ka`e: "Musliman mo`e o`eniti kr{}anku, a kr{}anin ne mo`e o`eniti muslimanku." Od D`abira ibn Abdullaha navodi se da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /308/ "Mi mo`emo `eniti `ene pripadnika Knjige, a oni ne mogu `eniti na}e `ene." Ovaj hadis, bez obzira {to ima u lancu to {to ima, potvr|en je konsenzusom svih u ovoj zajednici.

"Uistinu je robinja - vjernica bolja od idolopoklonke, makar vam se ona i svi|ala!" Suddi ka`e: /309/ - Objavljen je u vezi sa Abdullahom ibn Revahe, koji je imao crnu robinju na koju se naljutio, pa joj {amar opalioNakon toga, uhvatio ga je strah, pa je do{ao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i izvijestio ga, na {to ga je ovaj upitao: "Kakva je ona?" On je odgovorio: "Posti, klanja, abdest uzima i svjedo-i da nema boga osim Allaha i da si ti Allahov Poslanik." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: 'Ebu-Abdullahu, ona je vjernica!' On je rekao: "Tako mi Onoga Koji te je poslao s Istinom, ja }u je osloboditi i o`eniti." To je i u~inio, ali su mu

neki muslimani predbacivali govore}i: "O`enio je svoju robinju!" Htjeli su da ih udaju za idolopoklonike i njih o`ene u `elji za njihovim porijeklom, pa je Allah objavio ovaj ajet! U oba Sahiha stoji predanje Ebu-Hurejre, koji navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /310/ "@enom se `eni zbog ~etiri stvari: zbog njenog imetka, zbog porijekla, zbog ljepote i zbog vjere! Pa uzmi onu koja vjeru ima, ruka ti se pozlatila! "

Muslim navodi sli~no predanje od D`abira, a od Ibn-Omera prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /311/ "Ovaj svijet je u`itak, a najbolji je u`itak ovoga svijeta dobra `ena."

"Ne udajite vjer -nice za idolopoklonike dok ne postanu vjer -nici", tjnemojte `eniti idolopoklonike `enama vjernicama jer Allah Uzvi{eni ka`e:

"one njima nisu dopu{tene, niti su oni njima dopu{teni" (60:10)Zatim ka`e:

"jer uistinu je rob - vjernik bolji od idolopoklonika, makar vam se i dopadao", tj~ovjek vjernik, pa makar bio rob iz Etiopije, bolji je od idolopoklonika, pa makar ovaj bio ugledni prvak!"

"Ti zovu u Vatru", tjdru`enje i mije{anje s njima poziva ljubavi prema ovome svijetu, njegovom prihva}anju i preferiranju nad drugim svijetom, ~ega je rezultat muka nesnosna.

"A Allah Svo -jom voljom poziva D`ennetu i oprost", tjSvojim |erijat, onim {to je naredio i {to je zabranio.

"...te obja{njava ljudima Znakove Svoje, da bi se podsje}ali!"

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَيْضِ قُلْ هُوَ
 أَذَىٰ فَأَعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْحَيْضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِنَّا تَطْهُرْنَ
 فَأُتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٣١٤﴾
 نِسَاءً وَأَكْرَحْتُمْ لَكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنِ اشْتَبَهْتُمْ وَقَدِمُوا لَأَنْفُسِكُمْ
 وَأَنْتُمْ أَلِلُّوا وَالْعَالَمُونَ أَتَكْفُرُونَ وَيَسِّرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣١٥﴾

"I pitaju te o mjese~nom pranju! Reci: 'To je neprijatnost!' Zato ne op}ite sa `enama za vrijeme mjese~nog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju! A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio! Allah, doista, voli one koji se kaju i voli one koji se ~iste." /222/ "@ene va{e su njive va{e, i vi njivama svojim prilazite kako ho}ete! A pripremite

ne{to i za du{e svoje! I bojte se Allaha i znajte da jete se s Njim susresti! A ti obraduj prave vjernike!" /223/

Imam Ahmed navodi predanje od Enesa, koji istie da su `idovi odbijali jesti sa `enom i biti u istoj ku}i s njom ukoliko ima menstruaciju.⁸⁷ U vezi s tim, drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postavljali su pitanja, pa je Allah Uzvi{eni objavio ajet: .."Pitaju te o mjese~nom pranju..." Kada je ajet u cjelini objavljen, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /312/ "ininite sve drugo izuzev bra~nog odnosa!" Za to su saznali `idovi, pa su kazali: "Ovaj ~ovjek ne}e ni{ta na{e da ostavi da ne uradi suprotno!" Zatim su do{li Usejd ibn Hudajr i Abbad ibn Bi{r i kazali mu: "Allahov Poslanie, `idovi govore tako i tako, pa ho}emo li se sa `enama sastajati?" Lice Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, promijenilo se, pa su pomislili da se na njih naljutio.Zatim su oni izi{li i na vratima sreli ~ovjeka koji je nosio mlijeko za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem On, sallallahu alejhi ve sellem, to je za njima poslao da popiju, pa su tako saznali da se nije na njih naljutio!" /Prenosi Muslim/

Ebu-Davud navodi predanje s lancem od Ikrime, koji prenosi od neke od supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: /313/ "Kada bi on ne{to htio od `ene koja ima menstruaciju, stavio bi joj na spolni organ odjeju!" Stoga se rije~i:

"Zato ne op}ite sa `enama za vrijeme mjese~nog pranja!" odnose na spolni organ, u skladu s rije~ima: "ininite sve izuzev bra~nog odnosa!" U tom smislu, mnogi u~enjaci, odnosno ve}i broj njih, smatraju da je dozvoljen odnos sa `enom koja ima menstruaciju, izuzev spolnog organa.Me|utim, treba re}i da nema razila`enja u vezi s tim da je dozvoljeno s njom biti u postelji i jestiAi{a ka`e: /314/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovjedio mi je da mu perem glavu dok sam imala menstruaciju.Isto tako, on bi se naslanjao u sobi na mene dok bi u~io Kur'an a ja imala menstruaciju." U sahih hadisu od nje navodi se da je rekla: /315/ "Ja bih glodala kost dok sam imala menstruaciju, pa bih je dala Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellemOn bi glodao po istome mjestu po

kojem i jaPila bih vodu, pa bih dodala i njemu, i on je pio na istome mjestu na kojem sam pila i ja!" Ko obavi spolni akt u menstruaciji, po~inio je grijeh, pa treba da moli Allaha za oprost i pokaje seU vezi s pitanjem: da li je za to obavezan kefareti ili ne, postoje dva mi{ljenja:

- *prvo* se zasniva na osnovi predanja Ahmeda od Ibn-Abbasa, koji navodi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: /316/ "onaj koji spolno op}i sa svojom `enom dok ima menstruaciju, du`an je dati sadaku dinar ili pola dinara"U verziji Tirmizija: /317/ "Ako je crvena krv, obavezan je dinar, a ako je `uta, pola dinara."

- *drugo* je vjerodostojnije i novije mi{ljenje {afijskog mezheba, te mi{ljenje ve}ine pravnika, koji smatraju da u vezi s tim nema ni{ta, nego obaveza da se moli Allaha a oprost jer, po njihovom mi{ljenju, nije vjerodostojno direktno predanje od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Isto tako, {to se ti~e `ene koja ima menstruaciju, ima mi{ljenja da je dozvoljen odnos s izuzetkom dijela ispod pojasa, {to se potvr|uje u oba sahiha od Mejmune bint Haris el-Hilalije, koja ka`e: /318/ "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio pri}i nekoj od svojih `ena, naredio bi joj da donji dio tijela ogrta~em ako bi imala menstruaciju." Ovo je verzija El-BuharijeMe|utim, oni prenose sli~no i od Ai{eU tom smislu, rije~i:

"ne pribli`ujte im se dok se ne okupaju" predstavljaju komentar rije~i:

"Zato ne op}ite sa `enama za vrijeme mjese~nog pranja!" Ovdje se zabranjuje pribli`avanje `enama u smislu spolnog odnosa, sve dok imaju menstruacijuTo zna~i da je dopu{teno kada prestaneGovore}i o pokornosti, imam Ahmed ka`e: - Rije~i Uzvi{enog su:

..
"I pitaju te o mjese~nom pranju! Reci: 'To je neprijatnost!' Zato ne op}ite sa `enama za vrijeme mjese~nog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju! A kada se okupaju..." ^isto}a (kupanje) pokazuje da im se mo`e pribli`avati/prilazitiKada Mejmuna i Ai{a ka`u: /319/ "Kada bi neka od nas imala menstruaciju, ogrnula bi donji dio i u{la s Allahovim Poslanikom u njegov kutak"; to ukazuje da je on htio odnos.

"A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio!" Ovdje nalazimo poziv i uputu da se sa `enama op}i nakon {to se okupajuUlema se sla`e da nije dozvoljeno pri}i `eni (spolno op}iti)

⁸⁷ Pod izrazom ovdje se misli na sastajanje sa ženama, a ne spolni akt.

kada joj prestane menstruacija, dok se ne okupa ili, ukoliko to ne mogne, uzme tejemmumIzuzetak ~ini Ebu-Hanife, r.h., koji ka`e da je dozvoljeno kada prestane teji krv od menstruacije, a to je, po njemu, deset dana, te da nije uvjetovano kupanjemAllah to najbolje zna!

Ibn-Abbas ka`e: - Rije~i: "dok se ne o~iste", tjod krvi, "A kada se o~iste", tjvodomOvako navodi jedan broj tabiina.

Rije~i: "Kako vam je Allah naredio" Ibn-Abbas tuma~i: "do spolnog organa, a ne dalje, jer ko u~ini ne{to preko toga, pre{ao je dozvoljenu granicu"U tome je i dokaz da je zabranjeno (haram) odnos u stra`njicu ({to }e, ako Bog da, biti obja{njeno naknadno).

Rije~i Uzvi{enog: "Allah, doista, voli one koji se kaju", tjkoji se kaju za grijehe, i ako ponove prila`enje; "i voli one koji se ~iste", tjkoji se ~iste od prljav{tina i neugodnosti, a to se ovdje odnosi na op}enje u stra`njicu, i u toku menstruacije.

"Va{e `ene su njive va{e." Rije~ "njiva, dobro" predstavlja mjesto ploda djeteta, roditeljk "..." i vi njivama svojim prilazite kako ho}ete!", tj kako ho}ete: sprijeda ili odzada, ali u jedno mjesto, kao {to potvr|uju hadisiEl-Buhari navodi predanje od D`abira, koji je rekao: /320/ - @idovi su govorili: "Ako obavi odnos sa zadnje strane, dijete se rodi razroko."

Tada je objavljeno:

"Va{e `ene su njive va{e i vi njivama svojim prilazite kako ho}ete!" (Prenose Muslim i Ebu-Davud.) Ibn-ebi-Hatim navodi od D`abira: /321/ - @idovi su govorili muslimanima: "Ko prije `eni sa zadnje strane, dijete }e biti ro}eno razroko", i Allah je objavio:

"Va{e `ene su njive va{e i vi njivama svojim prilazite kako ho}ete!" Ibn-D`urejd` ka`e u hadisu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /322/ "S prednje ili zadnje strane, ako je to u spolni organ!" Postoje i brojni drugi hadisi koji daju slobodu odnosa pod uvjetom da bude u jedno mjesto, tju vaginuIstovremeno, postoji zabrana odnosa u stra`njicu.

Od Omera ibn [uajba navodi se predanje koje on prenosi od svoga oca, a ovaj od djeda, koji ka`e da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /323/ "Onaj koji obavi spolni odnos sa `enom u stra`njicu, po~inio je mali homoseksualizam!" Imam Ahmed navodi predanje sa lancem od Ali ibn Talika, koji ka`e: /324/ "Allahov

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da prilazite `enama u stra`njice! Allah se doista ne stidi re}i istinu." Od Ebu-Hurejre se, također, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /325/ "Allah ne}e ni pogledati onoga koji `eni prilazi obavljaju}i spolni odnos u stra`njicu." Isto tako prenosi od Ebu-Hurejra da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /326/ "Proklet je onaj koji sa svojom `enom spolno op}i u stra`njicu." Sva predanja koja se navode u prilog dopu{tenja tog ~ina nevjerodostojne su, a to je posebno ispitao i izdvojio hafiz Ebu-Abdullah ez-Zehebi u djelu u kojem je to sabrao utvrdiv{i da su sve to slabi hadisiOd Ibn-Omera, Malika, [afije i Tahavija prenosi se da je to dopu{teno - halalMe|utim, sve to nije vjerodostojno predanje od njih, Allah im se smilovaoZato Nasr es-Sabbag ka`e: "Rebi" se zaklinjao Allahom, osim Koga drugog boga nema, da je slagao, tjIbn-Abdul-Hakem se poziva na [afiju, budu}i da je [afija jasno potvrdio u svojim {est djela da je to zabranjenoAllah to najbolje zna! Isto tako, Ibn-Omer, r.a., to zabranjuje: " Daremi navodi u svom "Musnedu" od Seida ibn Jesara ebi-Habbaba, koji ka`e: - Rekao sam Ibn-Omeru: "[ta ka`e{ za prilazak `enama (robinje), da li se s njima mo`e obaviti odnos u stra`njicu?" On je rekao: "Zar to mo`e ~initi ijedan od muslimana?" Ovaj lanac predanja je vjerodostojan, a tekst je jasan u pogledu zabraneStoga, sve {to se u vezi s tim navodi, ovim se negiraMa'mer ibn Isa navodi od Malika da je to haram (zabranjeno)Ebu-Bekr ibn Zijad en-Nejsaburi s lancem od Israila ibn Revha ka`e: - Pitao sam Malika ibn Enesa: "[ta ka`e{ za prilazak `enama sa stra`nje strane?" Rekao je: "Vi niste niko drugi do ArapiDa li je njiva i{ta drugo do mjesto sijanja? Ne prelazite mimo vagine!" Rekao sam: "Ebu-Abdullahu! Oni navode da ti to tvrdi{!" Odgovorio mi je: "La`u na mene, la`u!" Prema tome, ovo je potvrjen njegov stav, a to je i stav Ebu-Hanife, [afije, Ahmeda ibn Hanbela i svih njihovih sljedbenika, kao {to je i stav tabiina i drugih pripadnika zdrave tradicije, koji to najo{triije osu|ujuNeki od njih to nazivaju i ~inom nevjerstva - kufra.

"A pripremite {to i za du{e svoje!", tjdjela pokornosti izbjegavaju}i pri tome ono {to je zabranjenoZato Allah Uzvi{eni ka`e:

"Bojte se Allaha i znajte da }ete se s Njim sresti", tjda }e s vama obra~unati za sva va{a djela "I

obraduj vjernike", tjone koji su Allahu pokorni u svemu {to im je naredio i izbjegavaju sve {to je On zabranio Ibn-D'erir navodi od Ibn-Abbasa, koji ka`e: "A pripremite {to i za du{e svoje!" Zna~i, pri odnosu sa `enom re}i }e{: "**Bismillah**"/"U ime Allaha"U El-Buharijinom Sahihu utvr|eno je predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /327/ - Kada neki od vas ho}e pri|i svojoj `eni, treba kazati:

"U ime Allaha! Moj Bo`e! Udalji {ejtana od nas! Udalji {ejtana od onoga {to nam po klanja{!" Ako iz toga budu dobili dijete, {ejtan mu nikada ne}e nauditi!

وَلَا تَجْمَعُوا اللَّهَ

عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَنَتَّقُوا وَتُصِحُّوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢٧﴾
لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّعْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبْتُمْ قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٣٢٨﴾

"I neka vam zakletva Allahom ne bude prepreka da dobro ~inite, da se Allaha bojite i ljude mirite- A Allah sve ~uje i sve zna!" /224/ "Allah vas ne}e kazniti ako se neoprezno zakunete, ali }e vas kazniti za ono {to s predumi{lajem srca va{i}h uradite- Allah pra{ta i blag je."/225/

Allah Uzvi{eni ka`e: Nemojte da vam va{a zakletva Allahom Uzvi{enim bude prepreka da ~inite dobro i odr`avate odnose s rodbinom ukoliko se zakunete da to ne}ete ~initi! Zatim Allah ka`e:

"Neka se ~estiti i imu}ni me|u vama ne zaklinju da vi{e ne}e pomagati ro|ake i siromahe, i one koji su na Allahovu putu rodni kraj svoj napustili; neka pre|u preko toga i nek pra{taju! Zar vam ne bi bilo drago da i vama Allah oprostii..!" (24:22) Prema tome, ostajanje pri zakletvi u tom slu~aju ve|i je grijeh nego je prekr{iti uz otkup! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /328/ "Tako mi Allaha, ako se neko od vas vrati svojoj porodici s takvom zakletvom, to mu je ve|i grijeh kod Allaha nego za otkup kojim ga Allah obavezuje!" (Ovako prenose Muslim i Ahmed.)

U vezi sa zna~enjem ovoga ajeta Ibn-Abbas ka`e: "Nikako ne dozvolite da va{a zakletva bude prepreka da ~inite dobro.Zato, dajte kefare{t za va{u zakletvu i ~inite dobro." Tako ka`e i skupina tabiinaNjihove tvrdnje potvr|uje i predanje u El-Buharijinom i

Muslimovom Sahihu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /329/ "Tako mi Allaha, ja }u uvijek - ako se zakunem za ne{to, pa uvidim da je drugo bolje - otkupiti zakletvu i uraditi ono {to je bolje a otkupiti zakletvu." Muslim navodi predanje od Ebu-Hurejra, koji navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /330/ "Ko se za ne{to zakune, pa zatim vidi ne{to bolje od toga, neka u~ini kefare{t i uradi ono {to je bolje!" Postoje i drugi hadisi u kojima se ne spominje kefare{t, a vjerodostojno je slijede}e: /331/ "Neka u~ini kefare{t za svoju zakletvu."

"Allah vas ne}e kazniti ako se nenamjerno zakunete", tjne}e vas kazniti, niti obavezivati za nenamjernu zakletvu, a to je zakletva koju onaj koji se zaklinje ne ~ini namjerno, nego je u~ini mahinalno jezikom bez namjere da je i potvrdiU dva Sahiha navodi se predanje od Ebu-Hurejra da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /332/ - Ko se zakune Latom i Uzzatom neka ka`e: "Nema drugog boga osim Allaha." To je on rekao ljudima koji su prije kratkog vremena napustili paganstvo i primili islam dok im je govor jo{ uvijek bio pod uticajem ranijih obi~aja, pa su se nenamjerno zaklinjali LatomStoga im je naredeno da nakon toga izgovore rije~i Svjedo~anstva tevhida, kako bi se to poni{tilo.⁸⁸ U poglavlju "O nenamjernoj zakletvi" Ebu-Davud navodi predanje od Ai{e, koja ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /333/ - Oma{ka u zakletvi je ono {to ~ovjek ka`e u ku}i: "Ne, Boga mi!" ili "Da, Boga mi!" Ibn-D'erir navodi predanje od Hasana ibn ebil-Hasana, koji ka`e: /334/ - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nai{ao je pored ljudi koji su se nadmetali u strjelja{tvu, tjkoji su ga|ali strijelamaS njim bija{e i jedan od njegovih drugovaJedan od ljudi ustajao je i govorio: "Boga mi, pogodii sam!", "Boga mi, nisi pogodii!" ^ovjek koji je bio s Poslanikom rekao je: "Ovaj ~ovjek stra{no grije{i, Allahov Poslani-e!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: "Ne, zakletva strijelaca nenamjerna je i ne nosi kefare{t niti kaznu!" Ovaj hadis je mursel-hasen od El-Hasana.

Ibn-ebi-Hatim prenosi od Ai{e da je rekla: - To su rije~i ~ovjeka: "Ne,

⁸⁸ Ja bih rekao da su njegove rije{i: "Neka ka}u 'Nema drugog boga osim Allaha'" dokaz da je zakletva ne~im drugim, a ne Allahom, {irk (idolopoklonstvo). Da to nije tako, on ne bi zapovjedio da ka}e: "Nema drugog boga osim Allaha", u ~emu je obnova vjerovanja / imana i negacija obo}avanja bilo ~ega drugog osim Allaha.

Boga mi!", "Da, Boga mi!" i slkada misli da je ta~no, a to nije tako Ibn-Abbas ka`e: "Nenamjerna je zakletva ona kojom zabranjuje{ ono {to ti je Allah dopustio i u tome nisi obavezan kefareti ~initi!"

U poglavlju "Zakletva u srd`bi" Ebu-Davud prenosi od Seida ibn Musejjeba: - Dva brata ensarije stekli su nasljedstvo pa je jedan `elio da se podijele, a drugi mu je rekao: "Ako mene pita{ kako }emo podijeliti - sve {to meni pripada ja dajem za Kabu!" Na to mu je rekao Omer: - Kabi nije potreban tvoj imetak! U~ini kefareti za svoju zakletvu i ka`i to svom bratu, jer ja sam ~uo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /335/ "Ne mo`e{ se zakleti niti zavjetovati za grijeh prema Gospodaru Uzvi{enom, niti za prekidanje rodbinskih veza, niti pak za ono {to ne posjeduje{!"

"...ali je vas kazniti za ono {to va{a srca urade / ako pod zakletvom ne{to namjerno u~inite" Ibn-Abbas, kao i neki drugi, tvrde: "To zna~i da se zaku-ne za ne{to znaju}i da la`e." Mud`ahid i neki drugi ka`u: - To je isto kao i u rije~ima:

"ali je vas kazniti ako se zakunete namjerno!" (5:89)

"Allah pra{ta i blag je", tjOn pra{ta robovima Svojim i blag je prema njima.

لَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ
أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

"Onima koji se zakunu da se ne}e pribli`avati `enama svojim, sa~ekat je ih ~etiri mjeseca! Pa ako se vrate `enama, Allah doista pra{ta i milostiv je." /226/ "A ako odlu~e da se rastave, pa Allah doista sve ~uje i zna!"/227/

Rije~: zna~i "zakletva" Stoga, ako se ~ovjek zakune da ne}e sa `enom imati seksualni odnos odre}eno vrijeme, to mo`e biti manje ili vi}e od ~etiri mjeseca Ako je to vrijeme kra}e, on mora sa~ekati da pro}e ovaj period, a tek potom stupiti u seksualni odnos sa svojom suprugom U tom slu~aju, ona je du`na biti strpljiva i ne mo`e tra`iti da se vrati, tjda do}e i stupi s njom u seksualni odnos u ovom periodu Ovo se potvr}uje u El-Buharijinoj i Muslimovoj zbirci Sahiha, gdje se nalazi predanje od Ai{e, koja navodi da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zakleo na mjesec, pa je to sveo na

dvadeset devet dana i rekao: /336/ "Mjesec ima dvadeset devet dana." Me}utim, ako je period du`i od ~etiri mjeseca, po prolasku vremena od ~etiri mjeseca supruga mo`e tra`iti od svog supruga: ili da se vrati i stupi s njom u seksualni odnos, ili da raskine brak Na to je ga prisiliti sudija, kako ne bi ona bila o{te}ena Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"Onima koji se zakunu da se ne}e pribli`avati `enama svojim...", tjkoji se zakunu da ne}e stupati u seksualne odnose sa svojim `enama U tome je dokaz da se takva zakletva odnosi na suprugu, ali ne i na robinje.

"...rok je ~etiri mjeseca", tjmu` je ~ekati ~etiri mjeseca od trenutka zakletve, a potom je prestati s tim, ili je od njega biti zatra`eno da se vrati, ili da se razvede Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"a ako se vrate", tjvrate u stanje u kome su bili, u pogledu seksualnog odnosa To tvrde Ibn-Abbas i jedna grupa tabiina.

"Pa Allah, doista, pra{ta i milostiv je" za ono za {to su uskra}ene u prethodnom periodu zbog zakletve.⁸⁹ Ve}ina u~enjaka smatraju da je za to obavezan kefareti na osnovi op}e odredbe o kefaretu za onoga koji se zakune, {to je gore navedeno u sahih hadisima Allah to najbolje zna!

"A ako odlu~e da se rastave ..."

Ovim se dokazuje da do rastave braka ne dolazi samim tim {to pro}u ~etiri mjeseca, kako tvrdi ve}ina kasnijih u~enjaka Ima mi{ljenja da do rastave stupnja "jednog pu{tanja" dolazi samim prolaskom ~etiri mjeseca, kao {to ima mi{ljenja da time dolazi do "opozivog razvoda", a neki ka`udo "definitivnog pu{tanja" Svi koji tvrde da dolazi do razvoda samim prolaskom ~etiri mjeseca, obavezuju za `enu razvodni rok /iddet/Izuzetak ~ini predanje koje navode Ibn-Abbas i Ebu-[a sa', koji isti~u da ukoliko je imala tri menstruacije, za nju nema "razvodnog roka" Me}utim, stav ve}ine od kasnijih pravnika jeste da staratelj mo`e to zaustaviti tra`e}i: ili navedeno, tjda se vrati supruzi, ili razvod budu}i da razvod ne nastaje samim istekom ta ~etiri mjeseca Malik prenosi od Ibn-Omera da je rekao: "Kada se ~ovjek zakune da se ne}e pribli`avati svojoj `eni, time se nije

⁸⁹ Dodao bih: Ovim se na lijep na~in skre}e pa}nja od Stvoritelja Uzvi{enog da je zaklinjanje ove vrste grijeh, budu}i da je mu} uskratio svojoj supruzi pravo na seksualni odnos u tom periodu i to na osnovi rije~i Uzvi{enog: "Pa, Allah, doista, pra{ta i milostiv je." Jer da to nije grijeh, ovdje se ne bi ukazivalo na pra{tanje. Ovaj grijeh je u uskra`ivanju supruzi njenoga prava zbog zakletve. Isto tako, ovim se skre}e pa}nja da je izbjegavanje ovakve zakletve bolje.

razveo, pa makar i prošla četiri mjeseca, dok sam to ne prekine, bilo razvodom ili povratkom (Navodi El-Buhari.) Isto stanovište zastupaju i Omer, Ibn-Omer, Ai{a, Osman, Zejd ibn Sabit, više od deset ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te više tabiina i {erijatskih pravnika. Svi oni tvrde da je, ukoliko se ne vrati, obavezan razvesti se u protivnom, sudija je obaviti razvod koji se smatra opozivim u toku razvodnog roka- iddetu.

[erijatski pravници, te drugi uenjacu u vezi s odgañanjem od mu`a preko roka od četiri mjeseca, upućuju na hadis koji prenosi Malik ibn Enes u "Muvetta'u" od Abdullaha ibn Dinara, koji kaže: - Omer ibn Hattab je izi{ao no}u i ~uo je neku `enu kako kaže:

"Ova no} se odu`ila crna na kraju svome,

Ne da mi da spavam, jer nemam ljubljenoga da se zabavim.

Tako mi Boga, da ne brinem o Allahovu hataru,

Ovaj krevet bi se zaljuljao."

Omer je tada upitao svoju k}erku Hafsu, r.a.: "Koliko najviše `ena mo`e biti strpljiva bez mu`a?" Ona mu je odgovorila: "[est mjeseci, ili pak četiri mjeseca!" Omer je kazao: "Nikoga ne}u dr`ati u vojsci du`e od toga!"

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنْنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَبَعُولُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٨﴾

"Pu{tene `ene neka ~ekaju tri mjesecna pranja; i nije im dopu{teno da kriju ono {to je Allah stvorio u matericama njihovim, ako u Allaha i u drugi svijet vjeruju! Mu`evi njihovi su pre~i da ih vrate dok su u tome, ako `ele {togod popraviti. One imaju isto toliko prava koliko i obaveza, po onom {to je poznato! mu{karci su nad njima za jedan stupanj! Allah je, doista, silan i mudar."/228/

Ovo je zapovijed raspu{tenicama (koje su imale odnos), koja im dolazi od Allaha Uzvi{enog, tako da one koje imaju redovno mjesecno pranje trebaju ~ekati da pro}u tri pranja, tjda svaka od njih pri~eka tri mjesecna pranja nakon razvoda, a nakon toga se mo`e udati ako to `eli. U vezi sa robinjom postoje razli~ita mi{ljenja. Neki ka`u: - Ako se razvede, njen razvodni rok traje

dva mjesecna pranja, budu}i da je propis za robinje upola manji. Po{to se pranje ne mo`e dijeliti, obavezna je ~ekati dva mjesecna pranja na osnovi hadisa: /337/ "Razvod robinje smatra se trajnim sa dva pu{tanja, a razvodni rok sa dva mjesecna pranja." Me|utim, ovaj hadis nije vjerodostojan. Darekutni smatra da su to rije~i Kasima ibn Muhammeda, a u lancu se nalazi i ime Muzahira ibn Eslema el-Mahzumija el-Medenija, koji je sasvim neprihvatljiv. Prenosi se, tako|er preko Ibn-Omera, ali ne direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Uenjacu navode da nije poznato razila`enje me|u ashabama o ovom pitanju i to je stav četiri imama. Neki pripadnici zdrave tradicije ka`u: "Naprotiv. Njen razvodni rok isti je kao i za slobodnu `enu, na {to ukazuje op}e zna`enje ajeta, te stoga {to je to stvar mentaliteta, odnosno prirode, gdje su i slobodne `ene i robinje jednake." To navodi {ejh Ebu-Omer ibn Abdul-Berr od Muhammeda ibn Sirina, te neki zagovornici doslovnog tuma`enja, i smatraju taj hadis slabim.⁹⁰

U vezi sa smislom pojma "" postoje razila`enja izme|u predstavnika zdrave tradicije, njihovih nasljednika i imama. Postoje dva mi{ljenja:

- prvo: da su to periodi ~isto}e [to se ti`e prvog mi{ljenja, od Ai{e, r.a., prenosi se: - Pojam zna~i "periodi ~isto}e"!

- Od ibn Omera navodi se da je govorio: "Kada ~ovjek pusti svoju `enu i nastupi period tre}eg pranja, tada je ona nezavisna od njega i on od nje." Malik kaže: "Tako je to po nama!" Sli~no se navodi i od Ibn-Abbasa, Zejda ibn Sabita, skupine tabiina te ostalih sedam {erijatskih pravnika, a to je i stav [afije, Davuda, Ebu-Sevra i jednog predanja od Ahmeda. To oni dokazuju rije~ima Uzvi{enog: "vi ih u razvodnom roku (iddetu) pustite!" (65:1), tjdok su ~iste. Budu}i da se "~isto}a", kada se mogu pustiti, pretpostavlja, to pokazuje da je to jedan od tri ~ista perioda koji se nare|uju. Zato, svi oni ka`u: "@ena koja je u iddetu i ovaj period joj prolazi od mu`a se potpuno razdvaja tre}im periodom menstruacije."

- drugo: pojam "" zna~i mjesecna pranja (menstruacije). Prema drugom mi{ljenju razvodni rok ne prolazi dok se ne o~isti od tre}eg pranja. Neki usto dodaju: "dok se ne okupa".

⁹⁰ Ja bih rekao: Ako se potvrdi hadis "Razvod robinje smatra se sa dva pu{tanja, a razvodni rok dva mjesecna pranja" i mi slušamo i pokoravamo se... U suprotnom, stav da je slobodna žena i robinja u vezi s ovim jednaka, odgovara općem značenju ajeta, a u skladu je s mentalitetom i prirodom.

Mi{ljenje da pojam "" zna~i mjese~na pranja navodi se u predanjima istaknutih ashaba, me|u kojim su i ~etverica prvih halifa, zatim velikih tabiina, a to je i stav Ebu-Hanife, vjerodostojno predanje Ahmeda ibn Hanbela, stav Sevrija, Evzaija, Ibn-ebi-Lejla te nekih drugih. To potvr|uje i sadr`aj hadisa koji prenosi Ebu-Davud i En-Nesa'i preko Munzira ibn Mugire, Urve ibn Zubejra i Fatime bint ebi-Hubej{, koja navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, njoj rekao: /338/ "Ostavi namaz dok ima{ pranje" ! Ukoliko je ovo ta~no, onda je jasno da rije~ "" zna~i isto {to i rije~ "", tj. menstruacija. Me|utim, El-Munzir ka`e: "Me|u prenosiocima ovoga hadisa nalazi se Ebu-Hatim, a on je nepoznat ()", dok ga Ibn-Hibban navodi me|u pouzdanim () [ejh Ebu-Omer ibn Abdul-Berr tvrdi da me|u poznavacima arapskog jezika i {erijatskim pravnicima nema neslaganja da rije~ "" zna~i mjese~no pranje, odnosno ~isto}u. Jedino me|u njima postoji neslaganje u pogledu zna~enja ajeta, odnosno dva navedena mi{ljenja.

"...i nije im dopu{teno kriti ono {to je Allah stvorio u matericama njihovim...", tjako zatrudne ili dobiju menstruaciju.

"...ako vjeruju u Allaha i Sudnji dan" Ovim se prijeti da se `ene ne pona{aju suprotno istini te ukazuje da to zavisi isklju~ivo od njih budu}i da to one jedine znaju, i da je to nemogu}e druga~ije ustanoviti, pa se upu}uje na njih i prijeti im se, kako se ne bi pona{ale neiskreno.

"Mu`evi njihovi imaju pravo da ih vrate dok one ~ekaju, ako `ele {togod popraviti." Dakle, mu` koji je pustio `enu ima pravo da je vrati dok traje razvodni rok - iddet, ukoliko tim `eli pobolj{anje situacije i dobro, a to se odnosi na `ene koje su pu{tene opozivim pu{tanjem [to se ti~e `ena koje su pu{tene definitivnim pu{tanjem, treba re}i da povod objavljivanja ovog ajeta nisu bili slu~ajevi definitivnog pu{tanja, nego je povod bio "trorijeko pu{tanje" U vrijeme objavljivanja ovog ajeta ~ovjek je imao pravo vratiti `enu kada god bi htio pa makar bilo i stotinu puta. Me|utim, po{to je to u ajetu koje slijedi svedeno na "trorijek" (pu{tanje sa tri izgovora), diferencirano je na `ene koje su zastalno pu{tene i one koje to nisu.

"One imaju isto toliko prava koliko i obaveza po onom {to je poznato." One imaju pravo i obaveze prema mu{-karcima kao {to i mu{karci imaju pravo i obaveze prema njima. Stoga svako od njih treba primjerno

izvr{avati svoje obaveze prema drugome.

U Sahihu Muslimovom navodi se od D`abira da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao u svojoj hutbi na Oprosnom had`u: /339/ "...Bojte se Allaha u odnosu prema `enama. Vi ih uzimate s povjerenjem Allahovim i dozvoljeni su vam seksualni odnosi s njima Allahovom rije~ju. One su obavezne da ne dozvole ulazak u va{u ku}u nikome kome vi ne dozvoljavate. Ako to u~ine, udarite ih, ali ne `estoko. One imaju pravo na opskrbu i odje}u u dobrom (korektnom) odnosu."

"A mu{karci imaju prednost nad njima za jedan stepen!", tj. mu{karci su po konstituciji i prirodjenim osobinama i sposobnostima skrbni{tva za porodicu - iznad `ene.

"Allah je silan i mudar." Silan da uzvрати onome ko prema Njemu grije{i i i pona{a se suprotno Njegovim zapovijedima, a mudar u naredbama, {erijatskim propisima i Svojim odredbama.

الطَّلُقُ
مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكَ يُعْرُوفُ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمُ أَنْ تَأْخُذُوا
مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُغْتَابُوا وَحُكْمُ اللَّهِ فِيمَا
حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُفِيكُمُ الْإِيمَانُ فَمَا
حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ ذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا
تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٣٨﴾ فَإِنْ طَلَّقَهَا
فَلَا يَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَتَكَرَّرَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا
أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَبَلَغَ حُدُودَ اللَّهِ يَبْتَئِهَا
لِقَاؤُهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٣٣٩﴾

"Pu{tanje (`ene) je dva puta, nakon ~ega se ili uz dobro zadr`ava, ili na lijep na~in razvod daje! A vama nije dopu{teno uzimati bilo {ta od onoga {to ste im darovali, osim ako se njih dvoje pla}e da Allahove propise ne}e izvr{avati, A ako se bojite da njih dvoje Allahove propise ne}e izvr{avati onda im nije grijeh da se ona otkupi. To su Allahove granice, pa ih ne prekora~ujte! A oni koji Allahove granice prekora~uju, to su oni koji su nepravedni!" /229/ "A ako je opet pustiti, ona mu nije nakon toga (za brak) dopu{tena sve dok se ne uda za drugog mu`a. Pa ako je ovaj pustiti, onda njima dvoma nije grijeh da se jedno drugom vrate, ako misle da }e Allahove propise izvr{avati. To su Allahove granice koje On obja{njava ljudima koji znaju." /230/

Ovaj ~asni ajet dokida obi~aj iz prvog perioda islama kada je ~ovjek mogao vratiti `enu dok je razvodni rok, makar je pustio sto puta Budu{i da su time supruge bile o{te}ene, Allah je to sveo na trorijeku pu{tanje dopu{taju}i vra}anje nakon jednom ili dva puta izre~ene odluke, a potvr|uju}i to definitivnim tre}im iskazom Allah Uzvi{eni ka`e:

"Pu{tanje je dva puta, nakon ~ega se ili uz dobro zadr`ava, ili na lijep na~in razvod daje!" U poglavlju "Dokidanje povratka nakon trostrukog pu{tanja" Ebu-Davud navodi rije~i od Abbasa:

"Raspu{tenice neka ~ekaju tri mjese~na pranja; i nije im dopu{teno da kriju ono {to je Allah stvorio u matericama njihovim." Ove rije~i zna~e da mu{karac kada pusti `enu ima pravo da je vrati, pa makar to bilo i trorijekom, {to je potom dokinuto rije~ima:

.."Pu{tanje je dva puta..." Na ovaj na~in, pu{tanje tri puta je osigurano tako da nakon tre}eg pu{tanja nema opoziva dok se `ena ne uda za drugoga.

.."nakon ~ega se ili uz dobro zadr`ava, ili na lijep na~in razvod daje!" Ukoliko ~ovjek `enu pusti jedanput ili dvaput, dok traje razvodni rok - iddet, ima mogućnost da je vrati u namjeri da to popravi ili dobro u~ini, ili da je ostavi dok ne pro|e taj rok, pa do|e do kona~ne rastave i ona postane slobodna, s tim da se prema njoj mora korektno odnositi, da joj se ne u~ini nepravda niti bilo kakva {teta Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ismaila ibn Semia, koji ka`e: - ^uo sam Ebu-Resina kako ka`e: /340/ "Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, do{ao je neki ~ovjek i rekao: Allahov Poslani~e, {ta ka`e{ za rije~i Allaha Uzvi{enog:

'nakon ~ega se ili uz dobro zadr`ava, ili na lijep na~in razvod daje!" Gdje je tre}e? On je odgovorio: Razvod na lijep na~in." U predanju Abda ibn Humejda, u njegovom komentaru stoji: /341/ "..Razvod na lijep na~in je tre}i."

"A vama nije dopu{teno uzimati bilo {ta od onoga {to ste im darovali." Dakle, nije vam dopu{teno da ih uznemiravate i mu~ite kako bi se od vas otkupile onim {to ste im vi darovali, ili pak dijelom toga, jer Allah Uzvi{eni ka`e:

"smetnje im ne pravite da odnesu ne{to od onoga {to ste im dali, osim ako budu o~ito zgrije{ile!" (4:19) Ukoliko pak `ena ne{to pokloni mu`u od svoga

vlastitog dobra, Allah Uzvi{eni nare|uje:

"A ako vam one, svojom voljom, od toga {to pok -lone, to s prijatno{u i ugodno{u u`ivajte" (4:4) Ukoliko se me|utim supru{nici zavade, pa `ena ne ispunjava obaveze prema mu`u ne podnose}i ga i ne sastaju}i se s njim, ona ima pravo da se otkupi onim {to joj je on dao Nema smetnje da ona to njemu dade, kao {to nema smetnje ni da on to primi Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"A vama nije dopu{teno uzimati bilo {ta od onoga {to ste im darovali, osim ako se njih dvoje pla}e da Allahove propise ne}e izvr{avati A ako se bojite da njih dvoje Allahove propise ne}e izvr{avati, onda im nije grijeh da se ona otkupi." Ako, me|utim, ona to ~ini bez razloga, pa zatra`i od njega da se otkupi, u vezi s tim postoji predanje Ibn-D`erira koje on navodi od Sevbana, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /342/ "Ako neka `ena tra`i od mu`a razvod bez valjanog razloga, njoj je haram miris D`enneta." U predanju Ahmeda to se navodi od Ebu-Kilabe, a on spominje Ebu-Esma'a, Sevbana i druge Ibn-D`erir to navodi s posebnim dodatkom: /343/ "jer one koje to ~ine spadaju u licemjere!" Veliki broj sljedbenika zdrave tradicije, kao i poznijih imama tvrde: "Nije dozvoljeno da `ena inicira rastavu osim u slu~aju velikog sukoba i netrpeljivosti `ene prema mu`u, kada je dozvoljeno da mu` uzme otkupninu od nje." To oni argumentiraju rije~ima Uzvi{enog:

"A vama nije dopu{teno uzimati bilo {ta od onoga {to ste im darovali, osim ako se oni pla}e da Allahove propise ne}e izvr{avati." A zatim ka`u: "Rastava koju pokre}e `ena nema {erijatsku osnovu osim u ovom slu~aju, pa stoga nije dopu{teno postupati druga~ije bez ~vrstog dokaza." U osnovi to dakle nije dopu{teno Me|u onima koji zastupaju taj stav jesu Ibn-Abbas, zna~ajan broj tabiina te ve}ina drugih u~enjaka Malik i Evza'i ka`u: "Ako bi uzeo od nje ne{to i time joj napravio {tetu, bio bi du`an vratiti Ta rastava je opoziva." Malik jo{ ka`e: "Mi smo ljude zatekli da tako rade." [afiya, r.a., smatra da je dozvoljeno da `ena inicira razvod u slu~aju sukoba, a ukoliko su suglasni u tome, onda je to bolje Ovo je ujedno i stav svih sljedbenika [afi'je.

El-Buhari navodi predanje od Ibn-Abbasa: /344/ - Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, do{la je `ena Sabita ibn Kajsa ibn [emmasa i

kazala: "Allahov Poslani~e! Nemam primjedbi na njegovu pona{anje, niti vjeru, ali mrzim nepokornost (mu`u) u islamu." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ho}e{ li mu vratiti ba{~u?" "Da", kazala je ona "Uzmi ba{~u i pusti je!", rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem

Ibn-D`erir prenosi od Ibn-Abbasa koji je - kada ga je upitao Ikrime: "Je li bilo osnova za rastavu na inicijativu `ene?" - odgovorio: /345/ - Prvu rastavu na inicijativu `ene u islamu u~inila je sestra Abdullaha ibn UbejjaOna je do{la Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Allahov Poslani~e, mi nikako nismo jedno za drugoJa sam jedanput podigla zastor i ugledala ga u grupi ljudi, pa sam vidjela da je on najcrnji i najni`i, najru`nijeg izgleda!" Njen mu` je rekao: "Allahov Poslani~e! Dao sam joj najljep{u ba{~u koju sam imao, pa neka mi vrati ba{~u!?" "[ta ka`e{?]", upitao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem"Da", odgovorila je ona, "ako ho}e dat }u mu i vi{e!" Zatim ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rastavio.

U predanju imama Ebu-Abdullaha ibn Batta s lancem od Ibn-Abbasa stoji: /346/ - D`emila bint Sellul do{la je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Ne korim ga zbog izgleda niti vjere, nego mrzim da mu postanem nepokorna po islamu." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ho}e{ li mu vratiti njegovu ba{~u?" "Da", odgovorila je onaPoslanik je, potom, naredio "da on uzme ono {to joj je dao i ni{ta vi{e".

* * *

Ve}ina u~enjaka smatra da je dozvoljeno da mu` uzme naknadu od `ene ve}u od onoga {to joj je dao, {to temelje na op}em zna~enju rije~i Uzvi{enog:

"onda im nije grijeh da se ona otkupi", te rije~ima Omera ibn Hattaba ~ovjeku ~ija je supruga bila neposlu{na: "Pusti je i uzmi naknadu, pa makar men{u!" U drugom predanju stoji: "Uzmi, pa makar vrpce pletenice!" El-Buhari ka`e: "Osman je dopustio rastavu na inicijativu `ene, ali bez uzimanja vrpce pletenice." To zna~i da je dozvoljeno da od nje uzme bilo {to i bilo koliko od onoga {to ona ima i ne ostavi joj ni{ta osim vrpce za kosuOvaj stav zastupaju Ibn-Omer, Ibn-Abbas, dio tabiina, a to je tako}er i stav Malika, Lejsa, [afiye i Ebu-Sevra}a to se opredijelio i Ibn-D`erir.

Saradnici Ebu-Hanife ka`u: "Ako je inicijativa od nje, dozvoljeno je da uzme od nje ono {to joj je dao, ali ne i vi{eAko to bude vi{e, to je dopu{teno sudskiAko je pak inicijativa od njeg, nije dopu{teno da od nje uzme bilo {to, a ako uzme, to se dopu{ta sudski." Ahmed, Ebu-Ubejd i Ishak ibn Rahevejh ka`u: "Nije dopu{teno da uzme vi{e nego {to joj je dao." To je i stav Seida ibn Musejjeba i drugih velikih tabiinaMa`mer i Hakem ka`u: - Alija je govorio: "Od `ene koja inicira razvod nije dopu{teno uzeti naknadu ve}u od onoga {to joj je mu` dao." Evza'i tvrdi: "Suci ne dozvoljavaju de se od nje uzme vi{e nego {to joj je dano."

Ja mislim da se ovaj stav potkrepljuje navedenim hadisom s predanjem Katade, koji to navodi od Ikrime, a on od Ibn-Abbasa, u vezi sa slu~ajem `ene Sabita ibn Kajsa, kada mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da od nje uzme ba{~u i ne uzima ni{ta vi{eIsto tako, to se zasniva na predanju koje navodi Abd ibn Humejd, koji uz lanac Ata'a ka`e da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije volio da se od nje uzme vi{e od onoga {to joj je dano, ukazuju}i na `enu koja inicira razvodZna~enje ajeta oni povezuju sa zna~enjem rije~i:

"onda im nije grijeh da se ona otkupi", tjod onoga koji joj je dao, budu}i da su prije toga rije~i:

"...A vama nije dopu{teno uzimati bilo {ta od onoga {to ste im darovali, osim ako se oni pla}e da Allahove propise ne}e izvr{avatiA ako se bojite da njih dvoje Allahove propise ne}e izvr{avati, onda im nije grijeh da se ona otkupi", tjza toTako je Rebi' ibn Enes ~itao rije~i:

"onda im nije grijeh da se ona otkupi" (to prenosi Ibn-D`erir)Zato poslije ovog ajeta ka`e:

"To su Allahovi propisi, pa ih ne naru{avajte! A oni koji Allahove propise naru{avaju, nepravedni su!"

Ekskurs: Ibn-Abbas smatra da se inicijativa `ene za razvod ne smatra razvodom, nego prekidom bra~ne vezeNaime, povodom predanja s lancem od Ibn-Abbasa u vezi sa ~ovjekom koji je pustio svoju `enu dva puta, a zatim se ona od njega odvojila dav{i mu naknadu, [afiya ka`e da je on mo`e o`eniti ukoliko `eli, jer Allah Uzvi{eni ka`e:

"Razvod je dva puta..a ako se povrate..." [afiya, tako}er, navodi predanje od Ikrime, koji je rekao: "Svaki postupak koji je vezan uz imovinu - nije razvod." To je predanje

od vladara vjernih Osmana ibn Affana i Ibn-Omera, a stav je i Tavusa, Ibn-Omera, Ahmeda ibn Hanbela, Ishaka ibn Rahevejha, Ebu-Sevra, Davuda Zahiriye, te raniji stav [afijeTo je i bukvalno značenje ajeta.

U vezi s rastavom na inicijativu `ene i njenu naknadu drugi ka`u da je to definitivni razvod (ba'in), izuzev u slucaju da postoji namjera vi{e od toga kada se odre|uje prema namjeriTo je stav Malika, Ebu-Hanife i njegovih učenika, Sevrija, Evza'ija, Ebu-Usmana el-Bunejja i [afijin noviji stav, dok hanefije smatraju da je `ena pu{tana definitivno (ba'ina) ukoliko je mu`time mislio na jednorijeku ili dvorijeku pu{tanje, odnosno to izgovorioAko je pak imao namjeru trorijeku pu{tanje, onda je to tako[afija, me|utim, ima i drugo mi{ljenje po kojem to ne predstavlja ni{ta ako nije izgovoreno i dovoljno jasno.⁹¹

[erijatsko pitanje (mes'ela): U pogledu razvodnog roka - iddeta `ene koja se rastavila i dala naknadu postavlja se pitanje: da li se ona tretira kao razvedena, pa taj period traje tri ciklusa, ili za nju taj period traje samo jedan ciklus? Prvo mi{ljenje zastupaju: Omer, Alija, Ibn-Omer i dio tabiinaOni smatraju da je ovakva rastava pravi razvod koji ima

⁹¹ Ja bih rekao: Jednom prilikom postavljeno mi je pitanje od jednog brata "Da li je rastava na inicijativu žene koja da naknadu razvod ili prekid?" pa sam odgovorio: "Neka je hvala Allahu Uzvišenom, a blagoslov i mir na našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem! Većina učenjaka smatra da je takva rastava definitivna (ba'in) na osnovi hadisa: "...uzmi bašču i pusti je!", te da nije samo prekid. Neki učenjaci, među kojima su i Ibn-Abbas, Osman ibn Affan i Ibn-Omer, od ashaba, te Ahmed ibn Hanbel, Davud Zahiriya, Ishak ibn Rahevejh, Tavus, Šafija u prvom periodu, od imama i šerijatskih pravnika, mislili su da je to prekid jer Allah Uzvišeni kaže: "*Razvod može biti dva puta, pa se ili uz dobro zadržava, ili na lijep način razvod daje... ..pa ako je pusti, nije mu dopuštena dok se ne uda za drugog muža*" (2:230). Kada bi davanje otkupnine bilo razvod, razvod za koji nije dopušteno da se vrati dok se za drugog ne uda bio bi četvrti...!!!? Međutim, Allah nije zakonom odredio četvrti način razvoda.

Ibn-Kajjim kaže: "Da to nije razvod pokazuje i činjenica da je Allah Uzvišeni regulirao pitanje razvoda nakon seksualnog odnosa za koji se nisu ispunile tri odredbe koje su u suprotnosti s razvodom uz naknadu žene:

1. da muž ima pravo vratiti ženu, 2. da se smatra trorijekom, pa nije dopušteno nakon što se ispuni broj dok ne bude imala seksualni odnos s mužem, 3. da razvodni rok - iddet traje tri mjeseca pranja."

Na osnovi jasnog teksta i konsenzusa utvrđeno je da u slucaju rastave na inicijativu i plaćanje naknade od žene nema povratka. U sunnetu i riječima ashaba utvrđeno je da u tom slucaju iddet traje jedno mjesечно pranje. Isto tako, tekстом Kur'ana utvrđeno je da je to dozvoljeno nakon puštanja dvorijekom, te trorijeka nakon toga, iz čega se jasno vidi da to nije razvod.

Ibn-Kajjim kaže: "Rastava na inicijativu i plaćanje naknade od žene smatra se prekidom bez obzira na izgovorenu riječ, pa čak ako je i izgovorena riječ razvod."

Ako pažljivo pročitate naprijed navedeni tekst, vidjet ćete da rastava na inicijativu i davanje naknade od žene ne predstavlja razvod, nego prekid. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

razvodni rok kao i za druge raspu{teniceDrugi zastupaju drugo mi{ljenje, a Ibn-Omer je donosio rje{enja prema prvom mi{ljenju dok nije ~uo da Osman ibn Affan donosi rje{enja na osnovi drugog mi{ljenja, pa je to i sam prihvatio rekav{i: - Osman je najbolji i najznaniji me|u namaAbde navodi od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera, da je rekao: "Razvodni rok `ene koj se rastavila na svoju inicijativu i uz naknadu traje jedno mjesечно pranje." Ibn-Abbas ka`e: "Njen razvodni rok traje jedno mjesечно pranje." To isto zastupa i Ikrime, dok Ebban Ibn Osman i svi naprijed navedeni smatraju da je rastava na inicijativu i uz naknadu `ene samo prekidOni to dokazuju predanjem Ebu-Davuda i Tirmizije, koji navode od Ibn-Abbasa: /347/ "@ena Sabita ibn Kajsa napustila je svog mu`a uz saglasnost Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je naredio da joj razvodni rok bude jedno mjesечно pranje." Zatim Tirmizi ka`e: "To je hadis hasengarib." Tirmizi prenosi tako|er od Rebije bint Mu'avvez bint Afra: /348/ "Ona je napustila mu`a u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji joj je naredio da joj razvodni rok bude jedno mjesечно pranje." Tirmizi ka`e: "Ta~no je da joj je naredio da provede razvodni rok u trajanju od jednog mjesecnog pranja."

Ibn-Mad`e navodi predanje od Rebije bint Muavvez bin Afra, koja je rekla Ibadi ibn Velidu ibn Ubadi ibn Samitu kada je od nje zatra`io da mu ispri~a sve o svom slucaju: - Napustila sam mu`a, zatim oti{la Osmanu i upitala ga: "Koliko mi traje iddet?" On je rekao: /349/ "Za tebe nema iddeta, ako to nije nedavno bilo, pa si u tom slucaju du na s njim ostati dok ne dobije{menstruaciju." Zatim je rekla: "U vezi s tim ja slijedim presudu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u slucaju Merjeme el-Mugaliye, koja je bila udana za Sabita ibn Kajsa, pa ga je napustila."⁹²

Mes'ela: Po mi{ljenju ~etverice imama i ve}ine učenjaka, ~ovjek kojega je napustila `ena uz naknadu ne mo`e je vratiti u toku razvodnog roka bez njenog pristanka, jer ona je dobila u posjed sebe time {to mu je dala naknaduSufjan Es-Sevri ka`e: "Ako je

⁹² Ja bih rekao da je jasan dokaz onih koji kažu da je razvodni rok - iddet žene koja je napustila muža uz naknadu jedno mjesечно pranje. To potvrđuje stav onih koji kažu da napušta -nje muža od žene uz naknadu nije razvod, jer da je to razvod, razvodni rok bi trajao tri mjeseca pranja.

To, dakle, nije razvod, čak da je učinjen i uz izgovor riječi razvoda, budući da je namjera i sam čin napuštanje, a ne razvod. Naime, izgovor nema značaja ako je namjera jasna.

napu{tanje bilo bez izgovora rije~i razvod, to je rastava i on je ne mo`e vratiti Ako je to nazvano razvodom, on je mo`e vratiti dok je u iddetu." Isti stav ima i Davud ibn Ali Zahiri.⁹³ Svi se sla`u da onaj koga je `ena napustila uz naknadu mo`e da je o`eni u toku iddeta.

Mes'ela: Isto tako, postoji razila`enje i u pogledu toga da li ~ovjek u toku iddeta mo`e po drugi put pustiti `enu Postoje tri mi{ljenja, a najispravnije je ono koje ka`e "da on to ne mo`e u`initi budu}i da ona posjeduje sebe i odvojena je od njega"

"To su Allahovi propisi, pa ih ne naru{avajte! A oni koji Allahove propise naru{avaju, nepravedni su!" Ovi propisi koje vam je propisao predstavljaju Njegove granice, pa ne prelazite te granice To se potvr}uje u sahih hadisu: /350/ "Allah je, doista, postavio granice, pa ne prelazite ih, odredio stroge du`nosti, pa ne izostavljajte ih, odredio stroge zabrane, pa ne kr{ite ih, a o nekim stvarima nije govorio iz samilosti prema vama, a ne zbog zaborava, pa za njih ne pitajte!"

"A ako je opet pusti, ona mu se ne mo`e vratiti {to se ne}e za drugog mu`a udati." To zna~i: ako ~ovjek pusti svoju `enu tre}i put nakon {to joj je dao razvod dva puta, ona je za njega haram dok se ne uda za drugog mu`a, tj dok ne stupi u legalan intimni odnos sa drugim mu`em Ako bi s njom neko stupio u seksualni odnos izvan braka, pa makar i na osnovi zakletve, ona nije dopu{tena prvom, jer on joj nije mu` Isto je i u slu~aju ako se uda, pa mu` s njom ne bude imao seksualni odnos, jer ni tada nije dopu{tena udaja za prvoga mu`a Me}u {erijatskim pravicima poznat je i stav Seida ibn Musejjeba, r.h., koji ka`e: "Svrha dopu{tenja prvome ostvarena je samim ~inom ugovora s drugim." U pogledu vjerodostojnosti ovog predanja od Seida ima primjedbi, budu}i da Seid ibn Musejjeb prenosi i suprotan stav Naime, Ebu-D`afer Ibn-D`erir, r.h., navodi predanje od Seida ibn Musejjeba, koji prenosi od Ibn-Omera, a ovaj od

Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: /351/ - U tom predanju govori se o ~ovjeku koji je o`enio `enu, a zatim je pustio prije nego je uople stupio s njom u seksualni odnos Nju je, zatim, o`enio drugi ~ovjek, pa je pustio prije nego je s njom stupio u seksualni odnos Pitanje je bilo: "da li se ona mo`e vratiti prvome?" Rekao je: "Ne, dok ona ne osjeti njegovu vodu i on njenu." Imam Ahmed navodi predanje s lancem od Salima ibn Abdullaha ibn Omera, koji navodi od Seida ibn Musejjeba, a on od Ibn-Omera, koji prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: /352/ "[ta u slu~aju ~ovjeka koji je imao `enu, pa je pustio, a zatim se ona udala za drugog ~ovjeka, koji je pusti prije nego je stupio s njom u seksualni odnos, pa se ona vrati prvome mu`u?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Dok ne osjeti njegovo sjeme!" Stoga je te{ko prihvatiti da Seid ibn Musejjeb navede suprotno predanje i to bez utemeljenja! Allah to najbolje zna!

Ibn-D`erir prenosi od Ai{e: /353/ da je neki ~ovjek pustio svoju `enu tri puta, nakon ~ega se ona udala za drugog ~ovjeka Ovaj ju je pustio prije nego je i dotaknuo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, postavljeno je pitanje da li je dopu{teno da se vrati prvome mu`u On je rekao: "Ne, dok drugi ne obavi s njom akt kao {to je prvi!" To navode El-Buhari, Muslim i En-Nesa'i putem Ubejdullaha ibn Omera al-Amrija.

Pod drugim mu`em misli se na onoga koji `eli tu `enu s namjerom da s njom stalno `ivi, kao {to je propisano u braku, a pod izrazom: ne misli se samo na spermu Naime, imam Ahmed i En-Nesa'i prenose od Ai{e, r.a., da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /354/ jer pretpostavlja seksualni akt Ako je, me}utim, cilj drugog vjen~anja samo da omogu}i ponovnu udaju za prvoga mu`a, taj drugi se smatra "muhallilom", koji se prekorava i proklinje u hadisima Ukoliko on tu namjeru javno iznese pri sklapanju braka, brak je neva`e}i, prema mi{ljenju svih imama.

Hadisi o ~ovjeku koji `eni `enu da bi joj bio dopu{ten ponovni brak s prvim mu`em, i o ~ovjeku kojemu se to ~ini:

1. Od Ibn-Mes'uda navodi se direktno predanje od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /355/ "Allah je prokleo `enu koja tetovira i onu koja se `eli tetovirati, `enu koja uple}e tu}e kose (stavlja perike) i onu kojoj se uple}u (stavljaju perike), zatim ~ovjeka koji `eni

⁹³ Ja bih dodao: Allah najbolje zna, a stav Sufjana es-Sevrija ispravniji je u pogledu vra}anja ako to on `eli, budu}i da je napu{tanje uz naknadu rastava, pa joj mo}e pri}i samo uz njen pristanak, tj. uz novi ugovor. Naime, nakon napu{tanja uz naknadu nema vra}anja, jer to je isto kao i u pogledu drugog dijela rije}i kojima se odgovara onima koji ka}u da je napu{tanje uz naknadu razvod, {to je navedeno na po}etku ovoga pitanja. To zna}i: }ena koja je napustila mu}a uz naknadu ne mo}e biti vra}ena u toku razvodnog roka - iddeta bez njena pristanka. Stoga, to zna}i kao da Sufjan ka}e: "Ako smatrate da je napu{tanje uz naknadu razvod, onaj koji je razveden u toku iddeta mo}e vratiti svoju suprugu."

- `enu da bi joj time omogu}io ponovni brak s prvim mu`em, mu`a kojemu se ta usluga ~ini, te onoga koji uzima kamate i onoga od koga ih uzima!"
2. Od Alije ibn Ebi-Taliba navodi se: /356/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je onoga koji uzima kamatu i onoga od koga je uzima, njegove svjedoke i pisara; `enu koja tetovira i onu koja se tetovira radi ljepote; onoga ko sprje~ava da se daje sadaka (milostinja); muhallila i onoga kome ovaj ~ini usluguTo je zabranjeno jo{ od Nuha! /Prenosi imam Ahmed./
 3. Od D`abira, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo muhallila i onoga kome tu uslugu ~iniHadis je slab; navodi ga Tirmizi.
 4. Od Ukbe ibn Nafia navodi se da je: /358/ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "Ho}ete li da vas obavijestim o posu|enom jarcu?" Odgovorili su: "Da!" Tada je rekao: "To je muhallil! Allah je prokleo muhallila i onoga kome se to ~ini!" / Navodi ga jedino Ibn-Mad`e./
 5. Od Ibn-Abbasa navodi se: /359/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je i muhallila i onoga kome se to ~ini." /Prenosi Ibn-Mad`e./
 6. Ebu-Bekr ibn Ebi-[ejbe navodi predanje s lancem od Omera ibn Hattaba, koji ka`e: "Muhallil, a i onaj kojemu to ~ini, ne}e biti doveden meni, a da ga ne kamenujem." Od Osmana ibn Affana navodi se da mu je tu`en neki ~ovjek koji je o`enio neku `enu da bi je u`inio dopu{tenom - halal njenom prvome mu`u, pa ih je on rastavioOvako se prenosi od Alije ibn Abbasa i vi{e ashaba, radijallahu anhum.

"A ako je pusti", tjdrugi mu` nakon {to je s njom imao seksualni odnos,

"onda njima dvoma nije grijeh da se jedno drugome vrate", tj`ena i njen prvi mu` "...ako misle da }e Allahove propise izvr{avati", tjda }e u dobru zajedno `ivjetiMud`ahid ka`e: "Ako misle da njihov brak ne}e biti obmana i tama."

"To su granice Allahove", tjNjegovi zakoni i odredbe "koje On obja{njava", tjobrazla`e "ljudima koji znaju".

U pogledu `ene koja se uda drugi put, nakon prvog ili drugog pu{tanja i prolaska razvodnog roka - iddeta iz razvoda s prvim mu`em, te pu{tanja od drugog mu`a i zavr{etka razvodnog roka - iddeta, a zatim njenog povratka

prvome mu`u, postavlja se pitanje: da li se njemu vra}a s pravom na rastavu samo onoliko koliko mu je puta ostalo od prethodnog braka (ukupno tri puta), {to je stav imama Malika, [afije i Ahmeda, ili drugi brak poni{tava sve {to je bilo prije njega, te se vra}a prvome mu`u sa svim pravima, {to je stav Ebu-Hanife i njegovih u`enikaKao dokaz za to oni isti~u: ako je drugi mu` poni{tio sve prije definitivnog razvoda, normalnije je da poni{ti sve {to je ispod togaAllah to najbolje zna!

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ سِرِّهِنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضُرًّا لِنَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْدِي اللَّهِ هُرُورًا وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

"Kada pustite `ene, pa one ispune svoj razvodni rok, tada ih ili na lijep na~in zadr`ite, ili velikodu{no otpremiteI ne zadr`avajte ih nanose}i im {tetu, a onaj ko tako postupi, u`inio je nasilje sebi! Ne poigravajte se Allahovim propisima i sjetite se blagodati Allahove prema vama i {to vam je objavio Knjigu i mudrost kojom vas savjetuje! Allaha se bojte i znajte da Allah sve zna!"/231/

Allah Uzvi{eni nare}uje ljudima da budu dobri kada neko od njih pusti `enu na na~in koji pretpostavlja mogu}nost opozivaKada pro}e razvodni rok i ostane samo toliko da se omogu}ava vra}anje, ~ovjek treba ili zadr`ati `enu, tjvratiti je na lijep na~in u nepovredivost bra~nog `ivota pokazu}i javno da je vra}a i da `eli s njom `ivjeti na op}e dobro, ili je pustiti, tjostaviti dok ne pro}e razvodni rok, pa je izvesti iz svoga doma na lijep na~inAllah Uzvi{eni ka`e: "I ne zadr`avajte ih da biste im u`inili {tetu!" Ibn-Abbas i dio tabiina ka`u: "Kada se pribli}i kraj razvodnog roka `ene, mu` je vra}a ometaju}i je da ne ode za drugoga, zatim je ponovo pu{ta i ostavlja u razvodnom roku itdkako bi joj ovaj rok bio {to du`i." Allah je to zabranio i zaprijetio:

"jer onaj ko tako postupi, u`inio je nasilje sebi!" tim svojim suprotstavljanjem Allahovoj zapovijedi.

"Ne poigravajte se propisima Allahovim!" U vezi s ovim rije~ima Ubade ibn Samit obja{njava: - U vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,

~ovjek bi rekao drugome: "Tvoja supruga je moja kjerka!", a zatim bi rekao: "[alio sam se!" "Ona je oslobođena robinja!" A zatim: "[alio sam se!" Zato je Allah Uzvišeni objavio:

"Ne poigravajte se propisima Allahovim!" Allahov Poslanik, salla -llahu alejhi ve sellem, u vezi s tim ka`e: /360/ "Ko izgovori tri stvari u {ali ili ne, one za njega va`e: razvod, oslobađanje roba i brak!"

"..i neka vam je na umu blagodat koju Allah daje!", tj{alju}i vam Svoje poslanike sa uputom,

"i Knjiga i mudrost koju vam objavljuje", tji sunnet; "kojom vas savjetuje", tjnare|uje vam i zabranjuje.

"Bojte se Allaha!", tju svemu {to ~inite i ne ~inite.

"I znajte da Allah sve dobro zna!" Allah upozorava da se Njemu ne mogu sakriti ni va{e tajne ni javne stvari, i da je vas nagraditi, odnosno kazniti za to!

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضُوا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۗ ذَٰلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنَكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۗ ذَٰلِكُمْ أَزْكَ لَكُمْ وَأَطْهَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٦٠﴾

"A kada pustite `ene pa ispune njihov razvodni rok, ne ometajte ih da se udaju za mu`eve svoje, kada se slo`e da lijepo `ive! Ovim se savjetuju oni me|u vama koji vjeruju u Allaha i drugi svijetTako vam je ~ednije i ~estitijeA Allah zna, a vi ne znate." /232/

Ali ibn Ebi-Talha navodi od Ibn-Abbasa: - Ovaj je ajet objavljen u vezi s ~ovjekom koji pusti svoju `enu jednom ili dva puta, pa joj pro|e razvodni rok, a on je potom nastoji o`eniti i vratiti, {to i `ena `eli, ali joj to ne dozvoljavaju njeni starateljiAllah je zabranio da joj to oni spre~avajuOvo je stav dijela tabiina, a pokazuje da se `ena ne mo`e sama udati, nego da mora imati starateljaU predanju stoji: /361/ "Nema braka bez smjernog staratelja i dva pravedna svjedoka." U vezi s ovim pitanjem postoje razmimoila`enja me|u u~enjacija, {to smo utvrdili u "Knjizi odredbi/El-Ahkam", Allahu hvala!

U hadisu koji navodi Tirmizi kao sahih u verziji od Ma'kala ibn Jessara stoji /362/ da je on udao svoju sestru za jednog muslimana u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je ona jedno vrijeme kod njega bila, a zatim je on pustio i nije je vratio do kraja isteka razvodnog rokaPotom se

ponovo u nju zaljubio, kao i ona u njega, i bio je me|u onima koji su je prosiliTada mu je on rekao: "Luke' ibni Lukke'! Po~astio sam te i o`enio njom, pa si je pustio! Tako mi Boga, neje ti se nikada vratiti." Znaju|i njegovu potrebu za njom i njenu potrebu za njim, Allah je objavio slijede}e:

..- - .
"Kada pustite `ene i njihov razvodni rok pro|e.do rije~i ...a vi ne znate"Kada je Ma'kal to ~uo, rekao je: "Slu{am i pokoravam se Gospodaru svome!", a zatim ga je pozvao i rekao: "O`enit }u te i po~astititi!", A Ibn-Merdevejh tome dodaje: "I u~init }u kefaret za svoju zakletvu!"

"Ovim se savjetuju oni me|u vama koji vjeruju u Allaha i drugi svijet", tjna vama je da ne spre~avate `ene da se udaju za svoje mu`eve kada se na lijep na~in slo`e, ako vjerujete u Allaha i Njegov zakon i bojite se od kazne na drugom svijetu.

"To vam je bolje i ljep`e", tjbolje je da slijedite Allahov zakon pri vra}anju {ti -}enica njihovim mu`evima i izbjegavate zagri`enost u tome, bolje je za vas i ~istije za va{a srca.

"Allah zna" u ~emu je dobro {to vi radite i {to ne radite, "dok vi to ne znate".

* وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَ ۗ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۚ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ وِثْرًا إِلَّا وَسْعَهَا ۚ وَلَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَالِدَيْهِ ۗ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَٰلِكَ ۗ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْرِعُوا بِأَوْلَادِكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَاءً أَنْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٦١﴾

"Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine ako `ele da dojenje bude potpuno! Otac djeteta du`an je hraniti ih i odijevati na uzoran na~inNiko se ne zadu`uje iznad mogu}nosti svojih: majka ne smije nanijeti {tetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta! Nasljednik ima sli~ne obavezeZato, ako njih dvoje na lijep na~in i po dogovoru odlu~e dijete odbiti, nisu grje{ni! A ako za`elite svojoj djeci dojilje na|i, nije vam grijeh kada predate ono {to na lijep na~in ho}ete datiBojte se Allaha i znajte da Allah dobro vidi {to vi

radite!" /233/

Allah Uzvi{eni upu}uje majke da doje svoju djecu puni period dojenja, a to je dvije godine, nakon ~ega nema potrebe za dojenjemU tom smislu, ka`e:

"ako `ele da dojenje bude potpuno!" Ve}ina imama smatra da srodstvo po mlijeku nastaje samo ako je dijete mla}e od dvije godineStoga, ako dijete starije od dvije godine doji istu dojilju ne postaju brat ili sestra po mlijekuU poglavlju "O onome {to je navedeno da se dojenjem u uzrastu ispod dvije godine ostvaruje srodstvo po mlijeku", Tirmizi navodi predanje od Umme-Seleme, koja ka`e: Allahov Poslanik je rekao:/363/ "Dojenje kojim se stje~e srodstvo po mlijeku samo je ono kojim se zasiti iz dojke u razdoblju prije odbijanja." Ovo je hasen-sahih hadisPrema ve}ini poznavalaca ovoga pitanja me|u ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te drugim autoritetima, samo dojenje u razdoblju prve dvije godine `ivota povla~i sobom srodstvo po mlijeku, dok se u periodu nakon dvije godine uzrasta djeteta to ne uzima u obzirOvaj hadis prenosi samo Tirmizi, a njegovi prenosioci odgovaraju uvjetima El-Buharije i Muslima.

Rije~i "iz dojke", zna~e "iz mjesta dojenja u periodu ispod dvije godine" pri ~emu se misli na uzrast djeteta koje doji, kao {to stoji u hadisu koji prenosi Ahmed od Berra'a ibn Aziba, koji ka`e: - Kada je umro Ibrahim, sin Vjerovjesnikov, on je rekao: /364/ "Moj sin je umro kao dojen~e, pa }e on imati dojilju u D`ennetu!"..Tako prenosi El-Buhari od [u'betaNjegov sin je, naime, imao godinu i deset mjeseci, pa je zato rekao "Imat }e dojilju", tjtamo }e dovr{iti period dojenjaDarekutni navodi predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /365/ "Srodstvo po mlijeku nastaje samo dojenjem u periodu od dvije godine." (Ja bih rekao: to prenosi Malik u "Muvetta'u" od Ibn-Abbasa kao i Ed-Dareverdi i dodaje /366/ "Ono {to je preko dvije godine, to ni{ta ne predstavlja" i to je ispravnije.) Ebu-Davud et-Tajalisi prenosi od D`abira da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /367/ "Nema dojenja nakon odbijanja i nema siro~eta nakon puno-ljetnosti." Prava potvrda ovog hadisa nalazi se u rije~ima Allaha Uzvi{enog:

"i odbija ga u toku dvije godine, pa nek bude zahvalan Meni..." (31:14), a zatim: "nosi ga i odbija od dojenja nakon trideset mjeseci"(46:15)

Stav da se dojenje ne uzima u obzir nakon dvije godine prenosi se od Alija, Ibn-Abbasa, Ibn-Mes'uda, D`abira, Ebu-Hurejra, Ibn-Omera, Umme-Seleme, Seida ibn Musejjeba, Ata'a i ve}ine u~enjakaTo je stav [afiye, Ahmeda, Ishaka, Sevrija, Ebu-Jusufa, Muhammeda i Malika u jednoj verzijiMalik ka`e: "Ako se dijete odbije prije dvije godine, pa ga `ena doji nakon odbijanja, to se ne uzima u obzir budu}i da mu je to kao hrana." To je predanje od Evza'ijaOd Omera i Alije prenosi se da ka`u: "Nema dojenja poslije odbijanja!", a pretpostavka je da oni ovdje misle na dvije godineIsto tako, ve}ina u~enjaka ka`e: "Bez obzira da li bilo odbijeno ili ne", a pretpostavlja se da misle na sam ~in, kao {to ka`e MalikAllah to najbolje zna!

[to se ti~e mi{ljenja Ai{e u pogledu starijeg djeteta, da to uti~e na srodstvo po mlijeku, ona to dokazuje hadisom Salima, roba Ebi-Huzejfe, kada je /368/ "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio supruzi Ebu-Huzejfe da ga zadoji, iako vi{e nije bio mali, tako da joj je nakon toga slobodno dolazio." To su druge supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odbile, smatraju}i to posebnim slu~ajemTo je stav ve}ine u~enjakaArgument ve}ine u~enjaka u koje spadaju: ~etiri imama, sedam {erijatskih pravnika, veliki ashabi, te druge supruge Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (osim Ai{e), jeste predanje koje stoji u dva "Sahiha", a navodi se od Ai{e, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /369/ "Gledajte ko }e vam biti bra}a, jer je dojenje stvar gladi!" O pitanjima dojenja, posebno dojenja starijeg djeteta, bit }e vi{e govora uz ajet:

"i pomajke va{e koje su vas dojile" (4:23).

"Otac djeteta du`an je hraniti ih i odijevati na uzoran na~in." O~evi djece du`ni su izdr`avati njihove majke i osiguravati im odje}u na uzoran na~in, tju skladu s obi~ajima u mjestu gdje `ive, bez pretjerivanja ili {krtarenja i u skladu sa svojim mogu}nostima i imovinomAllah Uzvi{eni ka`e:

"Neka imu}ni prema bogatstvu svome tro{i, a onaj koji je u oskudici, prema tome koliko mu je Allah dao, jer Allah nikoga ne zadu`uje vi{e nego {to mu je daoAllah }e sigurno poslije tegobe last dati." (65:7) Ed-Dahhak ka`e: "Ako ~ovjek pusti suprugu, a s njom ima dijete koje ona doji, on je du`an

izdr`avati je i odijevati na uzoran na~in."

"Majka ne smije nanijeti {tetu zbog djeteta svoga", tjtim {to }e ga odvojiti od sebe kako bi nanijela {tetu njegovom ocu koji }e ga odgajatiOna, naime, nema pravo odvajati ga od sebe dok mu ne da mlijeko, bez kojeg naj~e{}e ne mo`e `ivjetiTek nakon toga, ona ga mo`e od sebe odstraniti ukoliko `eli s tim da ne u~ini {tetu njegovom ocuOtac takoler nema pravo oduzeti dijete od njegove majke kako bi joj nanio {tetuStoga Allah Uzvi{eni ka`e:

"a ni otac zbog svog djeteta - ta...", tjni on neka ne uzima dijete od nje kako bi joj {tetu nanioTo navode dio tabiina te neki drugi u~enjaci.

"Nasljednik ima sli~ne obaveze." On ima obaveze sli~ne onima koje ima i otac djeteta u pogledu tro{kova za majku djeteta, zadovoljavanja njenih prava i nenano{enja joj bilo kakve {teteTo je mi{ljenje ve}ineTo navode kao argument i sljedbenici Ebu-Hanife i Ibn-Hanbela, koji smatraju da su i ro{aci obavezni jedni druge izdr`avati, a prenosi se i od Omera ibn Hattaba i ve}ine pripadnika zdrave tradicije, to se preferira na osnovi hadisa Semure, koji se navodi direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /370/ "Ko bude imao kao roba bli`eg rojaka - mahrema, du`an je osloboditi ga." Usto navodi da dojenje poslije dvije godine ponekad mo`e biti i {tetno za dijete, bilo u fizi~kom ili psihi~kom smisluOd Alkame se prenosi da je Allahov Poslanik vidio `enu kako doji dijete starije od dvije godine, po joj je rekao: "Nemoj ga dojiti!"

"Zato, ako njih dvoje na lijep na~in i po dogovoru odlu~e dijete odbiti, nisu grje{ni!" To zna~i, ako se oni sla`u da ga odbiju prije dvije godine i u tome vide njegovo dobro, tada nisu grje{niU tom slu~aju ne treba da taj stav zauzme jedno mimo drugog, ili to nametne drugome bez dogovoraTo je alternativno rje{enje za dijete, odnosno obaveza da se gleda njegov interes kao vid milosti Bo`ije prema Njegovim robovima, jer On upozorava roditelje i upu}uje ih da vode ra~una o svojim interesima, kao i interesima djetetaU poglavlju "Et-Talak" (Razvod) Allah Uzvi{eni ka`e:

"a ako vam djecu doje, onda im dajte zaslu`enu nagradu sporazumijevaju}i se me|usobno na lijep na~inA ako nastanu razmirice, u tom slu~aju }e druga dijete dojiti." (65:6)

"A ako za`elite svojoj djeci dojlje

na}i, nije vam grijeh predati ono {to na lijep na~in ho}ete dati." Ako se oni slo`e da otac od dojlje uzme dijete zbog odre|enog razloga, nema smetnje da on dojlji na lijep na~in da naknadu za njen dotada{nji trudU tom slu~aju njegovo dijete }e dojiti druga uz nadoknadu, u skladu s lijepim opho~lenjem.

"Bojte se Allaha!", u svakoj situaciji,

"i znajte da Allah dobro vidi ono {to vi radite"Ovim je re~eno da se Njemu ne mo`e ni{ta sakriti, ni rije~i ni djela.

وَالَّذِينَ يُؤَوِّنُونَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣٧٤﴾

"Oni koji od vas umru ostavljaju}i `ene svoje, `ene su du`ne ~ekati ~etiri mjeseca i deset danaI kada one ispune propisani rok, vi niste grje{ni za ono {to one po propisu uradeA Allah dobro zna ono {to vi radite." /234/

Ovo je zapovijed od Allaha Uzvi{enog `enama ~iji mu`evi umru da rok ~ekanja provedu u trajanju od ~etiri mjeseca i deset no}iOva odredba odnosi se podjednako na `ene koje su imale seksualni odnos kao i one koje nisu, te o tome postoji konsenzusOsnov na kome se zasniva obuhva}anje `ena koje nisu stupile u seksualni odnos jeste op}i smisao ajeta, te hadis koji prenosi imam Ahmed, prire|iva~i Sunena, te kojega Tirmizi smatra za sahih: /371/ - Ibn-Mes'udu je postavljeno pitanje u vezi s ~ovjekom koji je o`enio neku `enu, pa zatim umro prije nego je s njom stupio u seksualni odnos a nije joj vjen~ani dar (mehr) odredioTo pitanje su mu postavili vi{e puta"Odgovorit }u na osnovi svog mi{ljenja", ka`e on, "pa ako bude ispravno, to je od Allaha, a ako bude pogre{no, to je od mene i {ejtanaAllah i Njegov Poslanik su ~isti od togaNjoj pripada puni iznos mehra." U drugoj verziji stoji: "Njoj pripadaju odgovaraju}a naknada bez umanjenja ili pove}anja, te rok ~ekanja - iddet i nasljedstvo." Ma'kal ibn Jesar el-E{d'e'i tada je ustao i rekao: "`uo sam da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako presudio u slu~aju Buru'e bint Va{ik", a na to se Abdullah jako obradovao! U jednoj

verziji stoji: /372/ - Zatim su ustali ljudi iz plemena E{d`e' i kazali: "Svjedo~imo da je Allahov Poslanik u skladu s tim presudio u slu~aju Buru'e bint Va{ik!" Iz toga se izuzima samo `ena kojoj je mu` umro dok je u drugom stanju jer njen rok ~ekanja - iddet traje do kraja trudnoe, makar se to dogodilo na trenutak nakon njegove smrtiTo je u skladu s op}im zna~enjem ajeta:

"a trudne `ene imaju rok ~ekanja sve dok ne rode" (65:4), te sa sunnetomNaime, u hadisu Sebi'e el-Eslemije, koji je zabilje`en u El-Buharijinom i Muslimovom "Sahihu" u vi{e verzija, stoji: /373/ "da je umro njen mu`, Sad ibn Havle, dok je bila trudna, pa je ona uskoro nakon njegove smrti rodila", a u drugom predanju "pa je rodila nekoliko no}i po njegovoj smrti", pa kada joj je pro{lo pranje poslije poroda, pripremila se za vjeridbuKod nje je do{ao Ebu-Senabil ibn Ba'kek i rekao joj: "Vidim da si se dotjerala, kao da se ho}e{ udati!? Tako mi Boga, ne mo`e{ se udati dok ti ne proe ~etiri mjeseca i deset dana!" Kada mi je to rekao, opremila sam se i oti{la Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i upitala o tomeOn mi je dao fetvu - sud da sam postala slobodna ~im sam rodila i kazao da se udam ako mi se uka`e prilika!

Od toga se izuzima supruga ako ima status robinje budu}i da je njen rok ~ekanja pola roka slobodne `ene, tj dva mjeseca i pet no}i - prema mi{ljenju ve}ineNaime, ako je njen razvodni rok u normalnim uvjetima polovina, tako je i u slu~aju ~ekanja poslije smrti.⁹⁴

Ima u~enjaka poput Muhammeda ibn Sirina i nekih zahirija, koji izjedna~avaju slobodne `ene i robinje u ovom pitanju na osnovi op}eg zna~enja ajeta, odnosno zato {to je rok ~ekanja stvar konstitucije ~ovjeka, u kojoj su stvorenja formalno identi~na.

Seid ibn Musejjeb te neki drugi navode da je mudrost {to je rok ~ekanja u slu~aju smrti mu`a ~etiri mjeseca i

deset no}i u tome {to postoji vjerovatno}a za~e}a u matericiUkoliko se sa~eka, ono }e se iskazatiU hadisu Ibn-Mes'uda u oba Sahiha, i u nekim drugim zbirkama, stoji: /374/ "Stvaranje svakoga od vas traje u trbuhu majke njegove ~etrdeset dana kao sperma, zatim isto toliko kao zakva~ak, zatim isto toliko kao komad mesa (plod), a zatim se {alje melek da u njega udahne du{u." Ova tri perioda po ~etrdeset dana predstavljaju ~etiri mjeseca, a deset dana nakon toga je za pojavu pokreta nakon udahnjivanja du{eZato imam Ahmed smatra da je rok ~ekanja - iddet majke djeteta - rok slobodne `ene, jer je ona postelja - kao i slobodne.⁹⁵ Imam Ahmed prenosi od Amra ibn Asa da je rekao: /375/ "Ne komplicirajte nam sunnet na{eg Vjerovjesnika jer rok ~ekanja majke djeteta, ukoliko umre njen gospodar, traje ~etiri mjeseca i deset dana!" Bilje`e ga, tako}er, Ebu-Davud i Ibn-Mad`e.

"I kada one ispune propisani rok, vi niste grje{ni za ono {to one po propisu uradeA Allah dobro zna ono {to vi radite." Iz ovoga se mo`e zaklju~iti da je du`nost da se za `enu ~iji je mu` umro ograni~i period `alosti u vremenu trajanja iddeta..U dvjema zbirkama vjerodostojnih hadisa u vi{e verzija se navodi od Ummi-Habibe i Zejnebe bint D`ah{, majke vjernika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /376/ "@eni koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan nije dopu{teno `aliti za nekim preko tri dana, izuzev u slu~aju smrti mu`a, kada je ovaj rok ~etiri mjeseca⁹⁶ i deset dana." U oba se Sahiha, tako}er, navodi predanje od Ummi-Seleme: /377/ da je neka `ena rekla: "Allahov Poslani~e! Mu` moje k}eri je umro, pa se ona `ali {to ne smije o~i premazati surmom! " On je rekao: "Ne!" Navodi se da je to rekao dva ili tri puta, a zatim: "Ona treba da ~eka ~etiri mjeseca i deset danaNeke od vas su u doba paganstva ~ekale po godinu dana!"

Rije~ " `alost" ovdje zna~i izbjegavanje mirisa, obla~enja odje}e koja privla~i mu{karce, upotreba nakita i sIpO op}em mi{ljenju svih, to je du`nost u periodu ~ekanja nakon smrti,

⁹⁴ Ja bih rekao: Ako se robinja ka}njava polovinom kazne, to ne zna~i da }e njen iddet biti upola manji... budu}i da status slobodne }ene nije isti kao i status robinje. Me}utim, materica slobodne }ene ne razlikuje se od materice robinje. Kada se meleku naredi da udahne duh u zametak slobodne }ene, to se ne razlikuje od robinje. Vrijeme razvoja ploda, od sperme do zakva~ka, odnosno komada mesa, jednak je i kod slobodne }ene i kod robinje. Cilj je zakonodavca, me}utim, odre}enje pripadnosti djeteta, tj. }ije je dijete? Prema tome, budu}i da se periodi razvoja ploda ne razlikuju u smislu stvaranja, nema osnove za razliku roka ~ekanja slobodne }ene od roka robinje. Ako tu Allah Uzvi{eni nije uspostavio razliku, nego je to naveo op}enito, ni Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne obavje{tava nas da iddet robinje traje polovinu iddeta slobodne }ene - postavlja se pitanje: na }emu se to zasniva mi{ljenje o dva razli~ita roka ~ekanja - iddeta? Uporedba ovog roka sa }erijatskim kaznama ovdje je uporedba sa razlikom, }to se jasno vidi!

⁹⁵ Ja bih rekao: Status slobodne }ene isti je kao i status robinje, }iji se rokovi ~ekanja - iddeta ne razlikuju. Ako je robinja supruga roba ili majka djeteta, njen rok ~ekanja isti je kao i kod slobodne }ene, budu}i da im je i trajanje konstituiranja ploda isto. Postavlja se pitanje: da li ropstvo/ubudijet/ mijenja konstituciju... ?

⁹⁶ Ja bih dodao: Za }enu koja je o}alo{~ena nije propisana posebna odje}a, pa }e ona nositi uobi~ajenu odje}u izbjegavaju}i dotjerivanje. A }to se ti}e uvjerenja da o}alo{~ena }ena mora nositi crnu odje}u, to je pogre{no i haram...

dok nije obaveza u razvodnom roku s mogu}no{}u opozivaU pogledu obaveznosti u razvodnom roku kona~nog pu{tanja (ba'in) postoji i drugo mi{ljenje, tjda je `alost obavezna za sve `ene, maloljetne ili starije, slobodne ili robinje, muslimanke ili nevjernice, {to implicira op}e zna~enje ajetaSevri i Ebu-Hanife od toga izuzimaju nevjernicu zbog samog nevjerstva i maloljetnicu zbog nepostojanja obaveznosti.

"I kada one ispune propisani rok", tjkada im pro}e iddet, "nije vam grijeh", tjnjihovim starateljima, "vi niste odgovorni za ono {to one, po zakonu, urade", tjda se uljep{aju i dotjeraju, te se nastoje udatiI to je zna~enje rije~i (uobi~ajeno, po propisu), kako ka`e Ibn-Abbas.

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطَابَةِ
النِّسَاءِ أَوْ أَكْتَفْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ
لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْرَضُوا عَقْدَةَ الْكَيْحَاحِ
حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٠٥﴾

"I nije vam grijeh ako tim `enama na znanje date da }ete ih vi zaprositi, ili ako to u du{ama svojim krijeteAllah zna da }ete o njima misliti, ali im potajno ni{ta ne obe}avajte, nego im samo zborite dozvoljeni govoriI ne odlu~ujete se na brak prije nego {to propisano vrijeme za ~ekanje ne iste~e; i imajte na umu da Allah zna {ta je u du{ama va{im, pa Ga se pri~uvajte, i znajte da Allah pra{ta i da je blag.}/235/

Allah Uzvi{eni ka`e:

"I nije vam grijeh ako tim `enama na znanje date da }ete ih vi zaprositi." Misli se: u toku njihovog razdoblja ~ekanja (iddeta) nakon smrti mu'a, bez obznanjivanjaOd Ibn-Abbasa se navodi da to treba u~initi na indirektan na~in, kao {to su izjave: "@elim se o`eniti" ili "Volim takvu i takvu `enu", {to joj se ka`e na na~in kako je uobi~ajenoSve dok je ona u roku ~ekanja, ne mo`e joj otvoreno ponuditi brakIsti je slu~aj i s razvedenom `enom, kojoj se mo`e na isti na~in obznaniti prosidba..Tako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Fatimi bint Kajs kada je nju pustio njen mu` Ebu-Amr ibn Hafs tre}i put, narediv{i joj da razvodni rok provede u ku}i sina Ummi-Kulsum: /378/ "Kada bude{ slobodna, izvijesti me!"

Kada je postala slobodna od braka, on je vjeri za Usame ibn Zejda, svoga roba, i zatim je uda za njega{to se ti~e razvedene `ene,⁹⁷ nema razila`enja u tome da nije dopu{teno nikome osim njenom mu`u obznaniti vjeridbu s njom, niti joj na indirektan na~in ukazati na toAllah to najbolje zna!

"...ili ako to u du{ama svojim krijete", tjako u sebi krijete da ih `elite vjeritiTo je sli~no rije~ima Allaha Uzvi{enog:

"Gospodar tvoj doista zna ono {to grudi njihove taje i ono {to oni na javu iznose" (27:74), ili ako to u du{ama svojim krijeteZato ka`e:

"Allah zna da }ete o njima misliti" u du{ama svojim, pa vam stoga uklanja smetnjeZatim ka`e: "ali im potajno ni{ta ne obe}avajte" Ibn-Abbas ka`e: - To zna~i: nemoj joj govoriti: "Ja sam zaljubljenObe}aj mi da se ne}e{ udati za drugoga" i slu toku razvodnog roka jer je to Allah zabranio.

"...nego im samo zborite dozvoljeni govor!", tjgovorite im ono {to je dopu{teno pri ponudi braka, da ka`u staratelju: "Nemoj me izostaviti za nju, pa da me ne obavijesti{!" To prenosi Ibn Ebi-Hatim.

"I ne odlu~ujete se na brak prije nego {to propisano vrijeme za ~ekanje ne iste~e." To zna~i: ne sklapajte brak prije isteka iddeta - razvodnog rokaU~enjaci se sla`u da nije valjano sklapanje braka u periodu razvodnog roka - iddeta, ali se razilaze u pogledu statusa ~ovjeka koji o`eni `enu u toku ovog roka i stupi s njom u seksualni odnos, s obzirom da }e brak biti neva`e}iPostavlja se pitanje: da li mu je zauvijek zabranjena `enidba s njom ili ne? Postoje dva mi{ljenja, a ve}ina smatra da mu nije haram, nego da je mo`e vjeriti kada pro}e njen razvodni rok.

Imam Malik smatra da mu je taj brak zauvijek zabranjen i haram na osnovi rije~i izre~enih Omeru ibn Hattabu..Me|utim, utvr}eno je da postoji prekid izme|u onih koji to prenose i Omera, a Sevri navodi da je Omer te rije~i povukao odrediv{i joj mehr i u~iniv{i da se njih dvoje sastanu.

"I imajte na umu da Allah zna {ta je u du{ama va{im, pa Ga se pri~uvajte!" Ovim Allah prijeti za ono {to kriju u prsima u pogledu `ena upu}uju}i da kriju dobro, a ne zloIstovremeno On ne ostavlja prostor za gubljenje nade u Njegovu milost, pa ka`e:

⁹⁷ Ja bih dodao: To zna~i, koja je puštena s opozivom tako da njen muž ima prije svakoga drugog pravo vratiti je.

"Znajte da Allah prafta i da je blag."

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ
مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَنِعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدْرَهُ وَعَلَى
الْمَقْتَرِفِ قَدْرَهُ مِمَّا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْحُسَيْنِ ﴿٣١﴾

"Nije vam grijeh ako `ene pustite prije nego u (spolni) odnos s njima stupite, ili prije nego {to im vjen~ani dar odrediteI velikodu{no ih darujte po propisu, imu}an prema svom stanju, a siromah prema svom; to je du`nost onima koji `ele dobro ~initi."/236/

Allah Uzvi{eni je dozvolio da se `ena pusti nakon sklapanja braka, a prije seksualnog odnosaIbn-Abbas i neki drugi ka`u da se pod rije~ju () "dodir" misli na bra~ni odnos! ^ak je dozvoljeno da je pusti i ona ima pravo na razvodnu naknadu (mehr), pa makar se bila vjen~ala bez odre|enja ove naknadeZato Allah Uzvi{eni nare|uje da se `ena podmiri, to jest da joj se naknadi ono {to nije dobila od mu`a, a {to je on du`an dati prema svojim mogu}nostima, tj bogatiji daje naknadu prema svojim, a siroma{niji prema svojim mogu}nostimaIbn-Abbas navodi da je najvi{a otpremnina razvoda sluga, dok je manja u dijelu imovine, a jo{ manja u odjeji!

U~enjaci se razilaze u vezi s pitanjem: da li je ot~premnina obavezna za svaku pu{tenu `enu ili je obavezna samo za onu s kojom nije bilo odnosa i kojoj nije odre|ena razvodna naknada (mehr)U tom smislu, postoji nekoliko mi{ljenja: neki smatraju da je to po`eljno za svaku pu{tenicu, neki da je samo za pu{tenicu s kojom nije bilo odnosa iako joj je utvr|ena razvodna naknada, a neki - i to je naj-prihvatljivije, mada Allah to najbolje zna - da je otpremnina obavezna za pu{tenicu ukoliko s njom nije bilo odnosa i kojoj nije odre|en mehrUkoliko je s njom imao seksualni odnos, obavezan je i odgovaraju}i mehrUkoliko joj je pak utvrdio mehr i pustio je prije seksualnog odnosa, obavezan joj je dati polovinu utvr|enog mehraPoslije seksualnog odnosa obavezan je dati sve i to se smatra naknadom na ime otpremnine, dok je za onu kojoj nije utvr|en mehr, niti je bilo s njom seksualnog odnosa, obavezna otpremnina prema ajetu:

"imu}an prema svom stanju, a siromah prema svome; to je du`nost za one koji `ele dobro ~initi".

وَإِن طَلَقْتُمُوهُنَّ
مِن قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَرِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ
إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْلَمُوا
أَقْرَبُ لِلشَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٢﴾

"A ako ih pustite prije nego {to ste u odnos s njima stupili, a ve} ste im vjen~ani dar od -redili, one }e zadr`ati polovinu onoga {to ste odredili, osim ako se odreknu ili se odrekne onaj koji odlu~uje o sklapanju braka; a ako se vi odreknete - to je bli`e bogobojaznosti! I ne zaboravite da jedni prema drugima dobri budete! Allah doista vidi {to vi radite." /237/

Ovaj ~asni ajet precizira ono {to je navedeno u prethodnom ajetu u vezi s otpremninom pu{teniceNaime, ovim ajetom se obavezuje da se da polovica odre|enog vjen~anog dara (mehra) ukoliko mu` pusti `enu prije seksualnog odnosaDa postoji druga obaveza u pogledu otpremnine, ovdje bi je naveo, pogotovo {to je poredi s prethodnomAllah to najbolje zna! Ono u ~emu postoji konsenzus jeste da je, ukoliko odredi `eni vjen~ani dar, a zatim se rastavi od nje prije odnosa - obavezan dati joj polovicu odre|enog daraIzuzetak ~ini razvod trorijekom, kada je du`an dati kompletan iznos ukoliko se s njom osamljivao, pa makar i ne imao seksualni odnosOvako su sudili pravedne halife /hulafa'ur-ra{idun/Me|utim, [afija navodi predanje sa lancem od Ibn-Abbasa, za kojeg prenosi da je rekao u vezi s ~ovjekom koji o`eni `enu i s njom se osami ali je ne dotakne, zatim je pusti: "Njoj ne pripada ni{ta osim polovica dara, jer Allah Uzvi{eni ka`e:

"A ako ih pustite prije nego {to ste u odnos s njima stupili, a ve} ste im vjen~ani dar od -redili, one }e zadr`ati polovicu onoga {to ste odredili." [afija ka`e: "Ovo i ja zastupam, jer to je slovo Knjige."

"..osim ako se ne odreknu"Ako se pak `ena odrekne onoga {to joj od mu`a pripada, onda on prema njoj nema vi{e nikakve obaveze.

"ili ako se ne odrekne onaj koji odlu~uje o sklapanju braka"Ibn Ebi-Hatim prenosi: - Od Ibn-Lehi'e navodi se da mu je govorio Amr ibn [uajb, koji to navodi od svoga oca, on od djeda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

/379/ "Nosilac bra~nog ugovora je mu`." Ibn Ebi-Hatim ka`e: - Od Isaa ibn Asima navodi se da je rekao: ^uo sam [urejha kako ka`e: "Ali ibn Ebi-Talib pitao me je u ~ijoj ruci je bra~ni ugovor? - pa sam mu rekao: 'To je staratelj!...' Ali on je rekao: 'Ne, nego je to mu`...' Isti stav imaju Ibn-Abbas, D`ubejr ibn Mutim, Seid ibn Musejjeb i dio tabiinaIma mi{ljenja da je nosilac bra~nog ugovora otac `ene, njen brat, odnosno, onaj bez ~ije saglasnosti se ne mo`e vjen~atiNeki od onih koji navode ovaj stav ipak smatraju da je to mu`.

"a ako se vi odreknete - to je bli`e bogobojaznosti!", tjbogobojaznosti je bli`i onaj - mu{karac ili `ena, svejedno - ko se odrekneMud`ahid i neki drugi ka`u: "Dobrota je ovdje da se `ena odrekne svog dijela ili da mu` upotpuni njen dar." U tom smislu, Allah Uzvi{eni ka`e:

"I ne zaboravite da jedni prema drugima dobri budete!" To zna~i, da se ne zanemaruje dobro~instvo, nego da se prakticira u me|usobnom odnosuEbu-Bekr ibn Merdevejh navodi predanje s lancem od Ali ibn Ebi-Taliba da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /380/ "Doji }e ljudima te{ko vrijeme; vjernik }e ljubomorno dr`ati ono {to mu je u rukama, zaboravljaju}i vrlinu." Allah Uzvi{eni ka`e:

"I ne zaboravite da jedni prema drugima dobri budete!" Zli ljudi }e kupovati od nevoljnika, iako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio kupovanje od njih, odnosno kupovanje prevaromAko si tako stekao neko dobro, vrati to svome bratu, a ne pove}avaj time njegovu nevolju! Jer, musliman je brat muslimanu, pa ga ne}e `alostiti niti povrijediti.

"Allah doista vidi {to vi radite", tjNjemu se nikakvo va{e djelo niti rije~i ne mogu sakriti i On }e svakoga nagraditi za njegovo djelo.

حُفُظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوَسْطَىٰ وَرُؤُوسِ قُنُوبِكُمْ ۖ وَإِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْلُظْ أَعْيُنَكُمْ ۚ وَمَا يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ فَهِيَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَالَهُ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٣٧٩﴾

"^uvajte namaz, naro~ito srednji namaz, i pred Allahom ponizno stojte!" /238/ "Ako se budete bojali, onda klanjajte hodeji ili ja{u}i! A kada budete sigurni, spominjite Allaha onako kako vas je On nau~io onome {to niste znali."/239/

Allah Uzvi{eni nare|uje da se ~uvaju namazi u njihovom vremenu, da se

pridr`ava utvr|enih propisa i obavljanja na vrijemeU oba Sahiha potvr|uje se od Ibn-Mes'uda da je rekao: /381/ - Pitao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Koji je posao najbolji?", pa je odgovorio: "Namaz u svoje vrijeme!..." "A zatim?...", upitao sam"Borba na Allahovom putu!" - rekao je"A zatim?" rekeh"Dobro~instvo prema roditeljima!..." Zatim je rekao: "Tako mi je govorio Allahov PoslanikDa sam ga jo{ pitao, jo{ bi dodao!"

Me|u namazima Allah Uzvi{eni posebno je naglasio srednji namazPredstavnici zdrave tradicije kao i oni pozniji imaju razli~ita mi{ljenja u pogledu pitanja: koji je to namaz? Postoji vi{e mi{ljenja a uglavnom se ve`u za dilemu: da li je to sabah ili ikindijaSunnet potvr|uje da je to ikindija, pa je tako i prihva}enoDokaz je za to predanje imama Ahmeda s lancem prenosilaca od Alije, koji ka`e: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je na Dan bitke sa Saveznicima /382/ 'Onemogu}ili su nam da klanjamo srednji namaz, ikindiju, Allah im srca i domove vatrom napunio!' Zatim je klanjao taj namaz izme|u ak{ama i jacije." Ovako prenosi Muslim od Ebu-Muavije Muhammeda ibn Hazima ed-DariraMuslim to prenosi, putem [u'beta, od Alije ibn Ebi-TalibaOvaj hadis prenose i dva {ejha, El-Buharija i Muslim, Ebu-Davud, Tirmizi, En-Nesa'i i vi{e prire|iva~a Musneda, Sunena i Sahiha putem vi{e lanaca, koje ne}emo spominjati, a koji se ve`u za Ubejde es-Selmanija, koji to navodi od Alije.

Imam Ahmed prenosi od Semure da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /383/ " ^uvajte sve namaze, a naro~ito srednji namaz!" Nama je rekao da je to ikindija! Ibn-D`erir navodi predanje s lancem od Ebu-Hurejrea, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /384/ "Srednji namaz je ikindija-namaz." ⁹⁸

"i pred Allahom ponizno stojte!", tjskru{eno, ponizno i smjerno stojte pred njimOva zapovijed pretpostavlja da se ostavi govor u namazu, koji je u suprotnosti s njimStoga se i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzdr`ao od odgovora na selam koji mu je nazvao Ibn-Mes'ud kada je bio u namazuOn mu se za to ispri~ao i rekao: /385/ "U namazu je, doista, zauzetost!" U Sahihu Muslimovom navodi se da je rekao

⁹⁸ Tako je na osnovi ~vrstih dokaza iz sunneta utvr`eno da je ikindija srednji namaz, tako da nema koristi od slabih predanja, koja navode oni koji imaju suprotno stanovi{te, budu}i da je validno ono {to dolazi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Muaviji ibn Hakemu es-Sulemiju, kada je progovorio u namazu: /386/ "U ovom namazu nije valjan nikakav me|uljudski govorTo je samo tesbih /slavljenje, tekbir/veli~anje i zikr/ spominjanje Allaha." Imam Ahmed ibn Hanbel navodi predanje od Zejda ibn Erkama, koji ka`e: /387/ - U vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, neki ~ovjek je o nekoj potrebi razgovarao sa svojim drugom u toku namaza, pa je objavljen ajet: "i pred Allahom ponizno stojte!", nakon ~ega nam je naredio da {utimoPrenose ga svi prire|iva~I {est zbirki osim Ibn-Mad`e.

Hafiz Ebu-Ja'la navodi predanje s lancem od Ibn-Mes'uda, koji ka`e: /388/ "Mi smo nazivali selam jedni drugima u namazuMe|utim, ja sam jednom pro{ao pored Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nazvao mu selam, ali mi on nije uzvratioU~inilo mi se da je u vezi s tim o meni ne{to objavljeno, pa kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zavr{io namaz, rekao je:

'I na tebe neka je mir, koji si mi nazvao, i milost Allahova!' Allah Uzvi{eni ~ini {to ho}e, a kada ste u namazu, ponizno stojte ⁹⁹ i ne govorite!" ¹⁰⁰

"Ako se budete bojali, onda klanjajte hode|i ili ja{u}i! A kada budete sigurni, spominjite Allaha onako kako vas je On nau~io onome {to niste znali." Nakon {to je Allah Uzvi{eni naredio robovima Svojim da vode brigu o namazima i obavljaju ih kako je propisao, te to i posebno naglasio, On ukazuje na situaciju kada je ~ovjeku te{ko da to obavi na adekvatan na~in u vrijeme borbe i `estokog boja, pa ka`e:

"Ako se budete bojali, onda klanjajte hode|i ili ja{u}i!", tjklanjajte bilo kako, idu|i ili ja{u}i, odnosno, okre}u}i se ili ne okre}u}i prema kibliTako Malik navodi od Nafi'a: /390/ - Kada je Ibn-Omeru bilo postavljeno pitanje u vezi s "namazom u strahu", on je to opisao, a potom rekao: "Ako je strah ve|i od toga, onda bi klanjali

idu}i pje{ke ili ja{u}i, okrenuti prema kibli ili ne!" Nafi' zatim ka`e: "Ne vjerujem da je Ibn-Omer to naveo i od koga drugoga do od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!" Ovo predanje navodi El-Buhari, a ovo je Muslimova verzija: /391/ - U hadisu Abdullaha ibn Unejsa el-D`uheniya, kojega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao da ubije Halida ibn Sufjana i on bio na putu prema Arefatu ili na Arefatu, nastupilo je vrijeme ikindije namaza, pa je u vezi s tim on pri~ao: "Pobojao sam se da mi ne pro|e, pa sam klanjao gestikuliraju}i!..." Hadis prenose Ahmed i Ebu-Davud s dobrim lancem prenosilaca, a ovo predstavlja jednu od olak{ica koje Allah Uzvi{eni daje robovima Svojim otklanjaju}i od njih stege i te{ko}eOd Ibn-Abbasa navodi se da je rekao u vezi s ovim ajetom: "Jaha~ }e klanjati na svojoj jahalici, pje{ak na svojim nogama pje{a~e}i." Imam Ahmed smatra da se "namaz u uvjetima straha nekad mo`e klanjati samo kao jedan rekat ako je do{lo do sudara vojske s drugom"Od Ibn-Abbasa navodi se da je rekao: /392/ "Allah je zapovjedio namaz kao strogu du`nost preko va{eg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i to kod ku}e ~etiri rekata, a na putu dva, te u strahu jedan rekat." Na pitanje koje je postavljeno Hakemu, Hamadu i Katadi u vezi s namazom u ratu, oni su odgovorili: "Jedan rekat!"

"A kada budete sigurni, spominjite Allaha." Obavljajte namaz onako kako vam je naredio, s potpunim izvr{avanjem rukua (pregibanja), sed`de (padanja ni~ice), kijama (stajanja), kuuda (sjedjenja) i hu{ua (skru(enosti),

"onako kako vas je On nau~io onome {to niste znali", tjkao {to vam je blagodati podario i uputio vas da vjerujete, te pou~io vas onome {to }e vam koristiti i na ovome i na drugome svijetuStoga to ~inite sa zahvalno{}u i spominjanjem Allaha!

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً
لَأَرْزُقَهُمْ مِمَّا عَمِلُوا إِلَى الْخَيْرِ فَإِنْ خَرَجْنَا عَلَيْكُمْ
فِي مَا فَعَلْتُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٠﴾ وَالْمُطَلَّقَاتُ
مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٠١﴾ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿١٠٢﴾

"Oni me|u vama kojima se primi~e smrt, a koji iza sebe ostavljaju `ene, treba da im oporukom, unaprijed za godinu dana, odrede izdr`avanje i da se one ne udaljuju iz ku}eA ako je same napuste,

⁹⁹ Ja bih dodao: Rije~: "ponizno stanite!" zna~i "Budite skru{eni, ponizni i smjerni pred Njim", kao {to je navedeno u komentaru.

¹⁰⁰ Utvrdeno je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ako bi njemu bio nazvan selam dok je u namazu, uzvra}ao i{aretom (znakom ruke). Od Ibn-Omera navodi se da je rekao: /389/ - Pitao sam Bilala: "Kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzvra}ao kada bi mu ljudi nazvali selam dok je bio u namazu?" Odgovorio je: "On bi dao znak rukom!" To prenose peterica, a Bejhki navodi od Nafia, koji ka}e: - ^uo sam Ibn-Omera kako pri~a: /393/ "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom oti{ao klanjati u d}amiji Kubba. Do{la mu je grupa Ensarija/Medinelija i nazva mu selam dok je klanjao." Zatim: Rekao sam Bilalu... itd. Isti hadis navodi i Ebu-Davud /394/ i u njemu dodaje ovo: "i ra{irio je dlan i okrenuo ga nadolje".

vi niste grje{ni za ono {to one po propisu sa sobom u~ineA Allah je silan i mudar!" /240/ "Pu{tenim `enama pripada otpremnina u skladu sa propisom i to je obaveza onih koji se Allaha boje." /241/ "Allah vam tako obja{njava Svoje ajete, da biste razmislili!" /242/

Ve}ina u~enjaka tvrdi da je ovaj ajet derogiran naprijed navedenim ajetom, tjrije~ima:

"da ~ekaju ~etiri mjeseca i deset dana" (2:234)El-Buhari navodi predanje od Ibn-Zubejra, koji ka`e: - Rekao sam Osmanu ibn Affanu: "Ajet:

.. Oni me|u vama kojima se primi~e smrt, a koji iza sebe ostavljaju `ene..., derogiran je drugim ajetom, pa za{to ga pi{e{, odnosno, ostavlja{?! On mi je odgovorio: "Moj brati}u! Ja ni{ta neju da mijenjam!"..Pitanje koje je Ibn-Zubejr postavio Osmanu ibn Affanu zna~i: Ako je odredba ovog ajeta derogirana odredbom "~etiri mjeseca...", {ta zna~i ostaviti napisano iako mu je odredba derogirana, budu}i da ostavljanje napisanog ajeta navodi na to da ostaje i odredba koju sadr`i?! Vladar vjernih mu je odgovorio: "To je u Objavi fiksirano , i ja sam to u Mushafu na{ao kao i sve drugo, te potvr|ujem onako kako sam na{ao."

Posredstvom Ali ibn Ebi-Talhe navodi se predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e: "Bilo je uobi~ajeno da nakon smrti ~ovjeka `ena koja ostane iza njega provodi period ~ekanja od godinu dana i da se izdr`ava od njegove imovine, pa je Allah Uzvi{eni objavio:

"@ene su du`ne ~ekati ~etiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih mu`eva." To je rok ~ekanja za `enu ~iji mu` umre ukoliko nije trudna, jer u tom slu~aju je rok - dok ne rodiZatim ka`e:

"A njima pripada ~etvrtina od onoga {to vi ostavite ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima pripada osmina od onoga {to ste ostavili." (4:12) Tako je objasnio nasljedstvo `ene, ostavljanje oporuke i tro{kova izdr`avanja.

Ve}ina na osnovi ovog ajeta zaklju~uje da je `ena obavezna ostate u ku}i godinu dana ~ekaju}i (u iddetu)Drugi, me|u kojima su Mud`ahid i Ata, smatraju da ovaj ajet ne obavezuje rok ~ekanja od godine dana, nego ukazuje na oporuku `enama koje su mogle ostate u ku}ama mu`eva svojih godinu dana nakon njihove smrti ukoliko su to htjeleZato ka`e: "oporu~uju}i svojim `enama", tjAllah vam savjetuje da svojim `enama ostavite oporuku i to im

se ne zabranjuje na osnovi rije~i: "i da se one ne udaljuju iz ku}e"Me|utim, kada njihov rok ~ekanja pro|e u trajanju od ~etiri mjeseca i deset dana ili porodom, pa se odlu~e oti}i i napustiti taj stan, to im se ne zabranjujeAllah Uzvi{eni ka`e:

"A ako je same napuste, vi niste grje{ni za ono {to one po propisu sa sobom u~ine." Ovaj stav ima osnovu i svoje utemeljenje u citiranom ajetu i za to se opredjeljuje ve}ina, me|u kojima i imam Ebul-Abbas ibn Tejmijje, dok dio u~enjaka, me|u kojima su {ejh Ebu-Omer ibn Abdul-Berr, te Ata' i njegove pristalice, smatra da je derogiran "ajetom o nasljedstvu"Ukoliko pod time misle na period preko ~etiri mjeseca i deset dana, onda se mo`e prihvatiti, a ukoliko pod tim misle na izdr`avanje u njegovoj ku}i i iz njegovog imetka (u slu~aju smrti mu`a), ~etiri mjeseca i deset dana nije obavezno u slu~aju smrti mu`a, o tome postoje razli~ita mi{ljenjaObavezu ostajanja u stanu mu`a oni dokazuju predanjem koje navodi Malik u svom "Muvetta'u": /395/ - Furej'a bint Maliki bin Sinan, sestra Ebu-Seida el-Hudrija, r.a., do{la je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga upita da li da se vrati svojoj porodici Benu-Hudra jer je njen mu` bio oti{ao da tra}i svoje sluge koji su bili pobjegli, pa kada ih je stigao - oni su ga ubiliOna ka`e: "Pitala sam Allahovog Poslanika da se vratim svojim u pleme Benu-Hudra, jer me mu` nije ostavio u stanu koji je njegov, niti mi je ostavio sredstva za `ivotAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Da', pa sam krenula, a onda je Allahov Poslanik naredio da me pozovu, i upitao me: 'Kako si rekla?' Ponovila sam mu pri~u koju sam mu ranije ispri~ala, pa je rekao: 'Ostani u ku}i dok ne pro|e propisani rok!' Tako sam u ku}i provela rok ~ekanja u trajanju od ~etiri mjeseca i deset danaKada je Osman ibn Affan poslao po mene i pitao me o tome, ja sam mu sve kazala, pa je on to prihvatio i po tome presudio." Ovako prenose Ebu-Davud, Et-Tirmizi i En-Nesa'i od Malika, a En-Nesa'i i Ibn-Mad`e to prenose tako|er od Sad ibn IshakaEt-Tirmizi navodi da je hadis hasen-sahih.

"Raspu{tenicama pripada otpremnina u skladu sa propisom i to je njihovo pravo od onih koji se Allaha boje." Ovaj ajet isti~u kao argument u~enjaci koji smatraju da otpremnina pripada svakoj raspu{tenici, te oni koji

smatraju da je otpremnina utvrđena slijedećim ajetom:

"Nije vam grijeh ako `ene pustite prije nego u spolni odnos s njima stupite, ili prije nego {to im vjenčani dar odredite} velikodušno ih darujte, po propisu: imuhan prema svome stanju, a siromah prema svome; to je dužnost onih koji `ele dobro `initi." (2:236) ¹⁰¹

"Allah vam tako objašnjava ajete Svoje", tj. dozvoljeno/halal, zabranjeno/haram, strogu dužnost/farz, {erijatske propise/hudud, {to vam je naredio, odnosno zabranio, naveo, objasnio ili protumačio ne ostavljajući to uopćeno, "kako biste razmislili", tj. to razumjeli i promislili.

* أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَالنَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿١٤٣﴾ وَقَالُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٤٤﴾ مَن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لِوَأَصْحَابًا فَكَثِيرٌ وَاللَّهُ يَفْضُلُ وَيَبْضُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٤٥﴾

"Zar ne znaš za one koji su iz straha od smrti iz zemlje svoje pobjegli, a bijaše ih na hiljade, pa im je Allah rekao: 'Pomrite!', a poslije ih je oživio Allah je, doista dobar prema ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje." /243/ "I borite se na Allahovu putu i znajte da Allah sve ~uje i sve zna." /244/ "Ko je taj koji Allahu drage volje zajam daje, pa mu ga On mnogostruko vraća? - Allah uskrađuje i obilno daje, i Njemu }ete se vratiti." /245/

Od Ibn-Abbasa navodi se da je rekao: - Bilo je ~etiri hiljade ljudi koji su izbjegli bježeći od kuće. Govorili su: "Idemo u zemlju u kojoj nema smrti." Ali kada su došli do određenog mjesta, Allah im je rekao: "Pomrite", pa su pomrli. Zatim im je došao jedan od vjerovjesnika i Allaha zamolio da ih oživi, pa ih je Allah oživio. O tome govore riječi Allaha Uzvišenog:

"Zar ne znaš za one koji su iz straha od smrti iz zemlje svoje pobjegli, a bijaše ih na hiljade..." itd. Njihovo oživljenje predstavlja pouku i nepobitni dokaz da je došlo do tjelesnog oživljenja na Sudnjem danu. Zato Allah Uzvišenim kaže:

"Allah je, doista, dobar prema ljudima", tj. time {to im pokazuje Svoja jasna znamenja, nepobitne i neoborive dokaze.

"ali većina ljudi ne zahvaljuje" Ljudi ne iskazuju zahvalnost za blagodati koje im je Allah podario u vjeri i ovome svijetu. U tome je pouka i dokaz da oprez i strah ne mogu zaštititi od sudbine, te da nema utočišta osim kod Allaha. Jer navedeni ljudi su izbjegli bježeći od epidemije kuge i tragajući za dugovječnom, ali ih je zadesilo suprotno njihovoj namjeri, pa im je došla smrt brzo i istovremeno.

U vezi s ovim je i sahih hadis u kome imam Ahmed prenosi od Abdullaha ibn Abbasa: /396/ - Omer ibn Hattab je rekao u [am. Kada je došao u Sergaju, sreli su ga komandanti vojske Ebu-Ubejda ibn D'erraha i njegovi drugovi, obavijestili da je u [amu zavladao epidemija kuge. Nato je došao Abdurrahman ibn Avf, koji je bio odsutan zbog nekih svojih poslova, pa je rekao: "Ja o tome ne znam. Znam samo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Ako je to u nekoj zemlji u kojoj se vi nalazite, ne idite bježeći od toga, a ako ~ujete da je u nekoj zemlji, ne idite tamo!' Omer je zahvalio Allahu, a zatim se vratio kući." Hadis prenose autori Sahiha od Zuhrija.

"I borite se na Allahovom putu i znajte da Allah sve ~uje i sve zna." To znači da oprez i strah ne spašavaju od Allahovog određenja, kao {to to ne ~ini ni bijeg ili izbjegavanje borbe, {to ne može ni približiti ni udaljiti od smrtnog ~asa, jer to je propisani ~as i dodijeljena opskrba precizno i tačno, bez povećavanja ili nedostatka Allah Uzvišenim kaže:

"...koji su o braći svojoj govorili: "Da su nas poslušali, ne bi izginuli!" Reci: "Pa vi smrt izbjegnite ako istinu govorite!" (3:168), zatim: "Ma gdje bili, smrt je vas stigli, makar to bilo i u kulama visokim!" (4:78).

"Ko je taj koji Allahu drage volje zajam daje, pa mu ga On mnogostruko vraća?" Ovim Allah Uzvišenim podstiče Svoje robove da troše imovinu na Njegovom putu. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Abdullaha ibn Mesuda da je rekao: "Kada je objavljen ovaj ajet..., Ebu-Dahdah el-Ensari je upitao: /397/ 'Allahov Poslanice! Da li Allah Uzvišenim hoće od nas zajam?' "Odgovorio mu je: 'Da, Ebu-Dahdahu!' On je na to rekao: 'Pokaži mi svoju ruku, Allahov Poslanice!' On mu je pružio ruku, a on je kazao: 'Ja sam

¹⁰¹ Vidjeti naprijed navedeni komentar ovog ajeta.

dao u zajam Gospodaru svome ba{~u'..Zatim je El-Ensari dodao: 'U njegovoj ba{~i je bilo {est stotina stabala palme, a tu mu je bila majka i njena porodica.' Ebu-Dahdah je oti{ao i pozvao je: 'Majko!' Ona je odgovorila: 'Da, odazivam se.' On je kazao: 'Izi|i odatle, to sam ja dao u zajam svome Gospodaru!'..."

"lijepi zajam"Od Omera i drugih predstavnika rane tradicije (Selefa) prenosi se: "To je imovina potro{ena na Allahovom putu."

"pa mu ga On mnogo-struko vra}a" Sli~no Allah Uzvi{eni ka`e:

"Oni koji imovinu svoju tro}e na Allahovom putu sli~ni su onome koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna Allah pove}ava onome kome hoje." (2:261) Me|u hadisima koji se prenose u vezi s ovim pitanjem Ibn Ebi-Hatim navodi jedan s lancem od Ebu-Hurejrea, koji ka`e: - Tako mi Onoga u ^ijoj ruci je moj `ivot, ~uo sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /398/ "Allah uve}ava dobro djelo za dvije hiljade hiljada puta!"

"Allah uskra}uje i obilno daje." To zna~i: tro{ite i ne brinite, jer Allah je Skrbnik Koji uskra}uje kome On hoje, a obilno daje drugima u skladu sa Svojom mudro{}u "Njemu }ete se vratiti" na Sudnjem danu.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّهِمْ إِنَّهُ لَمَلَكَ لَنَا فُتْنًا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَيْهِمْ كُفْرًا أَنْ تَقْتُلُوا
قَالُوا وَمَا لَنَا أَنْ نَقْتُلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجْنَا مِنْ دِينِنَا وَأَبْنَاءَنَا
فَلَمَّا كُنِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا فِئْلَامًا مَهْمًا وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾

- Zar ne zna{ kada su prvaci sinova Israilovih poslije Musaa svome vjerovjesniku rekli: "Po{alji nam kralja da se na Allahovom putu borimo!" - "Mo`da se vi ne}ete boriti, ako vam borba bude propisana?" - re~e on "Za{to da se ne borimo na Allahovom putu?" reko}e, "A mi smo iz zemlje na}e prognani i od sinova na{ih odvojeni!" A kada im borba bi propisana, oni, osim nekolicine, okrenu}e se! A Allah dobro zna one koji su nepravedno postupali /246/

Sinovi Israilovi bili su jedno vrijeme na Pravom putu, a zatim su se iskvarili, pa su neki od njih po~eli obo`avati idoleMe|u njima je uvijek bio neko od vjerovjesnika koji im je

zapovijedao dobro, odvr}ao ih od zla, te ih pozivao da slijede Tevrat, sve dok nisu u~inili to {to su u~iniliTada je Allah dao da njima zavladaju njihovi neprijatelji, pobiju i zarobe mnoge te im uzmu velike teritorije, iako su prije toga pobje|ivali svakoga ko bi ih napao jer su oni ba{tinili Tevrat i kov~eg jo{ od drevnih vremenaTo su oni naslije|ivali jedni od drugih do Musaa, a.s, Allahovog sugovornikaMe|utim, njihova zabluda dovela ih je do toga da ih je uzurpirao neki vladar i u toku ratova uzeo Tevrat iz njihovih ruku tako da je preostalo vrlo malo toga {to su oni ~uvaliPotom je prekinuto vjerovjesni{tvo kod njihovih potomaka, pa nije ostao nijedan potomak iz loze poslanika osim jedne `ene koja je bila trudna i ~iji je mu` ubijenOni su nju uzeli i zatvorili u jednoj ku}i nadaju}i se da }e joj Allah dati sina koji }e im biti vjerovjesnik@ena je molila Allaha da joj podari sina i Allah je usli{ao njenu molbuDala mu je ime [amuel, tjAllah mi je dovu usli{aoNeki ka`u: "[eman", {to ima isto zna~enjeAllah je dao da lijepo odraste, pa kada je do{ao u godine poslanstva, objavio mu je objavu, zapovjediv{i mu da vjeruje Njega Jedinoga (tevhid) i da Njemu pozivaOn je pozvao sinove Israilove, a oni su od njega zatra`ili da im postavi kralja s kojim }e se boriti protiv neprijateljaU vezi sa ovim ajetom bit }e govora kasnijeVjerovjesnik ih je zapitao: "Ho}ete li se vi sigurno boriti i izvr{iti obavezu da se uz njega borite, ako vam Allah postavi kralja?"

"Za{to da se ne borimo na Allahovom putu?", reko}e "Mi smo iz zemlje na}e prognani i od sinova na{ih odvojeni!", tjna}a zemlja je oteta od nas i na}a djeca su zarobljena.

"A kada im borba bi propisana, oni, osim nekolicine, okrenu}e se! A Allah dobro zna one koji su nepravedno postupali!" Nisu izvr{ili ono {to su obe}ali, nego je ve}ina njih izbjegla borbuAllah to dobro zna!

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلَكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ
الْمَلَكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ بِالْمَلِكِ مِنْهُ وَلَوْ يُوتُّ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ
أَصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي
مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٧﴾

"Allah vam je Taluta za vladara poslao", re~e im vjerovjesnik

njihov"Odakle da nam on bude vladar kada smo mi prili~niji od njega da vladamo? Njemu ni veliko bogatstvo nije dano!", reko{e oni"Allah je njega da vam vlada izabrao", re~e on, "i velikim znanjem i snagom tjelesnom ga podario! Allah daje vlast kome On ho}e! Allah je neizmjereno dobar i Sveznaju}i!" /247/

Allah je poslao Taluta kao vladara Izraeli}anima budu}i da je on bio jedan od njihovih vojnikaMe}utim, po}to nije bio potomak Jehude, oni su kazali:

"Odakle da nam jo{ on bude vladar kada smo mi prili~niji od njega da vladamo? Njemu ni veliko bogatstvo nije dano!", tjon nije vladarski potomak, a i siroma{an je da bi vladao! To je bila njihova primjedba i izraz tvrdoglavosti prema Vjerovjesniku, iako bi im bolje bilo da su se pokorili i lijepim rije~ima to prihvatili Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio im je rije~ima: "Allah je njega da vam vlada izabrao", jer on o njemu zna vi{e od vasNisam ja taj koji ga je postavio, nego mi je to Allah naredio nakon {to ste vi zatra`ili.

"On ga je velikim znanjem i snagom tjelesnom obdario!" To zna~i: on vas je u znanju nadma{io, sna`niji i vje{tiji u ratu i otuda on treba da bude vladar, koji ima znanje, lijep izgled, fizi~ku i duhovnu snagu.

Zatim ka`e: "Allah daje vlast kome On ho}e!" Svojom mudro{}u i blago{}uU tom smislu On ka`e: "Allah je neizmjereno dobar i Sveznaju}i!", tjon je neizmjereno dobrostiv i zna ko zaslu`uje vlast, a ko ne zaslu`uje.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ

مَلِكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا

تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهَا الْمَلَائِكَةُ إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ

إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾

"Znak njegove vlasti, re~e im vjerovjesnik njihov, bit }e kov~eg koji }e vam sti}iU njemu }e biti smirenje za vas od Gospodara va}ega i ostatak onoga {to su Musa i Harun ostavili, nosit }e ga meleci! U tome je doista znak za vas, ako ste vjernici!" /248/

Vjerovjesnik im ka`e: "Znak blagoslova Taluta nad vama je u tome {to }e vam Allah vratiti kov~eg koji vam je bio oduzet."

"U njemu }e biti smirenje za vas

od Gospodara va}ega." To zna~i: smirenje i dostojanstvo! Ata' ka`e: "Allahovi Znaci koje }ete poznati i uz koje }ete se smiriti."

"i ostatak onoga {to su Musa i Harun ostavili!" Ibn-Abbas ka`e: "Njegov {tap i komadi}i plo~ica", a Ikrime dodaje: "I Tevrat"Usto, Ebu-Salih dodaje: "I manija."

"koji nose meleci" Ibn-Abbas ka`e: "Meleci su do{li nose}i kov~eg izme}u nebesa i Zemlje i stavili ga pred TalutaTo su ljudi gledali, povjerovali u [emonovo vjerovjesni{tvo i pokorili se Talutu."

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَّمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِطَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُّكَلَّفُوا اللَّهَ كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَت فِئَةٌ كَثِيرَةٌ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٢٤٩﴾

- I kad Talut izi}e s vojskom, re~e: "Allah }e vas staviti na ku{nju jednom rijekom, pa ko se napije iz nje, nije moj, a ko se ne napije, on je moj, izuzev ako {akom zahvati gutljaj!" I oni se, osim nekolicine, napi}e, a kad je prije{o}e, on i oni koji su s njim vjerovali, reko{e: "Mi danas ne mo`emo izi}i nakraj s D`alutom i vojskom njegovom!" Oni koji su ~vrsto vjerovali da }e susresti Allaha reko{e: "Koliko su puta malobrojne grupe savladale grupe mnogobrojne Allahovom voljom!" A Allah je na strani strpljivih! /249/

Allah Uzvi{eni obavje{tava o Talutu, kralju Izraeli}ana, kada je ovaj izi}ao sa svojom vojskom, koja je brojala osamdeset hiljada vojnika, /a Allah to najbolje zna! / i rekao: "Allah }e vas staviti na ku{nju..., tjisku{at }e vas jednom rijekomIbn-Abbas ka`e: "To je rijeka [erijata izme}u Jordana i Palestine!",

"pa ko se napije iz nje, nije moj", tjne}e biti sa mnom,

"a ko se ne napije, on je moj, izuzev ako {akom zahvati!", jer tada nema smetnje.

"I oni se, osim nekolicine, napi}e." Ibn-Abbas ka`e: "Ko bude zagrabio iz nje {akom, taj se napojio, a ko bude pio, nije se napojioNapilo se sedamdeset i {est hiljada ljudi, a s njim ostalo ~etiri hiljade vojnika!"

Ali od Bera ibn Aziba prenosi se da je rekao: /399/ "Govorili smo da je sa Muhammedom, a.s., bilo na Bedru ne{to vi{e od tri stotine i deset ashaba, jednako broju ashaba Taluta, koji su s njim pre{li rijeku, a nije je pre{ao nijedan koji nije vjernik!"¹⁰² /Prenosi El-Buhari./ Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"a kad je prije|o{e on i oni koji su s njim vjerovali, reko{e: "Mi danas ne mo`emo izi|i nakraj s D`alutom i vojskom njegovom!" Njih su podsticali njihovi u`enjaci koji su znali da je Allahovo obejanje istinito, te da pobjeda ne dolazi sa brojno{u i opremljeno{u}Oni su govorili:

"Koliko su puta malobrojne grupe, Allahovom voljom, savladale grupe mnogobrojne! A Allah je na strani strpljivih!"

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ
قَالُوا رَبَّنَا آفِرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ
﴿١٥٠﴾ فَهَرَمُوهُمْ يَا ذِئْبِ اللَّهِ وَقَتْلَ دَاوُدَ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ
وَعَلَّمَ دَاوُدَ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ الْكَاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ
وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٥١﴾ إِنَّكَ أَيُّدُ اللَّهِ نَالُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ
وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٥٢﴾

- I kada izi|o{e pred D`aluta i vojsku njegovu, oni reko{e: "Gospodaru na{, nadahni nas izdr`ljivo{u} i u-vrsti noge na{e i pomoz nam protiv naroda koji ne vjeruje!" /250/ "I oni ih, Allahovom voljom, porazi{e, i Davud ubi D`aluta, i Allah mu dade vlast i mudrost, i nau{i ga onome ~emu je On htioA da Allah ljude ne suzbija jedne drugima, na Zemlji bi doista nered nastao! Ali Allah je dobar svim svjetovima!" /251/ "To su Allahovi Znaci, koje Mi tebi istinito kazujemoA ti si, doista, jedan od poslanika!" /252/

Kada se mali broj vjernika, sljedbenika Taluta, su -kobio s velikim brojem sljedbenika D`aluta, nevjernika, oni reko{e: "Gospodaru na{, nadahni nas izdr`ljivo{u}", , tjspusti nam strpljivost od Sebe "i u-vrsti korake na{e!", tjpri susretu s neprijateljima, i ne daj da bje`imo i nemo}ni budemo.

"I pomoz nam protiv naroda koji ne vjeruje!"

"I oni ih, Allahovom voljom, porazi{e", tjpobijedi{e i uz Allahovu pomo}, sav-lada{e.

"i Davud ubi D`aluta" tako da je vlast pre{la Davudu, a.s., uz vjerovjesni{tvo kojim ga je Allah darovaoZato Allah Uzvi{eni ka`e:

"pa mu Allah dade vlast" koja je bila u rukama Taluta, "i mudrost", tjvjerovjesni{tvo nakon [amoela, "I nau{i ga onome ~emu je On htio", tjznanju kojim se on, sallallahu alejhi ve sellem, odlikovao.

Zatim Allah Uzvi{eni ka`e:

"A da Allah ljude ne suzbija jedne drugima, na Zemlji bi nered zavladao." Dakle, da Allah ne suzbije jedne ljude drugima, kao {to je suzbio neprijatelje Izraeli}ana Talutovom vojskom i Davudovom, a.s., hrabro{u}, oni bi propali.

"Ali, Allah je dobar svim svjetovima!" On je dobrostiv i milostiv prema njima, pa ih jedne drugima suzbija, jer Njemu pripada dono{enje suda, mudrosti i dokaza prema Njegovim stvorenjima u pogledu svih njihovih rije{i i djela.

"To su Allahovi Znaci koje mi tebi istinito kazujemoA ti si doista Poslanik!" To zna{i: ovo su Znaci Allahovi koje smo ti pripovijedali u vezi s onima koje smo navodili s istinom, odnosno stvarno{u}, koja je odgovarala istini {to su je sljedbenici Knjige ve} imali i koju su znali izraeli}anski u`enjaci, jer ti si, Muhammede, "doista, Poslanik", {to se posebno nagla{ava i sa svrhom je zakletve.

* إِنَّكَ أَرْسَلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ
كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضُهُمْ دَرَجَاتٍ وَأَيَّدْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْتِ
وَأَيَّدْنَا بُرُوحَ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مَنْ
بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ ائْتَفَقُوا مِنْهُمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ
مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥١﴾

"To su poslanici, Mi smo odlikovali jedne nad drugimNeke od poslanika odlikovali smo jedne nad drugimaS nekima od njih je i Allah govorio, a neke je za vi{e stupnjeva uzdigaoA Isau, sinu Merjeminu, jasne smo dokaze dali i Ruhom svetim ga podr`aliDa je Allah htio, oni se ne bi me|usobno poslije njih ubijali, kada su im jasni dokazi ve} do{li, ali oni su se razi{li: neki su od njih vjerovali, a neki su poricaliA da je Allah htio, oni se ne bi me|usobno ubijali! Ali Allah radi ono {to On `eli." /253/

¹⁰² To zna{i da je broj vojnika Taluta bio nešto više od tri stotine i deset, kao i broj vojnika na Bedru!

Allah Uzvi{eni saop}ava da je On poslanike odlikovao jedne nad drugima, kao {to ka`e:

"Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugim odlikovali, a Davudu smo Zebur dali" (17:55)Ovdje ka`e:

"Neke od poslanika odlikovali smo jedne nad drugimaS nekima od njih je i Allah govorio", tjs Musaom i Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, kao i sa Ademom, kao {to stoji u hadisu ~ije se predanje nalazi u Sahihu Ibn-Hibban, koji ga navodi od Ebu-Zerra.

"a neke je za vi{e stupnjeva uzdigao", {to se potvr|uje i hadisom o "No}nom putovanju", kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio vjerovjesnike na nebesima prema njihovim stupnjevima kod Allaha Uzvi{enogaDovo|enje u vezu ovog ajeta i hadisa u oba sahiha {to se navodi od Ebu-Hurejra u vezi s rije~ima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Nemojte me odlikovati nad drugim vjerovjesnicima..." zahtijeva upoznavanje s uzrocima koji su doveli do togaNaime, povod za ovaj hadis bio je slijede}i: to je bilo zbog sva|e do koje je do|lo izme|u jednog muslimana i `idova u vezi sa zakletvom: "Ne, tako mi Onoga Koji je odabrao Musaa nad svjetovima!", kojom se `idov zakleo, zbog ~ega ga je musliman o{amario i rekao: "I nad Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, pokvarenja~e?" @idov se po`alio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on rekao: /400/ "Ne odlikujte me nad drugim vjerovjesnicima! Na Sudnjem danu ljudi }e pasti u nesvijest, pa }u se ja prvi probuditiNa}i }u Musaa kako se dr`i Ar{a, ne znaju}i da li se on prije probudio ili uop}e nije bio onesvije}en, zbog toga {to se s njim to ve} dogodilo na Sinajskoj goriZato me ne odlikujte nad drugim vjerovjesnicima!" Odgovora na to ima vi{e: a) da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije znao za to odlikovanje..({to je neobi~no), b) da je on to kazao iz skromnosti, c) da je to zabrana odlikovanja u slu~aju sva|e, d) odlikovanje samo zbog fanatizma,¹⁰³ e) da pravo odlikovanja ne

¹⁰³ Prihvatljivije je da je zabranjeno odlikovanje zasnovano na fanatizmu i subjektivizmu samim tim što se radi o odlikovanom Vjerovjesniku zato što je on iz naroda ovoga ili onoga čovjeka ili sljedbenika toga vjerovjesnika... Ukoliko je, međutim, odlikovanje zasnovano na tekstu šerijatskog zakona utvrđenog u Kur'anu i sunnetu, kao što Allah Uzvišeni kaže:

"Mi smo te poslali samo kao milost svjetovima" (21:107), ili kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Ja sam prvak djece Ademove...", odnosno, u hadisu o zagovoru, to je odlikovanje koje ima stvarni odnos, a ne zbog subjektivnog mišljenja ili fanatizma.

pripada vama nego Allahu Uzvi{enom, a vi ste du`ni to prihvatiti i vjerovati u to.

"A Isau, sinu Merjeminu, Jasne smo dokaze dali", tj.dali smo mu nepobitne i ~vrste dokaze autenti~nosti onoga {to je donio Izraeli}anima, da je on Allahov rob i Allahov poslanik njima poslan.

"i Ruhom svetim ga podr`ali", tjD`ibrilom, a.s.

Nakon toga, Allah Uzvi{eni ka`e:

"Da je Allah htio, oni se ne bi me|usobno poslije njih ubijali, kada su im Jasni dokazi ve} do|li, ali oni su se razi{li: neki od njih su vjerovali, a neki su poricaliA da je Allah htio, oni se ne bi me|usobno ubijali!" To zna~i da je sve to Allahova odredba i zapovijed, pa zato i ka`e nakon svega: "Ali Allah radi ono {to On `eli!"

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةً ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الظَّالِمُونَ ﴿١٥٤﴾

"O vjernici, podijelite dio onoga ~ime vas Mi opskrbljujemo, prije nego {to do|e Dan kada ne}e biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredni{tva! A nevjernici su doista nepravedni!" /254/

Allah Uzvi{eni nare|uje Svojim robovima da na Njegovom putu dijele od onoga ~ime ih je opskrbio kako bi time osigurali u{tedu kod Njega "prije nego {to do|e Dan" , tjSudnji dan, "u kojem ne}e biti ni otkupa, ni prijateljstva, niti posredni{tva" Dan kada se ne}e mo}i otkupiti, pa makar platio zlatom koliko cijela Zemlja, kada nikome ne}e koristiti prijateljstvo i bliskost, niti }e biti koristi od zagovornika koji se zauzimaju.¹⁰⁴

"A nevjernici su, doista, nepravedni!", tj.nema ve}eg nepravednika od onoga koji se susretne s Allahom kao nevjernik.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿١٥٥﴾

"Allah je, nema boga osim Njega, @ivi i

¹⁰⁴ Ako nisu vjernici!

Vje~ni! Odr`avatelj! Ne obuzima Ga ni drijeme` ni san! Njegovo je ono {to je na nebesima i na Zemlji! Ko se mo`e pred Njim zauzimati bez Njegovog dopu{tenja?! On zna {ta je bilo prije i {ta }e biti poslije njih i oni ne mogu obuhvatiti od Njegovoga znanja osim koliko On `eli! Njegova kursija obuhva}a i nebesa i Zemlju i Njemu nije te{ko odr`avati ih! On je Svevi{nji i Veli~anstveni!"/255/

Ovo je Ajetul-Kursija ("Ajet Pijedestala") i on ima veliki zna~aj. Jedan vjerodostojan hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, navodi da je to najvredniji ajet u Knjizi Allahovoj. Imam Ahmed ibn Hanbel prenosi od Ubejja ibn Ka'ba: /401/ da ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "Koji je najva`niji ajet u Allahovoj Knjizi?", a on je rekao: "Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju", ponoviv{i to vi{e puta, a zatim je kazao: "Ajetul-Kursija" ("Ajet Pijedestala"). On mu je rekao: "`estitam na znanju, Ebu-Munzire! Tako mi Onoga u `ijoj ruci je moj `ivot, on ima jezik i usne koje veli~aju Vladara kod Prijestolja, Ar{a!" To prenosi i Muslim, ali bez dodatka: "Tako mi Onoga u `ijoj ruci je moj `ivot..."

Drugi hadis prenosi imam Ahmed od Ebu-Zerra D`unduba ibn D`unade, koji u jednom hadisu navodi da je upitao: "Allahov Poslani~e: /402/ [ta je najve}e od onoga {to je tebi objavljeno?" Odgovorio je: "Ajetul-Kursija":

"Allah, osim Koga drugog boga nema, @ivi je i Vje~ni Odr`avatelj!" (Prenosi En-Nesa'i.)

El-Buhari u svom Sahihu navodi od Ebu-Hurejrea da je rekao: /403/ - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovlastio me da ~uvam zekat ramazana, pa mi je jednom do{ao neki ~ovjek i uzeo malo hrane. Uhvatio sam ga i rekao da }u to kazati Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. On me zamolio: "Pusti me! Ja sam u oskudici, imam porodicu i velike potrebe!" Pustio sam ga, a kada je svanulo Vjerovjesnik me upitao: "[ta je uradio tvoj uhi}enik no}as?" Rekao sam: "Allahov Poslani~e, tu`io se da ima velike te{ko}e i da je u oskudici, pa sam se ja sa`alio i pustio ga!" Poslanik je rekao: "Slagao ti je, on }e se vratiti!" Sada sam znao da }e se vratiti, s obzirom da je to rekao Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, pa sam pratio i on je opet do{ao i uzeo malo hrane. Opet sam ga

uhvatio i prijetio da }u kazati Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je ponovo molio: "Pusti me! U velikoj sam oskudici, imam brojnu porodicu! Ne}u se vra}ati vi{e!" Ponovo sam se sa`alio i pustio ga da ode, a kad je svanulo, Allahov Poslanik me je upitao: "Ebu-Hurejre, {ta je tvoj uhi}enik sino} u~inio?" Kazao sam: "Allahov Poslani~e, `alio se da je u oskudici i da ima veliku porodicu, pa sam se sa`alio i opet ga pustio da ode!" On mi odvrati: "Slagao ti je, vratit }e se!" Sad sam i tre}i put stra`ario ~ekaju}i ga, i on je do{ao opet i uzeo malo hrane, a ja ga opet uhvatio. "E, sad }u sve re}i Allahovom Poslaniku, jer evo tre}i put kako si tvrdio da se ne}e { vra}ati, pa si opet do{ao!" On mi re~e: "Pusti me, a ja }u te podu~iti rije~ima za koje }e ti Allah koristi dati!" Upitah: "Koje su to rije~i?" A on mi re~e: "Kada po}e { u postelju, prou~i 'Ajetul-Kursiju' do kraja 'Allah, osim Kojega drugog boga nema, @ivi je i Vje~ni!' - pa }e te ~uvar poslan od Allaha stalno ~uvati i {ejtan ti se ne}e pribli`iti do svanujala!" Opet sam ga pustio, a kada je svanulo, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: "[ta uradi tvoj uhi}enik no}as?" Rekao sam: "Allahov Poslani~e, tvrdio je da }e me podu~iti rije~ima za koje }e mi Allah koristi dati, pa sam ga opet pustio!" On, sallallahu alejhi ve sellem, upita me: "A koje su to rije~i?" Rekao mi je: "Kada po}e { u postelju, prou~i 'Ajet Pijedestala' od po~etka do kraja: 'Allah, osim kojega drugog boga nema, @ivi je i Vje~ni!', pa je jo{ dodao: pa }e te ~uvar poslan od Allaha stalno ~uvati i {ejtan ti se do svanujala ne}e pribli`iti!" Ashabi su pa`ljivo slu{ali da ne{to nau~e, a Vjerovjesnik je na to rekao: "Istinu ti je rekao, iako je on la`ac! Zna{ li ko je s tobom razgovarao tri no}i, Ebu-Hurejre?" Rekao sam: "Ne znam!" A on }e na to: "To je bio {ejtan..." Od Ebi-Umame prenosi se direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /404/ Allahovo najve}e ime, kojim kada se zamoli usli{ava dovu, nalazi se u tri poglavlja: "El-Bekare" (Krava), "Ali-Imran" (Imranova porodica) i "Taha" (Taha).

Ovaj ajet sadr`i deset posebnih re~enica.

Rije~i Allaha Uzvi{enog: *"Allah je Bog, osim Kojega drugoga boga nema"* sadr`e obavijest da je On Jedini Bog za sva stvorenja;

"@ivi i Vje~ni Odr`avatelj!", tj. @ivi po Sebi, koji nikada ne umire,

Utemeljitelj svega drugoga, bez ^ijeg odr`avanja nema opstojnosti bi}a.

"Ne obuzima Ga drijeme` niti san." Ne obuzima Ga, zna~i ne savla}uje Ga drijeme`, pospanost, pa zato poslije toga ka`e:

"niti san", jer je on ja~i od drijeme`aU sahih hadisu se navodi od Ebu-Musaa da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, me|u nama je ustao i obratio se sa ~etiri rije~i: /405/ "Allah doista ne spava, niti treba da spava; On smanjuje mjeru i podi`e je; Njemu se di`e dnevno djelovanje prije no}nog, a no}no prije dnevnog; Njegov zastor je svjetlo ili vatra i, kada bi ga podigao, od sjaja Njegova lica izgorjelo bi sve stvoreno do ~ega pogled dose`e."

"Njegovo je ono {to je na nebesima i na Zemlji!" Time se saop}ava da su svi Njegovi robovi pod Njegovom vla}u, pot~injeno}u i upravom, kao {to ka`e:

"Ta svaki je od njih, i onaj na nebesima, i onaj na Zemlji, kod Svemilosnog kao rob do}i!" (19:93)

"Ko se mo`e pred Njim zauzimati bez Njegovog dopu{tenja?!",

"a oni se ne}e zauzimati osim za onoga kojim On bude zadovoljan!" (21:28) Dakle, zbog Njegove Veli~ine, Uzvi{enosti i Veli~anstvenosti, niko se ne}e usuditi da se zauzima za drugoga osim uz Njegovo dopu{tenje za zauzimanje, kao {to stoji u "hadisu zagovora": /406/ - Do}i }u ispod Prijestolja sed`du ~ine}i, pa }e me podugo ostaviti tako, a zatim }e mi biti kazano: "Podigni glavu i ka`i, pa }e{ biti slu}an, zauzmi se i bit }e ti prihva}eno!" Zatim ka`e: "pa }e mi biti odre}ena granica i uvest }u ih u D`ennet!"

"On zna {ta je bilo prije i {ta }e biti poslije njih." To je dokaz da Njegovo Znanje obuhva}a sva bi}a uklju~uju}i njihovu pro{lost, sada{n}ost i budu}nost, kao {to Allah Uzvi{eni isti`e govore}i o melecima:

"A mi ne}emo tamo u}i osim uz zapovijed Gospodara tvoga! Njemu pripada ono {to je ispred nas, ono {to je iza nas i {to je izme|u toga! A tvoj Gospodar nije zaboravan!" (19:64)

"i oni ne mogu obuhvatiti od Njegova znanja osim koliko On `eli!" Niko ne mo`e saznati ni{ta od Allahovoga Znanja osim ono {to mu da Allah da sazna i s ~ime ga upozna.¹⁰⁵

"Kursija Njegova obuhva}a i nebesa i Zemlju." Ed-Dahhak navodi predanje od Ibn-Abbasa: "Kada bi se Sedam nebesa i Sedam Zemalja razastrli tako da dopiru jedni do drugih, prema prostranstvu Pijedestala bili bi kao karika u prostranoj pustinji!" Ebu-Zerr ka`e: - ^uo sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /407/ "Tako mi Onoga u ^i}oj ruci je moj `ivot, Sedam nebesa i Sedam Zemalja su prema Kursiji samo kao karika postavljena na pustinji zemaljskojKursija je prema Ar{u samo kao `eljezna halka postavljena izme|u dvije pustinje na Zemlji." Ebu-Bekr ibn Merdevejh navodi predanje s lancem od Ebu-Zerra el-Gafarija, prema kojem je on pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za Pijedestal, pa mu je on odgovorio: /408/ "Tako mi Onoga u ^i}oj je ruci moj `ivot, Sedam nebesa i Sedam Zemalja su prema Kursiji samo kao karika postavljena na pustinji zemaljskojVeli~ina Ar{a, prema tom, Kursiji je poput veli~ine pustinje prema toj halci."

"i Njemu nije te{ko da ih odr`ava!", tjnije Mu te{ko i ne optere}uje ga {to odr`ava nebesa i Zemlju i ono {to je na njima, od -nosno izme|u njihNaprotiv, to je Njemu lahko i jednostavno jer On vodi brigu o svakoj osobi i onome {to ona radi, nadzire sve stvari; Njemu ni{ta ne mo`e proma}i niti izbje}i, jer sve stvari su Njemu pot~injene, jednostavne, niske i sitne u odnosu na Njega, ovisne o NjemuOn je nezavisan od svega i hvale vrijedan, On ~ini {to ho}e; Njemu niko ne postavlja pitanje {ta je u`inio, dok se njima (robovima) pitanje postavljaOn je Nadre}eni nad svim, Obra~unitelj svega, Nadzornik, Veli~anstveni i Uzvi{eniNema boga osim Njega, nema drugog osim Njega, niti gospodara osim NjegaStoga rije~i: "On je Svevi{nji i Veli~anstveni!" imaju zna~enje kao i rije~i:

"On je Veli~anstveni i Uzvi{eni" (13:9)Najbolji stav prema ovim ajetima i vjerodostojnim hadisima jeste stav sljedbenika zdrave tradicije, koji su za njih govorili: "Prihvatite ih kako su do}li, bez ikakvih modifikacija ili antropomorfizma."¹⁰⁶

¹⁰⁵ Ovo se posebno odnosi na znanje vjerovjesnika i poslanika, koje potvrduju rije~i Allaha Uzvi{enog:

"On zna skriveno i neskriveno i ne upoznaje s tajnom Svojom nikoga osim onoga koga za poslanika odabere..." (72:26)

¹⁰⁶ Tj. oni ih ne tuma~e slobodno prema mi{ljenjima pojedinih ljudi, nego u njih vjeruju odbijaju}i svako prisposobljavanje Allaha bilo ~emu od Njegovih stvorenja.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَدْتَبَّيْنِ
 الرُّسُلُ مِنَ الْعَالَمِينَ فَكَيْفَ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ
 بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لِأَنَّ فِصَامَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٧﴾

"Nema prisile u vjeru, Pravi put se jasno razlikuje od zablude! Onaj ko ne vjeruje u Taguta, a vjeruje u Allaha, dr`i se za naj~vr{}u vezu, koja se ne}e prekinuti! A Allah sve ~uje i zna!"/256/

Allah Uzvi{eni ka`e: "Nema prisile u vjeru!" To zna~i, ne prisiljavajte nikoga da ule u vjeru islam, jer on je o~it i jasan, njegova znamenja i dokazi su o~evidni, pa nema potrebe da se iko prisiljava da ulazi u njegaNaprotiv, koga Allah uputi u islam, ~ija prsa ra{iri i pogled prosvijetli, taj }e u njega javno u}i, a ~ije srce Allah zaslijepi i zape~ati mu sluh i vid,¹⁰⁷ njemu nema koristi od ulaska u vjeru pod pritiskom i silom.

Navodi se da je bilo vi}e povoda za objavu ovoga ajeta me}u Ensarijama - MedinlijamaTakav povod je bila i `ena koja je odlu~ila da }e svoje dijete, ukoliko ostane `ivo, uvesti u `idovsku vjeruU drugom slu~aju, kada je protjerano pleme Benu-Nedir, u kojemu je bilo i sinova Ensarija, oni su kazali da ne `ele ostaviti svoje sinoveNakon toga, Allah je objavio:

"Nema prisile u vjeru...!" Predanje navode Ibn-D`erir od Ibn-Abbasa, Ebu-Davud i En-Nesa'i od Bendara, te Ebu-Hatim i Ibn-Hibban iz hadisa [u'betaIsto tako, Mud`ahid i drugi navode da je ajet objavljen tim povodomMuhammed ibn Ishak navodi od Ibn-Abbasa da je ajet objavljen povodom slu~aja jednog ~ovjeka iz plemena Benu-Salim ibn Avfa, po imenu Husajni, ~ija su se dva sina pokrstila, dok je on bio muslimanOn je rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Ho}u li ih prisiliti, jer oni su odbili bilo

¹⁰⁷ Ja bih dodao: tj. na vama je da islam ponudite ljudima s njegovim tolerantnim, i privlačnim vjerovanjem, a na ljudima je da to razmotre i upoznaju se s njegovim osnovnim elementima, dokazima i argumentacijom na nivou svog razumijevanja. Naime, Allah Uzvi}eni u}inio je islam lahkim i tolerantnim do te mjere da su ljudi u stanju svojim umom i razumom, koje im je Allah podario, to razmotriti i razumjeti u skladu sa svojim mogućnostima... osim ukoliko su ljudi i sl., kada nisu ni obavezani. Sve izvan toga, i ljudi i džini, obavezni su to razmotriti i razumjeti onako kako je to Allah htio i naredio, pa ukoliko to prihvate kao svoju vjeru, Allah im to omoguću}i i pomogne ih u tome. Međutim, ko je tvrdoglav i zanesen neistinom uprkos razumijevanju dokaza, pa se okrene od islama, za to njegovo nasilje Allah Uzvi}eni će dati da mu zaslijepi srce i zapečate se sluh i vid, kao oblik primjerene kazne. U tom smislu, Allah Uzvi}eni kaže:

"A onome koji dijeli, Allaha se boji i potvrdi ono što je dobro, njemu ćemo put dobra olakšati! A onome ko tvrdi, osjeća se neovisnim, i dobro smatra lažnim, njemu ćemo put zla olakšati!" (92:5-10)

{to drugo osim kr{anstva?", pa je Allah objavio navedeni ajetMe}utim, ovaj ajet je derogiran "ajetom o borbi":

"Bit }ete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i mo}nog sve dok islam ne prihvate!" (48:16) Zatim Allah Uzvi{eni ka`e:

"O Vjerovjesni~e, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi nemilosrdan prema njima!" (9:73), zatim:

"O vjernici, borite se protiv nevjernika koji su u blizini va{oj i neka oni osjete va}u strogost! I znajte da je Allah na strani onih koji se Njega boje!" (9:123)

Prema tome, neophodno je da se svi narodi pozovu u islam, pa ukoliko neki od njih to odbiju, ili ne budu davali glavarinu (d`izju), protiv njih se treba boriti dok ne budu ubijeniTo je smisao prisileU sahih (vjerodostojnom) predanju stoji: /409/ "Tvoj Gospodar se ~udi ljudima koji se u d`ennet vode u lancima!" To zna~i: zarobljenici koji se u islamsku zemlju dovode u lancima i okovima, a nakon toga primaju islam, te njihova djela i du}e budu tako dobre da ulu u D`ennet.

"Onaj ko ne vjeruje u Taguta,¹⁰⁸ a vjeruje u Allaha, dr`i se za naj~vr{}u vezu, koja se ne}e prekinuti! A Allah sve ~uje i zna!" Tjko ostavi idole i kumire i drugo ~emu poziva {ejtan mimo ibadeta Allahu, d`{., i koji samo Allahu klanja svjedo~e}i da nema drugog boga osim Njega, jer Tagut obuhva}a svako zlo koje su ~inili ljudi u doba paganstva obo`avaju}i kumire, obra}aju}i se njima i mole}i od njih pomo},

"dr`i se za naj~vr{}u vezu, koja se ne}e prekinuti!", tjdr`i se za vjeru kao najja~i osnov, a to je sli~no naj~vr{}oj vezi koja se ne}e prekinuti, budu}i da je po sebi ~vrsta, temeljita i sna`naNjeno vezivanje je jako, a ta ~vrsta veza je vjera/iman i predanost/islamOnaj ko to ka`e nije u suprotnosti s onim koji ka`e da su to rije~i:

"Nema boga osim Allaha!", odnosno, da je to Kur'an ili ljubav, ili mr`nja u ime Allaha Uzvi}enog, jer to je sve ta~noU vezi s rije~ima: "koja se ne}e

¹⁰⁸ Ja bih dodao: Ovdje se navodi nevjerstvo u Taguta/Satanu ispred vjere u Allaha i to ukazuje na obavezu ~išćenja srca na prvom mjestu, i otklanjanje iz njih svega što je vezano za vjeru u Taguta, da bi tek nakon što su postala čista mogla biti ispunjena i natopljena vjerom u Allaha. U tom slučaju, samo Allah je ~uvar srca, tako da niko ne mo}e ~vrstu vjeru u Allaha ukinuti, jer tada se ~ovjek dr}i za naj~vr{}u vezu.

prekinuti" Muaz ibn D`ebel ka`e da to zna~i: koja se ne}e prekinuti sve do ulaska u D`enet! Imam Ahmed navodi predanje od Muhammeda ibn Kajsa ibn Ubade, koji ka`e: /410/ "Bio sam u d`amiji, pa je do{ao neki ~ovjek na ~ijem se licu vidio trag skru{nostiKlanjao je dva rekata skra}eno, pa su ljudi kazali: 'Ovo je ~ovjek iz D`enneta!' Kada je izi{ao, ja sam ga pratio dok nije u{ao u stanU{ao sam s njim i razgovarao, a kada se odmorio, rekao sam mu {ta su ljudi u d`amiji o njemu govoriliOn je rekao: 'Allah je Veliki! Niko ne treba da govori ono {to ne zna, a re}i }u ti za{to...! Vidio sam kao da sam u zelenoj ba{~i!' (Ibn-Avn navodi da je spomenuo njeno zelenilo i prostranstvo, da je u sredini bio `eljezni stup ~iji je donji dio bio u zemlji, a gornji na nebu, na najvi{oj ta~ki.) 'Re~eno mi je: Popni se uz njega!; ja sam rekao: Ne mogu! Zatim mi je do{ao sluga (Ibn-Avn¹⁰⁹ navodi da je to bio crni rob) , podigao mi odje}u sa zadnje strane i rekao: Penji se! Penjao sam se dok nisam stigao do peteljke, pa mi je rekao: Uhvati se za peteljku! Tada sam se probudio, a ona je bila u mojoj ruci! Do{ao sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i ispri~ao mu, a on je rekao: [to se ti~e ba{~e, to je ba{~a islama! [to se ti~e stupa, to je stup islama, a {to se ti~e peteljke, to je naj~vr{a peteljkaTi }e{ biti musliman do smrti svoje!" Hadis izdvajaju autori oba Sahiha, a taj ~ovjek je Abdullah ibn Selam, r.a.

اللَّهُ وَلِي الَّذِينَ آمَنُوا

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الظُّلُمَاتُ
يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٥٩﴾

"Allah je za{titnik onih koji vjeruju, izvodi ih iz tmina na svjetlo, a onima koji ne vjeruju za{titnici su taguti, odvode ih sa svjetla u tmine! To su stanovnici Vatre i u njoj }e vje~no ostati."/257/

Allah Uzvi{eni saop}ava da On upu}uje na Pravi put onoga ko slijedi Put mira kojim je On zadovoljan, pa Svoje robove, vjernike, izvodi iz tmine nevjerstva, sumnje i resignacije na svjetlo jasne, o~igledne i lahke Istine, te da je za{titnik nevjernika {ejtan koji im uljep{ava neznanje i zablude u kojim se nalaze odvode}i ih i udaljuju}i od Puta istine na put kufra,

tj.nevjerstva i la`i.

"To su stanovnici Vatre i u njoj }e vje~no ostati." Stoga, Allah Uzvi{eni navodi izraz svjetlo u jednini, a izraz tama u mno}ini, jer Istina je jedna, a nevjerstva ima vi{e vrsta i sve one predstavljaju la`, kao {to Allah Uzvi{eni, tako}er, ka`e:

"I doista, ovo je Moj Pravi put, pa se njega dr`ite i druge puteve ne slijedite, da vas ne odvoje od Puta Njegova! Eto, to vam preporu~uje, da biste bili bogobojazni!" (6: 153)

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ سَاحَّ إِبرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ أَنبَأَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبرَاهِيمُ رَبِّ
الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا الْحَيُّ وَأُمِيتُ قَالَ إِبرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالسَّمْسِ
مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْغَرْبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾

- Zar ne zna{ za onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovu prepirao, kada mu je Allah carstvo dao?! Kad Ibrahim re~e: "Gospodar moj je Onaj Koji `ivot i smrt daje!", on odgovori: "Ja `ivot i smrt dajem!" Ibrahim re~e: "Allah ~ini da Sunce izlazi s istoka, pa u~ini ti da izi}e sa zapada!" I nevjernik se zbuni! Allah doista silnike ne upu}uje na Pravi put! /258/

Onaj koji se prepirao s Ibrahimom o Gospodaru njegovu bio je kralj Babilona, Nemrud ibn Ken'an ibn Ku{ ibn Sam ibn Nuh, a rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Zar ne zna{ za onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovu prepirao" zna~e da se prepirao o posto -janju Gospodara njegovu, budu}i da je Ibrahim ne -girao da postoji drugi gospodar osim AllahaNa to je Nemruda navela vlastita osionost i du`ina vladanjaZato Allah Uzvi{eni ka`e: "kada mu je Allah carstvo dao"On je od Ibrahima tada tra`io dokaz da postoji Gospodar kome se moli, pa mu je Ibrahim rekao: "Gospodar moj je Onaj Koji `ivot i smrt daje!" On je Tvorac svega iz ni{ta, a to i poni{ti nakon postojanjaTo je dokaz nu`nog postojanja Onoga Koji stvara i odabiraBudu}i da stvari nisu nastale same po sebi, one moraju imati Tvorca Koji ih stvaraTo je Gospodar ^ijem obo`avanju ja pozivam jedino i On nema druga (ortaka)Nemrud je tada rekao:

"Ja `ivot i smrt dajem!" Kada se meni dovedu dva ~ovjeka koji zaslu`uju da budu ubijeni, ja naredim da se ubije jedan, a da se oprostí drugome, pa on ne bude ubijen! Ovako navode Katade i neki drugiMe}utim, Allah najbolje zna!

¹⁰⁹ To je jedan od prenosilaca hadisa koji se nalazi u lancu prenosilaca.

Ali je jasno da on nije htio to, jer to nije odgovor na ono {to je rekao IbrahimNaprotiv, Nemrud je htio da iz oholosti i sile potvrdi da je on gospodar, jer se ima utisak da on to ~ini, odnosno, da on daje `ivot i smrt! Zato je Ibrahim njemu rekao:

"Allah ~ini da Sunce izlazi sa istoka, pa u~ini ti da izi{e sa zapada!" To zna~i, ako ti daje { `ivot i smrt, u~ini to, jer onaj koji `ivot i smrt daje raspola`e postojanjem svega {to je stvorio, on sebi podvrgava planete i zvijezde i njihovo kretanjeBuduj i je Sunce samo mali dio od tih stvorenja, a pojavljuje se svakoga dana sa istoka, ako si ti bog, daj da do{e sa zapada! Kada je on vidio da je nemo}an i da mu gordost ni{ta ne poma`e, zbunio se, tjzanijemio je, a zatim je naveden dokaz protiv njega:

"Allah doista silnike ne upu}uje na Pravi put!", tjne nadahnjuje ih bilo kakvim dokazom ili argumentomNaprotiv, njihov dokaz je ni{tavan, pa im pripada srd`ba i kazna `estokaStav logi~ara da je prijelaz Ibrahima sa prve pozicije na drugu, prijelaz s jednog dokaza na drugi jasniji - ne stoji, nego je prva pozicija uvod za drugu, sa ciljem da se opovrgne stav Nemruda i prvom i drugom pozicijomAllah to najbolje zna i Njemu se zahvaljujemo!¹¹⁰

[to se ti~e Nemruda, on je ostao tvrdokoran iako je zanijemio ne odgovoriv{i, tako da nije povjerovao u Allaha Uzvi{enog, Koji uistinu daje `ivot i smrtStoga je Allah Uzvi{eni poslao na njega i njegov narod jato komaraca, od kojih nisu vidjeli Sunce, dav{i da ih savladaju, jedu im meso i piju krv, ostavljaju{i ih samo kao kostureJedan od tih komaraca u{ao je u nos vladaru po kazni Allahovoj, pa se on udarao maljem po glavi, ~ime ga je Allah uni{tio.¹¹¹

أَوَكَلَّذِي مَرَّ عَلَى قَتْرِيٍّ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ
أَنْ يُحْيِي هَذَا اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَّا نُهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَ قَالَتْ كَمْ
لَبِثْتُ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتُ مِائَةَ عَامٍ فَأَنْظِرْ
إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَسْتَنَّهٗ وَأَنْظِرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلْيَجْعَلَ آيَةً
لِلنَّاسِ وَأَنْظِرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا الْحَمَاءَ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ
قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٩﴾

- Ili za onoga koji je, prolaze{i pored jednoga grada koji je bio do temelja poru{en i pust, povikao: "Kako }e Allah o`iviti ove {to su pomrli?!" I Allah ga mrtvim u~ini stotinu godina, a zatim ga o`ivi i upita: "Koliko si ostao?" On re~e: "Ostao sam dan ili dio dana!" Tada mu re~e: "Ne, ostao si stotinu godina! Pogledaj jelo svoje i pi}e svoje, nije se pokvarilo! A pogledaj i magarca svoga, da Te u~inim znakom za ljude, a pogledaj i kosti, kako ih sastavljamo, a onda mesom obla`emo!" I kada njemu bi jasno, povika: "Ja znam da Allah doista sve mo`e!"/259/

Ovome ajetu prethode rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Zar ne zna{ za onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovome prepirao", tjda li ti je poznat primjer onoga koji je polemizirao s Ibrahimom, a.s., o Gos-podaru njegovom?! Za njih se ve`u gore navedene rije~i:

"Ili za onoga koji je prolaze{i pored jednoga grada, ~iji temelji su poru{eni bili..." Postoje razila`enja ko je ovaj prolaznik, odnosno da li je to Uzejr, ili Hidr, ili je to Eremija ibn Halkija ili Hazekijel ibn Bevvar, ili pak neki drugi ~ovjek od Izraeli}ana? Mogu}e da je to Uzejr! [to se ti~e grada, to je Kudus, Jerusalem, kroz koji je pro{ao nakon {to ga je Nabukodonosor poru{io i pobio njegove gra}ane, tako

"da je bio pust", tjnikoga u njemu nije bilo.

Rije~i Uzvi{enog: "i do temelja svojih poru{ena", tj~iji su krovovi i zidovi pali na zemljuStoga je on stao razmi{l}aju{i {ta je bilo s tim veli~anstvenim gra}evinama, pa je rekao:

"Kako }e Allah o`iviti ove {to su pomrli?!" Vidio je stra{ne ru{evine i u~inilo mu se da ih nije mogu}e ponovo podi}iAllah Uzvi{eni na to odgovara:

"I Allah ga mrtvim u~ini stotinu godina, a zatim ga o`ivi", jer

¹¹⁰ Ja bih dodao: Allah neka se smiluje Ibn-Kesiru! On je doista ovim svojim komentarom ajeta dao jasno zna~enje ove dvije pozicije. Neka mu da svako dobro i nagradi ga iz Svoje Milosti i Oprostata u d`zenetskim odajama!

¹¹¹ Ja bih dodao: Taj koji je tvrdio da on `ivot i smrt daje, nije bio u stanju usmrtiti obi~nog komarca koji mu je u{ao u nos nanose}i mu bolove koje nije mogao otkloniti bez malja. Navodi se, takoder, da je to u~inio cipelom, sve dok nije potpuno propao! U ovome se nalazi pouka za one koji pouku prihva}aju. Naime, on je bio nemo}an da usmrti jednu malu mu{icu koja mu je bol nanijela i bila u stanju da mu `ivot ugrozi i uni{ti, pa kako da o`ivi mu{icu koja je uginula ili pak krilo mu{ice!?! Slava Tebi, moj Allahu, velik li si Ti!

je, nakon {to je pro{lo sedamdeset godina od njegove smrti, grad ponovo podignut i naseljen, te su se i Izraelijani vratili u njegaO`iviv{i ga stotinu godina poslije njegove smrti, Allah mu je prvo dao o`i da pogleda {ta Allah ~ini, kako o`ivljava njegovo tijeloKada se to tijelo upotpunilo, "rekao mu je", posredstvom meleka, "Koliko si ostao?" On re~e: "Ostao sam dan ili dio dana!" Ustvari, kada je on umro, bio je po~etak dana, a kada ga je o`ivio, bilo je pred kraj danaZato je on, ugledav{i sunce kako sija, pomislio da je to sunce od istoga dana, pa je rekao: "ili dio dana!" A zatim mu re~e:

"Ne, ostao si stotinu godina! Pogledaj jelo svoje i pi~e svoje, nije se pokvarilo!" A tu su bili gro`e, smokve i sok, {to se nije bilo promijenilo.

"A pogledaj i magarca svoga!", kako ga Allah o`ivljava dok ti to gleda{,

"da Te u~inim znakom za ljude", tj dokazom za Povratak

"a pogledaj i kosti, kako ih sastavljamo", tj kako ih podi`emo da bi se jedna s drugom sastavilaIma ~itanja i: "kako ih o`ivljavamo", "a onda mesom obla`emo!" Dakle, nakon {to budu razbacane i desno i lijevo, Allah {alje vjetar koji ih sakuplja sa svih strana, zatim stavlja svaku kost na njeno mjesto tako da nastaje magarac s kostima, ali bez mesa, da bi potom to Allah oblo`io mesom, `ivcima, krvnim sudovima i ko`om, te poslao meleka da u nozdrvu magarca puhne i da ovaj zareveSve je to bilo uz dopu{tenje Allaha Uzvi{enog i nao`igled UzejraKada se uvjerio u to, "on je rekao: 'Ja znam da Allah doista sve mo`e!'",

tjja to znam jer sam to svojim o~ima vidio i stoga o tome obavje{tavam svoje savremenike!

وَأَذَقَ الْإِبْرَاهِيمَ رَبِّهِ كَيْفَ
نُحِيَ الْمَوْتَى قَالَ أَوْ لَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَلَئِن لَّمْ يَكُن لِّيَظْمِنُ فَتَلْبَسِي قَالَ فخذ
أربعة من الطير فصرهن إليك ثم اجعل على كل جبل منهن جزءاً ثم
ادعهن يائينك سعيًا وأعلم أن الله عزيز حكيم ﴿٢٦٠﴾

- A kada Ibrahim re~e: "Gospodaru moj, poka`i mi kako o`ivljuje{ umrle?" On re~e: "Zar ne vjeruje{?!". "Dakako, vjerujem", odgovori on, "ali da mi se srce smiri!" Zatim mu re~e: "Pa, onda, uzmi ~etiri ptice, isijeci ih, pa po dio od njih stavi na svaki bre`uljak! Zatim ih pozovi, do{i je ti `ure{i! Znaj da je Allah Silan i Mudar!"/260/

Ispituju{i Ibrahima, a.s., oni su naveli vi{e razloga, me{u kojima je i to da je on Nemrudu rekao:

"Gospodar moj je Onaj Koji `ivot i smrt daje!" Naime, on je `elio da se tim uzdigne sa stupnja izvjesnog znanja na stupanj pune izvjesnosti i da to vidi o`igledno, pa je rekao:

"Gospodaru moj, poka`i mi kako umrle o`ivljuje{?" On re~e: "Zar ne vjeruje{?!". "Dakako, vjerujem", odgovori on, "ali da mi se srce smiri!" A u hadisu koji prenosi El-Buharija od Ebu-Hurejra u komentaru ovoga ajeta stoji: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /411/ - Mi smo prili~niji da sumnjamo od Ibrahima, a.s., kada je rekao "Gospodaru moj, poka`i mi kako umrle o`ivljava{!?" On re~e: "Zar ne vjeruje{?!". "Dakako, vjerujem" - odgovori on - "ali da mi se srce smiri." Ovako prenosi MuslimNema dvojbe da se ovim ne `eli ukazati na sumnju koju iz toga mogu shvatiti oni koji ne posjeduju znanjeU vezi s ovim hadisom postoji nekoliko odgovora: jedan od njih je...¹¹²

"Pa, onda, uzmi ~etiri ptice, isijeci ih..." tjsve`i ih, zakolji i isijeci! Kada ih je on svezao i zaklao, pomije{ao zajedno i podijelio na dijelove, nakon {to ih je isjekao, na svako brdo je stavio po dioIbn-Abbas ka`e: "On je uzeo glave ptica, a zatim mu je Allah naredio da ih pozove, pa je on ~inio kako mu je Allah naredioTada je vidio kako sve ide jedno drugom, perje perju, krv krvi, meso mesu, a dijelovi svake ptice se sastavljaju jedno s drugim dok sve ptice nisu dovr{eneTada su one `ure{i krenule prema njemuDa bi jasnije vidio {to je pitao, Allah je u~inio da svaka ptica dole i uzme svoju glavu, koja je bila u ruci Ibrahima, a.s., pa ukoliko bi se desilo da joj pru`i glavu koja nije njena, ona bi to odbila, a ukoliko bi joj do{la njena glava, tada bi se spojila s tijelom Bo`ijom snagom i mo{i." Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"Znaj da je Allah Silan i Mudar!", tjsilan i niko Ga ne mo`e savladati, ni{ta Mu se ne mo`e zabraniti, pa {to

¹¹² Ovdje je bjelina... i mufessir/komentator hafiz Ibn-Kesir ne navodi te odgovore... U želji da to dopunimo, na ovome mjestu ćemo navesti ono što bilježi Buharija, koji to navodi u svom Komentaru od Muhammeda ibn Ishaka ibn Huzejme, a ovaj od Ebu-Ibrahima Ismaila ibn Jahja'a el-Muzinija, koji kaže u vezi s ovim hadisom: "Niti je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, niti Ibrahim, a.s., ikada posumnjao u to da je Allah Uzvišeni moćan oživit mrtve. Oni su jedino sumnjali u to da li će im odgovoriti na to pitanje ili ne... To pokazuje da ovaj slučaj Ibrahima, a.s., nije naveden kao slučaj sumnje, nego je naveden kao slučaj želje za povećanjem očiglednog znanja budući da očiglednost potvrđuje spoznaju i smirenost više nego logičko zaključivanje.

On ho}e, to bude bez prepreke, jer je On nadre}en nad svime, mudar u Svojim rije~ima, djelima, zakonima i mo}i Abdurrezzak ka`e: - U vezi sa rije~ima Allaha Uzvi{enog:

"ali da mi se srce smiri" Ma`mer nam navodi od Ejjuba da je rekao da Ibn-Abbas ka`e: "U Kur'anu nema ajeta koji mi daje nade vi{e od toga!" Ibn Ebi-Hatim navodi od Ibn-Munkedira da je pri~ao kako je Abdullah ibn Abbas sreo Abdullaha ibn Amr ibn Asa i upitao ga: "Koji ajet u Kur'anu tebi daje najvi{e nade?" Abdullah ibn Amr mu je rekao: - Rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Reci: 'O robovi moji koji ste se prema sebi ogrije{ili, ne gubite nadu u Allahovu milost...'" (39:53) Ibn-Abbas je rekao: - Me}utim, ja isti~em rije~i Allaha Uzvi{enog:

- A kada Ibrahim re~e: "Gospodaru moj, poka`i mi kako umrle o`ivljuje{?", On re~e: "Zar ne vjeruje{?!" - "Dakako." Rije~i: "Dakako!" su ga zadovoljile kada ih je Ibrahim rekao, pa je rekao: "To je ono {to se javlja u du{ama i {to {ejtan sugerira." Tako to prenosi El-Hakim, isti~u}i da je to sahih predanje.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ

أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾

"Primjer onih koji imovinu svoju tro}e na Allahovu putu sli~an je zrnu iz kojega nikne sedam klasova, a u svakom klasu po stotinu zrna. Allah pove}ava kome On ho}e! Allah je neizmjereno dobar i Sveznaju}i!" /261/

Ovo je primjer koji Allah Uzvi{eni navodi za pove}anje nagrade onome ko tro{i svoju imovinu u `elji za Njegovim zadovoljstvom, odnosno da se dobro djelo pove}ava od deset do sedam stotina puta, pa ka`e: "Primjer onih koji imovinu svoju tro}e na Allahovu putu sli~an je...". tju pogledu pokornosti prema Allahu tro{e}i u borbi (d`ihadu) konjicu, oru}e, oru`je i sl. Od Ibn-Abbasa se navodi: "Dirhem potro{en u d`ihadu borbi i had`u pove}ava se do sedam stotina puta, pa zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"sli~an je zrnu iz kojega nikne sedam klasova, a u svakom klasu po stotinu zrna." Ovaj primjer ima utisak na du{e ljudi vi{e nego spominjanje broja sedam stotina. U njemu se ukazuje da dobra

djela Allah Uzvi{eni razvija za njihove nosioce kao {to usjev razvija za onoga ko ga zasije u plodnu zemlju. Postoji predanje iz sunneta, koje tako}er govori o pove}avanju dobrih djela do sedam stotina puta.

Ahmed od ibn Mesuda navodi predanje da je neki ~ovjek dao za milostinju na Allahovom putu obilje`enu devu, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /412/ "Na Sudnjem danu sigurno }e{ dobiti sedam stotina obilje`enih deva!" To prenose Muslim i En-Nesa'i.

"A Allah pove}ava kome On ho}e!", dakle, prema iskrenosti u poslu. Naprijed je naveden hadis Ebu-Osmana en-Nehdija, koji navodi od Ebu-Hurejrea, u pogledu pove}anja dobrog djela do dvije hiljade hiljada dobrih djela u vezi s rije~ima:

"Ko je taj koji Allahu drage volje zajam daje, pa mu ga On mnogostruko vra}a?!"¹¹³

"Allah je neizmjereno dobar i Sveznaju}i!" Njegovo dobro je sveobuhvatno i nadma{uje stvorenja i On zna ko to zaslu`uje i ko ne zaslu`uje; Njemu pripada slava i hvala!

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَمْ يَتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾

* قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ غَلِيظٌ ﴿٢٦٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءً لِلنَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَتَشَاءُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾

"Onima koji tro}e imetke svoje na Allahovom putu, a onda ono {to potro}e ne poprate prigovorima i uvredama, pripada nagrada Gospodara njihova! Njima nema straha niti je oni tugovati!" /262/ "Lijepa rije~ i oprost vredniji su od milostinje koju prati vrije}anje! A Allah je nezavisan od svakoga i blag!" /263/ "O vjernici, ne kvarite milostinje va{e prigovorima i uvredama, kao {to to ~ini onaj koji imetak svoj tro{i da bi se ljudima pokazao, a ne vjeruju}i u Allaha i drugi svijet! Primjer njegov je kao primjer glatke stijene - na kojoj ima zemlje, pa je pogodi veliki pljusak i ogoli je! Oni nemaju nikakve koristi od onoga {to su stjekali. Allah ne upu}uje

¹¹³ Vidjeti hadis broj 398.

na Pravi put ljude koji ne vjeruju."/264/

Allah Uzvi{eni ovim hvali one koji svoj imetak tro{e na Njegovom putu ne prate}i to dobro~instvo i milostinju isticanjem svojih zasluga prigovorima za to {to su dali, budu}i da to oni ~ine bez prigovaranja bilo kome i bez samoisticanja bilo rije~ju ili djelomU tom smislu, rije~i Uzvi{enog: "niti uvre-dama" zna~e da oni ne ~ine onome kome su u~inili dobro~instvo ni{ta lo{e kako bi ga ponizili tim svojim dobro~instvomNakon toga, Allah Uzvi{eni im obe}ava veliku nagradu za to, pa ka`e:

"njima pripada nagrada Gospodara njihov!" Dakle, njima pripada nagrada od Allaha, a ne od bilo koga drugoga;

"Ni~ega se oni ne trebaju bojati!" od strahota koje sa Sudnjim danom dolaze, "i ni za ~im ne trebaju tugovati!", tjza ljepotama ovoga svijeta, koje }e iza njih ostati.

Zatim Allah Uzvi{eni ka`e: "Lijepa rije~", tjljepa rije~ i dova upu}ena Allahu za muslimana, te "oprost", tjizvinjenje i pra{tanje nepravde, "vredniji su od milostinje koju prati vrije|anje!" Allah je "Nezavisan" od Svojih stvorenja i "Blag", {to zna~i da On blago postupa, pra{ta i osloba}aU vezi sa zab-ranom prigovora i isticanja milostinje (dobro~instva) postoji vi{e hadisaU Sahihu Muslimovom navodi se od Ebu-Zerra da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /413/ "Sa trojicom ljudi Allah ne}e razgovarati na Sudnjem danu, ne}e ih pogledati niti osloboditi i njima slijedi bolna kazna: sa onim koji prigovara za ono {to je dao, s onim ko spusti svoju odje}u, i s onim koji proda svoju robu uz la`nu zakletvu."

Zato Allah Uzvi{eni ka`e:

"O vjernici, ne kvarite milostinje svoje prigovorima i uvredama!", kazuju}i tako da se milostinja kvari prigovorima i uvredama nakon {to se da, jer nagrada za dobro~instvo gubi se zbog grijeha od prigovora i uvreda.

Zatim Allah Uzvi{eni ka`e: "kao {to to ~ini onaj koji imetak svoj tro{i da bi se ljudima pokazao" To zna~i: ne kvarite svoje milostinje prigovorima i vrije|anjem, kao {to to ~ini onaj koji se time pokazuje pred ljudima pokazuju}i njima da se `eli pribli}iti Allahu, dok mu je prava na -mjera da ga ljudi hvale ili pak ne{to drugo na ovome svijetu, {to

pretpostavlja prekid odnosa prema Allahu i `elje za Njegovim zadovoljstvom! U tom smislu, Allah Uzvi{eni ka`e: "a ne vjeruju}i u Allaha i drugi svijet!" Nakon toga, Allah Uzvi{eni navodi primjer ~ovjeka koji se pretvara pred ljudima tro{enjem svoga imetka:

"Primjer njegov je kao primjer glatke stijene." Rije~ zna~i: **glatki kamen (stijena)** "na kome ima zemlje, pa ga pogodi veliki pljusak" ; rije~ zna~i **jaka ki{a**, "i ogoli ga", tjostavi ga glatkim i suhim bez imalo zemlje koja je tu bilaIsto tako i djela licemjera, koji se pretvaraju, nestanu i izgube se kod Allaha Uzvi{enog, jer su njihova djela koja su ljudi vidjeli bila poput one zemljeAllah Uzvi{eni ka`e:

"Oni nemaju nikakve koristi od onoga {to su stjecaliiA Allah ne upu}uje na Pravi put ljude koji ne vjeruju."

وَمَثَلُ الَّذِينَ

يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَنبِيئًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ مَثَلُ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١٥﴾

"Oni koji tro{e svoj imetak u `elji za zadovoljstvom Allahovim i sigurni su u nagradu za to, sli~ni su ba{~i na uzvi{ici na koju se izlila obilna ki{a, pa daje dvostruki urod! A ako se na nju ne izlije obilna ki{a, opet bude rose! Allah dobro vidi {to vi radite!"/265/

Ovo je primjer vjernika koji tro{e svoj imetak u `elji za Allahovim zadovoljstvom, "i sigurni su u nagradu za to", tjoni su sigurni, uvjereni da }e ih Allah za to nagraditi najobilnijom nagradomSli~no ovome ima zna~enje sahih hadis o kojem postoji op}e slaganje: /414/ "Koji budu postili ramazan vjeruju}i i ra~unaju}i na nagradu", tjvjeruju}i u njegovu obavezu i ra~unaju}i na nagradu kod Allaha, "sli~ni su ba{~i na uzvi{ici", tjslini su vrtu na uzvi{enju na zemlji po kojoj teku rijeke, "na koju se izlila obilna ki{a", tjjaka ki{a, kao {to je naprijed navedeno, "pa ona da plod", tjstvoj plod, "dvostruki!", tju odnosu na druge ba{~e.

"A ako se na nju ne izlije obilna ki{a, padne ki{a rosulja!", tjsitna ki{a koja ne da su{i zavladataiJer, ako se na nju ne izlije obilna ki{a, onda }e padati sitna ki{ica, pa }e joj i to biti dovoljno!

Isto tako, djelo vjernika nikada se ne gubi, nego ga Allah prima i umno`ava svakome prema njegovim djelima. Zato Allah Uzvi`eni i ka`e:

"Allah dobro vidi {to vi radite!", tjni{ta od djela Njegovih robova Njemu se ne mo`e sakriti.

أَيُّدُ أَحَدِكُمْ أَنْ نَكُونَ لَهُ جَنَّةً
مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْتَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
فَأَخْرَجَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾

"Da li bi iko od vas volio da posjeduje ba{~u punu palmi i gro`la, ispod koje rijeke teku i u kojoj ima svakojakih plodova, a da je ostaro i da ima nekaku djecu, a da je onda vatrena oluja zadesi preko nje i ona izgori?! Tako vam Allah obja{njava Znamenja Svoja, da biste razmislili!" /266/

Komentirajući ovaj ajet El-Buhari navodi predanje od Ubejda ibn Umejra, koji ka`e da je jednoga dana Omer ibn Hattab upitao ashabe Allahovog Poslanika: - [ta mislite, povodom ~ega je objavljen ovaj ajet:

.."Da li bi iko od vas volio da posjeduje ba{~u punu palmi i gro`la...?" Oni su kazali: "Allah to najbolje zna!" Omer se, potom, naljutio i rekao: "Ka`ite, znamo ili ne znamo!?" Ibn-Abbas, r.a., kazao je: "Vladaru vjernih, u vezi s tim imam jednu ideju!" Omer je rekao: "Ka`i i ne potcjenjuj sebe, brati}u moj!", a Ibn-Abbas je rekao: "Navest }u primjer djela!" "Kojeg djela?", upita Omer Ibn-Abbas tada re~e: "Bogatog ~ovjeka koji radi pokoravaju}i se Allahu, zatim mu Allah po{alje {ejtana, pa po~ne grijehe ~initi dok svoja djela ne upropasti!"

Ovaj hadis dovoljno komentira gornji ajet ukazuju}i prvo na primjer dobrih djela, a zatim kako promjena pona{anja u `ivotu mo`e sasvim poni{titi prethodna dobra djela. Stoga, kada se ~ovjek na`e u te{koj situaciji, a zatreba mu pomo} od prethodnih djela koje je uradio - ne`e ih na}i. Zato Allah Uzvi`eni ka`e: "a da je ostaro i da ima nekaku djecu, a onda nai`e oluja preko nje", tj`estoki vjetar,

"sa vatrom i ona izgori?!", tjizgore plodovi i drve}e, pa ~ovjek do`e u te{ku situaciju. Takvo je i stanje nevjernika na Sudnjem danu, kada se vrati Allahu Uzvi`enom i ne bude imao dobra djela da ga za{tite, pa `e sam sebe koriti. Ba{ kao {to ni ovaj starac nema snage zasaditi drve}e u ba{~i. Kada

ne bude na{ao ni{ta {to je dao za sebe da bi mu se tada vratilo, kao {to ovome starcu nisu od koristi njegova malodobna djeca, i ne bude imao nagrade u ~asu kada mu je najpotrebnija, kao {to ovaj nema ba{~e kada je star, a djeca mu nekaka, kada mu je najpotrebnija!

Zato Allah Uzvi`eni ka`e:

"Tako vam Allah obja{njava Znamenja Svoja, da biste razmislili!", tjda biste pouku izvukli i navedene primjere razumjeli i postupali u skladu s tim Allah Uzvi`eni ka`e:

"To su primjeri koje Mi ljudima navodimo, ali ih samo u~eni shva}aju." (29:43)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا يَتَذَكَّرُ مِنْهُ إِنْ مَنَّمْوا الْحَيْثُ مِنْهُ يُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِبَاخِدِيهِ إِلَّا أَنْ تُمْضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٣٧﴾ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَسَّعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٨﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٣٩﴾

"O vjernici, dijelite od lijepih stvari koje ste stekli, i od onoga {to smo vam Mi iz Zemlje izveli! Ne izdvajajte ono {to ne vrijedi da biste to udijelili, kada ni sami to ne biste primili osim zatvorenih o~iju! I znajte da je Allah nezavisan i hvale dostojan." /267/ "[ejtan vas pla{i siroma{tvom i navodi vas na zlo, a Allah vam obe}ava oprost i dobro. Allah je neizmjereno dobar i Sveznaju}i." /268/ "On daje mudrost kome ho`e, a onome kome je mudrost dana, dano je veliko dobro! A samo razumom obdareni pouku prihvataju!" /269/

Allah Uzvi`eni nare}uje Svojim robovima, vjerni -cima, da dijele od svoga imetka, pod ~im se ovdje misli na milostinju/sadaku. Ibn-Abbas ka`e: "Od lijepih stvari imovine kojom ih je Allah opskrbio, te su je stekli." Isto tako, on ka`e: "Naredio im je da dijele od najljep{eg, najkvalitetnijeg i najvrednijeg dijela imetka, a zabranio da daju milostinju od lo{eg, nekvalitetnog i pokvarenog dijela imetka, jer i Allah je dobar i prima samo dobro."

Zato i ka`e: "Ne izdvajajte ono {to ne vrijedi!", tjne odabirite {to je lo{e (pokvareno), "da biste to udijelili, kad ni sami to ne biste primili", tj{to ne biste uzeli ukoliko

bi se vama dalo, osim da za`mirite Allah je nezavisan od toga vi{e nego vi, pa ne dajite Allahu ono {to sami ne volite Ajet je, ina~e, objavljen u vezi sa grupom Ensarija - Medinlija koji su dijelili kao sadaku lo{e hurme...

"osim zatvorenih o~iju"Uzmimo za primjer: kada bi vam neko bio ne{to du`an, pa to donio lo{ije nego {to je zadu`en, vi to ne biste primili kao dobro, a da ne utvrdite nedostatak Kako onda da dajete svome Gospodaru ono s ~ime sami niste zadovoljni?! A va{a je obaveza prema Meni da date iz najljep{eg i najvrednijeg imetka va{ega! Predanje navodi Ibn Ebi-Hatim od Ibn-Abbasa, a Ibn-D`erir uz predanje dodaje rije~i Allaha Uzvi{enog:

"Nejete dobro posti{i dok ne budete dijelili od onoga {to volite!" (3:92)

"I znajte da je Allah nezavisan i hvale dostojan!" To zna~i: ako vam je i naredio da dajete milostinju iz najljep{eg dijela imetka, Njemu to ne treba, nego je to samo sa ciljem kako bi siroma{noga izjedna~io s bogatim Tako ka`e:

"Do Allaha neje doprijeti meso njihovo, niti krv njihova, ali je Mu sti{i bogobojaznost va{a!" (22:37) On je nezavisan od svih stvorenja, dok su sva Njegova stvorenja o Njemu ovisna On je neizmjerio dobar i ono {to je kod Njega ne nestaje Stoga, ko bude dao milostinju iz onog dobra {to je stekao, neka zna da je Allah Bogat - Neovisan o tome i da neizmjerio daje, Plemenit i Dare`ljiv, te da je ga za to nagraditi daju{i mu vi{estruko Onaj Koji mu daje zajam nije siromah niti nasilnik On je hvale Vrijedan, tjzaslu`uje hvalu za sva Svoja djela, rije~i, zakone i mo{i Nema boga, niti gospodara osim Njega!

"[ejtan vas pla{i siroma{tvom i navodi vas na zlo, a Allah vam obe}ava oprost i dobro Allah je neizmjerio dobar i sveznaju{i." Ibn Ebi-Hatim navodi predanje od Abdullaha ibn Mesuda, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /415/ "[ejtan ima interes prema ~ovjeku, a melek ima interes, tako{er interes {ejtana je da ga navede na zlo i negaciju istine, a `elja meleka je da ga navede na dobro i potvrdu istine Ko to na|e, neka zna da je to od Allaha i neka Mu zahvali, a ko na|e {ta drugo, neka tra`i za{titu od {ejtana!" Zatim je prou~io:

"[ejtan vas pla{i siroma{tvom i navodi vas na zlo, a Allah vam obe}ava oprost

i dobro." To prenose Tirmizi, En-Nesa'i, a uvr{tava i Ibn-Habban u svoj Sahih.

Zna~enje rije~i: "[ejtan vas zastra{uje siroma{tvom kako biste ~vrsto dr`ali ono {to vam je u rukama i ne biste to tro{iili za Allahovo zadovoljstvo "i navodi vas na zlo", tjjusto, navodi vas da ~inite pogre{ke, grijehe, kr{ite zabrane (harame) i suprotstavljate se Tvorcu Allah Uzvi{eni ka`e: "A Allah vam obe}ava oprost od Sebe", za razliku od {ejtana, koji vas navodi na zlo; "i dobro", za razliku od {ejtana, koji vam prijeti siroma{tvom.

"Allah je neizmjerio dobar i Sveznaju{i!" "On daje mudrost kome hoje", tj daje znanje (spoznaju) Kur'ana, ono {to derogira i {to je derogirano, ono {to je jasno (utvr|eno) i {to je nejasno (neutvr|eno), {to je naprijed i {to je nazad, {to je halal i {to je haram Sli~no navodi i Ibn-Abbas.

Ibn-Merdevejh navodi od Ibn-Mes'uda, koji direktno prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /416/ "Najvi{a mudrost je strah od Allaha." Mud`ahid ka`e: "Mudrost je pogoditi rije~ju", a Lejs ibn Sulejm: "To je znanje, razumijevanje i Kur'an." Ebul-Alijje ka`e: "Mudrost je strahopo{tovanje prema Allahu." Pored toga, ima mi{ljenja da je to razumijevanje, sunnet i razum Malik ka`e: "To je razumijevanje vjere, i milost i dobrota koju Allah stavlja u srca." Suddi ka`e: "Mudrost je vjero - vjesni{tvo!"

Ispravno je, melutim, mi{ljenje ve}ine u~enjaka da se to ne odnosi posebno na vjerovjesni{tvo, nego da ima op{enitiji smisao, a da je vjerovjesni{tvo najvi{i stupanj, a poslanstvo najspecifi~niji Melutim, sljedbenici vjerovjesnika imaju udio u dobru kao sljedbenici, kao {to stoji u nekim hadisima:

Imam Ahmed prenosi od Ibn-Mes'uda, koji je ~uo od Allahovoga Poslanika kako ka`e: /417/ "Nema zavidnosti, osim u dvije stvari: prema ~ovjeku kojem je Allah dao imetak, pa ga on potro{i za Istinu, i ~ovjeku kojem je Allah dao mudrost, pa on po njoj sudi i pou~ava druge." Ovako prenose El-Buhari, Muslim, En-Nesa'i i Ibn-Mad`e u vi{e lanaca od Ismaila ibn ebi Halida.

"A shvatiti mogu samo razumom obdareni!", tj savjetima i opomenama koriste se samo oni koji imaju uma i razuma, smisao je ovoga obra}anja i zna~enje govora.

وَمَا أَنْفَقْتُمْ

مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذْرَةٍ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَمَا الظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٧٧﴾

فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيَكْفُرْ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٧٨﴾

"Za sve što potrošite ili se zavjetujete Allah sigurno zna! A nasilnicima nema pomaga!" /270/ "Lijepo je kada javno dajete milostinju, ali je za vas bolje ako to prikrijete i date siromasima, i On je pokriti vašo djela! A Allah dobro zna ono što vi radite!" /271/

Allah Uzvišeni navodi da On zna za svako dobro koje se podijeli ili zavjetom potrošiti pretpostavlja nagradu obilnu od Allaha ukoliko je uinjeno u te nji za približavanjem Allahu i nadi za onim što je On obećao, odnosno prijetnju onome ko ne bude radio pokora vaju i Mu se, nego bude djelovao suprotno Njegovim zapovijedima, proglašavao la'nim Njegove riječi i oboćavao uporedo s Njim nekoga drugoga u tom smislu Allah Uzvišeni kaže:

"A nasilnicima niko neje moji pomoji!", tjna Sudnjem danu oni neje imati pomaga koji bi ih saivali od Allahove kazne i patnje.

"Lijepo je kada javno dajete milostinju", tjako to javno uinite, to je divno.

"...ali je za vas bolje ako to prikrijete i date siromasima" U ovome je dokaz da je davanje milostinje tajno bolje nego javno, budući da to pokazuje da nema u tome licemjerja Izuzetak ini namjera da se da primjer ljudima kako bi to i oni inili, što je dobro, ali je u osnovi najbolje da se daje kada niko ne vidi To se potvrjuje i u oba sahiha u kojima se navodi predanje od Ebu-Hurejrea u vezi sa sedam osoba koje je Allah za tititi Svojim hladom na Dan kada drugog hlada neje biti: /418/ "...i ovjek koji bude davao milostinju krijući to toliko da mu ne zna ljevica šta mu radi desnica!"

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: /419/ "Onaj koji glasno u-i Kur'an poput onoga je koji javno daje milostinju, a onaj koji u sebi u-i Kur'an poput onoga je koji tajno milostinju daje!" Opjenito ajet znači da je davanje milostinje kada niko ne vidi bolje, bez obzira bila to milostinja koja je stroga obaveza (farz) ili koja je poeljna (mendub) Meutim, Ibn-D'erir navodi od Ibn-Abbasa njegov komentar ovog ajeta:

"Allah je uinio dobrovoljnu milostinju koja se daje tajno sedamdeset puta vrednijom od one koja se daje javno, a uinio je obaveznu milostinju koja se daje javno dvadeset i pet puta vrednijom od one koja se daje tajno!"

"jer tako je i On pokriti vašo djela!", tjza milostinje koje dajete On je vam dati dobro podiui vaše stupnjeve i pokrivaju i vašo djela.

"A Allah dobro zna ono što vi radite!", tjništa Mu se od toga neje moji sakriti i On je vas za to nagraditi.

* لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا يُنْفِقُكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظْمَلُونَ ﴿١٧٧﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ النَّعْفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿١٧٨﴾ الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٩﴾

"Nije na tebi da ih na Pravi put izvodi, jer Allah izvodi na Pravi put koga On hoje! Dobro koje podijelite vaše je, a neje dijeliti osim u te nji za licem Allahovim! A ono što od dobra udijelite drugima, to je vam se nadoknaditi i neje vam se nepravda uiniti!" /272/ "Siromasima koji su iznureni na Allahovom putu, pa ne mogu hoditi po zemlji, nezalica misli da su imujni zbog njihove skromnosti i suzdrljivosti! Poznat je ih po izgledu njihovu, jer oni ne dodijavaju ljudima proseji! A za ono što od dobra podijelite, Allah doista zna!" /273/ "Onima koji dijele imovinu svoju noju i danju, tajno i javno, pripada nagrada kod Gospodara njihova! I za njih nema straha, niti je se oni alostiti!" /274/

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa da je /420/ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijedao da se milostinja daje samo pripadnicima islama dok nije objavljen ovaj ajet: "Nije tvoje da ih na Pravi put izvodi!", pa mu je nareena milostinja svakome ko je bude traio, bilo koje vjere bio,

"jer Allah izvodi na Pravi put koga On hoje! Dobro koje podijelite

va{e je!" Isto tako ka`e:

"Ko dobro djelo u~ini, za sebe je u~inio!" (45:15) Sli~nih ajeta u Kur'anu ima mnogo.

"...a neжете dijeliti osim u te`nji za licem Allahovim!" Ata el-Horasani ka`e: "Zna~i, ako daje{ za Allaha, nije te briga {ta on radi." To je dobro zna~enje! Onome koji daje milostinju, ako je daje u te`nji za Allahom Uzvi{enim, nagrada }e i biti od Allaha! On nije odgovoran za to da li to dao dobrom ili lo{em ~ovjeku, onom ko to zaslu`uje ili ko ne zaslu`uje, jer }e on biti nagra|en prema svojoj namjeri! To potvr|uje i zavr{etak ajeta:

"A ono {to od imetka udijelite drugima, to je vam se nadoknaditi i ne}e vam se nepravda u~initi!"

U hadisu koji se navodi u dva Sahiha prenosi se od Ebu-Hurejrea da je pripovijedao kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /421/ - Neki ~ovjek se zarekao: "Ve~eras }u obavezno dati sadaku!", a zatim je izi{ao i dao je jednoj prostitutkiLjudi su nakon toga govorili kako je sadaku dao prostitutkiZatim je zahvalio: "Allahu moj, Tebi hvala za prostitutku, a i ve~eras }u obavezno dati sadaku!" I dao je nekom imu}nom ~ovjeku! Pa su ljudi osvanuli pri~aju}i kako je dao sadaku bogata{uA on je rekao: "Allahu, Tebi hvala na bogata{u! I ve~eras }u obavezno dati sadaku!" Te ve~eri dao je sadaku nekom lopovuLjudi su opet pri~ali: "Ve~eras je dao sadaku lopovu!" A on je rekao: "Allahu moj, hvala ti za prostitutku, za bogata{a i lopova!" Zatim mu je neko do{ao i rekao: "[to se ti~e tvoje sadake, ona je primljena[to se ti~e prostitutke, mo`da }e se popraviti i ostaviti prostituciju, mo`da }e i bogati ~ovjek iz toga pouku izvu}i, pa po~eti i sam dijeliti od onoga {to mu je Allah dao, a mo`da }e se i lopov time odvratiti od kra|e!"

"Siromasima koji su iznureni na Allahovom putu", zna~i: muha-d`irima koji su se predali Allahu i Njegovom Poslaniku, pa su se doselili u Medinu i nemaju ni{ta od onoga {to im je potrebno,

"pa ne mogu hoditi po zemlji", tjne mogu putovati kako bi se osigurali za `ivotSintagma **"ho|enje po Zemlji"** zna~i putovanjeAllah Uzvi{eni ka`e:

"A kada putujete po Zemlji, nije vam grijeh da skratite namaz!" (4:101)

"Neznalica misli da su imu}ni zbog njihove skromnosti i suzdr`ljivosti!", tjonaj koji o njima i

njihovom stanju ne zna ni{ta misli da su bogati, zbog njihove suzdr`ljivosti i skromnosti u obla~enju, govoru i pona{anjuU ovom smislu navodi se i hadis koji bilje`e El-Buharija i Muslim od Ebu-Hurejre: /422/ "Nije siromah onaj koji okolo obilazi prose}i niti onaj koga zadovolji (odbije) hurma ili dvije, zalogaj ili dva, jelo ili dva, nego je siromah onaj koji nema dovoljno, za kojeg se ne zna pa mu se da i koji ni{ta ne moli od ljudi." To prenosi i AhmedImam Ahmed, tako|er, navodi predanje od Abdurrahmana ibn Ebi-Seida, koji navodi od svoga oca da je rekao: /423/ "Majka me je poslala Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga ne{to zamolim, pa sam do{ao kod njega i sjeoPrimio me je i rekao: 'Onaj ko ho}e bogatstvo, Allah }e ga u~initi imu}nim; ko je suzdr`ljiv, Allah ga je takvim u~inio, ko je zadovoljan onim {to ima, Allah }e ga zadovoljiti! Ko prosi, a ima vrijednosti koliko jedna ukijja (oka), on pretjeruje.'" Zatim ka`e: "Rekao sam u sebi: 'Moja deva jakuta vrednija je od ukijje (oke)Vratio sam se i nisam ni{ta molio!"

"A za ono {to od dobra podijelite Allah doista zna!", tjni{ta od toga Njemu se ne mo`e sakriti i On }e na Sudnjem danu za to dati obilnu nagradu.

"Onima koji dijele imovinu svoju no}u i danju, tajno i javno, pripada nagrada kod Gospodara njihova! I za njih nema straha, niti }e se oni `alostiti!" Ovim Allah Uzvi{eni hvali one koji svoju imovinu tro{e na putu Allahovom i u te`nji za Njegovim zadovoljstvom u svako dobaU to spadaju ~ak i tro{kovi za porodicuImam Ahmed prenosi od Ebu-Mesuda,¹¹⁴ r.a., koji navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /424/ "Kada musliman ne{to potro{i za svoju porodicu ra~unaju}i to u ime Allaha, to mu je sadaka!" Navode ga autori dva Sahiha od [ubeta

Rije~i: "njima pripada nagrada kod Gospodara njihova" zna~e da na Sudnjem danu za **"ono {to su u~inili dijele}i, pokoravaju}i se Allahu";**

"I za njih nema straha, niti }e se oni `alostiti!" To je ve} ranije komentirano.

¹¹⁴ Allah to najbolje zna, a to je bio Ebu-Mesud el-Bedri po imenu Ukbe ibn Amr.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ
الَّذِي يَخْتَبِطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا
وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ
مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

"Oni koji se kamatom hrane ne je se diji osim kao oni koje je {ejtan dodirom izbezumio. To je zato {to su govorili: 'Trgovina je doista isto {to i kamata!' A Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu. Onome do koga dopre pouka Gospodara njegovoga, pa se toga okani, pripada ono {to je prije stekao a njegov je slu~aj Allahu prepu{ten. Oni pak koji opet to u~ine bit je stanovnici Vatre, u kojoj je vje~no ostati."/275/

Nakon {to je Allah Uzvi{eni naveo ~estite ljude koji dijele svoj imetak, koji iz njega izdvajaju zekat, koji preferiraju dobro i daju onima kojima je potrebno, te rodbini, u svakoj situaciji i u svako doba, spomenuo je i one koji se bogate kamatama ili stje~u imetke na nedozvoljene na~ine, radeji sumnjive ili zabranjene poslove, te je upozorio da je njihova djela stajati uz njih na Dan izlaska iz kabura, ustajanja i o`ivljenja. On je sankcionirao jedenje kamate i imetka ljudi na nedozvoljen na~in i u sumnjivim radnjama navodeji izvi{e}a o njima na Dan izlaska iz kabura, ustajanja i o`ivljenja. U tom smislu On ka`e:

"Oni koji se kamatom hrane ne je se diji osim kao oni koje je {ejtan dodirom izbezumio." Oni ne je ustati iz svojih kabura na Sudnji dan druga~ije nego kako ustaje epilepti~ar, koji je pao nakon {to ga je {ejtan izbezumio. Ibn-Abbas ka`e: "Onaj koji jede kamatu, na Sudnji dan je biti o`ivljen kao lu{ak koji se gu{i." Prenosi Ibn Ebi-Hatim, a sli~no navodi i nekolicina tabiina. Ibn-D'erir navodi predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e: - Na Sudnji dan je se kazati onome koji je jeo kamatu kada on ustane iz svoga kabura: "Uzmi svoje oru`je za rat!"¹¹⁵, a zatim je prou~io:

.. "oni koji se hrane kamatom.. itd."

¹¹⁵ Ja bih dodao: Na to ukazuju rije~i Allaha Uzvi{enog:

O vjernici, bojte se Allaha i ostavite {ta je preostalo od kamate, ako ste vjernici" (2:278). Koje oru`je on mo`e tada nositi? Odgovor je: "Nema oru`ja, niti argumenta. Postavlja se pitanje: kakav je njegov status u ratu Allaha prema njemu u tom momentu? Allahu na{, sa~uvaj nas od Svoje kazne!

El-Buhari navodi predanje od Semjure ibn D`unduba u dugom hadisu o snu: /425/ "pa smo do{li na rijeku i ~inilo mi se da je kazao kako je crvena kao krv. U rijeci se kupao neki kupa~, a na obali rijeke bio je neki ~ovjek koji je sakupio mno{tvo kamenja. I dok se kupa~ kupao, do njega je do{ao ~ovjek koji je bio na obali rijeke sa sakupljenim kamenjem, otvorio mu je usta i ubacio kamen u usta." U svom komentaru on navodi da je to onaj koji jede kamatu!

"To je zato {to su govorili: "Kupoprodaja je doista isto {to i kamata!", iako je Allah dozvolio kupoprodaju, a zabranio kamatu! Oni su to dozvoljavali zato {to su se suprotstavljali odredbama Allahovoga zakona. Rije~i: **"iako je Allah dozvolio kupoprodaju, a zabranio kamatu!"** ~ini se da predstavljaju dopunu pret-hodnih i odgovor na njih, odnosno, na suprotan stav onome koji su oni zastupali, iako su znali da Allah to razli~ito tretira u Svojim odredbama. On je Znalac Mudri, ^iji sud niko ne smije promijeniti, odnosno, Kome se ne postavlja pitanje {ta ~ini, dok se njima to pitanje postavlja! On zna su{tinu stvari i ono {to je u njima dobro i {to je korisno za robove. Njegove, pa im to dozvoljava, te {to je za njih {tetno, pa im to zabranjuje! On je prema njima milostiviji od roditelja prema svom djetetu! Zato On ka`e:

"Onome do koga dopre pouka Gospodara njegovoga, pa se okani, pripada ono {to je prije stekao i to je stvar Allaha." To zna~i: do koga dopre Allahova zabrana kamate, pa on tada prestane s tim, njemu pripada ono {to je ranije uradio, u skladu s rije~ima Allaha Uzvi{enog:

"Allah pra{ta ono {to je ve} bilo!" (5:95) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je prilikom Osvojenja Meke: /426/ "Svaka kamata iz paganskog doba stavljena je pod ova moja dva stopala, a prva kamata koju ja stavljam kamata je Abbasova!" Nije im naredio da vrate vi{kove koje su uzimali u periodu paganstva, nego je oprostio ono {to je pro{lo, kao {to Uzvi{eni Allah ka`e:

"Njemu pripada ono {to je ranije stekao i to je stvar Allaha!" Zna~i pripada mu ona kamata koju je potro{io prije zabrane. Ibn Ebi-Hatim navodi predanje od Alijje bint Ebqa' /427/ da je Bahna, majka djeteta od Zejd ibn Erkama rekla Ai{i, supruzi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Majko vjernika, poznaje{ li Zejda ibn Erkama?" Odgovorila joj je: "Da", a ona

je rekla: "Ja sam ga prodala kao roba Ata'u za osam stotina On je, zatim, zatrebao tu vrijednost, pa sam ga kupila prije isteka roka za {est stotina." Ona joj je rekla: "Nije dobro {to si to kupila, to je lo{e! Obavijesti Zejda da to kvari njegov d`ihad sa Allahovim Poslanikom, ako se ve} nije pokajao!" Zatim Bahna ka`e: "[ta misli{ da ti ostavim dvije stotine a uzmem {est stotina?" Ona joj re`e: "Da", a zatim prou`i:

"Onome do koga dopre pouka Gospodara njegovga, pa se okani, pripada ono {to je prije stekao." Ovo predanje je poznato i predstavlja argument za onoga ko zabranjuje davanje na veresiju uz pove}anu cijenu uz izvjestan broj drugih hadisa!

Zatim Allah Uzvi{eni ka`e: *"Oni pak koji se vrate"* kamati i koriste je nakon {to im je do{la zabrana od Allaha, nu`no zaslu`uju kaznu i imaju protiv sebe dokazZato Allah Uzvi{eni ka`e:

"oni su stanovnici Vatre, u kojoj }e vje~no ostati" Ebu-Davud navodi od D`abira: - Kada je objavljen ajet:

.. "Oni koji se kamatom hrane, ne}e se di}i osim...", Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /428/ "Ko ne ostavi napoli~arstvo neka o~ekuje protiv sebe rat Allaha i Njegova poslanika." To navodi El-Hakim u svom Mustedreku uz napomenu da je sahih po uvjetima Muslima, iako ga autori dva sahiha nisu naveli.

Napoli~arstvo je zabranjeno, a to je: **"davanje zemlje pod zakup na obradu", "kupovina plodova na stablu kao da su ve} obrani i na zemlji", "kupovina `ita u klasu kao da je ve} po`njeveno"** Sve navedeno i tome sli~no zabranjeno je (haram) kako bi se sprije~ila kamata, budu}i da nije mogu}e ustanoviti jednu mjeru za robu te vrste dok se ne osu{iZato su i {erijatski pravници suzili puteve koji vode kamati, kao i sredstva koja vode tome i koja su tako}er haram, jer ono {to vodi haramu tako}er je haram, kao {to je i ono bez ~ega ne mo`e biti du`nosti (vad`iba) - tako}er vad`ib!

Problem kamate jedan je od najkompleksnijih problema za mnoge poklonike znanosti, a u osnovi mu je ~uvanje od sumnjivih stvariU dva sahiha stoji predanje od Nu'mana ibn Be{ira, koji ka`e: - ^uo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /429/ "Halal je jasan i haram je jasan, a izme}u toga dvoga su sumnjive stvariStoga, ko se bude ~uvao sumnjivih stvari, sa~uvao je svoju vjeru i ~ast, a ko u}e u sumnjive, u{ao

je u haram, kao {to ~oban ~uva stado oko zabrane tako blizu da skoro u}e!" U Sunenima se od Hasana ibn Alija, r.a., navodi da je rekao: - ^uo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ka`e: /430/ "Ostavi ono u {to sumnja{, a prihvati ono u {to ne sumnja{!" U drugom hadisu stoji: /431/ "Grieh je ono {to ti srce golica, a du{a ti oklijeva, i nije ti drago da to ljudi znaju!"

Od Ibn-Abbasa navodi se da je rekao: "Posljednje {to je objavljeno Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio je ajet o kamati." Predanje navodi El-Buhari, a Ahmed prenosi od Omera da je rekao: "Me}u posljednjim ajetima koji su objavljeni bio je ajet o kamatiAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio je na ahiret prije nego je nama to objasnio, i zato ostavite kamatu i svaku sumnju."

Imam Ahmed navodi predanje od Ebu-Hurejrea, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /432/ "Ljudima }e do}i vrijeme kada }e uzimati kamatu!" Zatim ka`e: Njemu je neko rekao: "Da li svi ljudi?", pa je odgovorio: "Ko je od njih ne bude uzimao, obuhvatit }e ga njena pra{ina!" To prenose Ebu-Davud, En-Nesa'i i Ibn-Mad`eU tom smislu je i zabrana sredstava koja vode haramima u hadisu koji navodi imam Ahmed od Ai{eOna ka`e: /433/ "Kada je objavljen ajet s kraja sure "El-Bekare" o kamati, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oti{ao je u d`amiju, prou`io to i zabranio trgovinu vinom." To navodi grupa u~enjaka, osim Tirmizija, posredstvom A'me{a, a ovo je verzija El-BuharijevaOd Alije i Ibn-Mes'uda navode se rije~i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: /434/ "Allah je prokleo onoga ko uzima kamatu, od koga se uzima, ko to svjedo~i i ko zapisuje!"

يُحِقُّ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كَلَّ
كَفَّارَاتِهِ ﴿٢٧٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ هُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾

"Allah uni{tava kamatu, a umno`ava milostinjeAllah ne voli nijednog nevjernika, grje{nika!" /276/ "Onima koji vjeruju, i dobra djela ~ine, i namaz obavljaju, i zekat daju, pripada nagrada kod Gospodara njihovaZa njih nema straha i oni ne treba da se `aloste!" /277/

Allah Uzvi{eni saop}ava da On uni{tava kamatu, tjili je potpuno uklanja iz ruku onoga koji je uzima, ili mu zabrani blagoslov u imetku, pa od toga nema koristi, odnosno uni{ti ga zajedno s njom na ovome svijetu, a ka`njava na Sudnjem danu, kao {to i ka`e:

"A ono {to date na kamatu da se uve}a putem imovine drugih ljudi, kod Allaha se ne}e uve}ati!" (30:39) Ahmed navodi predanje od Ibn-Mes'uda, koji navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /435/ "Doista kamata, ako se i umno`i, njen kona~ni bilans ide nani`e!" To spada u poslovanje koje ima u~inak suprotan od onoga koji se `eli postiti

"a umno`ava milostinje" ~ita se sa "dammom" na slovu "ya", bez poja~anja, kao:

"rasti, uve}avati se" i "davati uz kamate, oploivati, prekora~iti", tjumno`iti i razviti`ita se, tako|er, in: , sa "dammom" i poja~anjem, odnosno infinitivom "odgojiti, razviti"El-Buhari navodi predanje od Ebu-Hurejrea, koji ka`e: /436/ "Ko da milostinju u vrijednosti od jedne datule koju je s halalom stekao - a Allah ne prima izuzev dobro! - Allah }e mu to primiti desnom rukom, i uve}ati njenom vlasniku, kao {to neko od vas hrani `drijebe, dok ne postane veliko kao brdo."

"Allah ne voli nijednog nevjernika, grje{nika!" On ne voli onoga ~ije srce ne vjeruje, koji grije{i rije~ju i djelom, pa tako kraj ajeta treba da odgovara ovome svojstvu, tjda onaj koji uzima kamate nije zadovoljan onim {to mu je Allah dodijelio kao halal, pa nastoji jesti imovinu drugih ljudi na nedozvoljen na~in, razli~itim vido-vima prljave zaradeOn time negira blagodati koje su mu dane, ~ini nasilje i grijeh jedu}i imovinu ljudi na nedozvoljen na~in.

Zatim, Allah Uzvi{eni objavljuje pohvalu Gospodara Uzvi{enoga Svojim robovima koji su pokorni Njegovim zapovijedima, koji su Mu zahvalni, koji ~ine dobro Njegovim stvorenjima obavljaju}i namaz i dijele}i zekatOn ih obavje{tava kakve ~asti im je pripremio, odnosno da }e oni biti me|u sljedbenicima koji vjeruju, pa ka`e:

"Onima koji vjeruju i dobra djela ~ine, namaz obavljaju, i zekat daju, pripada nagrada Gospodara njihova}a njih nema straha i oni ne treba da se `aloste!"

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ
الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ
اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتِغُوا فَكُمُ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾
وَإِن كَانَ دُونُ عَشْرٍ فَنظَرٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَإِن تُصَدَّ قُوا خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَأَتَقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ
نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i ostavite {to je preostalo od kamate, ako ste vjernici." /278/ "Ako to ne u~inite, navje{}uje vam se rat od Allaha i Poslanika Njegova! A ako se pokajete, pripadaju vam glavnice imetaka va{ih; ne}ete nepravdu u~initi niti }e vama nepravda biti u~injena." /279/ "A ako je du`nik u nevolji, onda pri~ekajte dok mu bude lak{e; a da to date kao milostinju bolje vam je, ako znate!" /280/ "I bojte se Dana u kome }ete Allahu vra}eni biti, zatim }e svakome {to je zaslu`io ispla}eno biti! I nikome nepravda ne}e biti u~injena!" /281/

Allah Uzvi{eni nare|uje robovima Svojim, vjericima, da Ga se boje zabranjuju}i im ono {to ih pribli`ava Njegovoj srd`bi i udaljava od zadovoljstva Njegovoga, pa ka`e: "O vjernici, bojte se Allaha!", tj~uvajte Ga se i pa -zite {ta radite; "i ostavite {to je preostalo od kamate!", tjostavite ljudima vi{ak od glavnice va{eg imetka nakon ove opomene,

"ako vjerujete" u ono {to vam je Allah propisao, tjdozvoljavaju}i vam kupoprodaju, zabranjuju}i kamatu i sl. /437/ Zejd ibn Eslem i neki drugi navode da je ovo objavljeno u vezi s Beni-Omerom ibn Umejra iz plemena Sekif i Beni-Mugirom iz plemena Mahzum, me|u kojim je u vrijeme paganstva postojao kamatni odnosKada je do{ao islam i oni ga prihvatili, pleme Sekif je zatra`ilo da to uzmu od njihU vezi s tim oni su razgovarali i pripadnici Beni-Mugire su rekli: "Ne}emo davati kamatu u islamu!" Attab ibn 'Usejd, zapovjednik Meke, povodom toga napisao je `albu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je objavljen navedeni ajetAllahov Poslanik zatim mu je napisao:

"O vjernici, bojte se Allaha i ostavite {to je preostalo od kamate, ako vjerujete." /278/ "Ako to ne u~inite, eto vam onda, neka znate, rata od Allaha i Poslanika Njegova!" Oni su

rekli: "Kajemo se Allahu i ostavljamo ostatak kamate", a potom su to sve i ostavili. Ovo je stroga prijetnja svakome ko nastavi uzimati kamatu nakon upozorenja. Ibn-D'urejd` navodi od Ibn-Abbasa da "pa eto vam rata", znači "budite sigurni u rat od Allaha i Poslanika Njegova!" Ibn Ebi-Hatim navodi od Hasana i Ibn-Sirina da su rekli: "Tako nam Allaha, ovi zelena{i su oni koji jedu kamatu i oni su se slo`ili s tim da Allah i Njegov Poslanik rat protiv njih vode. Kada bi ljudi imali pravednog vođu, on bi tražio od njih da se pokaju, pa ako to ne bi učinili, bili bi ubijeni." Katade ka`e: "Allah im obećava ubistvo, kao što to čuju, tako da je njihova krv halal ma gdje se nalazi. Zato se čuvajte poslovanja s kamatom. Jer Allah je halal proćirio i dobrim proglasio, pa ne dozvolite da vas neimaćtina odvede u grijeh prema Njemu!"

"A ako se pokajete, pripadaju vam glavnice imetaka va{i; ne}ete nepravdu u~initi" (uzimanjem vi{ka), "niti je vama biti u~injena" na va{e glavnice. Naprotiv, vama pripada ono za što ste trud ulo`ili bez vi{ka ili manjka.

"A ako je du`nik u nevolji, onda prićekajte dok mu bude lak{e; a da to date kao milostinju - bolje vam je, ako i{ta znate!" Allah Uzvi{eni naređuje strpljivost kada je du`nik u nevolji ili nije u stanju na vrijeme vratiti dug, za razliku od perioda paganstva kada bi du`niku nakon isteka roka za povratak duga govorili: "Ili daj dug, ili je{ dati kamatu!" Zatim Allah preporu~uje da mu oprostite dug, a za to obećava veliku nagradu, i ka`e:

"a da to date kao milostinju - bolje vam je, ako i{ta znate!", tja da ostavite glavnicu u cjelini i oprostite to du`niku. U vezi s tim postoje brojni hadisi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Taberani navodi predanje od Ebu-Umame Es'ada ibn Zurare, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: /438/ "Kome je drago da mu Allah da hlad onoga dana kada drugoga hlada ne bude bilo, neka olak{a onome ko je u nevolji ili neka mu oprostite dug!"

Imam Ahmed navodi predanje od Sulejmana ibn Burejde, koji navodi za svoga oca da je rekao: /439/ - ^uo sam Allahovog Poslanika kako ka`e: "Ko odgodi rok du`niku koji nije u stanju vratiti dug, pisat je mu se za svaki dan odgode sadaka u vrijednosti tog duga." Zatim sam ~uo kako ka`e: "Ko odgodi rok du`niku, za svaki dan je mu

se pisati dvostruka sadaka!" Rekao sam: - ^uo sam te, Allahov Poslanice, kako ka`e: "Ko odgodi rok du`niku koji nije u stanju vratiti dug, pisat je mu se sadaka za svaki dan vrijednosti toga duga" - a zatim opet: "Ko odgodi rok du`niku, za svaki dan je mu se pisati dvostruka sadaka!..." Na to im je on odgovorio: "Pisat je mu se sadaka za svaki dan u vrijednosti toga duga prije nego što dođe odgodom zakazani rok, a ako mu i nakon toga opet odgodi, pisat je mu se za svaki dan dvostruka nagrada..." El-Buhari navodi predanje od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /440/ - Neki trgovac davao je novac na dug ljudima, pa kada bi vidio onoga koji nije u stanju vratiti dug, rekao bi svojim slugama: "Oprostite mu, jer mo`da je i Allah nama oprostiti! I Allah mu je oprostio!" Nakon toga, Allah Uzvi{eni savjetuje Svoje robove podsjećajući ih na prolaznost ovoga svijeta, dolazak drugog svijeta, povratak Njemu, Njegov obra~un za sva stvorenja prema njihovim djelima u ovome `ivotu, te određivanje nagrade za dobro a kazne za zlo koje su učinili, pa ka`e:

"I bojte se Dana kada }ete Allahu vraćeni biti, kada je svakome što je zaslu`io isplaćeno biti! I nikome nepravda ne}e biti u~injena!" Nakon objave ovoga ajeta Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, `ivio je jo{ devet noći i umro u ponedjeljak, drugog dana rebiul-evvela. Tako prenosi Ibn Ebi-Hatim. Ibn-Merdevejh navodi predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e: - Posljednji ajet koji je objavljen bio je ovaj ajet:

"I bojte se Dana kada }ete Allahu vraćeni biti!" Ibn - D'urejd` ka`e: "Navode da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon toga `ivio jo{ devet noći, po~ev od subote, i da je umro u ponedjeljak." Prenosi Ibn-D`erir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ
 بِيَدَيْنِ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكُنْ بَيْنَكُمْ بِالْعَدْلِ
 وَلَا يَأْتِ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَمَّهُ اللَّهُ فَلْيَكُنْ وَيُمِلُّ الَّذِي عَلَيْهِ
 الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَخْسِرَ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ
 سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَاكْتُبْ لِيهِ بِالْعَدْلِ
 وَأَسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ
 وَأَمْرٌ آتَانِ مِنَ الرَّضْوَانِ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكَّرَ
 إِحْدَاهُمَا الْآخَرَىٰ وَلَا يَأْتِ الشُّهَدَاءُ إِذًا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ يَكْتُبُوهُ
 صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلٍ ذَٰلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ
 أَلَّا تُرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ
 عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ إِلَّا أَنْ تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا وَإِذَا تَابَ الْعَمِلُ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ
 وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فَسُوقٌ بِكُمْ وَأَنْتُمْ اللَّهُ وَبِعَلَّكُمْ اللَّهُ
 وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾

"O vjernici, kada jedan od drugoga pozajmljujete do određenoga roka, zapišite to! Neka jedan pisar između vas to pravedno napiše i neka se pisar ne susteže napisati onako kako ga je Allah poučio! Neka on piše, a neka mu kazuje dužnik! Neka se boji Allaha, Gospodara svoga, i ništa od toga neka ne izostavi! A ako je dužnik umno ograničen ili slab, ili ako nije u stanju kazivati, onda neka diktira njegov staratelj i to pravedno! I uzmite dva svjedoka između vas, pa ako ne nađete dva muškarca, onda jednog muškarca i dvije žene sa kojima ste kao svjedocima zadovoljni! Ako jedna od njih dvije pogrešno (ta kaže, neka je druga podsjeti! neka se svjedoci ne suzdržavaju ako budu pozvani da ne dođu! Neka vam ne bude mrsko da to zapišete s rokom vraćanja, bio dug mali ili veliki! To vam je kod Allaha ispravnije i za svjedočenje jače, i da ne sumnjate bolje, izuzev ako je riječ o svakodnevnoj trgovini koju obavljate među vama, jer onda vam nije grijeh da to ne zapišete! Uzmite svjedoke i kada kupoprodaju zaključujete, i neka ne bude oštećen ni pisar ni svjedok! A ako to učinite, onda je to važno grijeh! I bojte se Allaha i Allah je vas poučiti i Allah zna svaku stvar!" /282/

"O vjernici, kada jedan od drugog pozajmljujete do određenog roka, zapišite to!" Ovo je uputstvo od Allaha Uzvišenog Njegovim robovima - vjernicima da zapišu poslovanje koje je vezano za rok, kako bi sačuvali podatke o količini i rokovima, odnosno kako bi bilo preciznije posvjedočeno. Na ovo se upozorava na kraju ajeta, gdje Allah Uzvišeni kaže:

"To vam je kod Allaha ispravnije i za svjedočenje jače, i da ne sumnjate bolje." U vezi sa riječima:

"O vjernici, kada jedan od drugog pozajmljujete do određenog roka, zapišite to!" Sufjan Es-Sevri navodi od Ibn-Abbasa: "Objavljeno je u vezi s plaćanjem unaprijed za određeni rok." Zatim kaže: "Svjedočim da je to beskametni zajam na određeni rok, što je Allah odobrio i dozvolio!" Zatim je proučio:

"O vjernici, kada jedan od drugoga pozajmljujete do određenog roka, zapišite to!" To navodi El-Buhari, a u dva Sahiha se navodi od Ibn-Abbasa da je rekao: - Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, davali su zajam za jednogodišnji, dvogodišnji ili trogodišnji rod, pa je on, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /441/ "Ko pozajmljuje, neka pozajmi određenu mjeru i poznatu težinu do određenog roka."

Riječi Allaha Uzvišenog: "zapišite to!" predstavljaju Njegovu zapovijed da se zapiše kako bi se to dokumentiralo i sačuvalo. Ovdje je zapovijed uputstvo, a ne stvarna zapovijed! Ebu-Seid, [a'bi, Rebi' ibn Enes i neki drugi kažu: - To je bila dužnost (vad'ib), a potom je derogirana riječima Allaha Uzvišenog:

"A ako je dan drugome nešto povjerite, neka onaj kod koga je povjereno izvrši ukazano mu povjerenje!" (2:283)¹¹⁶ Imam Ahmed navodi predanje od Ebu-Hurejrea, koji prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ispričao /442/ da je neki od Izraelijana pitao nekog drugog Izraelijanina da mu posudi hiljadu dinara, pa je ovaj rekao: "Dovedi mi svjedoke da posvjedoče!" On je kazao: "Dovoljan je svje dok Allah!" Ovaj je rekao: "Dovedi mi jamca!" Odgovorio mu je: "Allah je dovoljan jamca!" Drugi je odgovorio: "Tako je!" i dao mu zajam na određeni rok. Isplivio je uvijek na more, obavio posao, a zatim je potražio

¹¹⁶ Derogirana je obaveza pisanja, ali ne i samo zapisivanje jer je zapisivanje bolje i vrednije.

prijevoz (~amac) kako bi stigao novac vratiti u roku koji je odredio. Pošto nije uspio na prijevoz, uzeo je jedno drvo (dasku), izdubio rupu u njemu i stavio u nju hiljadu dinara i pismo, a zatim to dobro zatvorio, do{ao do mora i rekao: "Allahu moj, ti zna{ da sam ja pozajmio od tog i tog hiljadu dinara. Pitao me je za jamca, pa sam mu rekao: 'Allah je dovoljan jamac!' Time se zadovoljio i upitao me za svjedoka, a ja sam rekao: 'Allah je dovoljan kao svjedok!' I time se zadovoljio. Poku{ao sam na{ prijevoz i na vrijeme mu vratiti ono {to mi je dao, ali nisam na{ao! Pohranjujem to kod Tebe!" Zatim je to bacio u more i potonulo je. Nakon toga se udaljio tra`e{i sredstvo prijevoza do svoga grada ^ovjek koji mu je posudio novac izi{ao je da vidi da li mu dolazi ~amac s imovinom i ugledao je dasku. Uzeo je to za svoju porodicu kao drvo za lo`enje, a kada je razbio na{ao je imovinu i pismo. Nakon toga, do{ao je ~ovjek kome je posudio i dao mu hiljadu dinara govore{i: "Tako mi Boga, tra`io sam prijevoz kako bih ti donio tvoj novac, ali ga nisam na{ao prije nego sam ti donio." On ga upita: "Da li si mi i{ta poslao?" Rekao je: "Nisam li ti rekao da nisam na{ao prijevoza prije nego sam do{ao!" On je rekao: "Allah je u~inio za tebe ono {to si poslao u drvenoj dasci, pa sada idi ponosno s tom svojom hiljadom!" Lanac je ovog predanja sahih/vjerodostojan, a El-Buhari ga navodi kao mualek predanje u obliku aktiva.

"Neka jedan pisar izme|u vas to pravedno napi{e", tj. pravedno i vjerno, ne zakidaju{i pritom nikoga, odnosno da ne pi{e druga~ije, nego onako kako su se dogovorili, bez bilo kakvog dodavanja ili izostavljanja.

"I neka se pisar ne suste`e napisati onako kako ga je Allah pou~io! Neka on pi{e!", tj. neka ne odbija onaj koji zna pisati ako bude zamoljen, iako mu nije obaveza to u~initi. Kako ga je Allah pou~io onome ~emu druge nije pou~io, neka on u~ini uslugu drugome koji ne zna pisati, i neka mu to zapi{e u hadisu stoji: /443/ "U milostinju spada i da pomogne{ onome koji radi ili da uradi{ za onoga koji to sam nije u stanju!"

"a neka mu kazuje du`nik! Neka se boji Allaha, Gospodara svoga!" To zna~i, neka onaj koji uzima dug diktira pisaru {to je vezano za dug i neka se pisar pritom boji! "i ni{ta od toga neka ne izostavi!", tj. ni{ta neka ne sakrije.

"A ako je du`nik umno ograni~en", tj. kako je stavljen pod skrbni{tvo zbog rasipni{tva i sl. "ili

slab", tj. mlad ili lud.

"ili ako nije u stanju u pero kazivati" ili zbog iznemoglosti ili neznanja, "onda neka diktira njegov staratelj, i to pravedno!"

"I uzmite dva svjedoka izme|u vas!" To je zapovijed da se zapisano posvjedo~i kako bi bilo pouzdanije,

"pa ako ne na|ete dva mu{karca, onda jednog mu{karca i dvije `ene." To je kada je u pitanju imovina, i sve {to se pod tim podrazumijeva. Dvije `ene su odre|ene umjesto jednog mu{karca zbog ograni~enosti `ene, kao {to navodi Muslim u predanju od Ebu-Hurejrea, koji navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /444/ "O skupino `ena! Dajite milostinju i molite Allaha za oprost, jer sam ja me|u stanovnicima Vatre najvi{e `ena vidio!" Jedna od `ena tada je upitala: "Za{to smo mi, Allahov Poslani~e, najbrojniji stanovnici Vatre?" On je rekao: "Mnogo kunete i neposlu{ne ste mu`evima! Nisam vidio nikoga kraje pameti i nepotpunije vjere da savladaju ~ovjeka kao vi!" Ona je dodala: "Allahov Poslani~e! [ta je to kratka pamet i nedostatak u vjeri?" On je rekao: "Svjedo~enje dvije `ene odgovara svjedo~enju jednog mu{karca, to je kratka pamet. Provodi no{i, a ne klanja, a i mrsi se u ramazanu! To je nedostatak vjere!"

"s kojima ste kao svjedocima zadovoljni." To pokazuje da je pravednost uvjet svjedo~enja. Ovaj ajet imaju za dokaz oni koji ne prihva}aju za svjedoka neprovjerenog (mestur) ~ovjeka i uvjetuju da svjedok mora biti pravedan i po tome poznat "...ako jedna od njih dvije pogre{no {ta ka`e", tj. jedna od njih ne{to zaboravi, "neka je druga podsjeti," tj. druga }e se sjetiti {ta su one posvjedo~ile.

"I neka se svjedoci ne suzdr`avaju ako budu pozvani da do|u." Ima mi{ljenja da to zna~i: ako se pozovu da svjedo~e,¹¹⁷ du`ni su odazvati se u tom smislu, prihva}anje svjedo~enja stroga je kolektivna du`nost (farzi kifaje). To je i stav ve}ine. Cilj rije~i Uzvi{enog:

"I neka se svjedoci ne suzdr`avaju ako budu pozvani da do|u" svjedo~iti.¹¹⁸ Mud`ahid i neki drugi obja{njavaju: "Ako bude{ pozvan da prisustvuje{ radi svjedo~enja, mo`e{ prihvatiti ili ne, a ako si ve} bio svjedok dogalaja pa bude{ pozvan, odazovi se!" Od Ibn-Abbasa prenosi se

¹¹⁷ Ja bih dodao: jeste dobijanje poziva da svjedo~i kakvo je stvarno stanje.

¹¹⁸ zna~i obavljanje svjedo~enja onako kako je ~ovjek vidio ono za {to je pozvan svjedo~iti.

da to obuhva}a dva stanja: dobivanje poziva za svjedo~enje i samo svjedo~enje.

"Neka vam ne bude mrsko da to zapi{ete s rokom vra}anja, bio dug mali ili veliki!" Neka vam ne bude mrsko, odnosno, dosadno zapisati ta~no s rokom, bilo to malo ili mnogo.

"To vam je kod Allaha ispravnije i za svjedo~enje ja~e, i da ne sumnjate - bolje." Ovo {to smo vam naredili pravednije je i ja~e za svjedo~enje, tj pouzdanije je za svjedoka Kada vidi svoj rukopis, sjetit }e se svog svjedo~enja jer u slu~aju da ne bude napisao postoji mogu}nost da to zaboravi, odnosno zbuni se Stoga se, u slu~aju nesporednoga, treba pozvati na ono {to ste napisali kako bi se to bez zabune razrije{ilo.

"Izuzev ako je rije~ o svakodnevnoj trgovini koju obavljate me|u vama, jer onda vam nije grijeh da to ne zapi{ete!" Ako je kupoprodaja izravno iz ruke u ruku, nema smetnje ako se to ne zapi{e, budu}i da nema opasnosti ako se to ne u~ini.

[to se ti~e svjedo~enja pri sklapanju kupoprodajnog ugovora, Allah Uzvi{eni ka`e:

"Uzmite svjedoke i kada kupoprodaju zaklju~ujete!" Uzmite svjedoke koji }e posvjedo~iti va{e pravo, bio odre|en ili neodre|en rok Po mi{ljenju ve}ine, ovo ukazuje na uputu i preporuku, a ne na obavezu Dokaz za to je hadis Huzejme ibn Sabita el-Ensarija, ~ije predanje navodi imam Ahmed od Ammare ibn Huzejme, koji prenosi da mu je ispri~ao njegov amid'a, ashab Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: /445/ "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupovao je konja od nekog beduina, pa je po{ao s njim da mu plati On je `urio, dok je beduin i{ao sporo Neki ljudi su pristupili beduinu zaustavljaju}i ga i pitaju}i za cijenu konja, ne znaju}i da ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od njega kupio, pa je jedan od njih pove}ao cijenu iznad cijene za koju ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupio Beduin je pozvao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Ako kupuje{ ovoga konja, kupi ga ili }u ga ja prodati." Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ~uo poziv beduina, zastao je i rekao: "Nisam li ga ve} kupio od tebe?" Beduin je rekao: "Ne, Boga mi, nisam ti ga prodao!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ve} sam ga kupio od tebe!" Ljudi su tada pristupili staju}i oko Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve

sellem, i beduina dok su oni razgovarali Beduin je po~eo: "Daj mi svjedoka koji }e posvjedo~iti da sam ti ga prodao!" Muslimani koji su pri{li rekli su beduinu: "Te{ko tebi! Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne govori ni{ta drugo do istinu!" Tada je do{ao Huzejme, pa slu{aju}i raspravu izme|u Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i beduina koji je govorio: "Daj mi svjedoka koji }e posvjedo~iti da sam ti ga prodao!"- re~e: "Ja svjedo~im da si mu ga prodao!" Tada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo Huzejmi i rekao: "[ta svjedo~i{?" "Potvr|uju}i istinitost tvoju, Allahov Poslanik!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je uzeo svjedo~enje Huzejme kao svjedo~enje dva ~ovjeka Ovako prenose Ebu-Davud i En-Nesa'i.

"i neka ne bude o{te}en ni pisar ni svjedok!" Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: - Doje ~ovjek i pozove dvojicu da pi{u i svjedo~e, pa oni ka`u: "Imamo posla!" On im na to ka`e: "Nare|eno vam je da se odazovete!"- ali nema pravo da ih o{teti! Od Ikreme, Mud'ahida, Tavusa i nekih drugih prenosilaca sli~no se prenosi.

"A ako to u~inite, onda ste prema sebi zgrije{ili!" Ako budete radili suprotno od onoga {to vam je nare|eno, tj budete radili ono {to vam je zabranjeno, to je pokvarenost i grijeh koji ne mo`ete otkloniti niti oprati.

"i Allaha se bojte!", tj strahujte od Njega, pazite se, slijedite Njegove naredbe i klonite se Njegovih zabrana!

"Allah vas pou~ava" kao {to, tako|er, ka`e:

"O vi koji vjerujete, Allaha se bojte i u Poslanika Njegovoga vjerujte; On }e vam dvostruku milost Svoju dati, i svjetlo }e vam darovati pomo}u kojeg }ete i{i!" (57:98)

"i Allah sve zna!", tj On zna su{tinu stvari, njihovo dobro i posljedice i ni{ta Mu nije skriveno Naprotiv Njegovo znanje obuhva}a sva bi}a.

* وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَوَيْلٌ
مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَسْقِ
اللَّهُ رَبُّهُ وَلَا تَكْفُرُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْفُرْ فَإِنَّهُ إِشْرَاقٌ عَلَىٰ قَلْبِهِ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥٨﴾

"Ako ste na putu i ne na|ete pisara, onda neka se uzme zaloga ako jedan

drugome ne{to povjerite, neka onaj kome je povjere-reno, to povjerenje ispuni i neka se boji Allaha, Gospodara svoga! I ne skrivajte svje-do-enje, jer ko ga uskrati, srce njegovo je doista grje{no! A Allah dobro zna ono {to vi radite!" /283/

Allah Uzvi{eni ka`e: "Ako ste na putu", tjako ste putnici i posu|ujete jedni od drugih na odre|eni rok, "i ne na|ete pisara" koji }e vam to zapisati Ibn-Abbas ka`e: "ili ako na|u pisara, ali ne na|u papira ili mastilo (divit) ili pero, onda onaj koji daje zajam uzima zalog." Dio pripadnika rane tradicije/Selefa ovim ajetom dokazuje da je zalog {erijatski odre|en izuzev u slu~aju puta U dva Sahiha navodi se od Enesa: /446/ nakon smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegov oklop ostao je zalo`en kod jednog `idova za trideset tovara je~ma potrebnog za ishranu Vjerovjesnikove porodice." U jednom predanju stoji: "kod jednog medinskog `idova".¹¹⁹

"A ako jedan drugome ne{to povjerite, neka onaj kome je povjere-reno, to povjerenje ispuni!" Ibn Ebi-Hatim navodi predanje s dobrim lancem od Ebu-Seida el-Hudrija, koji ka`e: "Ovaj ajet je dokinuo prethodni"¹²⁰, tjako jedan kod drugog ne{to pohranite, nema smetnje da to ne zapi{ete, odnosno, da ne navedete svjedoke.

"i neka se boji Allaha, Gospodara svoga!", tjonaj kod koga je povjere-reno, kao {to stoji u hadisu ~ije predanje navode imam Ahmed i autori Sunena od Hasana i Semure, koji navode da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /447/ "Na ruci je

¹¹⁹ Ja bih dodao: "U tome je dokaz da je zalog dozvoljen i kada je ~ovjek kod kuće. Međutim, opasno je prebacivati šerijatski utemeljen zalog u lažan šerijatski zalog, koji se također naziva zalogom, kako bi se dozvolila kamata! Naprimjer: da založiš kuću ili zemlju ili nešto drugo kod Zejda za određeni iznos, tako da ono što je založeno bude u posjedu onoga koji je uzeo zalog i koji to koristi kao stan, ili izdaje, ili pak obrađuje bez ikakve naknade u založnom roku, dok posuđeni iznos ostaje na plećima zalagača, bez ikakvog umanjenja. Tako se umjesto uzimanja kamate u novcu, uzima naknada za stan, ili stan, što predstavlja pravu kamatu. Stoga, nema opravdanja to što se ime kamate mijenja u zalog ili prodaju uz povjerenje, kako to u posljednje vrijeme neki pravници navode u svojim pravnim rješenjima, fetvama, nazivajući to navedenim imenima.

"To su samo imena koja ste im vi i preci vaši nadjenuli, a Allah o njima nikakav dokaz nije objavio..." (53:23) Naime, zalog je šerijatski onda, kada založiš kuću ili zemljište ili što drugo i ako onaj koji je primio zalog (musterhin) to ne koristi u korist posuđivača. Ako to on (musterhin) čini, zalagač ima istu naknadu koja se uzima od glavnice sve dok se ne ispuni, budući da je šerijatski utemeljen zalog samo garancija duga tako da se, ukoliko dužnik ne bi platio dug, zalog može prodati u korist posuđivača. To je u slučaju da je zalagač sposoban da plati, a u suprotnom "treba gledati da mu se olakša!" To je, dakle, šerijatski zalog umjesto kamate!

¹²⁰ Ja bih dodao: riječi Allaha Uzvišenog: "...pa to zapišite!" znače da je dokinuta obaveza zapisivanja, tj. ono ostaje kao preporučljivo, a ne obavezno.

obaveza ono {to je uzela dok to ne ispuni!"

"I ne uskra|ujte svjedo-e -nje!", tjne sakrivajte to! "jer ko ga uskrati, srce njegovo je doista grje{no!", tjpokvareno, kao {to Allah Uzvi{eni ka`e:

"i svjedo-enje Allahovo ne|emo prikriti, jer bismo, doista, bili veliki grje{nici"(5:106) Zatim Allah Uzvi{eni ka`e:

"O vjernici, budite postojano pravedni, svje -do-ite Allaha radi, pa makar to bilo protiv sebe, svojih roditelja i ro|aka, bio on bogat ili siroma{an, jer Allah je pre-i da se brine o nji-ma! Zato ne slijedite strasti, kako ne biste bili nepravedni! Ako budete krivo svjedo-ili, ili svjedo-enje izbjegavali, pa Allah doista dobro zna {ta vi radite!" (4:135) Isto tako ovdje ka`e:

"I ne uskra|ujte svjedo-enje, jer ko ga uskrati, srce njegovo je doista grje{no!"

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي
أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَعْلَمُ مَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧٨﴾

"Allahu pripada sve {to je na nebesima i {to je na Zemlji! Pokazivali vi {to je u du{ama va{im ili skrivali, Allah }e vas za to pitati, pa }e oprostiti kome ho}e, a kazniti koga ho}e! A Allah je Svemo{an!" /284/

Allah Uzvi{eni navodi da Njemu pripada vlast na nebesima i na Zemlji, nad svim {to je na njima i izme|u njih, te da On ima uvid u sve {to je na njima Njemu se ne mogu sakriti ni pojavne, ni skrivene stvari, niti misli, ma koliko bile sitne i skrivene Usto, On saop}ava da }e On izvr{iti obra~un za Svoje robove za sve {to su ~inili kao i za ono {to su krili u svojim grudima Imam Ahmed navodi predanje od Ebu-Hurejrea, koji ka`e: /448/ - Kada je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, objavljen ajet:

"Allahu pripada sve {to je na nebesima i na Zemlji! Pokazivali vi {to je u du{ama va{im ili skrivali, Allah }e vas za to pitati, pa }e op -rostiti kome ho}e, a kazniti koga ho}e! A Allah je Svemo{an!" - to se ~inilo njegovim ashabima te{kim, pa su mu do{li, sjeli na koljena i rekli: "Allahov Poslani-e!

Dobili smo u obavezu da obavljamo djela koja mo`emo, kao {to su namaz, post, d`ihad i milostinja Sada ti je objavljen ovaj ajet i to nismo u stanju!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Elite li da ka`ete kao {to su govorili pripadnici dviju Knjiga prije vas: '^ujemo i grije{imo!' Ne, nego recite:

"^ujemo i pokoravamo se Molimo Te za oprost, Gos -podaru na{ i Tebi se vrajamo!" (2:285) Kada su to ljudi prihvatili i kada su to jezikom izgovorili, Allah je objavio slijede{i ajet:

"Poslanik vjeruje u ono {to mu se objavljuje od Gospodara Njegova, i vjernici, svaki vjeruje u Allaha i meleke Njegove, i Knjige Njegove, i poslanike Njegove, a mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih!" I oni govore: "^ujemo i pokoravamo se! Molimo Te za oprost, Gospodaru na{ i Tebi se vrajamo!" (2: 284) Po{to su oni to u~inili, Allah je to derogirao i objavio:

"Allah nijednu du{u ne optere}uje preko mo -gu}nosti njene; njoj pripada ono {to je stekla, a protiv nje je zlo koje je u~inila! Gospodaru na{, ne uzmi nam u grijeh ako zaboravimo ili nehotice pogrije{imo!" (2:286) I Muslim prenosi isti ovaj hadis rije~ima: /449/ "Kada su to oni u~inili, Allah je to derogirao i objavio Allah nikoga ne optere}uje preko mogu}nosti njegovih; u njegovu korist je dobro koje u~ini, a na njegovu {tetu zlo koje uradi: Gospodaru na{, ne kazni nas ako zaboravimo, ili {ta nehotice uradimo." Zatim je rekao: "Da";

"Gospodaru na{, ne tovari na nas breme kao {to si ga natovarilo na one prije nas!" (2:286), pa je rekao: "Da";

"Gospodaru na{, ne optere}uj nas onim za {to nemamo snage!" (2:286), pa je rekao: "Da";

"Oprosti nam grijehe prema Tebi, oprosti nam grijehe me|u nama i smiluj nam se! Ti si Gospodar na{, pa pomoz nas protiv naroda koji ne vjeruje!" (2:286) Rekao je: "Da." U predanju Ibn-Abbasa stoji: "To sam ve} u~inio!"

El-Buhari navodi predanje od jednog od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mislim da je to Ibn-Omer, koji je rekao: /450/ "Ajet:

'Pokazivali vi {to je u du{ama va{im ili skrivali...' derogiran je ajetom koji dolazi iza njega." Ovako je potvr|eno Od Alije Ibn-Mes'uda, Ka'ba

el-Ahbara, [a'bija, Nahaija, Muhammeda ibn Ka'ba el-Kurezija, Ikreime, Seida ibn D`ubejra i Katade prenosi se, takoder, da je derogiran ajetom koji iza njega slijedi.

U oba Sahiha navodi se predanje Ebu-Hurejra, koji ka`e: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je da /451/ Allah Uzvi{eni ka`e: "Kada Moj rob naumi lo{e djelo, ne zapisujte mu ga, a ako ga u~ini, upi{ite mu ga kao jedno lo{e djelo! Kada naumi u~initi dobro djelo, pa to ne u~ini, zapi{ite mu ga; a ako ga u~ini, upi{ite mu to desetostruko!"

Prema verziji Muslima, od Ebu-Hurejrea se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /452/ "Allah Uzvi{eni ka`e: Kada Moj rob naumi dobro djelo i ne u~ini ga, Ja mu ga zapi{em kao dobro djelo, a ako ga u~ini, zapi{em mu ga kao deset dobrih djela, pa do sedam stotina puta Kada naumi lo{e djelo i ne u~ini ga, Ja mu to ni ne zapisujem, a ako ga u~ini, zapi{em mu jedno lo{e djelo!"

Muslim navodi predanje od Abdullaha, koji ka`e: /453/ - Allahovom Poslaniku postavljeno je pitanje u vezi sa {ejtanskom sugestijom (vesvese)¹²¹ pa je rekao: "To je jasni iman!"

ءَاَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ
مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَاَمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
لَا يَفْرُقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ
رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يَكُفُّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وَسْعَهَا لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا
أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ
مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لِطَآئِفَةٍ لَّنَا بِهِ وَأَعْفُ عَنَّا وَاعْفُرْنَا
وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

- Poslanik vjeruje u ono {to mu se objavljuje od Gospodara Njegova, i vjernici, svaki od njih vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i Knjige Njegove, i poslanike Njegove, mi me|u poslanicima Njegovim ne pravimo podjelu! Oni govore: "^ujemo i pokoravamo se Molimo Te za oprost, Gospodaru na{, i Tebi se vrajamo!" /285/ "Allah nijednu osobu ne optere}uje preko mogu}nosti njene; njoj u korist pripada ono {to je stekla, a protiv nje je {to je stekla (zla)!"

¹²¹ Tj. u vezi s preziranjem šejtanske sugestije/ vesvese.

"Gospodaru na{, ne uzmi nam u grijeh ako zaboravimo ili nehotice pogrije{imo! Gospodaru na{, ne tovari na nas breme kao {to si ga natovario na one prije nas! Gospodaru na{, ne optere}uj nas onim za {to nemamo snage! Ti preko grijeha nam prije|i, oprosti nam i smiluj nam se! Ti si Gospodar na{, pa pomoz i nas protiv naroda koji ne vjeruje!" /286/

* * *

Hadisi o vrijednosti ova dva ajeta

/Allah nam dao koristi od njih/

El-Buhari navodi predanje od Ibn-Mes'uda, koji ka`e: /454/ "Ko nave~er prou~i dva posljednja ajeta iz sure Bekare, to mu je dovoljno." /Nalazi se u oba Sahiha./

Imam Ahmed navodi od Ebu-Zerra da je rekao: - Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka`e: /455/ "Dobio sam zavr{etke sure Bekare iz riznice ispod Ar{a..."

Ebu-Isa et-Tirmizi navodi predanje od Numana ibn Be{ira, koji navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /456/ "Allah je napisao Knjigu dvije hiljade godina prije nego je stvorio nebesa i Zemlju i iz nje je objavio dva ajeta kojima je zavr{io suru BekareNema ku}e u kojoj se prou~i u toku tri no}i da u njoj ostane {ejtan!" Zatim ka`e: Ovo je garib hadisOvako ga prenosi El-Hakim u svom Mustedreku i ka`e: "Sahih prema uvjetima Muslima, ali ga autori oba Sahiha nisu uvrstili u svoje zbirke."

Ibn-Merdevejh prenosi od Ma'kila ibn Jesara, koji ka`e da mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /457/ "Data mi je Fatiha i zavr{etak sure El-Bekare ispod Ar{a, a povr{ toga i sure iz zadnjeg dijela Kur'ana ()".

* * *

"Poslanik vjeruje u ono {to mu se objavljuje od Gospodara Njegova." Ovo se govori o Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji je, kada je objavljen ovaj ajet, rekao: /459/ "Za njega je normalno da vjeruje!" Prenosi El-Hakim i ka`e: "Lanac prenosilaca je sahih, ali ga nisu uvrstili u svoje zbirke El-Buharija i Muslim."

"i vjernici" vezuje se za rije~ poslanikNakon toga, govori o svima, pa ka`e:

"svaki od njih vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove"Prema tome, vjernici vjeruju da je Allah Jedan, Jedin, Osobni, Neograni~eni Gospodar, da nema drugog boga osim Njega, niti gospodara osim NjegaOni priznaju sve vjerovjesnike, poslanike i Knjige objavljene s neba Allahovim robovima, poslanicima i vjerovjesnicima, ne prave{i razliku izme}u njih time {to bi vjerovali u neke, a ne bi vjerovali u drugeNaprotiv, svi su oni za njih iskreni, dobri, na Pravom putu, upu}eni i upu}iva~i na put dobra, iako su neki dokinuli zakone drugih uz dozvolu Allaha, odnosno, svi su dokinuti zakonom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Pe~ata vjerovjesnika i poslanikaSudnji dan }e nastupiti a njegov [erijat }e va`iti i grupa sljedbenika njegova ummeta bit }e jasno na putu istine.

- Oni govore: "ujemo i pokoravamo seMolimo Te za oprost, Gospodaru na{", tj~uli smo govor Tvoj, Gospodaru na{, razumjeli smo i to prihva}amo i, kako je zatra`eno, provodimo u djelo.

"Molimo Te za oprost, Gospodaru na{!" To je molba za oprost, milost i pa`njuIbn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa, koji u vezi s rije~ima Uzvi{enog:

--
"Vjerovjesnik vjeruje..." do rije~i "...Tvoj oprost, Gospodaru na{!" navodi da Allah ka`e: "Ve} sam vam oprostio!"

"i Tebi se vra}amo", tjvra}anje i povratak na Sudnji danIbn-D`erir prenosi od D`abira da je rekao: /459/ - Kada je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, objavljen ajet:

- - "Poslanik vjeruje..." do rije~i "...i Tebi se vra}amo", D`ebrail je rekao: "Allah doista tebe i tvoj ummet lijepo hvali, pa zamoli Ga i On }e ti dati!" On je zamolio rije~ima:

"Allah nijednu du{u ne optere}uje preko mogu}nosti njene" itd.

"Allah nijednu du{u ne optere}uje preko mogu}nosti njene", tjOn ne obavezuje nikoga preko njegovih mogu}nosti, {to je stvar Njegove pa`nje i dobroteOvaj ajet derogira ono na {to su se `alili ashabi u gore navedenom ajetu:

"Pokazivali vi {to je u du{ama va{im ili skrivali, Allah }e vas za to pitati!" Iako }e obra~unavati i pitati, Allah Uzvi{eni ne}e ka`njavati, osim za ono {to je bilo u domeni

mogućnosti svakog pojedinca. Odvratnost prema lo{oj, {ejtanskoj sugestiji sastavni je dio vjere!

"njoj pripada ono {to je stekla", tj. odobro, "a protiv nje je {to je stekla!", tj. od zla i to u okviru obaveznosti.

Nakon toga, Allah Uzvi{eni, upu}uju}i Svoje robove da Ga mole, ka`e:

"Gospodaru na{, ne uzmi nam u grijeh ako zaboravimo ili nehotice pogrije{imo!" To zna~i ako izostavimo strogu du`nost - farz iz zaboravnosti, ili tako u~inimo ono {to je strogo zabranjeno - haram, ili pak ako napravimo bilo kakvu gre{ku zbog nepoznavanja {erijatske odredbe u vezi s tim.¹²² Ibn-Mad`e navodi predanje od Ibn-Abbasa, koji ka`e da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /460/ "Allah Uzvi{eni opra{ta mom ummetu nehoti~an grijeh i zaborav, te ono {to u~ine pod prisilom!" To prenose Ibn-Hajjan, El-Evza'i i Et-Taberani.

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ummi-Derda' da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /461/ "Allah prelazi preko tri stvari kod mog ummeta: nehoti~ne gre{ke, zaborava i ~ina pod prisilom!"¹²³ Ebu-Bekr ka`e da je to spomenuo Hasanu, pa je ovaj kazao: - U redu Zar za to ne u~i{ u Kur'anu:

"Gospodaru na{, ne uzmi nam u grijeh ako zaboravimo ili nehotice pogrije{imo!"

"Gospodaru na{, ne tovari na nas breme kao {to si ga natovarao na one prije nas!" Nemoj nas opteretiti te{kim djelima, pa makar ih i mogli izvr{iti, kao {to si prije nas propisao pro{lim narodima te{ko}e i terete koje su podnosili, po{to si Svog vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, poslao kao izraz milosti kojom }e ih on dokinuti.

U Sahihu Muslimovom stoji predanje od Ebu-Hurejra da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /462/ Allah je na to rekao: "Da!" - a od Ibn-Abbasa navodi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: /463/ Allah je rekao: "To sam ve} u~inio!"

U hadisu s vi{e predanje stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

/464/ "Poslan sam s lahkom i pravom vjerom!."

"Gospodaru na{, ne optere}uj nas onim za {to nemamo snage!", tj. obavezama, te{ko}ama i nevoljama, odnosno, ne isku{avaj nas onim za {to nismo osposobljeni.

"Oprosti nam grijehe prema Tebi!", tj. ono {to je izme}u nas i Tebe, na{ih nedostataka i pogre{aka koje Ti zna{.

"oprosti nam grijehe me}u nama!", tj. ono {to je izme}u nas i Tvojih robova i ne pokazuje im na{a lo{a i ru`na djela.

"i smiluj nam se!", tj. ono {to nas u budu}nosti ~eka i ne daj nam da padnemo u drugi grijeh! Zato su kazali: "Grje{niku su potrebne tri stvari: da mu Allah oprosti grijehe prema Njemu, da ga pokrije pred Njegovim robovima i ne osramoti ga pred njima te da ga pri~uva i ne da mu da padne u sli~an grijeh." Ve} je navedeno u hadisu da je Allah na to rekao: "Da!" - odnosno, prema drugom: "Ve} sam u~inio."

"Ti si Gospodar na{!", tj. Ti si na{ Staratelj i Pomaga~; na Tebe se oslanjamo, od Tebe pomo} tra`imo i u Tebe se uzdamo! Nema snage niti mo}i osim s Tobom!

"Pomozi nas protiv naroda koji ne vjeruje!", tj. protiv onih koji negiraju Tvoju vjeru, koji negiraju Tvoju Jedno}u i poslanicu Tvoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, te obo`avaju druge osim Tebe! Pomozi nas protiv njih i u~ini nam na ovome i drugome svijetu da ih nadvladamo! Allah Uzvi{eni je rekao: "Da", a u hadisu koji prenosi Muslim od Ibn-Abbasa: "Ve} sam u~inio!"

Ibn-D`erir navodi od Muaza ibn D`ebela da bi on, kada bi zavr{io ovu suru rije~ima:

"Pomozi nas protiv naroda koji ne vjeruje!", rekao: "Amin, usli{aj, Allahu!" A Ibn-Veki' prenosi od njega da bi, kada bi zavr{io suru Bekare, rekao: "Amin, usli{aj, Allahu!"

Ovim je, uz zahvalnost
Allahu Uzvi{enom,
zavr{en komentar sure El-
Bekare.

¹²² Ja bih dodao: Osim "tevhida", vjere u Jednog i Jedinog Allaha, dž.š., po{to za spoznaju i vjeru u jednoću Njegove Biti, atributa, imena i djela, neznanje nije opravdanje, jer iz toga slijedi vjera ili nevjera!

¹²³ U lancu hadisa nalazi se ime Šehr; ako je on Ibn-Havšeb, i hadis je slab!

